CARL JUNG

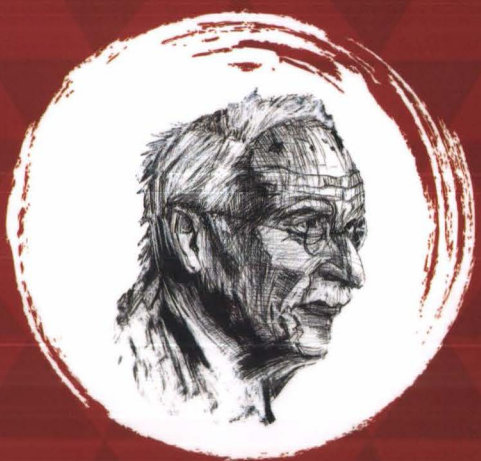

Ruhun Yaralı Şifacısı

Claire Dunne

Ruhun Yaralı Şifacısı

Resimli Biyografi

– Biyografi –

CARL JUNG

Claire Dunne

Doğan novus

Eamus & Quæstum Quæsitor
Elementorum
Materias

CARL JUNG
RUHUN YARALI ŞİFACISI

Orijinal adı: Wounded Healer of the Soul
© Watkins Media Limited 2012, 2015
Metin © Claire Dunne 2000, 2012, 2015
Önsöz © Olivier Bernier 2012, 2015
Giriş © Jean Houston 2000, 2012, 2015
Fotoğrafların ve metin alıntılarının telif hakları için sayfa 305-313'e bakınız.
Kitabın bu baskısı ilk kez Birleşik Krallık ve ABD'de 2015'te Shelly ve Donald Rubin Vakfı'nın işbirliği ile Watkins Media Limited'in markası olan Watkins tarafından basılmıştır.
Yazan: Claire Dunne
İngilizceden çeviren: Murat Karlıdağ
Yayına hazırlayan: Erkan Küçük

Türkçe yayın hakları: © 2022 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.
Bu kitabın Türkçe yayın hakları Nurcihan Kesim Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

1. baskı / Haziran 2022 / ISBN 978-625-8344-35-6
Sertifika no: 44919

Kapak ve sayfa uygulama: Gökçen Yanlı Atmaca
Baskı: Ay-Han Matbaası
Mahmutbey Mah. 2622 Sok. No: 6/31
Bağcılar - İSTANBUL
Tel. (212) 445 32 38 / Faks (212) 445 05 63
Sertifika no: 44871

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Carl Jung
Ruhun Yaralı Şifacısı

Claire Dunne

Çeviren: Murat Karlıdağ

Doğan novus

İçindekiler

Önsöz 7
Yeni basıma önsöz 11
Giriş 21

1. **Yaralı** 27
Başlangıç 29
Çocukluk 31
Ergenlik 40
Çalışmalar 47
İlk Çalışma 52
Emma 54
Jung ve Freud 57
Çöküş 77
Toni 85
Çığır açan buluş 87

2. **Şifacı** 95
Başlangıç 97
İlkel kültürler 101
Bollingen 109
Metaforlar 111
Tarihsel karşılıklar 114
Hatıralar 117

Bireyleşme süreci ... 122
Şifacı işbaşında ... 135
Yardımcılar: Emma ve Toni ... 148
Aile hayatı ... 154
Hatıralar ... 156
Çekişme ... 162
Hint yazı ... 170

3. **Ruha Dair** ... 177
İmgeler ... 179
Savaş sonrası dönemin hatıraları ... 187
Answer to Job (Eyüp'e Cevap) ... 197
Jung ve Hıristiyanlık ... 207
Eşzamanlılık ... 216
Mektuplar ... 228
Toni ... 232
Kırk yıl ... 239
Emma ... 244
Mysterium Coniunctionis ... 249
Son dönemdeki dostluk ... 255
Anılar, Düşler, Düşünceler ... 261
İnsan ... 264
Jung ve Tanrı ... 269
Son çalışma ... 276
Küçük bir teselli ... 278
Özdeğerlendirme ... 284
Kaynağa dönüş ... 287

Yazarın teşekkürü ... 293
Notlar ... 295
Kaynaklar ... 305
Fotoğraf bilgileri ... 309
Dizin ... 315

Önsöz

C.G. Jung: Dünyayı anlamak

İçerisi ve dışarısı, psişe (ruh) ve dünya: C.G. Jung bunlardan ilkini keşfettiğinde, bize diğeriyle ilgili yeni bir anlayış da sağladı. Jung'u okuduğumuzda kolektif bilinçdışını keşfeder, ortak insanlığımızın bilincine varırız; kişiliğimizin unsurlarını anlar ve davranışlarımızın –ve diğer insanların davranışlarının– nedenlerini anlamaya başlarız. Jung'un *Kırmızı Kitap*'taki işkence dolu yolculuğunun güncesini okuduğumuzda, acı çekmeksizin kişisel gelişme olamayacağı ve kişisel gelişme olmaksızın da ilerleme kaydedilemeyeceği açıkça gözlerimizin önüne serilir.

Jung, 1970 ile 80'li yıllarda bir süre Amerika Birleşik Devletleri'nde moda oldu. Jung'un sınıflamaları popülerlik kazanmaları paralelinde klişeleşerek kolay ve yanıltıcı açıklamalara dönüşmüş olsa da en azından bu sayede birçok insan, içe bakma ve yeni bir anlayış derinliğini arama ve araştırma ihtiyacı hissetti. Günümüzde durum farklı; yeni, mekanik bir davranış biçimi moda ve analiz çok yavaş, çok pahalı, çok elverişsiz kabul ediliyor. Hızlı, kolay ve ucuz bir değişikliğin en iyisi olduğu düşünülüyor; ve sonuç, ne anlaşılan ne de gerçekten hissedilen şiddetli tepkilerin –kontrol edilemeyen ve çoğu zaman da acı veren bir dünyada yaşadığımız hissinin– çoğalması oluyor.

Gerçekten ilginç bir yol izliyoruz. Aydınlanmanın büyük düşünürleri, ilahiyatçıların kısıtlamalarını reddettiler. Geleneksel dinlerin sonsuz yasaklarını ortadan kaldırdıkça, dünyayı aklın

parlak ışığında gördüler ve bilim gelişti. Bir asır sonra Freud bilinçdışının varlığını, duygularımızı ve davranışlarımızı belirlemedeki kritik önemini resmileştirdi ama nihayetinde onun bu görüşü çok indirgemeciydi. Kültürü ve bilinçdışını, tarihi ve arketipleri bir araya getirmek Jung'un görevi oldu ve bunu gerçekleştirirken bize birçok gizemin de anahtarını verdi –aynı zamanda kendimizi geliştirmenin ya da daha doğrusu, gerçekte olduğumuz kişi haline gelerek baskılamalarımızın rahatsız edici dışavurumlarına direnmenin yolunu gösterdi...

Bugün Jung'u okuyan yeterince insanın olmaması trajik bir durum, ancak Claire Dunne'ın *Carl Jung-Ruhun Yaralı Şifacısı* yoldan sapmışların bazılarını ikna edebilir. Kuşkusuz, Jung derlemelerinin büyüklüğü göz korkutucu olabilir ve konunun yabancısı olanlar da onun kitaplarına kolayca ulaşamayabilirler. Yine de okuyabileceğimiz çok şey var ve Jung'un kendi yolculuğunu öğrenmek mükemmel bir başlangıç. Sadece ona sempati duymakla ve ona başarılar dilemekle kalmıyoruz, onun mücadelesi içimizdeki merakı ve öykünmeyi de harekete geçiriyor. Evet, onun gibi acı çekmek istemeyebiliriz ama zaten buna mecbur da değiliz: Onun emeklerinin meyvesinin tadını çıkarabilir, keşiflerinden öğrenebilir ve tümünü kendi psikolojik gelişimimizin adımlarına dönüştürebiliriz. Kendimizi daha iyi anlamak elbette son derece değerli ama daha fazlası var: Üzeri örtülmüş, iyileşmemiş yaralar artık görülebilir, tedavi edilebilir ve nihayet zararsız hale getirilebilirler. Sonrasında da bireyleşmeye giden son adım gelir: Gerçekte kim olduğumuzu keşfetme, nihayetinde yeteneklerimiz ve kendimizle temas halinde olduğumuz için var olan tüm olasılıkların önümüze serilmesi.

Carl Jung-Ruhun Yaralı Şifacısı'nın dramı ve anlatım gücü, onu okuma isteğimizi harekete geçirmeye yeterli olsa da bu kitap sadece büyük bir adamın yaşam öyküsünden ibaret değil... Dunne bize Jung'dan bahsettiği kadar, analitik psikolojiden de bahsediyor; aslında, bizde daha fazla bilgi edinme isteği uyandıran Jung dünyasına bir kapı açıyor. Ve bu kapı, derin ve kalıcı mutsuzluğa neden olan birçok yanılsamayı görmenin ilk adımı.

Kendimizi anlamak, dünyayı anlamanın da bir aracıdır. Ulusların ve liderlerinin sapkın hatta yıkıcı davranışları dahi psikoloji açısından genellikle anlaşılabilirdir: Eğer bir arketipin pençesinde iseler, kör ve yıkıcı bir şekilde ilerlerler –eğer biz bunu anlarsak, onlarla daha iyi baş edebiliriz. Bir de tarih var. Kafa karıştırıcı veya belirsiz olan bu şey, tıpkı kendi içimizdeki ışık geçirmez şeyin şeffaf hale gelmesi gibi netleşir. Şeffaf, erişilebilir, anlaşılabilir bir evren için karanlık, anlaşılmaz gizemler dünyasını terk ederiz ve bu, nihayetinde anladığımızda yaşadığımız derin tatmini sağladığı gibi yaratıcı potansiyelimizi de özgür bırakır.

Claire Dunne bize çok büyük bir iyilik yapıyor. Bizi Jung ve onun *Weltanschauung*'u* ile tanıştırarak gerekli itici gücü sağlıyor. *Carl Jung-Ruhun Yaralı Şifacısı*'nı okuduktan sonra, birçok kişi Jung'un kendi kitaplarını da okuma ihtiyacı hissedecek. Tan ağarmaya başladığında, görmeye, anlamaya, daha fazla netlik için özlem duymaya başladığımızda, biz de kurşunu altına dönüştüren o sihirli formülün yolundayız demektir.

Olivier Bernier

* (Alm.) Dünya Görüşü (ç.n.)

Yeni basıma önsöz

Bu kitap, psikolojik mirası dünya üzerinde hâlâ derin bir etki yaratan Carl Gustav Jung'un kişisel ve ruhsal yolculuğunun hikâyesini anlatıyor.

1913 yılında, o zamanlar yeni kurulan psikiyatri alanının önde gelen uluslararası adı olan Jung, onun psikolojisini ortaya çıkaran psişik bir ölüme ve yeniden doğuşa maruz kaldı. Ki bu, hayatının en büyük yolculuğuydu.

Bu içsel sürecin kaydını tutan Jung'un *Kırmızı Kitap*'ı, içeriğiyle ilgili on yıllar süren spekülasyonlardan sonra 2009 yılında yayımlandı.

Parabola dergisinin *Life After Death* baskısı için yazdığım makale, *Kırmızı Kitap*'ın içeriği hakkında yoğun ama özet bir fikir veriyor. Bu kitabın "Yaralı" başlığını taşıyan Birinci Bölüm'ü kitabında anlatılanları tamamlıyor ve genişletiyor. Bu makale Jung'un yaşadığı bilincin temel bir planı ve yeniden yaşadığı, birlikte çalıştığı ve yaşamının geri kalanında evrensel bir mesaj olarak sunduğu içsel deneyimleri yeniden ortaya koyuyor.

Carl Jung'un *Kırmızı Kitap*'ı

> Ölümün bilgisi o gece içime doğdu... İçsel bir ölüme girdim ve bedensel ölümün iç ölümden daha iyi olduğunu gördüm. Bu yüzden dışta ölmeye ve içte yaşamaya karar verdim... Yolumu değiştirdim ve içsel yaşamın kaynağını aradım!
>
> C.G. Jung, *Kırmızı Kitap*

C.G. Jung'un yaşamında destansı bir bölüm olan *Kırmızı Kitap*, onun ölümünden on iki yıl sonra artık elimizde. Jung'un başlangıçta *Liber Novus* (Yeni Kitap) olarak adlandırdığı bu kırmızı deri ciltli kitap, kaligrafik metniyle ve zengin desenli sembolik betimlemeleriyle ortaçağ elyazmalarına benziyor. 1957'de, yaşamını yitirmesinden dört yıl önce, enerjisi ve karmaşık yolculuğuyla temel bir süreci, psikolojisinin doğuşu haline gelen "her şeyi içeren mukaddes başlangıcı" ortaya koyuyor.

Jung'un ondan bu metnin elyazmasını almasını istediği eski hastası Cary Baynes buna "evrenin insanın ruhundan geçişinin kaydı" adını veriyor. Kırk yaşında kendi hesabına göre "şeref, güç, servet, bilgi ve her türlü insan mutluluğuna ulaşmış", ancak bir şekilde ruhunu yitirmiş bir adamın arayış, deneyim ve ilk bulgularını kaydeden bir kitap bu.

Jung, daha önce yazılan ve *Kırmızı Kitap*'ta ayrıntılarıyla incelenen *Black Books** (Kara Kitaplar) dizisinde *"Meine seele, meine seele, wo bist du?"* yani "Ruhum, ruhum, neredesin?" diye soruyor. Londra'daki University College'da Jung Tarihi Profesörü olan Edu Sonda Shamdasani, *Kırmızı Kitap*'ın giriş makalesinde bu güçlü eseri Jung'un dönemi ve yaşamı bağlamında inceliyor.

1913, Jung'un Freud ile ayrılık yılı oldu. İçsel deneyimler Jung'u öncelikle akla bağımlı olmayan bir yola çekiyordu. Anlamlandıramadığı hayaller ve tekrar tekrar ortaya çıkan dramatik bir işaret vardı –korkunç su baskınları görüntüsü, harabeye dönen Avrupa, sel olup akan kanlar ve "Bu da geçecek" diyen bir iç ses.

Jung, "Aklımı yitirdiğimi sandım" diye yazdı. Kendi kendine psikolojik muayene yaptı ama çözüm bulamadı. Altta yatan materyale ulaşmak için, "aktif hayal gücüne" dönüşen bir "sıkıcı yöntem" geliştirdi ve bu da psikolojiye erişmenin ve nüfuz etmenin bir aracı olarak onun psikolojisinin temel taşı oldu. 1913'ün sonlarından 1914'ün ortasına kadar, "en zor deneyiminin" malzemesi olan aralıksız bir içsel açılımlar, imgeler ve diyaloglar çığını kaydetti.

---

* Jung'un 1913-1932 yılları arasında kaleme aldığı günlükler. (yay.n.)

Genellikle bu deneyimler, hastalarla günlük çalışmalarının ve ailesiyle yediği akşam yemeklerinin ardından geceleri kütüphanesinde gerçekleşti. Bazen duygusal kargaşayı yatıştırıp bilincini boşaltmak için yoga tipi egzersizler yapıyordu. Daha sonra, bir dramaya giriyormuş, karakterleriyle konuşuyormuş gibi görünen spontane fantezilere dalıyordu. Ancak içeriklerinin anlamı ve önemi konusunda kararsız kalıyordu. Akıl hastalığı tekrar eden bir korkuydu.

1914'te Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından sonra, "Nihayet anladım" diye yazdı. İlk sembolik önsezilerinin korkunç şekilleri vardı. Anlamak Jung'a *Kırmızı Kitap*'ın elyazısı taslağına başlama cesaretini verdi. *Black Books* (Kara Kitaplar) materyalini kaleme aldı, her bölümüne daha fazla yorum ekledi ve bunları genellikle lirik bir ayrıntıyla birleştirdi.

Kitabın bazı anlık izlenimleri içeriği hakkında bir çerçeve sunabilir. İçsel savaşlar gerçekleşmektedir. Kehanet açılımında Derinliklerin Ruhu, içindeki Zamanların Ruhu ile ağız dalaşına girer. Zamanın çağdaş ve değişen düşüncesi sürekli olarak Derinlikler'de bulunan ve bunlardan kaynaklanan eski ve şekillendirici geleceğe boyun eğmek zorundadır.

Manevi bir mesaj ortaya çıkar, bugün yaşadığımız zamanın yeni bir yolu vardır; Jung bu görevin yorumlayıcısı ve taşıyıcısıdır. Öğreti yeni bir Tanrı'nın; büyük ve küçük, karanlık ve aydınlık her şeyde olan içkin bir Tanrı'nın görüntüsüdür. Buradaki paradoks, "en yüksek gerçek ve saçma olanın bir ve aynı şey" olduğunu ileri sürer. Dahası, "duyu ve saçmalıkların birbirleriyle kaynaşması yüce anlamı üretir" ve "düzeni kaosla evlendirirseniz ilahi evladı üretirsiniz." Görev, karşıtları bir arada tutmaktır, "hedef yükseklik değil, merkezdir" ve bu merkez ya da benlik "içimizdeki Tanrı" olarak adlandırılabilir.

Jung, "Sen... Hıristiyanlardan biri değil, Mesih olmalısın, aksi takdirde gelen Tanrı'ya bir faydan olmayacaktır" inancını geliştirmeye başladı. İçindeki tüm yaşamı, Tanrı'nın ruhu ve insan hayvanının, birlik içinde bir arada yaşaması gerektiğini fark etti.

Jung'un kişisel yolculuğunda kadınsı Ruh sesi, kendi karşıtlarını tanımak ve dengelemek için onunla savaşır. Güvensizlik, küçüm-

seme, yargılama, gurur, meydan okuma, şüphe, karışıklık, öfke ve korku ortadan kalkar. Sabır geliştirme ihtiyacı –içindeki kadınsı yön (veya anima) olarak bekleme, sebat etme, kabul etme hali– ona yüklenir. Düşünme ve hissetmenin birbirine ihtiyacı olduğunu keşfeder.

Jung istemediği şeyle –"hiçbir şey bana yabancı olmayana kadar" çöl, cehennem, cinayet ve daha fazlasıyla sembolize edilir– yüzleşmek zorunda kalır. Karşıtların kardeş olduğunun bilincine varır: "diğeri de içimizdedir." Ruh, ona yolculuğunun bir parçası olarak yalnızlığın kabulünü, öğrenmenin içsel yalnızlığını, yolun veya hedefin belirsizliğini, korku ve delilik olasılığını öğütler. "Ruhun kendi yolunu bildiğine inandım... belki de hiç kimse bu çalışmamdan bir içgörü kazanamayacak. Fakat ruhum bu başarıyı istiyor... Bunu hiçbir umut taşımadan sadece kendim için –Tanrı aşkına yapabilmeliyim."

Jung, "yolum senin yolun değil" ve "kendini yaşamak kişinin kendi görevi olmalıdır" diye ısrar ederek kendi yolunu çizer. Yinelenen, gelişen desenlerin iç içe geçen yolculuğunda fanteziler derinleşir. Kolektif insanlık tarihinin dehşeti ve olumlu yönleri gözlerinin önüne serilir. Ruh onun her şeyi kabul etmesinde ısrarcıdır. "Gerçekleşen ve gerçekleşecek şeyleri hissediyorum." Başlangıçta bu muazzam görev karşısında ürperir. "Gelecek içimden büyüyor; geleceği ben yaratmıyorum ama yapıyorum."

Bir karayılanın dönüştürücü görüntüsü belirir, sarılır, aklaşır ve çarmıha gerilmiş İsa'nın ağzından ortaya çıkar.

"Antik çağı yeni bir zamanda doğurmak yaratılıştır" diye yazar.

"Tasavvur edemediğimiz yolu bulmak için... [büyüye] ihtiyacımız var." İçsel yardım arayan Jung, ilk olarak rüyalarda dört anahtar taşıyan kanatlı bir adam ve daha sonra arketipik Büyücü olarak görülen bir "guru" figürü olan Philemon'un "çırağı" olur. Jung ondan kişiselin ötesindeki nesnel gerçekliği öğrenir. Ve Jung, insan ruhuyla çatışan güçlerin gerçek anlamda evliliğini sağlamak için gereken salıvermeyi göze alır. Akıl ve anlayış, akılsızlık ve sihirle birleşmelidir. Birlik, "sonsuzluğun zorlayıcı hayatı, tanrısallığın hayatı" gibi görünen aşikâr bir duraklama getirir. Ancak onun içsel rehberliği kişisel "yaşamın henüz başlamadığını" orta-

ya koyar. Bu bölüm şu sözlerle biter: "Mihenk taşı kendinizle yalnız olmaktır. Yol budur."

İncelemeler bölümü, kendi durumunun "gölge" tarafının yıkıcı bir özeleştirisiyle açılır. "Canavar, eğer seni evcilleştirirsem, başkalarına da canavarlarını evcilleştirme fırsatı veririm." Jung, Ruh tarafından "değişmez olmaya ve yaratmaya" teşvik edilirken, yabani erkek içsel görüntüsü ona "insanlık hedefi için hırpalanmak şarttır" der. Birinci Dünya Savaşı'nın vahşeti artarken, Jung Ruhuna sorar: "Hangi derinliklere ilerlememi istiyorsun?" Yanıt: "Sonsuza dek kendinin ve şimdinin üstüne."

Neredeyse bir yıl boyunca, derinliklerin sesleri sessizleşir. Jung, *Kırmızı Kitap*'ın taslağını yazar. Sonra Philemon'un sesi geri döner. "İnatçılık sana uygun değil. Sen bütünün iradesisin... Yaklaş, Tanrı'nın mezarına gir. Görev yerin mahzende olmalı."

Ölüler, Jung'un içsel vizyonuna görünür hale gelirler ve Ruh ona, "Ölüler senden kefaret dualarını istiyor" der. Jung isteksizce kabul eder. Ruh, "bu dünyanın hükümdarının" Jung'un korkusunun fedakârlığını istediğini söyler, çünkü "ona hizmet etmek için çağrılmıştır." Jung, "Neden yapmak zorundayım? Yapamam. İstemiyorum" diyerek karşı çıkar.

Ruhu, "Gizli kalmaması gereken sözlerin var" diye yanıtlar onu. Jung'un, "iyinin ve güzelin varlığı" olduğunu hissettiği Philemon, bu kez rahip kıyafetiyle ortaya çıkar ve insanlığın içindeki rolünün de kapsamında yer aldığı bir tür Gnostik Yaratılış efsanesi olan "Ölülere Yedi Vaaz"*ı verir.

Pleroma'dan, içinde "hiçbir şeyin ve her şeyin" doğduğu, mutlak, ezeli ve ebedi Pleroma ile iç içe geçmiş farklı Yaratılış seviyeleri ortaya çıkar. Pleroma'nın içinde dengeli ve hükümsüz olan karşıt çiftler, yaratılmış varlıklarda iyi ve kötü, aynılık ve farklılık şeklinde ayrı halde görünürler. Temeldeki çaba, "kendi özün" olarak var olmaktır.

"Yaratılan ve yaratılmayan" her şey Pleroma'nın kendisidir, varlığın bütünüdür. Pleroma'dan gelen ilk dışavurum, insanlık

---

* *Bilinmeyen Jung*, Stephan A. Hoeller, çev. Sezer Soner, Ege Meta Yayınları, İzmir, 2014 s. 77-91.

tarafından unutulmuş bir tanrı olan Abraxas'tır, ve onun varoluş durumu "etki", paradoksal bir "olanaksız olasılık ve gerçekdışı gerçekliktir." O, aynı anda "güç, süre, değişim"dir. Bir sonraki dışavurum seviyesi daha belirgindir. Tanrı Yaratılıştır. Tanrı özünde "etkili bütünlük" ve onun karşıtı olan Şeytan ise özünde "etkili boşluk"tur.

Sonra ya "büyüten" göksel tanrılar ya da "azalan" dünyevi tanrılar olarak hareket eden çok sayıda tanrı gelir; bunların arasında dört temel tanrı Güneş Tanrısı, Eros, Hayat Ağacı ve Şeytan'dır. Maneviyat ve cinsellik, yani "tanrıların yarı insan yarı tanrı düşünce formlarının dışavurumları", aynı spektrumun, maneviyatta göksel, cinsellikte dünyevi karşıtlarıdır. Erkek ve "yasalar önünde" farklı şekillerdedir.

"Yedi Vaaz"ın sonuncusunda Philemon, insanın "Tanrıların, yarı insan yarı tanrı düşünce formlarının ve ruhların dış dünyasından iç dünyaya, büyük dünyadan daha küçük dünyaya geçilen bir geçit olduğunu" açıklar. Bu dünyada "insan, kendi dünyasının yaratıcısı ve yok edicisi olan Abraxas'tır" ve "yol gösterici Tanrısı" olarak bir yıldızı vardır.

Jung daha sonra meslektaşı Aniela Jaffé'ye "Ölülere Yedi Vaaz"ın dünyayla iletişim kurmasını sağlamak zorunda olduğu şeyin başlangıcı olduğunu söyledi. Bunlar, bireyleşme, karşıtların çatışması ve insanın tanrı ile birlikte yaratılmasının da dahil olduğu Jung'un psikolojisinin temeliydi.

Yine de *Kırmızı Kitap*'ın yolculuğu devam etti. Philemon'un insanla ilgili daha fazla öğretisi vardı: "Sen sonsuz ansın." Ölüm gölge şeklinde ve göksel anne de yıldızlardan oluşan peleriniyle ortaya çıkar, Jung'un yıldız çocuğunu doğurmadan önce ondan daha fazla fedakârlık ister. Jung, "sadece sevgiye sadakat ve gönüllü bağlılığın yıldız doğama, basit ve tek başına bir varoluş olan en gerçek ve en içsel benliğime" zemin hazırladığı notunu düşer.

Sonunda, bir gölge (Mesih) girer. Philemon, "efendim ve kardeşim" diyerek diz çöker, Mesih'e "görevin tamamlanmadı" der, çünkü insan onun hayatını sadece taklit etmektedir. "Her birinin kendi kurtuluşu için görevini yapması gereken zaman geldi."

Sonunda, kişisel Jung ve Philemon'a ek olarak Elijah, Salome ve dünya ruhu Ka dahil olmak üzere, ortaya çıkan içsel varlıklar arasında net sınırlar çizilir. Ruh ile son bir mücadelede Jung, tanrılara koşulsuz itaate karşı çıkar. İnsanın artık onların "kölesi" olmadığını ısrarla söyler ama "Karşılığında bir hizmet sağlayabilirler." İlk öfkeden sonra da aynı fikri paylaşırlar. Ruh, Jung'a, "Yasanın baskısını kırdın" der. Mesih (gölge halindedir) hediye olarak bir nihai söz sunar. Aydınlığı ve karanlığı birlikte kabul ederken, "Sana acı çekmenin güzelliğini getiriyorum" der.

1916'da askerlik görevini yaptığı sırada Jung'a bir dizi mandala görüntüsü geldi. Bunlardan ilki olan *Systema Munditotius*, mikrokozmosun makrokozmosla çok düzeyli ilişkisini gösteriyordu. "Fiziksel dünyanın efendisi" Abraxas en altta, Altın kanatlı "ilahi çocuk" Phanes en üstteydi. Zamanla Jung, çalışmalarını parşömen üzerinde kaligrafik forma dönüştürdü, metni resmetti, yolculuğunun etkileyici sembolik resimlerini çizdi ve bunları kırmızı deri ciltli altı yüz sayfalık bir dosyaya yerleştirdi.

Hastalar, bu kitabı onun kütüphanesindeki bir şövalenin üzerinde açık halde görürdü. Jung onlara, kendi iç süreçleriyle başa çıkma yöntemi olarak kendi *Kırmızı Kitap*'larını yaratmaları için danışmanlık vermişti. Christiana Morgan, Jung'un, "Kitaba bakabilir, sayfaları çevirebilirsiniz ve kitap sizin kiliseniz –katedraliniz– olacaktır, burası ruhunuzun sessiz yerleridir ve siz orada kendi yenilenmenizi bulacaksınız" dediğini anımsıyor.

1930 yılında Jung, bir Çin simya metni olan *Altın Çiçeğin Sırrı*'nın yarattığı etki kendisine düşüncelerinin ve Doğu ile Batı arasındaki bağlantının "tasavvur edilemez" olduğunu gösterdiğinde, *Kırmızı Kitap* üzerinde çalışmayı bıraktı. 1959'da Jung tarafından kitaba içeriğini yeniden teyit eden bir sayfalık el yazısı bir not eklendi: "Bu deneyimlerin değerli bir şey içerdiğini her zaman biliyordum." Not cümlenin ortasında sona eriyordu.

Kırmızı Kitap bizim için yaşam süreçleri, Jung ve çalışmaları ve kendi içsel yaşamlarımızı kendi yöntemlerimizle onurlandırma ihtiyacımızla ilgili derin bir içgörü kaynağı olmaya devam ediyor.

Parabola dergisinin 2010 Yaz nüshasında yayımlanan yukarıdaki makale, derginin nazik onayıyla burada yeniden yayımlandı.Jung'un *Kırmızı Kitap* görsellerinden dördü bu kitapta yer alıyor (sayfa 55, 62, 64 ve 176). Gerek bu görseller gerekse kültürler arası sembolik imgeler, onun fikirlerine ve kitaba görsel bağlam ve güzellik katıyor.

Bölüm 1, "Yaralı", bize Jung'un çocukluğunu, tıbbi çalışmalarını, kişisel ve aile hayatını, Sigmund Freud'la olan ilişkisini ve *Kırmızı Kitap*'ta kaydedilen çalkantılı dönemin sonuna kadar verdiği benlik mücadelesini anlatıyor.

Bölüm 2, "Şifacı" orta yaş dönemini, meslek yaşamındaki gelişmeyi, yerli Amerika, Afrika ve Hindistan'a yapılan seyahatlerin Jung üzerindeki etkisini, psikolojisinin çekirdeğini; onu hasta, arkadaş ve meslektaş olarak tanıyan insanların hatıralarıyla birlikte aktarıyor. Bölüm, İkinci Dünya Savaşı'nın ufukta beliren çalkantıları ve Batı uygarlığının yeniden diriltilmesine yönelik acil bir içsel çağrıyla sona eriyor

Bölüm 3, "Ruha Dair", Jung'un 54'de bir tür ikinci başlangıcı andıran ölüme yakın yoğun deneyimi ile açılıyor. Kişisel yaşamı kapanmaya başladıkça, kötülük sorunu *Answer to Job* (Eyüp'e Cevap); nükleer fizikle bağlantılar ve "Eşzamanlılık: Nedensel Olmayan Bağlantı Prensibi", bireyin evren ve Herkesin Kaynağı ile kaynaşma aşamalarını anlatan *Mysterium Coniunctionis*, halka ulaşmayı amaçlayan *Anılar, Düşler, Düşünceler*[*] (*Memories, Dreams, Reflections*) ve *İnsan ve Sembolleri*[**] (*Man and His Symbols*) gibi önemli çalışmaları ortaya çıktı.

Jung'a, bu kitabı yazmak için süreç içinde gelişen ve tüm dünyadaki Jung kalelerinde dersler veren ve atölye çalışmaları yürüten sıradan bir okur olarak yaklaştım –on yıllar önce *Anılar, Düşler, Düşünceler* beni etkisi altına aldığında bu asla hayal edemeyeceğim bir şeydi.

Jung bana eski bir arkadaş gibi göründü ve bu hiç yitirmediğim bir duygu oldu.

---

* *Anılar Düşler Düşünceler*, Carl Gustav Jung, çev. İris Kantemir, Can Yayınları, İstanbul, 2001

** *İnsan ve Sembolleri*, Carl Gustav Jung, çev. H. M. İlgün, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2020

Bu otobiyografik eserde beni en çok etkileyen iki unsur Jung'un ruhunun "doğası gereği dindar" olduğu iddiası ve bizzat benliğimizin içinde yarışan, doğamız gereği ve kültürel ortamımızdaki aileye ve sosyal duruma uyum sağladığımız iki kişilik düşüncesidir. Jung'un kendi içinde akut olarak aktif olduğunu düşündüğü bu karşıtların etkileşimi kendi yaşamlarımızda da gerçekleşiyor.

Jung'un hayatını yazarken, onun kendi hikâyesini mümkün olduğunca anlatmak istedim. Eserinin damıtılmış düşüncesini taşıyan yazısı, kişiliğini açığa çıkarmanın yanı sıra hâlâ canlandırıcı enerjisiyle yüklü kelimeleri içeriyor. Bu ve otobiyografik ve toplu çalışmalarından oluşan orijinal materyaller, onun dünyasına giriş anahtarları.

Jung, uzun bir ömür boyunca zorlanmadan, kendini varlığın bütünlüğü haline getirdi ve çağırdı; kendi yolumuzla şekillenen, bizi varlığımızın manevi temellerine götüren içimizdeki öz gerçekleştirimi yaşamımızın temel görevi haline getirmemizi önerdi. Bu karmaşık psiko-ruhsal öncünün sözlerinde, telkinlerinde, teşhislerinde kendi yaşam yolculuğunuz için ilham bulmanızı umuyorum.

Claire Dunne

Giriş

Carl Jung-Ruhun Yaralı Şifacısı, yirminci yüzyılın önemli figürlerinden biri ve büyük hassasiyetleri olan bir insanın ışık yayan bir portresi.

Öncü bir psikiyatrist olan Carl Jung, etkisini şaşırtıcı bir yelpazede genişletmişti: tıp, psikoloji, sanat, edebiyat, din, bilim, beşeri bilimler. Geniş kapsamlı vizyonu, derinlik psikolojisi, manevi anlayışta bir devrim, kapsayıcı bir evrensel yaşam görüşü ve amacına dönüşen İnsan Potansiyeli Hareketi'nin habercisi olmuştu.

O birçok yönden kendi yaşamında, günümüzde hâlâ işlenen bir prototip olarak, dünyanın her yerinde olmak için mücadele ettiğini gözlemlediğim olası insanın bir arketipiydi. Doğu'yu ve Batı'yı ve Kuzey-Güney şamanik ekseni birbirine bağlayan yaşamsal bir köprü olan Jung'un çalışması, bu evrimsel gelişime son derece önemli bir katkıda bulunuyor. Bu bağlamda, teknik ve maddi üstünlüğün tadını çıkaran Avrupalıların üzücü bir şekilde sadece birkaç üyesinin tarihsel gelişimin diğer aşamalarına ait eski çağlardan kalma ve yerli kültürlerde bulunan ruhsal farkındalık ve öznel karmaşıklıktan haberdar olduğunu gösteren ilk isimlerden biriydi.

Jung'un burada çok güzel bir şekilde sunulan bireyleşme süreci, onun dönüşüm yolculuğunun psişik açılımını dikkat çekici bir netlikle anlatıyor. Bu süreç, ruhun kendini gerçekleştirmesini, daha derin katmanlarını deneyimlemesini ve onları bütünleştirmesini izleyerek bize varlığın bütünlüğünü getiriyor. İşte bu noktada, kendi köklerimize, dünya kökenli ve ruhsal merkezli yaşamımızın Kaynağına, Tüm Varlığın Zeminini tanıyan ve onun

amaçlarına eş-yaratıcı bir şekilde hizmet etmeye istekli insanlar olarak kendi benliğimize, doğal yaşam dengemize giriyoruz.

Olası insan, kendisine hayat üflenmesiyle birlikte, çok sayıda, çok yönlü ve çok boyutlu insan becerileri ve yeteneklerinden oluşan zırhını beraberinde getiren büyük ölçüde genişletilmiş bir bilinçle yaşar. Bu, atalarımızın konuşma ve yazmayla birlikte yaşadığı değişimle karşılaştırılabilecek evrimsel bir sıçramadır. Söz konusu varoluş hali yeni bir dünya üretir, bu da yeni bir varoluş halini ortaya çıkarır. Bu çalışmada gördüğümüz gibi, Jung olası insanın birçok yönünü somutlaştırmıştır. Bütünüyle kendi bedeninde yaşamış, akut duyuları olmuş, sanatçı ve zanaatkârlığı iç içe geçmiştir; mükemmel bir hafızası vardır, manevi görüntüler düşünmüş ve sübjektif gerçekleri nesnel gerçekleri bildiği kadar çarpıcı bir şekilde deneyimlemiştir. Onun için bilinç, her yöne istediği şekilde seyahat edebildiği bir sürekliliktir.

Uzun yaşamı boyunca, ruhunun birçok kültürünü keşfetmeye devam etti ve bu kültürlerin sağladığı her türlü bilgi ve bilgeliği inceledi. İçsel ve hayali dünyalarda arkadaşları, müttefikleri vardı; hastalarına aynısını keşfetmeyi, hatta arketipik partneri ve kişinin derin gerçeklikteki yoldaşını bulmasını öğretti. Düzenli olarak yaşamının ve ruhunun sonsuz ırmaklarından faydalanarak ruhunun mekânlarına ulaştı. Günlük yaşamı manevi egzersiz olarak yaşıyor gibi görünüyordu; ışıltısı, empatisi ve gerçekçi varlığıyla, kendisiyle tanışan herkesi etkilemişti. Bu zengin anlatımın da gösterdiği gibi, kendi içinde daha fazla var olmak, sosyal, ahlaki düzendeki bozulma ve yozlaşmayı daha derinden hissetmesini sağlıyor ve bu konuları önemsiyordu. Aksine kanıtlara rağmen, diğer insanları tanrının gizlendiği yüzler olarak gördü; geniş teknik bilgisi ve anlayışı onları kendi olası insanlıklarına geri çağırdı.

Bu kitap, uzun yaşamındaki insani ve ruhsal yolculuğunu izlemek için Jung'un sözlerine geri dönüyor. Aynı zamanda temel çalışmasının parlak bir sentezi, esas itibarıyla da ruhani varlıklara derin psikolojik olgunluk yolu ile yaklaşım içeriyor. Arkadaşlarının, meslektaşlarının aydınlatıcı anıları ve zaman zaman karşılaşılanlar kitabın portre doluluğunu tamamlıyor. Yazar

Claire Dunne'ın hissetme hassasiyeti, Jung'u çeşitli karmaşıklıkları, çelişkileri ve paradoksu, insani başarısızlıkları, güçlü yönleri, büyüklüğü ve yaratıcılığı ile tanımamızı sağlıyor. Bir zamanlar aşkınlığa karşı şeffaf ama aynı zamanda dünyevi olan, ahşap ve taş ustalığının yanı sıra ruh ustası da olan bir adamla tanışıyoruz.

Bu kitap, Jung'un yaşamını ve mesleki çalışmalarını destekleyen canlandırıcı içsel dürtülerini, ona nüfuz eden arketipik enerjilerini, bunların derin manevi kaynaklarını, yani kendi deyimiyle Gizemlerin Gizemini veya Amerika Yerlileri'nin tabiriyle Kutsal Gizemli'yi kuşkuya yer bırakmayacak bir şekilde bize gösteriyor. Jung'un çalışmasında ışık tuttuğu gizemler ve benimle derinden konuşanlar, yerel yaşamımızın efsanevi temellerinden biri. Bizi manevi kaynağa daha da yaklaştıran yakın ve daha büyük bir hale getiren evrimsel yol boyunca ilerleyebilmemiz için yaşamın mitle ittifak kurduğunu gösteriyor. Bu, mitin nefesimizden, ellerimizden ve ayaklarımızdan daha yakın olması anlamına geliyor. Bence bu bizim varlığımızın içine inşa edilmiştir. Mit bir şey değildir, maddesi olmayan kavramsal bir bataklık buharıdır. Bilinçdışının hücrelerine ve sularına, denizlerine kodlanır. Küçük parmağımızda yaşar ve omurganın yanı sıra ruha da eşlik eder. Temel kalıpları varlığımızın kaynağından gelen insan ruhunun DNA'sına erişebilmemizi sağlar. Bize kişisel ve tarihsel varoluşumuzun anahtarını verir. Mitlerin anahtarları olmasaydı, Jung'un sürekli işaret ettiği gibi, hiçbir kültür veya din, sanat, mimari, drama, ritüel, destan, sosyal âdetler veya zihinsel bozukluklar var olmazdı. Biz onu uygarlaştırmaya çalıştığımızda bile gözden kaybolan o tuhaf ve güzel ülkeye bizi davet eden çok az şey olsaydı renksiz bir dünyamız olurdu.

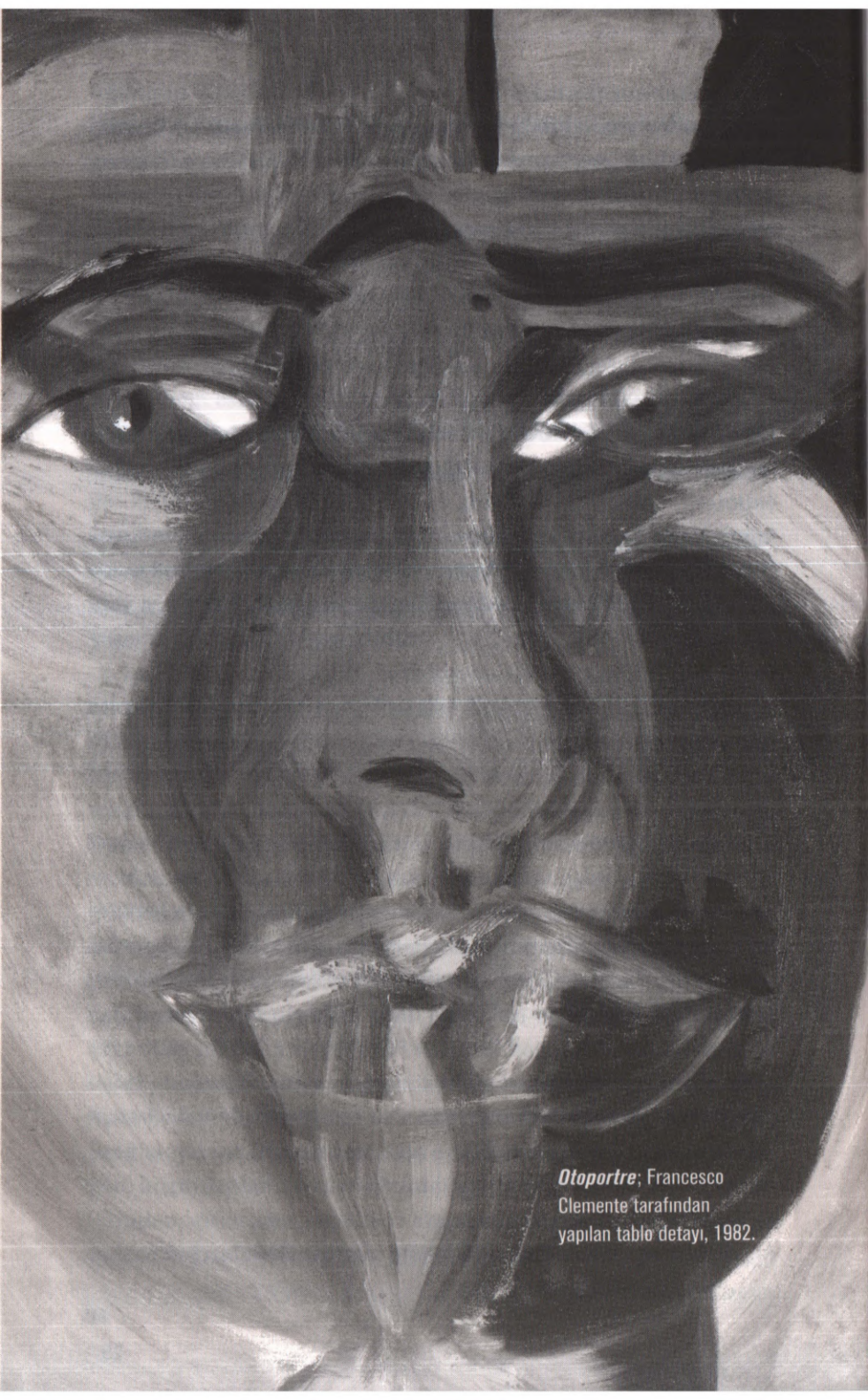
Yerel yaşamın büyük yaşama katılması, Jung'un en büyük başarılarından biri. Modası geçmiş varoluştan, bir zamanlar el üstünde tutulan ve değer verilen güçlü bir yaşama geçmenin yollarını sunuyor. Jung'un yazdığı gibi, "Eğer bu hayatta anlıyor ve hissediyorsak zaten sonsuzlukla, arzularla ve tutumlardaki değişiklikle aramızda bir bağ var demektir. Son tahlilde, yalnızca somutlaştırdığımız esastan dolayı bir şeye değer veririz." Var-

lığımızın daha erken veya daha derin aşamalarının unutulmuş bilgilerine ulaştığımızda, çoğu zaman gizli potansiyeller, mitin genellikle gizli yardımcılar veya güçlü tılsımlar şeklinde gizlediği hâlâ içimizde taşıdığımız sözde kalmış ve bitmemiş şeylerin tohumlarını buluruz. Üzerinde çalıştığım hikâye, tılsımları bulmayı içerdiğinde, öğrencileri bir zamanlar bildikleri, belki de çocuklukta yitirdikleri becerileri, örneğin sanat veya müzik yeteneklerini, hatta empati duygularını keşfetmeyi amaçlayan iradelere yönlendiriyorum. Mitlere dayanan veya kutsal bir zemini olan bir psikoloji, hem eski zehirleri ve eksiklikleri serbest bırakma hem de iç kapasitelerimize erişim sağlama ve büyük bir gündeme –kaynağın harika müziğini çalabileceği bir enstrüman haline gelmeye– kendimizi hazırlamak için bu kapasiteleri kullanma cesaretine sahip olmamızı ister. Ancak, hem benlik hem de toplumun doğasında bulunan "yüksek rüyanın anlaşılmayan vizyonunu" kurtarmak için kullanılabilecek derinliklerde kazanılan bilgilerle günlük yaşama dönersek bu gereklidir.

Jung'un gösterdiği gibi, mitlerin bu tür bir gücü vardır çünkü arketiplerle doludurlar. Arketipler ilkel formlar, derin bilinçdışının kodlamaları, psişik enerji takımyıldızları, ilişki kalıpları gibi birçok şeydir. Atalarımız onları göklerde görüyor, onlara Dünya Ana, Baba Okyanus, Kardeş Rüzgâr olarak dua ediyordu. Bunlar kendilerinden türetilmiş olduğumuz büyük akrabalardı ve bize sadece varlığımızı vermekle kalmamışlar, aynı zamanda hikâyelerimize kaynaklık etmişler, ahlaki düzenimizi ortaya çıkarmışlardı. Daha sonra efsanevi karakterlerin ve bu karakterlerin hikâyelerinin –rakip kardeşler, kutsal çocuk, sevgili arayışı, kahramanca yolculuklar– canlı örnekleri oldular. Ruhun büyük organları olarak arketipler bize temel bağlantılarımızı veriyor; onlar olmasaydı ruhla doğayı, zihinle bedeni ve benliği evrenin meta-bedeniyle birleştiren ince köprüyü kaybederdik. Arketipler, Jung'un tekrar tekrar gösterdiği gibi, her şeyin çalışmasını sağlayan, kozmik planları olan Özün organları. Çok fazla şey içerdiklerinden, arketipler analizleri altüst ediyor, bu nedenle belki de sadece doğrudan deneyimle bilinebiliyorlar.

Claire Dunne'ın kitabı Jung'a enerjik bir yaşam kazandırıyor. Jung'un yaptığı meydan okuma çağrısını –tam, bilinçli ve modern insan olmak– belirgin bir şekilde duymamızı sağlaması benim sadece alkışlayabileceğim bir başarı.

Jean Houston

Otoportre; Francesco Clemente tarafından yapılan tablo detayı, 1982.

1

YARALI

Carl Gustav Jung (1875–1961), evinin bahçesinde. Küsnacht, İsviçre, 1930.

Kendini benim aracılığımla ifade eden, bir doğa gücü olan gerçektir. Ben sadece bir kanalım. Pek çok durumda sizin gözünüzde uğursuz biri olacağımı görebiliyorum. Örneğin, yaşam sizi yapay bir tavır almaya itmiş olsaydı, o zaman bana dayanamazdınız, çünkü ben doğal bir varlığım. Varlığım sayesinde kristalleşiyorum; ben bir mayayım. Yapay bir usulde yaşayan insanların bilinçsizliği beni bir tehlike olarak algılıyor. Hakkımdaki her şey onları rahatsız ediyor; konuşma tarzım, gülme tarzım.

Doğayı hissediyorlar.[1]

Başlangıç

Carl Gustav Jung kendisinden "doğal bir varlık" olarak bahsettiğinde altmış altı yaşındaydı. O dönemde insan ruhunun "doğası gereği dindar" olduğunu savunan, onu derinlemesine araştıran, dünyaca ünlü ve tartışmalı ilk modern psikiyatristti. Kendini tanımlayan bir "ampirist" ve "ruhun şifacısı" olarak kendisinin ve hastalarının içsel alanlarına nüfuz etti, deneyimini dünyadaki eski yazılara ve kültürlere bağladı, anlayışı kıt bir dünyaya keşiflerini sundu. Yazdığı bir mektupta söz ettiği gibi:

> Çalışmamın ana çizgisi nevroz tedavisiyle değil, ruhani varlıklara yaklaşımla ilgilidir... [çünkü] gerçek terapi budur.[2]

Jung'un çalışması şunları öğretir:

- İnsan, bütün yaşamak için bütünsel benliği haline gelmelidir.
- Tanrı'nın, yaratılışını yansıtması ve gelişmesine yardım etmesi için insana ihtiyacı vardır.
- Tüm insan varlığı ortak yaratıcı olarak Tanrı'ya açıktır.

Jung'u tanıyanlar onun kendi psikolojisinin canlı bir örneği olduğunu onaylar. Hataya düşebilen ile büyük insan eskiden dünya ve ruh merkezli iki dünyada yaşıyordu. Jung, hem iç hem de dış "yaşamları", gerçekleşmiş insanlığın doğal hali olarak görüyordu.

Jung'un çalışması onun hayatını yansıtır. Kendisinden, "Ben karşıtların çatışmasıyım" diye bahsederdi Jung. Uzun bir yaşam boyunca bu kutupları bütünlüğün birliği içinde yaşamayı ve uzlaştırmayı öğrendi.

Seksen dört yaşındayken, o uzun yürüyüşten şöyle söz etti:

> Bulut guguk kuşunun dünyasından gerçeğe uzanan yolculuk uzun sürdü. Benim durumumda Hac Yolculuğu, olduğum küçük toprak yığınına elim ulaşana kadar bin basamaklı merdiveni tırmanmak zorunda oluşuma bağlıydı.[3]

Jung'un ebeveynleri, Emilie Preiswerk (1848–1923) ve Johann Paul Achilles Jung (1842-1896).
Emilie, Jung'un okült ilgisini teşvik etti; babası ona Latince öğretti.

Carl Jung, 1882.
Küçük Carl, dokuz yaşına kadar ailenin tek çocuğuydu.

Çocukluk

Yaşamının sonlarına doğru, Jung "otobiyografisini" tamamlamaya derin bir biçimde yoğunlaştı. Bu kitap diğerlerinden daha fazla ilgi çeker. *Anılar, Düşler, Düşünceler* başlıklı kitap, okurlara Jung'un dış yaşamıyla ilgili çok az şey anlatırken, bu kitap, hem yetişkin hem de çocuk olarak içsel manzarasının coğrafyasını ayrıntılı bir şekilde aktarır.

> Bu satırları yazarken, sözlerimi ve hatta düşüncelerimi ortadan kaldırmaya ve onları hızla akan görüntülerden oluşan, bir ırmağa çevirmeye çalışan küçük bir iblisi gözlüyorum, anlaşılmaz derecede güzel ve iğrenç bir biçimde saygısız ve hilekâr bir dünyaya hayranlıkla bakan, şaşkına dönmüş küçük bir çocuğun portreleri geçmişin sislerinden yükseliyor.[4]

Dokuz yıl boyunca Parson Paul Jung ve eşi Emilie'nin tek çocukları olan Carl, 1875'te İsviçre'nin küçük Kesswil köyünde dünyaya geldi.

> Ailemin evliliğindeki loş, üstü kapalı atışmalar benim etrafımda dönüyordu. 1878'deki hastalığım anne ve babamın geçici ayrılığıyla bağlantılı olmalı. Annem Basel'de bir hastanede birkaç ay kaldı ve muhtemelen hastalığının evlilikteki zorluklarla bir ilgisi vardı. Annemden yirmi yaş büyük olan hiç evlenmemiş

bir teyzem bana baktı. Annemin uzakta olması beni çok etkiledi. O andan itibaren, "sevgi" kelimesi her söylendiğinde güvensizlik hissettim. "Kadın" ile ilişkilendirdiğim duygu uzun zaman boyunca doğuştan gelen güvensizlikti. "Baba" ise güven ve güçsüzlük anlamına geliyordu. Başlangıçtaki handikabım buydu. Daha sonra bu erken izlenimler gözden geçirildi: Erkek arkadaşlara güvendim ve onlar tarafından hayal kırıklığına uğratıldım; ve kadınlara güvendim ve hayal kırıklığına uğramadım.[5]

Tüm yaşamı boyunca onunla birlikte olan bir erken dönem şablonu; doğaya yönelik yoğun bir sevgi, bitkiler, hayvanlar, toprak, kaya, dağlar, nehir ve göl ile doğrudan bir ilişkiydi. Sade, kırsal bir yaşam tarzı ve yalnızlıktı.

Yalnız ve kendimce oyun oynardım. Ne yazık ki, ne oynadığımı hatırlayamıyorum; sadece rahatsız edilmek istemediğimi hatırlıyorum. Oyunlarıma dalardım ve oynarken beni izlemelerine, yargılamalarına katlanamazdım.[6]

Çocukluk arkadaşı Albert Oeri, bunun onun üzerindeki etkisini hatırlıyordu.

Sanırım Jung'u hayatımda ilk kez ikimiz de henüz küçük birer çocukken görmüştüm. Annemle babam onun ailesine misafir olmuşlardı ve küçük oğullarının birlikte oynamalarını istiyorlardı. Ama faydası olmadı. Carl bir odanın ortasına oturmuştu, kendi kendine küçük bir dokuz kuka oyunuyla meşguldü ve pek dikkatimi çekmemişti. Elli beş yıl sonra bu karşılaşmayı neden hatırlıyorum? Galiba bu tür bir asosyal canavara hiç rastlamamış olduğum için. Birlikte oynadığımız ya da birlikte dayak yediğimiz ama her halükârda sürekli insanlarla iç içe olduğumuz canlı ve neşeli bir kalabalığın olduğu bir kreşte büyüdüm; ama o tek başınaydı –kız kardeşi henüz o zaman doğmamıştı.[7]

***Kutsal Yüz*; Georges Rouault tablosu, 1946.**
Carl "İsa'nın yanına aldıklarını" asla geri vermediğini anladığında, kafasındaki İsa fikri değişti.

Jung dokuz yaşındayken kız kardeşi Gertrud, ona arkadaş olamayacak kadar geç ve mizaç bakımından da farklı biri olarak dünyaya geldi. Jung ailesi on sekizinci yüzyıldan kalma bir papaz evinde tutumlu ve yoksul bir yaşam sürüyordu. Evdeki insan elinden çıkma tek güzellik, karanlık bir odada bulunan ve küçük çocuğu hayran bırakan birkaç tabloydu. Ailesi, dindar bir Protestan papazı baba ile yardımcısı olan eşi, cemaat beklentilerini karşılıyordu. Jung'un dayılarının sekizi ve amcalarından ikisi, geleneksel inanç, İncil ve sevaplar dünyasında güven içine yaşayan papazlardı. Hassas ve savunmasız Carl için bu boğucu bir atmosferdi. Bu yaşam biçimine direnmek onu kazaya yatkın hale getirdi. Ruhsal olarak da, *Anılar, Düşler, Düşünceler*'de anlatılan istenmeyen sonuçları ortaya çıkardı:

> Zangoç, yakındaki mezarlıkta bir çukur kazardı –kahverengi, altüst olmuş toprak yığınları. Alışılmadık derecede uzun şapkaları, parlak siyah botları, siyah paltoları olan, ciddi görünüşlü adamlar kara bir kutu getirirlerdi. Babam, üzerinde rahip cüppesiyle orada olur, yankılı bir sesle konuşurdu. Kadınlar ağlardı. Bana yerdeki bu çukura birinin gömüldüğü söylendi. Daha önce etrafta olan bazı kişiler aniden ortadan kaybolurdu. Sonra gömüldüklerini ve Rab İsa'nın onları yanına aldığını duyardım.
>
> Annem bana her akşam söylemem gereken bir ilahi öğretmişti. Seve seve söylerdim...

***Le Palais des Rideaux*; René Magritte tablosu, 1928.**
Babası tarafından yürütülen cenaze törenleri çocuk için yaşam ve ölüm bilmecesinin temsili oldu: "Daha önce etrafta olan bazı kişiler aniden ortadan kayboluyordu."

Kanatlarını aç, nazik Rab İsa,
Ve civcivini, çocuğunu al yanına...

Oysa şimdi Rab İsa'nın diğer insanları da yanına "aldığını" ve bu "almanın" onları yerdeki bir çukura sokmakla aynı şey olduğunu duyuyordum...

Rab İsa'ya güvenmemeye başladım. Büyük, rahatlatıcı, yardımsever bir kuş görüntüsünü yitirdi ve fraklar, şapkalar ve kara kutuyla meşgul olan parlak siyah çizmeli, siyah kıyafetli kasvetli adamlarla birleşti.[8]

Aşağı yukarı aynı dönemlerde, görünüşü çocuk yaştaki Jung'da travma yaratan siyah cüppeli bir Cizvit rahibi figürüyle karşılaştı. Rab İsa ve Cizvit izlenimleri, bir araya gelerek çocuğun kiliseye gitme nefretiyle sonuçlanan, dinin görünür yönlerine olan güvensizliğini inşa ettiler.

Yaşamının ana eğilimlerini yönlendiren, öğreten, gösteren kendi iç ruhsal ağına onu bağlayan şey rüya dünyasıydı. Daha sonra, çocukluğundaki bu ilk hayallerinin genellikle kişinin yaşam kalıplarının genel anlamını verdiğini, çoğu zaman aynı anda birkaç seviyede çalıştığını söyledi. Jung'un hatırladığı en erken rüya, üç ya da dört yaşındayken gördüğü ve altmışlı yaşlarının ortalarına kadar gizli tuttuğu bir rüyaydı. Esrarlı biçimde belirsiz tonlara sahip bu rüya, ailesinin evinden çok uzak olmayan bir çayırda gerçekleşiyordu.

Rüyada bu çayırdaydım. Aniden yerde, taşlarla çevrelenmiş dikdörtgen şeklinde karanlık bir çukur olduğunu keşfettim... Merakla ilerledim ve içine baktım. Sonra, aşağıya inen taş basamaklar gördüm. Tereddüt ve korkuyla aşağı indim. Altta yeşil bir perdeyle kapatılmış yuvarlak kemerli bir kapı vardı. Sırma işlemeli büyük bir perdeydi ve çok görkemli görünüyordu. Arkasında neyin gizlendiğini merak edip, perdeyi çektim. Loş ışıkta yaklaşık on metre uzunluğunda dikdörtgen bir oda gördüm. Tavan kemerliydi ve kesme taştan yapılmıştı. Zemin, kaldırım taşlarıyla kaplıydı ve merkezde, girişten alçak bir platforma kadar uzanan kırmızı bir ha-

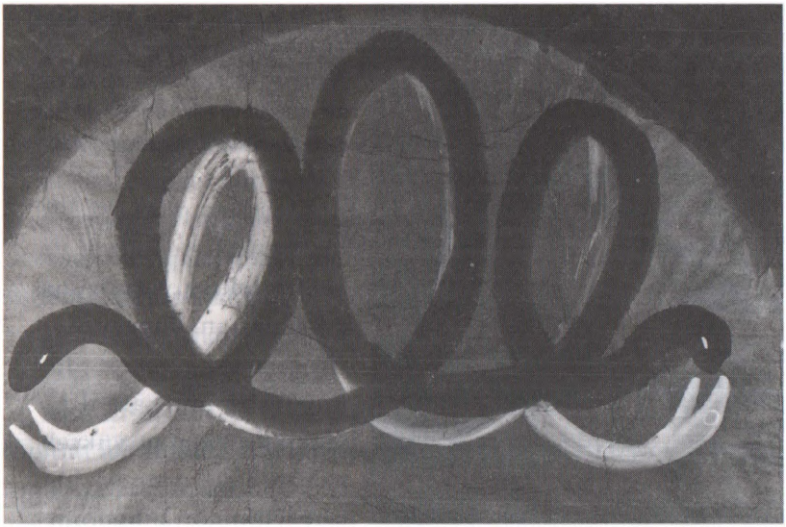
***Kelt steli,* Holzgerlingen, Württenburg, Almanya, MÖ 6yy.**
Kelt mitolojisinde boynuzlu orman tanrısı olarak bilinen Cernunnos'un tasviri, güç ve saygıyla karışık korku ve hürmet içeriyor.

lı seriliydi. Bu platformda olağanüstü zengin bir altın taht duruyordu. Emin değilim ama galiba tahtın üzerinde kırmızı bir yastık vardı. Muhteşem bir tahttı, masallardaki gerçek kral tahtları gibiydi. Üzerinde ya da dört metre yüksekliğinde, yaklaşık elli altmış santim kalınlığında, ağaç gövdesi olduğunu düşündüğüm bir şey duruyordu. Neredeyse tavana kadar uzanan devasa bir şeydi. Ama tuhaf bir yapısı vardı: Deriden ve etten yapılmıştı, üstünde de kılları olmayan, kafaya benzeyen bir şey duruyordu. Kafanın en üstünde tek bir gözü vardı, yukarı doğru hareket etmeden bakıyordu...

Hiçbir pencere ve görünür bir ışık kaynağı olmamasına rağmen, oda oldukça aydınlıktı. Ancak başın üstünde bir parıltı halesi vardı. Bu şey hareket etmiyordu ama her an tahttan bana doğru bir kurt gibi sürünerek gelebileceğini hissettim. Korkudan adeta taş kesildim. O anda dışarıdan ve yukarıdan annemin sesini duydum. "Evet, ona dikkatle bak. Bu insan yiyen!" Bu, korkumu daha da yoğunlaştırdı, sonra kan ter içinde uyandım ve ölümden korktum.[9]

Jung tarafından oyulmuş ahşap heykel.
Yaşamın sonlarında, Jung, umudunu yitirmiş insanın, yinelenen kuşatıcı kollarla bütünleşmiş beden, duygu ve kafa tasvirini yarattı.

***Waning Moon # 2*; Morris Graves tarafından yapılan tablo, 1943.**
Çocukluk döneminde, Jung kendini iki farklı kişilik olarak hissetmişti; biri dışadönük ve toplumla uyumluydu, diğeri içedönük ve esas itibarıyla gerçekti.

Buna ne anlam vermesi gerekiyordu? Rüya yıllarca onu rahatsız etti ve süreç içinde eski yazıları ve dinleri; bugünün ve tarih öncesinin ilkel kültürlerini öğrenirken anlamını da yavaş yavaş keşfetti.

> Fallus... "adlandırılmayan" yeraltı tanrısı.
> ... ritüel bir fallus
> ... dünyanın sırlarına bir kabul
> ... çocukluk düşümün o korkunç ağacı
> ... "yaşamın soluğu", yaratıcı dürtü olarak ortaya çıktı.[10]

Yaratıcı yaşam bahşeden gücün somut hali olan Kelt, Alman, Yunan, Mısır, Ortadoğu ve Uzakdoğu halklarının tanrılarının güçlü fallik tanrılarıyla uyumluydu. Jung'un mesleğinin büyük bir kısmı, bu ilkel ve fallik derinliklerden çıkmakla ve baba ilkesinden ziyade maternal (anne) ilkeyi vurgulamakla ilgiliydi

***Afrika maskesi*, Punu halkı, Gabon, on dokuzuncu yüzyıl.**
Maskenin, aynı zamanda çiçeklenmiş bir ağacı tasvir eden üçüncü gözünden derin bir sükûnet yükseliyor gibi.

O zaman olan şey bir tür toprağa verilmeydi ve benim tekrar yeryüzüne çıkmamdan önce yılların geçmesi gerekiyordu. Bugün bunun karanlığa mümkün olan en yüksek miktarda ışığı getirmek için gerçekleştiğini biliyorum. Bu, karanlık âlemine bir kabuldü. Entelektüel hayatımın o dönemde bilinçsiz başlangıçları vardı.[11]

Okul biçimindeki dış yaşam onu daha da şekillendirerek çocuğun ne olduğu ve topluma uyum sağlamak için olmaya çalıştığı şey arasındaki boşluğu ekledi. Jung dışsal adaptasyon kişiliğini 1 numara, esas iç doğasını da 2 numara şeklinde isimlendirdi. Karşıtların bu etkileşimi her bireyde bir dereceye kadar olsa da Jung'da bu daha belirgin ve bilinçli bir şekilde ortaya çıktı. Bir kayanın üzerinde tek başına mutlu bir şekilde oturabilir ve kaya mı kendisi yoksa kendisi mi kaya diye düşünebilirdi. Ya da okul arkadaşlarıyla ateş yakabilir, alevlerin gizli bir öneme sahip olduklarını hissedebilirdi. Ancak, köydeki oyun arkadaşlarıyla teması gün geçtikçe farklı etkiler yarattı.

Beni kendime yabancılaştırdıklarını anladım. Onlarla birlikteyken evde olduğumdan farklı biri oluyordum. Şakalarına katılıyor, evde asla aklıma gelmeyecek şakalar icat ediyordum, öyle görünüyordu; ancak çok iyi bildiğim gibi, yalnız olduğumda

her türlü şeyi ortaya çıkarabilirdim. Bana öyle geliyor ki, kendimdeki değişiklik, beni bir şekilde yanıltan ya da beni düşündüğümden farklı olmaya zorlayan okul arkadaşlarımın etkisi yüzündendi. Bu daha geniş dünyanın, ailem dışında başkalarını da içeren bu dünyanın etkisi, tamamen şüpheli olmasa bile şüpheli görünüyordu ve belli belirsiz bir şekilde düşmancaydı... Sanki benliğimin parçalandığını hissediyordum ve bu beni korkutuyordu. Kendimde bir bölünme hissettim ve korktum. İçsel güvenliğim tehdit altındaydı.[12]

İçgüdüsel olarak, nedenini bilmeden, iç benliğine yönelik bu toplum tehdidine karşı koydu. Gizlice, yaklaşık iki santim uzunluğunda küçük bir ahşap heykelcik yaptı, ona yün bir ceket hazırladı, onu siyaha boyadı ve yatak olarak hazırladığı bir kalem kutusuna koydu. Üst ve alt yarısını "ruh taşı" şeklinde boyadığı ve aynı zamanda ta kendisi olan pürüzsüz, dikdörtgen şeklinde siyahımsı bir taş ekledi. Büyük bir memnuniyetle, heykelciği daha sonra tavan arasında, yüksekte sakladı.

Kimse sırrımı keşfedip yok edemezdi. Kendimi güvende hissediyordum ve bana adeta işkence eden kendimle çatışma duygusu kaybolmuştu... Bu sırrı sahiplenmenin karakterim üzerinde çok güçlü bir biçimlendirici etkisi oldu... Başucundaki taşıyla bu küçük ahşap figür, hâlâ bilinçsiz ve çocuksu halimle sırrı şekillendirmeye yönelik ilk girişimimdi. Her zaman beni içine çekiyordu ve onun derinliğini anlamak zorunda olduğumu hissediyordum ama yine de ifade etmeye çalıştığım şeyin ne olduğunu bilmiyordum.[13]

Daha sonra, ruh taşı hikâyesinin Avustralya Aborijinleri ve Afrika Yerlileri gibi kadim halkların geleneklerine benzediğini anladı. Bunun kalıcı "sonsuzluk" hissiyle birlikte çocukluğunun "doruğu ve sona erişi" olduğunu söyledi.

Ergenlik

1886'da on bir yaşındaki Carl, Basel'deki bir ortaokula kaydoldu. Daha az korumacı ve daha zengin bir ortamda, finansal yoksulluğunun ve içindeki "korkunç gizli kıskançlığın" farkına vardı.

Günlük, rutin eğitim dünyası, doğasındaki birbirine uyuşmayan bölümlerin bir çelişkisine arka plan oluşturuyordu. Okulda kişiliği hem eleştiriye karşı duyarlı hem de başkalarına karşı kaba, hem ürkek ve ağırbaşlı hem de zorbalar karşısında korkmadan kendini müdafaa eden, içinde güvensiz ama dışadönük üstün bir güven duygusu taşıyan bir nitelikte olabiliyordu; kutupların birbirini telafi eden dalgalanmaları dengede değildi. Bu tuhaf, pek de popüler olmayan çocuğun bir diğer özelliği de ilgisini çeken konularda zeki ama rekabeti reddeden –bazılarına göre de "sorun çıkaran"– bir kişiliği olmasıydı.

Genç Carl G Jung, 1893 yılı.
Carl güvenle kameraya bakıyor.

Bir "dışarlıklı" olma duygusu oluşturdu. Okuldaki can sıkıntısı ve kazayla düşüşü, onu evde yalnız kalmasına izin veren nevrotik bir hastalığa itti. Düşüşü sırasında, bir fikir aklında mazeret şeklinde parlamıştı. "Artık okula gitmene gerek kalmayacak." Bu deneyimden ilk önce nevrozun ne olduğunu keşfetti. Altı ay boyunca bu durumda kaldı. Sonra babasının, oğlunun epileptik olabileceği ve kendine bakamayacağına dair endişeli konuşmasına kulak misafiri olunca vicdanı onu, "Bu durumda işe koyulmam gerekiyor" düşüncesine ve gayretli bir çalışmaya götürdü.

Hayal gücünde, Jung aynı anda iki kişi oluyordu: on sekizinci yüzyılın güçlü bir yaşlı adamı ve ayrıca çoğu dersten iyi notlar alan ama jimnastikten nefret eden, sadece ilham aldığında resim çizebilen ve matematiği "bir işkence" olarak gören, çorapları delik fakir bir yirminci yüzyıl öğrencisi.

Cebirdeki "A=B" önermesinin "güneş=ay" ile eşdeğer tutulmasının "düpedüz yalan ya da dolandırıcılık" olduğunu gördü. Zihni matematik konusundaki "ahlaki şüphelerini" ortadan kaldırmak için formüllerden daha derin açıklamalara ihtiyaç duyuyordu.

Dogmatik bir düzeyde sunulduğu zaman din için de aynı şey geçerliydi. İlahiyat derslerini "son derece sıkıcı" buluyordu. "Rab İsa" öğrendiği gibi çelişkili bir figür olarak kaldı ama Tanrı fikri ilgisini çekmeye başladı, çünkü burada kolay kolay anlaşılamayan bir gizem, "herhangi bir doğru anlayış oluşturmanın imkânsız olduğu... benzersiz bir varlık" vardı.

On iki yaşında okuldan eve dönerken yaşadığı belirleyici bir deneyim onun yeni, keşfedilmemiş derinliklere adım atmasını sağladı.

> Gökyüzü muhteşem bir mavilikteydi, güneşin göz kamaştırdığı bir gündü. Katedralin çatısı parlıyor, güneş yeni, parlak sırlı çinilerden yansıyordu. Bu manzaranın güzelliğinden şaşkına dönmüştüm, şöyle düşündüm: "Dünya güzel, kilise güzel ve tüm bunları Tanrı yarattı, bunun üzerinde, mavi gökyüzünün uzaklarında altın bir tahtta oturuyor..." Burada düşüncelerimde büyük bir boşluk oluştu ve boğucu bir duyguya kapıldım. Uyuştuğumu ve sadece şunu biliyordum, "Düşünmeye devam

***Ruha Davet*; Robert Taylor tablosu, 1996.**
Jung'un esinlemesi ona "Tanrı'nın korkunç bir şey olabileceğini" gösterdi.

etme! Korkunç bir şey geliyor, düşünmek istemediğim bir şey, hatta yaklaşmaya cesaret edemediğim bir şey. Neden gelmesin? Çünkü en korkunç günahları işliyorum..."

Eve doğru yaptığım uzun yürüyüş sırasında... Düşüncelerimin beğendiğim o güzel katedrale ve tahtta oturan Tanrı'ya defalarca geri döndüğünü fark ettim –ve sonra düşüncelerim sanki güçlü bir elektrik şokuna maruz kalmış gibi uçup gidiyordu.

Kendi kendime, "Bunu düşünme, bunu düşünme!" diye tekrarladım. Oldukça heyecanlı bir halde eve ulaştım...

O gece huzursuz uyudum. Henüz bilmediğim yasak düşünce tekrar tekrar ortaya çıkmaya çalıştı ve onu savuşturmak için umutsuzca mücadele ettim. Sonraki iki gün işkence doluydu ve annem hasta olduğuma ikna oldu...

Ancak üçüncü gece işkence o kadar dayanılmaz hale gelmişti ki, artık ne yapacağımı bilemez haldeydim. Tam da katedrali ve Tanrı'yı tekrar düşünmek üzere olduğum sırada huzursuz bir uykudan uyandım. Düşünceyi neredeyse devam ettirmiştim! Direncimin zayıfladığını hissettim. Korkudan ter içinde kalmış bir halde, uykumu dağıtmak için yatakta oturdum. "Şimdi geliyor; bu sefer ciddi! *Düşünmeliyim.* Önceden düşünülmeli. *Neden* bilmediğim bir şeyi düşüneyim ki? Tanrım, düşünmek istemiyorum, bu kesin. Ama bunu benden *kim* istiyor? Kim beni bilmediğim ve bilmek istemediğim bir şeyi düşünmeye zorluyor? Bu korkunç irade nereden geliyor?.. Tanrı'nın benden ne istediğini öğrenmeliyim ve bunu hemen bulmalıyım... Çünkü bu umutsuz sorunun yaratıcısı olduğundan artık emindim... Kendi ahlaki yargımın ve dinimin öğretilerine hatta O'nun emirlerine ters düşen bir şeyi, O'nun sonsuz lanetinden korktuğum için var gücümle karşı koyduğum bir şeyi yapmamı isteyen bu alışılmadık görevi bana empoze ederek itaatimi sınamak istiyor olabilir mi?"... Bunu tekrar düşündüm... Sanki birdenbire cehennem ateşine atlamak ve düşüncenin geri gelmesine izin vermek üzereymişim gibi tüm cesaretimi topladım. Önümde katedrali, mavi gökyüzünü gördüm. Tanrı, dünyanın üstündeki altın tahtında oturuyordu –ve tahtın altından, parlak yeni çatının üzerine devasa bir dışkı düştü, çatıyı paramparça etti ve katedralin duvarlarını yıktı.

İşte bu kadardı! Çok büyük, tarif edilemez bir rahatlama hissettim. Beklenen lanet yerine, üstüme rahmet yağmış ve yanında da hiç bilmediğim tarifsiz bir mutluluk gelmişti. Mutluluk ve minnettarlıkla ağladım. Tanrı'nın bilgeliği ve iyiliği, onun acımasız emrine uyduğum için bana açıklanmıştı. Sanki bir aydınlanma görmüştüm...

O andan itibaren... gerçek sorumluluğum başladı. Tanrı neden katedralini kirletmişti? Bu, bana göre, korkunç bir düşünceydi. Ama sonra, Tanrı'nın korkunç bir şey olabileceğine dair belirsiz bir düşünce aklıma geldi. Karanlık ve korkunç bir sırrı deneyimlemiştim. Bu bütün hayatımı gölgede bıraktı...

Deneyimlerimden ya da yeraltı tapınağındaki fallus rüyamdan veya ahşap heykelciğimden bahsetmek hiç aklıma gelmezdi.

Tüm gençliğim bu sır üzerinden anlaşılabilir. İçimde neredeyse dayanılmaz bir yalnızlık yarattı... Böylece dünyayla olan ilişkimin şekli çoktan yapılandırılmış oldu: Bugün o zamanlardaki gibi yalnızım, çünkü bir şeyleri biliyorum ve başkalarının bilmediği ve genellikle bilmek bile istemediği şeyleri dolaylı yollardan söylemem gerekiyor.[14]

İhtiyar adam geçmişe baktığında bu deneyimin yaşamının "yol gösterici ışığı" olduğunu söylüyordu. Genç Carl ise hâlâ güvensizliğini dışa yönelik bir üstün güven gösterisiyle telafi eden kişiliğiyle yaşamak zorundaydı. On beş yaşına geldiğinde, daha sonra "savaşçı" olarak tanımlayacağı tabiatının bir parçası olan şiddetli öfkelere bağımlı olmuştu. Ebeveynleriyle arasındaki giderek artan farklılaşmanın ortasında, Jung'un onlardan alıp yetişkinliğe taşıdığı nesil mirası da görülebiliyordu.

Her iki ebeveyn de, sert, sıkı kontrol edilen geleneksel toplumlarda özellikle görülen, doğal ve uyarlanabilir olan bir varoluş samimiyetsizliği sergiliyorlardı. Dışarıdan bakıldığında Emilie Jung, rahat, esprili ve nazik bir ev hanımıydı, geleneksel görüşlere sahip iyi bir aşçıydı ve gelişmemiş bir "edebi yetenek", "hevesli dinleyici" ve dilbaz bir konuşmacı birleşimiydi. Bunun altında ise, daha derin, daha güçlü bir tabiat vardı ve sözleri sık sık oğlunu tesiri altında bırakan etkili bir gözlemciye dönüşen ani değişimlerle kendini gösteriyordu.

O vesilelerle söylediği şeyler o kadar doğruydu ve isabetliydi ki, karşısında titreyerek beklerdim... Annemin iki kişiliği arasında muazzam bir fark vardı... Gündüzleri sevgi dolu bir anneydi,

Emilie Preiswerk Jung.
Jung'un annesiyle özdeşleşmesi onu da ikili bir doğaya sahip biri olarak görmesine neden oldu: "Gündüzleri sevgi dolu bir anneydi, ancak geceleri tekinsiz görünüyordu."

ama geceleri tuhaf biri olurdu. Ayının inindeki rahibeler gibi aynı zamanda tuhaf bir hayvan olan şu kâhinlere benzerdi. Arkaik ve acımasızdı; hakikat ve doğa kadar acımasızdı. Böyle anlarda "doğal zihin" dediğim şeyin somutlaşmış haline benziyordu.

Bu arkaik tabiat bende de var ve içimde insanları ve şeyleri oldukları gibi görme –her zaman hoş olmayan– yeteneği ile bağlantılı. Bir şeyi tanımak istemediğimde kendimin sonsuza dek aldatılmasına göz yumabilirim, ancak esasında, meselelerin gerçekte nasıl olduklarını gayet iyi bilirim... Bu "içgörü" içgüdüye veya başkalarıyla "mistik katılıma" dayanır.[15]

Anne ve oğul bir dereceye kadar benzer olsalar da, sadece bir noktaya kadar yakındılar. Emilie, genç Carl'a çelişkili duygularla dolu evliliğinde eşine söyleyemediği şeyleri söylediği "yetişkin gibi" davranıyordu. Çocukken bile, Jung kendisinde anlamadığı "gizli" hayatını ondan uzaklaştırıyordu, çünkü "ona olan güvenim kesinlikle sınırlıydı."

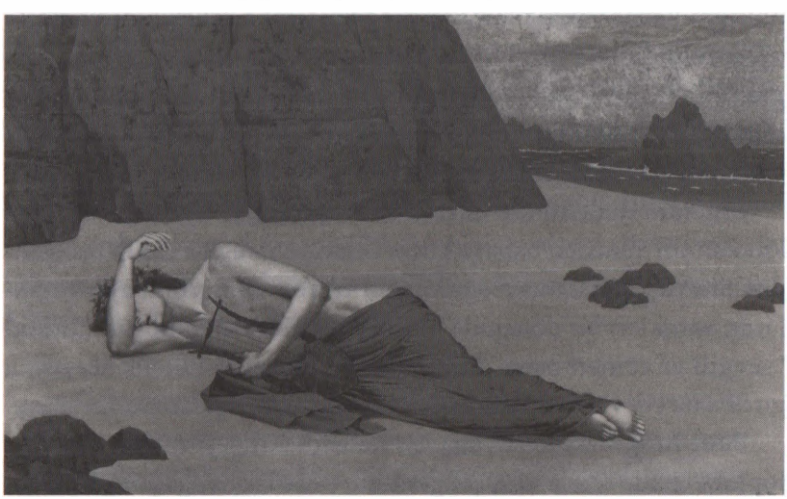
Ergenlik döneminde Carl'ın ebeveynleriyle ilişkisindeki baskın konum anneden babaya geçti. Lisan yeteneğine sahip babasından altı yaşında Latince öğrenmişti ve ebeveynlerinin ayrı yataklarda yattıkları bir dönemde babasıyla birlikte uyumuştu. Carl bu "sevgili ve cömert baba" ile arasında zihinsel birliktelik arayışına girdi ama ebeveyninin çözümsüz kalmış karmaşalarıyla karşılaştı.

Paul Jung, İsviçre Evanjelik Reform Kilisesi'nin papazıydı, toplum içinde sessiz ve alçakgönüllü, evde ise her geçen gün daha

da kavgacı ve bilhassa huysuz bir adamdı. Evlilikteki zorlukların yarattığı huzursuz ortamla birlikte, oğlu babasının dinsel yaşamında kendi hayat dolu arayışını derinden hayal kırıklığına uğratan bir boşluk olduğunu hissetti. Carl kiliseye kabul töreniyle ilgili olarak babasının dini talimatları için "beni ölesiye sıkıyordu" dedi. Anlamadan inanmak gerekli görünüyordu.

> Yine bu dönemlerde, babamın söylediği her şey içimde derin şüphelerin oluşmasına yol açtı. Mağfiret hakkında vaaz verdiğini duyduğumda... söylediği şeyler, kişinin sadece rivayet olarak bildiği ve kendisinin de inanmadığı eski bir masal gibi kulağa bayat ve içi boş geliyordu... Daha sonra, on sekiz yaşındayken, babamla birçok tartışma yaşadım... ama [bunlar] her zaman tatmin edici olmayan sonuçlara vardılar... "Saçmalık. Hep düşünmek istiyorsun. İnsan düşünmemeli, iman etmeli" deme alışkanlığı vardı. Ben, "Hayır, insan tecrübe etmeli ve öğrenmeli" diye düşünür, ama "Bana bu imanı kazandır" derdim; bunun üzerine o da omuz silker ve başını eğip arkasını dönerdi.[16]

***Orpheus'un Ağıdı*; Alexandre Séon'un tablosu, 1896.**
Okul çağındaki bu hassas çocuk içsel ilham perisi ile ıssız bir sahilde terk edildiği duygusu içindeydi. Babasının her şeyden önce inanç üzerine ısrar etmesinin aksine Jung, "İnsan tecrübe etmeli ve öğrenmeli" diye düşünüyordu.

Çalışmalar

"Sırlarını" açabileceği kimseyi bulamayan genç Carl'ın 2 numaralı Kişiliği –"Tanrı'nın dünyası" ve "ebedi olan"– yapayalnız bir tecride düşmeye ve 1 numaralı Kişiliği ön plana çıkmaya başladı. Çalışkan Carl, eline geçen her şeyi okuyan felsefe okuru oldu, babasıyla birçok çatışma yaşadı, kiliseye gitmeyi bıraktı ve aldığı bir burs sayesinde 1895 yılında Basel Üniversitesi'ne kaydoldu.

Bu, aynı zamanda giderek depresyona giren Paul Jung'a kanser teşhisinin koyulduğu ve Carl yanı başındayken son nefesini verdiği yıl oldu. Babasının ölümü, ona aile reisi sorumluluğunu vermesinin yanında on dokuz yaşındaki benliğinde başka bir şeyi daha ortaya çıkardı. Hayatın ilerleyen dönemlerinde Carl Jung ona *persona* adını verecekti; şair Yeats buna maske demiştir. Jung'un üniversite arkadaşlarına göre bu şaşırtıcı bir değişiklikti. Basit bir yaşam süren kitap kurdu birden kampüs hayatının hızına katıldı ve Albert Oeri'nin hatırladığı gibi "Fıçı" lakabıyla tanınmaya başladı.

> Nadiren sarhoş olur ama sarhoş olduğunda da çok gürültü çıkarırdı. Başlangıçta Zofingia danslarını kızlarla sohbet etmeyi ya da bunun gibi romantik şeyleri pek düşünmüyordu. Fakat sonra gerçekten çok iyi bir dansçı olduğunu keşfetti. Zofingen'deki büyük bir partide... Fransızca konuşan genç bir kızla dans etti ve ona sırılsıklam âşık oldu. Ertesi sabah bir dükkâna gitti, iki alyans aldı, tezgâhın üzerine yirmi centimes* para bıraktı,

* Centimes: İsviçre para birimi olan franktan küçük para birimidir. (e.n.)

çok teşekkür etti ve dükkândan çıkmaya hazırlandı. Ancak dükkân sahibi alyansların epey bir frank değerinde olduğuna dair bir şeyler mırıldandı. Bunun üzerine Jung yüzükleri geri verdi, yirmi centimesi alıp dükkândan ayrıldı, yirmi centimesten fazla parası olmadığı için nişanlanmasını engelleyen dükkân sahibine lanetler okudu. Damat çok utanmıştı ama bu meseleye geri dönmedi ve "Fıçı" bu kızla ilişkisine nişan yapmadan birkaç yıl daha devam etti.[17]

Jung, öğrencilik günlerini "entelektüel olarak canlı" ve "arkadaşlıklar dönemi" olarak nitelendirdi. Hayalini kurduğu yaşamın yönlendirici dürtüsüyle bilim, felsefe, arkeoloji ve tarihi de eklediği bir tıp eğitimi almayı seçmişti. Platon, Pisagor, Herakleitos,

***Çalışma Odasındaki Faust*; Gravür, Rembrandt van Rijn, 1652.**
"İki ruh, heyhat! Göğsümde yaşıyorlar!" Goethe, *Faust*, I. Bölüm

Empedokles'i benimsedi; Thomas Aquinas ve Skolastikleri, Aristoteles entelektüalizmini reddetti. Meister Eckhart'ta, bir şekilde Schopenhauer ve Kant'ta biraz daha belirsiz olan "bir soluk" buldu. Goethe'nin *Faust*'unun onda farklı bir etkisi oldu ve içindeki karşıtlar sorununu uyandırdı. Zollner, Crookes ve Swedenborg'un "yedi cildi" gibi otoriteler, psişik fenomenin ömür boyu ilgiyi hak eden yeni bir alan olduğunu tasdik ediyordu.

Hevesli okumaları ona dünyadaki kültürlerde aynı psişik olayların rapor edildiğini gösterdi –köyde geçen çocukluğunun hikâyeleri kanıksanmıştı: ölümü öngören rüyalar, vardığında duran saatler, fırtına ve depremi önceden sezen hayvanlar, hayalet varlıklarla ilgili deneyimler. Jung'un kendi aile tarihi nesillerinde psişik olarak hassas bireylerin olduğunu aktarıyordu. Genç bir kadın akrabaları ve aynı zamanda da bir medyum olan Hélène Preiswerk'le seansları araştırdı. Evdeki sağlam bir masa açıklanamayan bir şekilde parçalandı, çekmecedeki bir bıçak dört parçaya ayrıldı.

Tüm bunlar Jung için merak uyandırıcıydı.

> Spiritüalistlerin bana tuhaf ve şüpheli gelen gözlemleri, nesnel psişik fenomenleri gördüğüm ilk kayıtlardı... Bu tür olasılıklar bana son derece ilginç ve çekici geliyordu. Bunlar hayatıma başka bir boyut daha eklediler; dünya derinlik ve bir arka plan kazandı.[18]

Hélène Preiswerk.
Jung'un kuzeni, ailenin katıldığı seanslarda medyumluk yaptı. Bir trans sırasında, Jung'un çizdiği bir mandalayı tarif etmişti.

Bu yeni ilginin bedelini üniversite arkadaşları da gözlemledi.

> Bir arkadaşı gülerek "Jung harika bir hikâye anlatıcısı olacak" dedi. Ama ciddiye alınmamak ve anlaşılmamak onu öfkeye hatta hakarete sürüklüyordu.[19]

> Jung'un spiritüel kaynakları okuduğu zaman, ciddi bir kişisel cesaret testi yaptığını, bu alanda çok sayıda deneye giriştiğini ve daha fazla sayıda psikolojik çalışmayla değiştirilmedikçe görüşlerini savunduğunu inkâr etmeyeceğim. Dönemin resmi bilimi bu konuları araştırmak ve açıklamaya çalışmak yerine, okült fenomenlerin varlığını reddettiğinde çok sinirlenmişti.[20]

Jung'un, kuzeni Hélène'yi araştırma konusu olarak aldığı doktora tezine *On the Psychology and Pathology of So Called Occult Phenomena* (Sözde Okült Olguların Psikolojisi ve Patolojisi Üzerine) başlığı verildi. Kuzeninin medyumluk yeteneği, Jung'un bilinçdışını keşfinin ilk işaretçileri oldu. Jung'un otobiyografisi, içindeki ikiz gerilimi ayrıntılarıyla anlatır:

> Bilimde somut gerçekler ve bunların tarihsel geçmişleri, karşılaştırmalı dinde ise felsefenin de içine girdiği manevi problemler bana çekici geliyordu. Bilimde anlam ve dinde de ampirizm faktörünü gözden kaçırdım. Bilim çok büyük ölçüde 1 numaralı kişiliğin ihtiyaçlarını karşılarken, insan ya da tarih çalışmaları 2 numaralı kişiliğe faydalı öğretiler sağladı.
>
> Bu iki kutup arasında kaldığım için uzun bir süre hiçbir şey üzerinde karar kılamadım.[21]

Profesyonel olarak hangi konuda uzmanlaşacaktı? Farklı çıkarları tek bir ana çalışma ile nasıl uzlaştıracaktı? Kraft Ebbing'in bir kitabının giriş sayfaları ona dönemin hor görülen psikiyatri alanını açıkça işaret etti.

***Manzara*; Gravür akuatint baskı, Georges Rouault, 1938.**
Bilimin ve dinin kutupları arasında "doğa ve ruhun çarpışmasının gerçek olduğu yer" olan psikiyatri vardı.

Kalbim aniden çarpmaya başladı. Ayağa kalkmak ve derin bir nefes almak zorunda kaldım. Çok heyecanlanmıştım, benim için tek olası amaç olan psikiyatri bir ışık parlamasıyla önümde netleşmişti. İlgimi çeken iki akım yalnızca burada birlikte akabilir ve ortak bir nehirde yataklarını oluşturabilirlerdi. Burada biyolojik ve ruhsal gerçekler için ortak olan, her yerde aradığım ama hiçbir yerde bulamadığım bir ampirik alan vardı. Sonunda doğa ve ruhun çarpışmasının gerçekleştiği yeri bulmuştum.[22]

Yaptığı seçime öğretmenlerden ve diğer öğrencilerden gelen tepkiler "şaşkınlık ve hayal kırıklığı" idi. Bir kez daha kendini yabancı hissetmeye başladı, "eski yara... tekrar sızlamaya başladı", ancak yıllar süren çalışma ona "ama şimdi anlayabildiğim" diye ifade ettiği güveni kazandırmıştı.

İlk Çalışma

Jung yirmi beş yaşında Zürich Burghölzli Hastanesi'ndeki "çıraklık yıllarına" hastanenin yönetici asistanı olarak başladı. Hızlı bir terfi süreci onu Hastane Müdür Yardımcılığı görevine yükseltti ve aynı zamanda Zürih Üniversitesi'nde de öğretim görevlisi oldu. *Dementia praecox* (şizofreni) ve kompleksleri üzerine yaptığı yenilikçi çalışma dikkat çekti ve bilhassa Amerika'da özel hastalar kazandırdı.

Jung'un Zürih Üniversitesi Burghölzli Kliniği'nden aldığı diploma, 1900. Jung bunun iç çekişme dönemlerinde normal varoluşunu garanti etmeye yardımcı olduğunu söyledi.

Schweizerische Eidgenossenschaft

Diplom

Herr Karl Jung aus Basel

Arzt

Bern, den 27. November 1900.

Başından beri, Burghölzli Hastanesi'nin yirmi beş yaşındaki asistanı kendi yöntemleriyle hastaları psişik bozukluklarla ilişkilendiriyordu. Dönemin çoğu uygulayıcısının aksine, kişisel hikâyelerini bizzat dinledi, fantezilerinin bağlamına dikkat etti, rüyalarını tartıştı ve süreç içinde bir kelime ilişkilendirme yöntemi geliştirdi.

İlgi alanımı ve araştırmalarımı belirleyen soru şuydu: "Akıl hastalarının içinde gerçekte neler oluyor?"... Psikiyatri öğretmenleri hastanın söylemek zorunda olduklarıyla değil, nasıl teşhis koyulacağı veya semptomların nasıl tarif edileceğiyle ve istatistik toplamakla ilgileniyorlardı. O dönemin hâkim klinik bakış açısında, hastanın kişiliği, bireyselliği hiç önemli değildi... Hastalar etiketlenir, lastik bir damgayla teşhis vurulur ve çoğunlukla da mesele halledilmiş olurdu. Akıl hastasının psikolojisinin hiçbir rolü yoktu.[23]

Hastalarla yaptığım çalışma sayesinde, paranoyak fikirlerin ve halüsinasyonların bir anlam tohumu taşıdığını fark ettim. Psikozun arkasında bir kişilik, bir yaşam öyküsü, bir umut ve arzu şablonu yatmaktadır. Onları anlamıyorsak, bu bizim hatamız... Esasında, akıl hastalarında yeni ve bilinmeyen bir şey keşfetmiyoruz, aksine, kendi tabiatımızın alt katmanıyla karşılaşıyoruz.[24]

Her hastaya olabildiğince kişiselleştirilmiş bir tedavi uyguluyorum, çünkü sorunun çözümü her zaman bireysel bir problemdir. Evrensel kurallar sadece bir tuz tanesi kadar ön kabul görebilir. Psikolojik bir gerçek ancak tersine çevrilebiliyorsa geçerlidir. Benim için söz konusu olmayacak bir çözüm, başkası için doğru olabilir... Önemli olan, benim hastayla bir insan olarak yüzleşmemdir.[25]

Terapide problem her zaman tüm kişidir, asla tek bir semptom değildir. Kişiliğin bütününe meydan okuyan sorular sormalıyız.[26]

Emma

Jung, otobiyografisinde doğasındaki en güçlü unsurun "anlamaya yönelik tutkulu bir dürtü" olduğunu söylemişti. Kendi temel psikolojisini öncelikle sezgisel ve entelektüel olarak tanımlamıştı. Gündelik gözlemlenebilir gerçeklere nüfuz eden sezgisel bir anlama, profesyonel ve kişisel olarak yaşamının belirgin özelliğiydi. Yirmi bir yaşında, bir misafirlik esnasında, merdivenlerde duran on dört yaşında, saçları örgülü bir kız öğrenciye kısa

Carl ve Emma Jung'un düğün fotoğrafı, 1903.
Düğünlerinde Emma yirmi bir, Jung yirmi sekiz yaşındaydı.

bir bakış attı. Aklında bir düşünce bir ışık parlaması gibi netleşti: *Bu benim eşim!*

> Bu beni çok etkiledi, çünkü onu sadece kısa bir süreliğine görmüştüm ama onun kesinlikle eşim olacağını hemen anladım.[27]

Altı yıl sonra Emma Rauschenbach genç doktorun ilk evlilik teklifini reddetti, ancak ikincisine evet dedi. Bir okura göre, birbirlerine yazdıkları yayımlanmamış aşk mektuplarının "romantik güzelliği ve duygusal çekiciliği" vardı. 1903'te gerçekleşen evliliklerinde dört kız ve bir erkek çocukları oldu.

Sessiz, zeki ve itidalli biri diye tarif edilen Emma, henüz evliliklerinin ilk yıllarında Jung'a bile profesyonel olarak yardımcı olmaya başladı. Hayranlık uyandıran tavrı ve içten tutumu sosyal açıdan üstün nitelikleriydi. Sanayici bir aileden geldiği için çeyizi Jung'un finansal zorluklarının geride kaldığı anlamına geliyordu. Küsnacht'ta inşa ettikleri evin ön kapısının üzerine, Delfi Kâhini'nin sözleri Latince yazılmıştı: *Vocatus atque non vocatus deus aderit* (Çağırılsa da çağırılmasa da Tanrı burada olacaktır).

Jung'un Emma'ya yazdığı mektuplar çoğunlukla mesleki gezileriyle, insanların, yerlerin ve doğanın canlı izlenimleriyle ilgili, üslubu etkili ve esprili mektuplardı. Aşağıdaki satırları fırtınalı Atlantik Okyanusu'nu geçen *Kaiser Wilhelm der Grosse* gemisinde yazmıştı:

> Zaman zaman bir dalga gemiye çarpıyor. Kamaramdaki nesnelerin hepsi canlanmıştı: Yarı karanlıkta koltuk minderi yerde sürünüyordu; yan yatmış bir ayakkabı dik doğruldu, şaşkınlıkla etrafa baktı ve sonra sessizce kanepenin altında süzüldü; dik duran bir ayakkabı yorgun bir şekilde yan döndü ve eşini takip etti. Şimdi sahne değişti. Ayakkabılarımın çantamı ve bavulumu almak için kanepenin altına girdiklerini anladım. Bütün ahali yatağın altındaki büyük sandıkta toplanmak için uygun adım yürüdüler... Kanepemdeki gömleğimin bir kolu arkalarından hasretle

onlara el salladı, sandıkların ve çekmecelerin içinden bir curcuna sesi geldi. Aniden, zeminin altında korkunç tangırtılar, çatırtılar ve çınlamalarla bir çarpışma oldu. Mutfaklardan biri kamaramın altında yer alıyor. Aşağıda, beş yüz tabak ölüm sessizliğinde bir darbede uyandılar ve tek bir cesur ayaklanmayla kölelik hallerine ani bir son verdiler. Bütün kamaralarda, belli belirsiz, dile getirilmeyen homurtular menünün sırlarını ifşa etti. Horul horul uyudum ve bu sabah rüzgâr başka bir yönden esmeye başladı...

Burada, özellikle okyanusun yıldızlı gökyüzü ile yalnız kaldığı böyle bir gecede, insan ne söyleyebilir? Sessizce bakar, üstünlük duygusu dize gelir ve birçok eski söz ve görüntü zihinde canlanır; alçak bir ses, "uzaklarda kabaran fısıltılı denizin" ihtiyarlığı ve sonsuzluğu "denizin ve aşkın dalgaları", gezgin Odysseus'a giden kaynaşan dalgaların köpüğü şeklinde görünen güzel Tanrıça Leukothea'yla ilgili bir şeyler söyler ve ona Poseidon'un fırtınasından kurtulmasını sağlayan inci peçeyi verir. Deniz müzik gibidir; içinde ruhun tüm hayallerini taşır ve onları seslendirir. Denizin güzelliği ve ihtişamı, kendimizle yüzleştiğimiz ve kendimizi yeniden yarattığımız ruhumuzun verimli ovalarına inmeye zorlanan varlığımızda da vardır...[28]

Jung'un İsviçre'nin Küsnacht kentindeki evinin ön kapısı. Kapının üzerindeki yazı: ***Vocatus atque non vocatus deus aderit*** (Çağırılsa da çağırılmasa da, Tanrı burada olacaktır).

Jung ve Freud

O aşamada Jung, hayatındaki "gerçekten önemli ilk adam" olarak tanımladığı Sigmund Freud'la Amerika'ya yaptığı ziyaretten dönüyordu. Bu ziyaretin gerçekleştiği 1909 yılı, Salzburg'daki Uluslararası Psikanaliz Kongresi'nden bir sonraki yıldı. Her ikisi de konuşma yapmak üzere Massachusetts'e davet edilmişlerdi ve ikisi de Clark Üniversitesi tarafından fahri hukuk doktorası ile onurlandırılmıştı. Eşine şöyle yazıyordu:

Dünya psikologlar konferansı, Clark Üniversitesi, Worcester, Massachusetts, 1909. Jung (ön sırada, sağdan üçüncü) bir kelime-ilişkilendirme deneyi üzerine ders verdi. Jung'un sağındaki Sigmund Freud, psikanalitik yöntemi tanımladı. Her iki isim de Clark Üniversitesi'nden fahri doktora aldı.

Artık ismimin önüne L.L.D unvanını ekleyebiliyorum. Etkileyici, hayret?.. Freud cennetin yedinci katında ve onu görmenin büyük mutluluğunu yaşıyorum.[29]

İsviçre'de başarılı bir kıdemli doktor, yazar ve öğretim görevlisi olan Jung, öncü Freud'u desteklemenin akademik zarar verdiği yıllarda kamuoyu önünde onu destekledi.

Freud, psikanaliz hareketini, yüzyılın başında Viyana'da "muazzam bir tecrit içinde" kurmuştu. Çocukluk dönemindeki cinsel dürtülerle ilgili 1905 yılındaki bulguları Freud'un adına "büyük yüz karası" lekesini çalmıştı.

1900'lerin başlarında Jung, Freud'un çığır açan kitabı *Rüyaların Yorumu*'nu okudu ve "bunların kendi fikirleriyle bağlantılı olduğunu keşfetti." Çalışmalarında Freud'un yazılarına atıfta bulunmaya başladı. 1906'da Jung'un Freud'a kendi yayınını göndermesinden sonra aralarında yazışma başladı. Fakat Jung'un ilk mektubu dahi, aralarındaki büyük bir farkın habercisiydi...

[Bana] öyle geliyor ki, histerinin doğuşu, sadece değil, ağırlıklı olarak cinsellik kaynaklıdır. Cinsellik teorinizle ilgili sizinle aynı kanıyı taşıyorum.[30]

Değerli meslektaşım,

Yazılarınız, fikirlerimi takdirinizin histeri ve cinsellik sorunuyla ilgili bütün görüşlerimi kapsamadığına dair uzun süreli bir şüpheye düşmeme neden oldu ama yıllar içinde bana tahminlerinizden çok daha fazla yaklaşacağınızı umuyorum...

Saygılarımla, Dr. Freud[31]

Jung'un şizofreni hakkındaki kitabı ertesi yıl yayımlandı, giriş bölümünde "Freud'un parlak keşiflerine müteşekkir olduğunu" kabul ederken, "bağımsız bir yargıya da elbette sahip olabilirler" vurgusunu yaptı. Ve bu vurgu, iki adamın Freud'un Viyana'daki evinde ilk kez bir araya gelmelerine yol açtı.

***Güneş ve Ay'ın Savaşı*, Aurora consurgens tarzı elyazması tezhip, on beşinci yüzyılın sonları.**
Freud ve Jung arasındaki ilişki, karşıtların bir araya gelişiydi -başlangıçta tamamlayıcıydı, zamanla karşıt hale gelmeye başladı.

Öğleden sonra saat birde buluştuk ve on üç saat boyunca neredeyse hiç durmadan konuştuk. Freud, hayatımda karşılaştığım gerçekten önemli ilk adamdı; o zamana kadarki tecrübelerime göre, hiç kimse onunla kıyaslanamazdı. Tavrında en ufak bir bayağılık yoktu. Onun son derece zeki, kurnaz ve gerçekten olağanüstü biri olduğunu anladım. Yine de onun hakkındaki ilk izlenimlerim biraz karışıktı. Onu çözemedim.

Cinsellik teorisi hakkında söyledikleri beni etkiledi. Yine de sözleri tereddütlerimi ve şüphelerimi gideremedi. Bu çekincelerimi birkaç kez ileri sürmeye çalıştım, ancak her defasında bunları deneyim eksikliğime bağladı. Freud haklıydı; o günlerde itirazlarımı destekleyecek kadar tecrübem yoktu...

Her şeyden önce, Freud'un ruha karşı tutumu bana tartışmaya oldukça açık görünüyordu. Her yerde, bir kişide veya bir sanat eserinde ruhaniliğin ifadesi ortaya çıkıyordu, bundan şüphelendiğini söyledi ve cinselliğin bastırıldığını ima etti. Doğrudan cinsellik olarak yorumlanamayacak herhangi bir şeyi "psiko-

seksüellik" olarak adlandırdı. İtiraz ettim... Aksi halde, kültür, bastırılmış cinselliğin marazi bir sonucu ve sadece bir saçmalık olurdu. "Doğru" diye onayladı, "öyle ve bu kaderin mücadele edemeyeceğimiz laneti." Hiçbir şekilde buna katılmaya veya işin arkasını bırakmaya istekli değildim ama onunla tartışmaya girecek yetkinlikte olduğumu hissetmedim.[32]

Freud, Jung'u oğlu ve vârisi olarak görmeye başladı. Jung için Freud, bir süreliğine de olsa bir baba figürüydü. Geçen on dokuz yıl, ikisini birbirinden uzaklaştırdı ve giderek artan bir fikir çatışmasına yol açtı.

Çoğunlukla mektup yoluyla görüştüler. Yedi yıldan fazla süren yoğun yazışmaları, bilimsel fikirlerin, hastaların, meslektaşlarının, psikiyatri hareketi mücadelelerinin, kişisel yaşamlarının ve ilişkilerinin samimi bir tartışmasıydı. Jung'un, ölümünden otuz yıl sonrasına kadar yayımlanmasını istemediği yazışmalardı. Seksen üç yaşındayken, bunu "gençlik günlerimi dolduran inanılmaz aptallığın ne yazık ki unutulamayacak bir andacı" olarak nitelendirdi. Bu yazışmalar, başka birkaç mektubun muhafaza edildiği bir zamanda kişiliğinin ve gelişiminin birçok yönünü ortaya çıkarıyor.

Jung, erken bir aşamada, Freud'a orta yaşlı yakın bir aile arkadaşıyla yaşadığı travmatik çocukluk deneyiminin, onunla olan ilişkisinin duygusal çalkantılarını etkilediği sırrını açtı.[33]

Son iki mektubunuz, benim cevap yazmamdaki tembelliğime atıflar içeriyor... Açıkçası size şunu sıkılarak itiraf ediyorum... size olan saygım, "dini" bir aşk niteliği taşıyor. Her ne kadar bu beni gerçekten rahatsız etmese de, inkâr edilemez erotik alt tonu nedeniyle hâlâ iğrenç ve gülünç olduğunu hissediyorum. Bu menfur duygu, çocukken adeta taptığım bir adamın cinsel tacizine uğramış olmamdan kaynaklanıyor...

Hâlâ kurtulamadığım bu duygu bana büyük bir engel oluşturuyor. [34]

Jung, psikanalitik hareketin kurucusu Sigmund Freud ile yedi yıllık yazışmasına başladığı tarihlerde çekilmiş bir fotoğrafta.

Sevgili Profesör Freud,

Benim için harikalar yaratan mektubunuza en içten teşekkürlerimi iletiyorum. Kaçınılmaz durumlar karşısındaki tek düzgün tepki olan mizahı yüceltmekte kesinlikle haklısınız. Neyse ki sadece tuhaf anlarda, bastırılmış malzeme beni alt edene kadar da benim prensibim buydu.[35]

Entelektüel dürtü, keşfetme heyecanı, karşılıklı beğeni –hiçbir şey saklı tutulmadı. Jung'un öfkesi, psikanalizin yakıcı eleştirmenini azarlayan Freud'a destek çıkarken görülebilir.

Sevgili Profesör Freud,

"Schöttlander" macerası muhteşem; sümüklü piç tabii ki yalan söylüyordu. Umarım adamı o kadar güler yüzlü bir vahşilikle kızartmışsınızdır, derisini yüzmüşsünüz ve kazığa vurmuşsunuzdur ki, psikanalizin etkililiğinin kalıcı tadını bu sefer almış olsun. Son kararınızın altına tüm kalbimle imzamı atarım. Bu canavarların doğası budur. İçindeki pisliği yüzünden okuyabildiğim için ben olsam boğazına sarılmıştım. Umarım ona tüm gerçekleri bir tavuk beyninin bile anlayacağı şekilde açık seçik izah etmişsinizdir... Yerinizde olsaydım lağım çukuru kompleksini bir İsviçre yumruğuyla yumuşatırdım.[36]

1908'in sonlarında, Jung'un tek oğlu Franz'ın yaklaşan doğumu, Freud'un merak dolu sorularıyla başlayan büyüleyici bir aile öyküsü ortaya çıkardı.

Sevgili arkadaşım,

Hayır, henüz şafak sökmedi. Küçük lambamıza dikkatlice bakmalıyız, çünkü gece uzun olacak... Bu arada kaderin sizi yeniden baba yapmasını ummaya cesaret ediyorum... Sizden duyayım; o zamana kadar yiğit annenin iyi olduğunu varsayıyorum; eşine göre o gerçekten de tüm çocuklarından daha değerli olmalı, tıpkı yöntemin, ulaştığı sonuçlardan daha değerli olması gerektiği gibi.[37]

Sevgili Profesör Freud,

Tebrik telgrafınız için en içten teşekkürlerimi sunarım! Sevincimizi hayal edebilirsiniz. Doğum normal başladı, anne ve bebek gayet iyiler.[38]

Dört yaşındaki kızım Agathli'nin katkıları: Fränzli'nin doğumundan önceki akşam, eğer leylek ona küçük bir erkek kardeş getirse ne dersin, diye sordum. Şimşek gibi hızlı, utangaç, kurnaz bir ifadeyle, "Onu öldürürüm" dedi ve kendisinin bu konuda sıkboğaz edilmesine izin vermedi. Bebek gece doğdu. Ertesi sabah erkenden kızımı eşimin başucuna taşıdım; gergindi ve

***Âdem ve Küçük Havva*; Paul Klee tablosu, 1921.**
Hayatın gerçekleri, dört yaşındaki Agathli'nin keşfettiği şekliyle babası tarafından Freud'a aktarıldı.

son derece neşesiz, oldukça gönülsüz görünen anneye endişeyle baktı; bu durum karşısında söyleyecek hiçbir şey bulamadı. Aynı sabah, annesi yalnızken, küçük olan aniden ona koştu, kollarını boynuna doladı ve endişeyle sordu: "Ama anne, ölmek zorunda değilsin, değil mi?.."

Sonunda, tavsiyem üzerine, eşim A.'yı aydınlattı... (Çocuklar annelerinin içinde bitkilerdeki çiçekler gibi büyürler.) Ertesi gün grip yüzünden hasta düştüm. A. yüzünde utangaç, oldukça ürkütücü bir ifadeyle içeri girdi, yatağa yaklaşmadan, "Senin de karnında bitki var mı?" diye sordu. Bu olasılığın mümkün olmadığını anlayınca neşeli ve kaygısız koşarak odadan çıktı.[39]

Böyle bir çocuk o kadar büyüleyici ki! Kısa süre önce A., küçük kardeşinin güzelliğinden büyükannesine övgüyle bahsetti: "Bak, ne kadar güzel bir çocuk poposu var."[40]

Kızım Agathli keşiflerine neşeyle devam ediyor. Açıklamaya yönelik yeni ve güzel girişimler sonuç verdi. Küçüğün gelişi eğlenceli bir oyunla duyurulunca, doğum eylemi tamamen anlaşıldı. Oyuncak bebeğini eteğinin altına, bacaklarının arasına soktu ve "Bak, bir bebek geliyor!" diye bağırdı. Sonra yavaşça dışarı çekerek, "Şimdi de dışarı çıktı" dedi. Yalnızca babanın rolü hâlâ belirsiz ve hayallere konu olan bir mesele.[41]

Sadece dinliyoruz ve mümkün olduğunca az müdahale ediyoruz. Bu sabah büyük bir çığlık attı: "Annem gelmeli. Odana

gitmek istiyorum. Babam ne yapıyor? Ama annem onu odaya almayacak..." Daha sonra, biz kalktığımızda, Agathli odaya daldı, yatağıma atladı, yüzükoyun uzandı, sallandı, ayaklarıyla bir at gibi tepindi: "Babam böyle mi yapıyor? Babamın yaptığı bu, değil mi?".. Meslektaşlarım bunu *Jahrbuch*'ta yazmamda ısrar ediyorlar.[42]

Freud, bu iki mektup arkadaşından daha ısrarcı olanıydı ve bir mektup gecikirse endişeli bir telgraf gönderirdi. 1909'da, "müthiş bir baskı altında" olan Jung gecikmiş bir cevabına, birçok sorunu, özellikle de eski bir hasta olan Sabina Spielrein*'i ilgilendiren bir sorunu anlatarak mazeret gösterdi.

Son ve en kötü mesele de bir kompleksin bana şeytani tuzaklar kurması: Yıllar önce çok inatçı bir nevrozdan cömert bir çabayla çıkardığım bir kadın hasta, güvenimi ve dostluğumu hayal edebileceğiniz en utanç verici şekilde suistimal etti. Sırf ona bir çocuk verme zevkinden kendimi mahrum bıraktığım için iğrenç bir skandal başlattı. Her zaman ona karşı centilmence davrandım ama oldukça hassas vicdanımın karşısında yine de kendimi temiz hissetmiyorum ve bana en çok acı veren şey de bu, çünkü niyetlerim her zaman onurluydu. Ama şeytanın, çirkinlik uydurmak için en iyi şeyleri bile kullanabildiğini siz de bilirsiniz. Bu arada anlatılamayacak kadar çok evlilik bilgeliği öğrendim, çünkü şimdiye kadar çok eşli bileşenlerimle ilgili tüm öz analizlere rağmen, tamamen yetersiz bir fikrim vardı. Artık şeytanın nerede ve nasıl zincire vurulabileceğini biliyorum. Bu acı verici ama son derece sağlıklı içgörüler beni acımasızca sarstı ama tam da bu sebepten dolayı, bunların sonraki yaşamımda bana çok büyük avantajı olacak ahlaki nitelikleri sağlamış olmasını umuyorum. Eşimle aramdaki ilişkinin güven ve derinliği muazzam bir şekilde arttı.[43]

* Sabina Spielrein, hekim ve ilk kadın psikanalist. (e.n.)

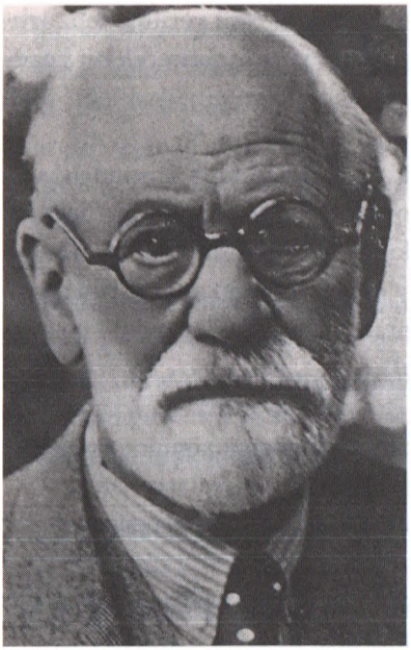
Söz konusu kadın daha önceki yıllarda ismi verilmeden tartışılmıştı ve "doyurulamayan arzularını yerine getirecek bir çocuğa benim aracılığımla sahip olmak aslında en büyük dileği" olan "histerik bir hasta" sözleriyle tarif edilmişti.

Bu klasik duygusal aktarımdı, hastanın doktor üzerinden yaptığı bir yansıtmaydı ve bu durumda da doktor tarafından hastaya yöneltilen gizli bir aktarım, psikiyatrik etkileşimde doktorun ruhunun çok az havai yönlerini de ortaya çıkaran zor bir noktaydı. Ne tedavinin sonunda ne de sonraki yıllarda aralarındaki belirsiz ilişki tam olarak çözüme kavuştu.

> İstenmeyen bir çarkın dönmeye başladığını görünce, ondan uzaklaştım. Elbette, uygunsuz olduğunu düşündüğüm baştan çıkarılışımı sistematik olarak planlıyordu. Şimdi de intikam peşinde.[44]

Söylenti ve Spielrein'in bir mektubu, daha uzun bir hayat deneyimi olan Freud'a çoktan ulaşmıştı:

> Sevgili dostum,
>
> Bu tür deneyimler acı verici olsa da gereklidir ve kaçınmak imkânsızdır. Bunlar olmazsa, hayatı ve neyle uğraştığımızı gerçekte bilemeyiz. Ben kendim hiç bu kadar kötü bir şekilde kandırılmadım, ancak birkaç kez böyle bir duruma çok yaklaştım ve kendimi zor kurtardım.
>
> Sadece işime yük olan acımasız gerekliliklerin ve psikanaliz çalışmalarına başladığımda sizden on yaş büyük olmamın beni benzer deneyimlerden kurtardığına inanıyorum. Ancak bunların kalıcı bir zararı yoktur. İhtiyacımız olan duyarsızlığı geliştirmemize ve sonuçta bizim için kalıcı bir sorun olan "karşı aktarıma" hâkim olmamıza yardımcı olurlar...
>
> Bu kadınların, amaçlarına ulaşana kadar akla gelebilecek her psişik mükemmellikle bizi etkilemeyi başarma yöntemleri, doğanın en büyük gösterilerinden biridir. Bu gerçekleştiğinde veya tam tersi bir kesinlik haline geldiğinde, durum şaşırtıcı bir şekilde değişir.
>
> Saygılarımla, Freud.[45]

Sigmund Freud, 1938 (ölümünden bir yıl önce).
Freud, kendisini Jung için bir baba figürü olarak gördü. Oedipus efsanesine göre, oğul babasını öldürmek zorunda kalır. Freud'a göre bu, cinsel kıskançlığı tanımlarken, Jung'a göre ise, eskinin içinde büyüyen yeninin metaforudur.

Spielrein'den gelen mektuplar Freud'u da olaya dahil ettiğinde babacan tavsiyelerde bulunuyordu: "Pişmanlık ve tepki göstermekte çok ileri gitmeyin." Günler sonra, durum zirveye ulaşarak Jung'un tüm yükünü hafifletti.

Spielrein ilişkisiyle ilgili iyi haberlerim var. Olaylar karşısında çok ciddi bir tavır takındım... Önceki gün evime geldi ve benimle çok terbiyeli bir konuşma yaptı... kendini aktarımdan en iyi ve en güzel şekilde kurtardı ve eski durumunun nüksetmesinden kendini kurtardı... Çaresiz bir vicdan azabına boyun eğmemekle birlikte, işlediğim günahlara da üzülüyorum, çünkü büyük ölçüde eski hastamın gerçeklikten uzak umutlarından dolayı suçluyum... Onunla çocuk sorununu tartıştım ve teorik konuştuğumu düşündüm ama doğal olarak Eros arka planda gizleniyordu. Böylece kendimde aynı şeyi görmeden diğer bütün istek ve umutları hastama yükledim. Durum, ilişkinin devam eden azminin ancak cinsel eylemlerle tamamlanabildiği bir gerginliğe ulaştığında, ahlaki olarak haklı gösterilemeyecek bir şekilde kendimi savundum. Hastamın cinsel hilelerinin kurbanı olduğuma dair yanılgıya kapılarak, annesine kızının cinsel arzularını tatmin edecek biri değil, onun doktoru olduğumu ve onu benden uzak tutması gerektiğini yazdım. Hastanın kısa bir sü-

re önce arkadaşım olduğu ve sırdaşlığıma tamamen güvendiği gerçeği göz önüne alındığında, davranışımın bir hilekârlık olduğunu sizi babamın yerine koyarak gönülsüzce itiraf ediyorum.[46]

Ancak evlat rolü çoktan değişmişti. 1909, Freud/Jung ilişkisinin zirve yılı ve dönüm noktası oldu. İlkbaharda, Jung ve Emma'nın Freud ailesinin evinde kaldıkları beş günlük ziyarette iki adam üçüncü ev içi görüşmelerini yaptılar. Jung'un ziyaretle ilgili otobiyografik anıları, son akşamda psişik fenomenlere karşı tutumlarındaki farklılıkların ortaya çıkışını kaydediyor.

Freud'un geleceği görme ve genel olarak parapsikoloji hakkındaki görüşlerini dinlemek ilginçti. 1909'da Viyana'da onu ziyaret ettiğimde bu konularda ne düşündüğünü sordum. Materyalist önyargısı nedeniyle, bu soruların tamamını saçma bulduğu için reddetti ve bunu o kadar sığ bir pozitivizmle yaptı ki, dilimin ucundaki keskin cevabı söylememek için kendimi güçlükle kontrol ettim. Parapsikolojinin ciddiyetini fark etmesi ve "okült" fenomenin gerçekliğini kabul etmesi birkaç yıl aldı.

Freud bu şekilde devam ederken tuhaf bir his yaşadım. Sanki diyaframım demirden yapılmıştı ve sıcaklıktan rengi kızıla dönüyor, parlak bir tonoz haline geliyordu. Tam o sırada yanı başımızdaki kitaplıkta öylesine gürültü koptu ki, ikimiz de bir şeyin üzerimize düşeceğinden korkarak ayağa fırladık. Freud'a şöyle dedim: "İşte, sözde katalitik dışsallaştırma fenomeninin bir örneği."

"Ah, hadi ama" diye haykırdı, "Bu saçmalık."

"Hayır, değil" dedim. "Yanılıyorsunuz, Sayın Profesör. Düşüncemi ispatlamak için tahmin ediyorum ki, bir dakika içinde bi' başka patırtı daha kopacak!" Gerçekten de, sözlerimi tamamlar tamamlamaz kitaplıkta bir gürültü daha oldu.

Bu kadar emin olmamın sebebini bugüne kadar anlayabilmiş değilim. Ancak aynı gürültünün tekrarlayacağını hiç şüphe duymadan biliyordum. Freud bana şaşkınlıkla baktı... Bu olay bana olan güvensizliğini tetikledi ve ben de ona karşı bir şey yaptığımı hissettim.[47]

Tartışma Küsnacht'ta devam ederken Jung'un ziyaretin son kısmını "beni babalık otoritenizin baskıcı duygusundan... içsel olarak kurtardı" diye açıklaması Freud'u şu mektubunu yazmaya kışkırttı:

Sevgili dostum,

Tuhaftır, sizi en büyük oğlum olarak resmen kabul ettiğim, halefim ve veliahdım olarak... vaftiz ettiğim o akşam, beni babalık haysiyetimden mahrum etmeniz gerekirdi ki, bu mahrumiyet size de bana olduğu kadar zevk veriyormuş gibi görünüyordu ama tam aksine kişiliğinize olan güvenden kaynaklanıyordu. Kötü ruh meselesiyle ilgili hislerimi söylersem, sizinle aramızdaki baba rolüne geri döneceğimden korkuyorum. Yine de söylemeliyim, çünkü tutumum düşündüğünüz gibi değil. Öykülerinizin ve deneyinizin üzerimde derin bir etki yarattığını inkâr etmiyorum... İlk başta kabul etme eğilimindeydim... kanıt, siz buradayken çok sık duyulan sesin, sizin ayrılışınızdan sonra tekrar duyulmaması ihtimaliydi... –ama o zamandan beri sesi tekrar tekrar duydum, fakat düşüncelerimle bağlantılı değildi ve siz ya da bu özel problemi düşündüğümde asla ortaya çıkmadı... Saflığım ya da en azından inanma isteğim kişisel varlığınızın büyüsüyle ortadan kayboldu; bir kez daha, anlatamayacağım içsel nedenlerden dolayı, bu tür fenomenlerin var olma ihtimalinin çok düşük olduğunu düşünüyorum... Dolayısıyla, boynuz çerçeveli babacan gözlüklerimi tekrar takıyorum ve sevgili oğlumu soğukkanlılığını koruması için uyarıyorum, çünkü bir şeyi anlamamak, anlamak için böylesine büyük fedakârlıklar yapmaktan daha iyidir...

Sonuç olarak, insanın bizzat katılmadığı büyüleyici bir yanılsamaya gösterdiğiniz ilgiyle, hayalet kompleksi hakkındaki araştırmalarınızla ilgili daha fazla haber alacağım.

Sevgiler, Freud.[48]

Ancak son akşam aralarındaki tek anlaşmazlık konusu psişik fenomenler değildi.

Freud'un bana, "Sevgili Jung, bana cinsel teoriden asla vazgeçmeyeceğine söz ver. En önemli şey budur. Görüyorsunuz, bundan bir dogma yapmalıyız, sarsılmaz bir siper" dediğini hâlâ net bir şekilde hatırlıyorum... Biraz da şaşkınlıkla, "Neye karşı siper?" diye sordum. "Çamurun kara dalgasına karşı" diye cevapladı –bir an tereddüt etti, sonra ekledi– "okültizme karşı"... Beni endişelendiren "siper" ve "dogma" sözcükleriydi... bunlar artık bilimsel yargıyla hiçbir ilgisi olmayan yalnızca kişisel bir güç dürtüsüyle söylenen sözcüklerdi.

Arkadaşlığımızın kalbinde yer alan şey buydu. Böyle bir tavrı asla kabul edemeyeceğimi biliyordum. Freud'un "okültizm" ile kastettiği şey, yükselen çağdaş parapsikoloji bilimi de dahil olmak üzere felsefe ve dinin ruh hakkında öğrendiği neredeyse her şeydi.[49]

Altı ay sonra, hem her iki adama onur kazandıran hem de babaya addedilmiş "son dileklerle" ilgili endişeleri kışkırtan, Freud'un iki bayılma vakasından ilkinin Jung'un önünde meydana geldiği Amerika gezisi gerçekleşti. Yolculuk, aralarındaki ilişkiye bir darbe daha vurdu.

Her gün birlikteydik ve birbirimizin rüyalarını analiz ediyorduk. O zamanlar çok önemli rüyalar görüyordum ama Freud bunlardan hiçbir anlam çıkaramadı. Bunu onun üzerine olumsuz bir şey olarak düşünmedim, çünkü bazen en iyi psikana-

Emma Jung'un yerel bir İsviçre gazetesinde basılan portresi. Emma Jung, Freud'a mektup yazarak eşi ile akıl hocası arasında büyüyen hoşnutsuzluğu azaltmaya çalıştı.

list bile bir rüyanın anlamını çözemeyebilir. Bu insani bir başarısızlıktı ve bu nedenle rüya analizlerimizi asla bırakmak istemezdim. Aksine benim için çok şey ifade ediyorlardı ve ilişkimiz benim için son derece değerliydi. Freud'u daha yaşlı, daha olgun ve deneyimli bir kişilik olarak gördüm ve bu bakımdan kendimi bir oğul gibi hissettim. Fakat sonra, tüm ilişkiye ağır bir darbe vurduğu ortaya çıkan bir şey oldu.

Freud'un bir hayali vardı –bunun içerdiği sorunu dile getirmenin doğru olduğunu düşünmüyorum. Elimden gelen en iyi yorumu yaptım, ancak bana özel hayatıyla ilgili bazı ilave bilgiler verirse bu konuda çok daha fazla şey söylenebileceğini ekledim. Freud'un bu sözlere cevabı meraklı bir bakış –en büyük şüphenin bakışı– oldu. Sonra, "Ama otoritemi riske atamam!" dedi. İşte o anda otoritesini tamamen kaybetti. Bu cümle hafızamda alev aldı ve içinde ilişkimizin sonu belirdi. Freud, kişisel otoriteyi gerçeğin önüne koyuyordu.[50]

Artık Jung içinde iki akım gerçekleşiyordu. İçten içe, bir dizi şaşırtıcı sembolik rüya onu ruhun daha da derinlerine götürüyordu, kişisel olandan daha sonraları bilinçdışının kolektif düzeyi olarak adlandırdığı şeye geçiyordu. Sonuç, yeni çalışmalar –mitoloji, arkeoloji, Hıristiyan Gnostikleri, ilkel kültürler, astroloji– ve Freud'unkinden farklı bir düşünceyi ortaya koyan kader kitabının başlangıcı oldu.

Eşzamanlı olarak, başarılı profesyonel Jung, başkanı olduğu ve bilimsel dergisinin editörlüğünü yaptığı Uluslararası Psikanaliz Derneği kurulduğunda, Freud'un da onayıyla, daha fazla saygınlık kazandı. Onursal doktora unvanını New York'ta gerçekleştirdiği bir dizi konferans izledi ve *Dönüşümün Sembolleri** (*Transformations and Symbols of the Libido*)'nin birinci bölümü yayımlandı.

Freud'un Jung ailesinin evine yaptığı dört günlük ziyaretten sonra Freud/Jung ilişkisinin altında yatan duygulara işaret eden kişi Emma Jung oldu. Eşinden habersiz Freud'a mektup yazdı.

---

* *Dönüşümün Sembolleri*, Carl Gustav Jung, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 2019.

Sevgili Profesör Freud,

Size bu mektubu yazma cesaretini nasıl topladığımı gerçekten bilmiyorum...

Ziyaretinizden bu yana, eşimle olan ilişkinizin olması gerektiği gibi olmadığı fikriyle huzursuz oluyorum ve bunun olması gereken şekilde olması için elimden gelen her şeyi yapmak istiyorum. *Dönüşümün Sembolleri* ile bir şekilde aynı fikirde olmadığınızı düşündüğümde kendimi mi kandırıyorum, bilmiyorum. Bundan hiç bahsetmediniz ama yine de kapsamlı bir tartışmaya girerseniz bunun ikinize de çok faydası olacağını düşünüyorum. Yoksa başka bir şey mi var? Eğer öyleyse, lütfen bana söyleyin sevgili Herr Profesör; çünkü sizi bu kadar sessiz görmeye dayanamıyorum ve hatta sessizliğinizin yalnızca gerçek çocuklarınızla değil... ruhani evlatlarınızla da ilgili olduğuna inanıyorum; aksi takdirde uzaklaşmaya ihtiyaç duymazdınız.[51]

Sevgili Profesör Freud,

Carl'a duyduğunuz güvenden ne kadar memnuniyet ve onur duyduğumu hayal edebilirsiniz ama bana bazen çok fazla şey veriyormuşsunuz gibi görünüyor –onda ihtiyaç duyduğunuzdan daha fazla bir takipçilik ve hayranlık görmüyor musunuz? İnsan sık sık çok şey saklamak istediği için çok şey vermez mi?

Haklı şöhretinizin ve başarınızın tadını çıkarmak yerine neden şimdiden vazgeçmeyi düşünüyorsunuz?..

Hayır, bu kadar uzun mücadele verdikten sonra sevinmeli ve zaferin mutluluğunu sonuna kadar tatmalısınız. Ayrıca, Carl'ı bir babanın "O büyüyecek ama ben kenara çekilmeliyim" duygusuyla değil, sizin gibi onun da yerine getirmesi gereken yasaları olan bir insan gibi düşünün.

Bana kızmayın.

En içten sevgi ve saygılarımla, Emma Jung.[52]

Bu serinin son mektubu, Jung'un kendi içinde zorlukları olan evlilik ilişkisinin dinamiklerine ışık tutuyor.

Sevgili Profesör Freud,

Mektubunuz için yürekten teşekkür ederim. Lütfen endişelenmeyin, her zaman son mektubumdaki kadar umutsuz olmuyorum... Genelde kaderimle bütünüyle uyum içindeyim ve ne kadar şanslı olduğumu biliyorum ama Carl'a karşı kendimi nasıl koruyabileceğim konusundaki çatışmadan dolayı acı çekiyorum. Hiç arkadaşım olmadığının farkındayım, bizimle ilişki kuran tüm insanlar gerçekte sadece Carl'ı görmek istiyorlar, hiç ilgimi çekmeyen birkaç sıkıcı kişi hariç.

Doğal olarak kadınların hepsi ona âşık ve babanın ya da arkadaşın eşi olarak erkekler tarafından hemen çembere alınıyorum. Yine de insanlara çok ihtiyacım var ve Carl da dikkatimi ona ve çocuklara yöneltmekten vazgeçmem gerektiğini söylüyor ama ne yapabilirim? Güçlü otoerotizm eğilimimle bu çok zor... çünkü Carl ile asla rekabet edemem. Bunu vurgulamak için, genellikle arkadaş çevresindeyken fazladan saçma konuşmalar yapmam gerekiyor...

Himayenizi kaybettiğim düşüncesinin beni ne kadar üzdüğünü anlayacaksınız ve ayrıca Carl'ın bir şey fark edeceğinden de korktum. Her halükârda, mektuplarınızdan birinin bana hitaben yazılmış olduğunu görünce şaşırdığı için artık mektup alışverişini biliyor ama ben içeriklerinin sadece küçük bir kısmını anlattım.[53]

Jung'un hayatını değiştiren bir karar ufukta beliriyordu. *Dönüşümün Sembolleri* kitabının ikinci bölümüyle ilgili araştırmasıyla ne yapacaktı? Bunu anlaması, libido kavramının ve ensest tabularının Freud'dan tamamen farklı yönlerini ortaya çıkarmıştı.

Yazışmaları giderek artan bir krize işaret ediyor.

Sevgili Profesör Freud,

Ensest konusunda, fikirlerime karşı olan saldırınızda hangi güçlü etkileri kullandığınızı görmek beni çok üzdü. Benim açımdan, nesnel sebepleri düşündüğümde ensest kavramına ilişkin yorumuma sahip çıkmak zorundayım ve ikilemden çıkış yolu

göremiyorum. Bu formülasyona anlamsız nedenlerden veya gerici önyargılardan hareketle ulaşmadım, umarım, ikinci bölümümde sorunun bütününe dair özenli ve karmaşık incelememi okuduğunuzda sizin için de anlaşılır bir hale gelecektir... eski ensest görüşünü destekleme fikriyle yola çıktım, ancak olayların beklediğimden farklı olduğunu görmek zorunda kaldım...

Umarım tartışmalı noktalarda daha sonra bir anlaşmaya varabiliriz. Görünen o ki, bir süre kendi yolumdan gitmem gerekiyor. Ama biz İsviçrelilerin ne kadar inatçı olduğunu bilirsiniz.

Saygılarımla, Jung.[54]

Sevgili arkadaşım,

Libido konusunda, neler olacağını göreceğiz. Yaptığınız değişikliğin doğası benim açımdan pek açık değil ve bunun motivasyonuyla ilgili hiçbir şey bilmiyorum. Daha iyi bilgilendirildiğimde, kesinlikle tarafsızlığa geçebilirim, çünkü önyargımın kesinlikle farkındayım. Fikir birliğine hemen varamasak bile, bu bilimsel farklılığın kişisel ilişkilerimizi azaltacağını düşünmemizi gerektirecek bir neden de yok. İlişkimizin başında aramızda daha derin farklılıklar olduğunu hatırlıyorum.

Sevgiler, Freud.[55]

Sevgili Profesör Freud,

Benim için bu bir kapris meselesi değil, doğru olduğuna inandığım şey için mücadele ediyorum. Bu konuda hiçbir kişisel ilginiz beni sınırlayamaz... Açıkçası, çok şey borçlu olduğum şahsınızla arkadaş olmayı tercih ederim, ancak tarafsız yargınızı istiyor ama kızgınlık duygunuzu istemiyorum. Sanırım bunu sadece uygun nedenlerle hak ettiğimi düşünüyorum: Psikanalitik hareketi desteklemek için Rank, Stekel, Adler, vb.'nin yaptıklarından daha fazlasını yaptım. Komplekslerle dolu bir aptal muamelesi görmeyi reddetmem haricinde, hiçbir direnişimin olmadığına sizi temin ederim.

Saygılarıma, Jung.[56]

***Isis ve Osiris*; Ani Papirüs / Mısır Ölüler Kitabı'ndan vinyet, Mısır, MÖ 1500.**
Arketipik sevgi dolu çift Osiris ve İsis, hem eş hem de kardeştirler. Osiris'in (İrade) uzuvları, kardeşi Seth (Karanlık) tarafından parçalanmıştır. İsis (Bilgelik) onun vücudunun parçalarını toplar ve onu hayata döndürür. Mısırlı yöneticiler, tanrılara öykünerek kardeşleriyle evlenmeye teşvik edilirlerdi. Freud ile Jung ensest ve mistisizm konusunda ihtilafa düştüler ve bu onların nihai kırılmalarının kaynağı oldu.

Sevgili Dr. Jung,

Yavaş yavaş bu [libido] makalesini kabulleniyorum... bununla bize büyük ama istemediğiniz bir ilham getirdiğinize inanıyorum. Görünüşe göre mistisizmin bütün gizemini çözmüş, işlevleri artık işe yaramayan komplekslerin sembolik kullanımına dayandığını göstermişsiniz.

Size ve eşinize saygılarımla

Dönüştürülmemiş Freud'unuz.[57]

Sevgili Profesör Freud,

"İstemeden, mistisizmin bütün gizemini çözmüş, işlevleri artık işe yaramayan komplekslerin sembolik kullanımına dayandığını göstermişsiniz" yorumunuzu, çalışmamı büyük ölçüde hakir gördüğünüzün –böyle saygısız bir ifade kullanmamı mazur görün– kanıtı olarak alıntılıyorum.

Sevgili Profesörüm, beni tekrar affedin, ama bu cümle bana, çalışmamı küçümseyerek onu anlama olanağından kendinizi mahrum ettiğinizi gösteriyor. Bu içgörüden sanki bir tür doruk noktasıymış gibi bahsediyorsunuz, oysa aslında bu dağın en dibidir. Bu anlayış bizim için yıllardan beri apaçık ortada. Bir kez daha, lütfen açık sözlülüğümü affedin. Sadece ara sıra, entelektüel olarak anlaşılma ve nevroz mihengiyle ölçülememe isteğindeki salt insan arzusundan mustarip oluyorum.

Saygılarımla, Jung.[58]

Sevgili Dr. Jung,

Nesnel ifadeler üzerinden alınganlık yapma alışkanlığı sadece (gerileyen) bir insan özelliği değil, aynı zamanda çok spesifik bir Viyanalı zayıflığıdır. Hakkınızda böyle iddialarda bulunulmazsa çok sevinirim. Ancak, [sizin] bir sonraki hatanızı öfkelenmeden düşünecek kadar "objektif" misiniz?

"Adler'in dostları bile beni sizlerden biri olarak görmüyor."

Yine de sevgilerimle, Freud[59]

Sevgili Profesör Freud,

Size samimiyetle birkaç söz söyleyebilir miyim?.. Öğrencilerinize hasta gibi davranma tekniğiniz bir hata... Ortalıkta dolaşıp çevrenizdeki tüm semptomatik eylemleri ortaya çıkarabilir, böylece herkesi, hatalarını utançtan yüzleri kızararak itiraf eden oğullar ve kızlar seviyesine indirebilirsiniz. Bu arada siz de baba olarak zirvede rahatça oturabilirsiniz...

Görüyorsunuz sevgili Profesör, bu şeyleri elden ele dağıttığınız sürece, semptomatik eylemlerim umurumda olmayacak; kardeşim Freud'un gözündeki müthiş ışıkla kıyaslandığında küçülüp yok oluyorlar. Ben zerre kadar bile nevrotik değilim -tahtaya vurum! ...'yı analize gönderdim ve bu konuda ben çok daha iyiyim. Elbette, bir hastanın kendi kendini analize ne kadar uyum sağladığını biliyorsunuz: nevrozundan dolayı değil –tıpkı sizin gibi. Kendinizi komplekslerinizden tamamen kurtarırsanız, oğullarınız karşısında baba rolü oynamayı bırakırsanız ve

sürekli olarak onların zayıf noktalarına nişan almak yerine, bir değişiklik için kendinize dikkatle bakarsanız, o zaman yöntemlerimi düzeltir ve sizin hakkınızda kararsız olma kusurumu bir hamlede kökünden sökerim...

Hiç şüphe yok ki, bu tuhaf arkadaşlık belirtisi karşısında öfkeleneceksiniz, ama aynı şekilde bu size iyi de gelebilir.

En içten dileklerim ve saygılarımla, Jung[60]

3.1.1913

Sayın Başkan,

Sevgili Doktor,

Takipçilerime hasta gibi davrandığım iddianız kesinlikle doğru değil. Viyana'da tam tersi için suçlanıyorum...

Aksi söz konusu olsaydı, mektubunuza cevap verilemezdi. Kişisel bir konuşmada uğraşılması zor, yazışmalarda ise tamamen imkânsız bir durum yaratıyor. Hiçbirimizin kendi nevrozundan utanmaması gerektiği biz psikanalistler arasında bir gelenektir. Ancak sürekli anormal davranışlar sergilerken normal olduğunu haykırmaya devam eden biri, hastalığına dair içgörü eksikliği olduğu şüphesine zemin hazırlar. Bundan dolayı, kişisel ilişkimizi tamamen sonlandırmayı öneriyorum.[61]

Çöküş

Freud'la ayrılıktan sonra, arkadaşlarımın ve tanıdıklarımın sayısı azaldı. Kitabımın çöp olduğu söylendi; ben bir mistiktim ve bu da sorunu çözmüştü. Yalnızca Riklin ve Maeder yanımdaydı. Fakat yalnız kalışımı önceden görmüştüm ve sözde arkadaşlarımın tepkileri konusunda hiçbir yanılsamaya kapılmamıştım. "Kurban" bölümünün benim fedakârlığım anlamına geldiğini anladım.[62]

Jung, birçok yönden kırk yaşına kadar olan yetişkin hayatının çoğunu 1 numaralı kişiliğiyle –hırs, kariyer, başarı, aile, uluslararası itibar– yaşadığını söylüyor. Artık sadece ailesi ve özel muayenehanesi kalmıştı. Psikanaliz Derneği'ndeki de dahil olmak üzere bütün kamu görevlerinden istifa etti. Eski entelektüel hayatı, kendisini bilimsel bir kitabı okuyamaz halde bulduğu için durma noktasına geldi. Sonraki altı yıl boyunca, iç kişiliği kendisini ciddi bir şekilde ortaya koydu ve onu kendi ruhunun bilinçdışının derinliklerine doğru çekti.

Freud'la yollarımızın ayrılmasından sonra, benim için bir iç belirsizlik dönemi başladı. Buna yönelim bozukluğu demek abartı olmaz. Tam anlamıyla havada asılı kaldığımı hissediyordum, çünkü henüz kendi dayanağımı bulmamıştım...

Sürekli iç baskı altındaymış gibi yaşadım. Zaman zaman bu o kadar güçlendi ki, içimde bazı psişik rahatsızlıklar olduğundan

Peter Angelo Simon'un fotoğrafı, 1997.
"Freud'la yollarımızın ayrılmasından sonra, benim için bir iç belirsizlik dönemi başladı. Buna yönelim bozukluğu demek abartı olmaz. Tam anlamıyla havada asılı kaldığımı hissediyordum, çünkü henüz kendi dayanağımı bulmamıştım..."

şüphelendim... Geriye dönük inceleme, kendi cehaletimin yeni bir kabulünden başka bir şeye yol açmadı... Kendi kendime, "Hiçbir şey bilmediğim için, aklıma ne gelirse yapacağım" dedim.

Yüzeye çıkan ilk şey, belki on ya da on bir yaşlarımdan kalma bir çocukluk anısıydı. O zamanlar yapı oyuncaklarıyla tutkuyla oynama büyüsüne kapılmıştım. Küçük evler ve kaleler inşa ettiğimi net bir şekilde hatırladım... Bu anıya epey bir

duygunun eşlik ettiğini fark edince şaşırdım. Kendi kendime, "İşte" dedim, "bu şeylerde hâlâ hayat var. Küçük çocuk hâlâ etrafta ve bende eksik olan yaratıcı bir hayatı var. Ama buna nasıl ulaşabilirim?" Geri dönmek ve çocukça oyunlarıyla o çocuğun hayatını bir kez daha üstlenmekten başka seçeneğim yoktu. Bu an kaderimde bir dönüm noktasıydı ama bitmeyen direnişlerden sonra, teslimiyet duygusuyla pes ettim. Çünkü çocukça oyunlar oynamak dışında yapılacak hiçbir şey olmadığını anlamak çok küçük düşürücü bir tecrübeydi.

Yine de uygun taşları biriktirdim... İnşa etmeye başladım: evler, bir kale, bütün bir köy... kilise... bir sunak... her gün... yemek yemeyi bitirir bitirmez, oynamaya başlıyor ve hastalar gelene kadar devam ediyorum... Daha sonra dikkatle yazdığım bir fanteziler akışı ortaya çıktı.[63]

Jung'un, bilinçdışıyla yüzleşmek dediği şey, insanlığın ruhsal tarihinde çağlardan beri bildiği bir şeydir. Erken dönem Hıristiyanlığın Gnostik metinlerinde, Haçlı Aziz John'un ruhunun karanlık gecesinde, ilkel kültürlerin şamanik deneyelerinde, Homeros'un *Odysseia*'sındaki Nekyia bölümünde, birçok mitolojide anlatılan gece deniz yolculuğunda bahsi geçer. Kişisel ve kolektiftir, yalnızca birkaç kişi tarafından üstlenilen ve her zaman tehlikeli olan bir ölüm ve yeniden doğuş başlangıcıdır.

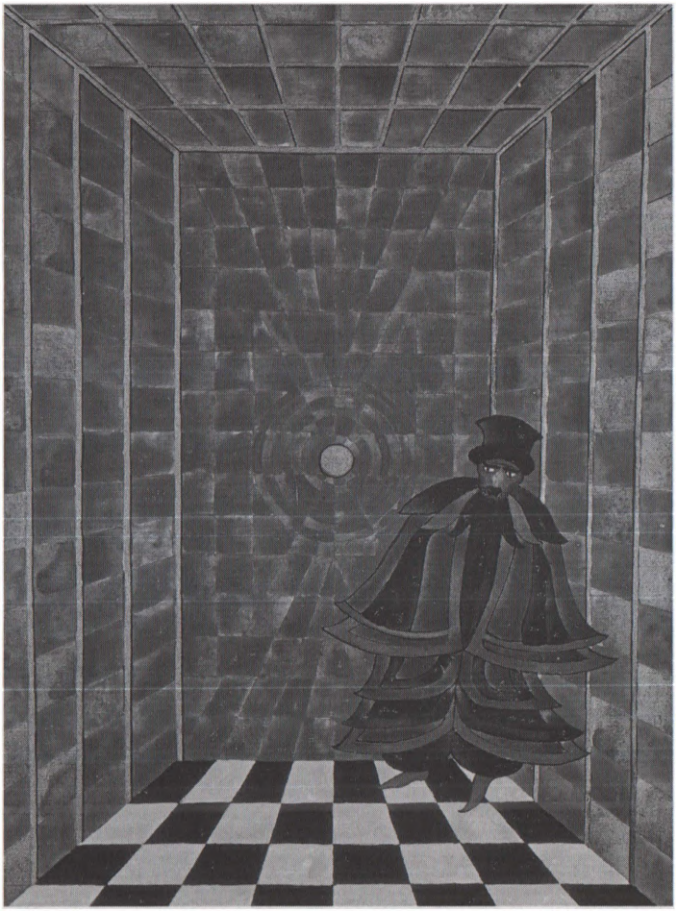
Jung açısından kendi iç tecrübesiyle döneminin yaşamı çakışıyordu. Çöküş, Avrupa'nın felaketleriyle ilgili kehanetlerini kan ırmaklarıyla gösteriyor ve bir uyarı yapıyordu –yıl 1913'tü.

Bir iç ses ona şöyle dedi:

"Buna dikkatle bak; bu tamamen gerçek ve gerçek kalacak. Bundan şüphen olmasın."

Bunların benimle ilgili oldukları sonucuna kendim ulaştım ve bir psikoz tehdidi altında olduğuma karar verdim. Savaş olasılığı hiç aklıma gelmedi.[64]

Kesintisiz bir fanteziler akışı serbest kalmıştı.. Devasa taş blokların üzerime yuvarlandığını hissettim. Bir fırtına diğerini

***Köşeli Gölge*; C.G. Jung'un tablosu.**
Jung, çaresizlik ve yalnızlık hissini *Kırmızı Kitap*'ta bir resimle tasvir etmiştir.

takip etti... Bilinçdışının bu saldırılarına göğüs gererken daha yüksek bir iradeye itaat ettiğime dair şaşmaz bir inancım vardı... Olanca ağırlığımla üzerlerine düşmeme izin vermem gerektiğini biliyordum... Buna karşı sadece şiddetli bir direnç hissetmekle kalmadım, aynı zamanda da belirgin bir korku duydum. Çünkü kendi üzerimdeki hâkimiyetimi kaybetmekten ve fantezilere yem olmaktan korkuyordum ve bir psikiyatrist olarak bunun ne anlama geldiğini çok iyi biliyordum...

Nihai bir adım atmaya karar verdim. Bir kez daha korkularımı düşünerek masamda oturuyordum. Sonra kendimi bıraktım. Birdenbire, ayaklarımın altındaki zeminin tam anlamıyla çöktüğünü hissettim ve karanlık derinliklere daldım. Panik duygusundan kurtulamıyordum.[65]

Kehanetler, rüyalar ve iç sesler, anlamlarıyla birlikte onun bilincini güçlendirdiler.

karanlık bir mağara... derisi köseleye dönmüş bir cüce... parlak kırmızı kristal... akan su... yüzen bir ceset.. devasa bir siyah bokböceği... kızıl renkli, yeni doğmuş bir güneş... kan. Kalın bir kan fışkırığı.

Bu kehanet beni hayrete düşürdü... bir ölüm ve yenilenme piyesi. Altı gün sonra şu rüyayı gördüm.

Ben... kahverengi tenli meçhul bir adamla birlikteyim... ıssız, kayalık bir dağ manzarasının önündeyim... Siegfried'in boynuzu... onu öldürmek zorunda kaldık... Siegfried... ölülerin kemiklerinden yapılmış bir arabada... müthiş bir hızı var... ona ateş ettik... vurup öldürdük... muazzam bir yağmur... dayanılmaz bir suçluluk duygusu...

Tekrar uyumaya çalıştım... ama içimden bir ses, *"Rüyayı anlamalısın ve tek seferde anlamalısın!.. Rüyayı anlamıyorsan, kendinizi vurmalısın!"* dedi.

Birdenbire rüyanın anlamını kavradım... Siegfried'le olan gizli kimliğimin yanı sıra, idealini ve bilinçli tutumlarını feda etmeye zorlanan bir adamın hissettiği kederin işaretiydi... çünkü egonun iradesinden daha yüksek şeyler vardır ve insan bunlara boyun eğmek zorundadır.

Fantezileri ele geçirmek için dik bir yamacı sık sık hayal ettim... *bir krater... Ölüler diyarında olduğumu hissettim... İki kişiyi fark ettim, ak sakallı bir ihtiyar ve güzel bir genç kız... Kız kördü... Ne garip bir çift: Salome ve İlyas. Ama İlyas bana kendisinin ve*

Salome'nin ezelden beri birlikte olduklarını söyledi. Onlarla birlikte yaşayan ve bana açık bir sevgi gösteren kara bir yılanları vardı.

Efsanelerde yılan, çoğu zaman kahramanın suretidir... İlyas bilge ve ihtiyar peygamberdir... zekâ ve bilginin temsilcisidir; Salome, erotik unsurdur... bir anima figürüdür... şeylerin anlamını görmediği için kördür.[66]

İç ve dış benlik arasında denge sağlamak tam bir mücadeleydi.

"Bu dünyada" bir dayanak noktasına ihtiyacım vardı... Bilinçsiz içerikler aklımı kaçırmama neden olabilirdi. Ama ailem ve bilgi var: Bir İsviçre üniversitesinden tıp diplomam var, hastalarıma yardım etmeliyim, bir eşim ve beş çocuğum var, Küsnacht'ta 228 Seestrasse'de yaşıyorum –bunlar üzerimde talep oluşturan gerçeklerdi...

Ailem ve mesleğim her zaman neşeli bir gerçeklik ve benim de normal bir varlık olduğumun teminatı olmaya devam ettiler.[67]

Toni Wolff, Aralık 1930.
Sabırlı, öğrenci, şair, ilham perisi, sevgili, arkadaş ve meslektaş Toni, yaşamının büyük bir bölümünde Jung'la çalıştı.

Toni

Anılar, Düşler, Düşünceler kitabının basıldığı dönemde sözü edilmeyen "dayanak noktası", Jung'un 1911'de Freud'a,

> Yeni bir keşif... din ve felsefe için mükemmel bir duygu.[68]

diyerek tanımladığı eski bir hastası ve daha sonra terapist olan lirik şair Toni Wolff'tu... Jung'dan on üç yaş küçüktü, onunla kişisel bir ilişki başlatan, onu Doğu ruhaniliğiyle tanıştıran, sezgisini aklının bağlarından kurtarmasına yardım eden ve kendini kaybettiğinde onu gündelik gerçekliğe geri getiren oydu. Toni Wolff'un Jung'un kadınsı ve keşfedilmemiş benliğinin yansıması, kriz döneminin köprüsü ve yönlendirici gücü olduğu söylenebilir.

> Ya beni sevmedi ve kaderime kayıtsız kaldı ya da beni sevdi –kesinlikle seviyordu– ve sonrası kahramanlıktan başka bir şey değildi. Böyle şeyler sonsuza kadar kalırlar ve ona sonsuza dek minnettar kalacağım.[69]

Emma Jung'un yaşamının sonuna doğru şöyle söylediği anlatılır:

> Toni'ye, benim ya da herhangi birinin onun için çok kritik bir zamanda yapamayacağı bir şeyi eşime yaptığından dolayı her zaman minnettar kalacağım.[70]

Kişisel ve mesleki ilişkileri, Jung'un kırk yıllık evliliğine paralel gidecekti. Kabul edilebilir bir yaşam biçimi bulunana kadar, ilk başlarda her iki kadın için sık sık acı verici zorluklarla dolu olsa da, açık bir şekilde yaşandı. Daha sonraki yıllarda Emma bir arkadaşına içini şöyle döküyordu:

> Toni'ye vermek için benden hiçbir şey almadı, ama ona ne kadar çok şey verirse, bana da o kadar çok şey verebiliyormuş gibi görünüyordu.[71]

Çığır açan buluş

Ancak Jung'un orta yaş mücadelesinde ailesine vereceği pek bir şey yoktu. Hâlâ bulabileceği tüm desteğe ihtiyacı olan kendisiydi. Bu dönemin yoğun acılarına uykusuzluk ve mide rahatsızlığı da eşlik ediyordu. Hâkimiyetini kaybetme korkusu kalıcı hale gelirken rüyalarında, bilinçsiz zihninden yeni fantastik figürler yükseliyordu. Ancak kez de bunlar kişisel yaşamının bazı yönlerini simgeleştirmiyor gibi görünüyorlardı.

... deniz gibi, mavi bir gökyüzü, üzeri... yassı kahverengi toprak parçalarıyla kaplı... birdenbire... parçalanıyor... kanatlı bir varlık gökyüzüne yelken açıyor... boğa boynuzları olan yaşlı bir adam... Elinde dört anahtar vardı, birini... sanki bir kilidi açacakmış gibi kavramış. Kendine özgü renkleriyle bir yalıçapkının kanatlarına benzeyen kanatları vardı.

> Philemon pagandı ve beraberinde Gnostisizmle renklenmiş Mısırlı Helenik bir atmosfer getirdi.[72]

Jung, bu rüya resmini çizerken bahçesinde, Zürih'te nadir görülen bir kuş olan ve herhangi bir dış yarası olmayan henüz yeni ölmüş bir yalıçapkını bulunca "yıldırım çarpmışa" döndü. Bu, onun sadece "eşzamanlılık" olarak adlandıracağı türden anlamlı bir tesadüftü.

Kaide Üzerindeki Ka'nın Önünde Duran Bir Merhum; Nu Papirüsünden, Mısır. Ka'nın hiyeroglif işareti (SOLDA bir rulo papirüsten alınan *Ka* sembolü), özellikle erkeklerin yaşamsal güçlerini üretme ve sürdürme ile ilgili bir Antik Mısır simgesiydi ve daha sonraları anlamı genişledi, genel olarak manevi yaşam gücünü belirtmek amacıyla da kullanıldı. Açılmış elleri avuç içleri dışa bakacak şekilde yukarı kaldırarak yapılan *Ka*-hareketi koruma işlevi görüyordu ve *Ka* hiyeroglifinin de benzer etkisi vardı.

Philemon ve fantezilerimin diğer figürleri, ruhta benim doğuramadığım ama kendilerini doğuran ve kendi hayatlarına sahip olan şeylerin var olduğuna dair çok önemli bir içgörüyü anlamamı sağladı. Philemon ben olmayan bir gücü temsil ediyordu... Bana psişik nesnelliği, ruhun gerçekliğini öğreten oydu... İçimde bilmediğim ve istemediğim şeyleri söyleyebilecek bir şeyin var olduğunu anladım...

Psikolojik açıdan, Philemon üstün bir içgörüyü temsil ediyordu... Bana göre o, Hintlilerin guru dediği şeydi...

Gerçek şu ki, bana aydınlatıcı pek çok fikir aktardı.[73]

Son rüya, dünyanın derinliklerinden gelen ve Jung'un Ka adını verdiği bir figürdü. Bu isim, Antik Mısır'da, kralın dünyevi formuna, "insan bedeninde somutlaşmış ruhuna" verilen isimdi.

Onu somut formunda, taş tabanlı ve üst kısmı bronz bir keşiş olarak gösteren bir resmini yaptım... Ka'nın yüz ifadesinin şey-

tani bir yanı var... "Ben, tanrıları altınla ve değerli taşlarla gömenim" diyor.

Philemon'un bir ayağı aksıyordu ama o kanatlı bir ruhtu, fakat Ka bir tür yeryüzü iblisiydi... Philemon manevi yön veya "anlam"dı. Ka... doğanın bir ruhuydu...

Ka, her şeyi gerçek kılandı, ama aynı zamanda huzurun ruhunu, Anlam'ı gizleyen veya yerine güzelliği koyandı...

Zamanla, simya çalışması yoluyla her iki figürü de birleştirmeyi başardım.[74]

Otobiyografisinin hazırlandığı dönemin güvenli mesafesinden, Jung şu sonuca varabildi:

Elbette, bir psikiyatrist olarak, deneyimin hemen her aşamasında, psikoz malzemesi olan ve delilerde görülen aynı psişik malzemeyle karşılaşmış olmam ironiktir. Akıl hastalarının zihnini ölümcül bir şekilde karıştıran bilinçsiz görüntülerin temeli budur. Fakat aynı zamanda, rasyonel çağımızda ortadan kaybolmuş *mitopoetik* bir hayal gücünün matrisidir. Böyle bir hayal gücü her yerde mevcut olsa da, hem bir tabudur hem de korkunçtur.[75]

1916'da, rasyonel bir çağda, savaşta yarım milyon insan öldürülürken, Jung için çok aşamalı bir içsel değişim başladı. Bu ortaya çıkışın başlangıcı, Philemon tarafından öğretilmiş olması muhtemel şeylere yönelik yaratıcı formu teşvik etti. "*Ölülere Yedi Vaaz*"a giden yol, görünüşe göre hayalet varlıkların musallat olduğu tüm Jung ailesini kapsıyordu.

Pazar günü öğleden sonra saat beş civarında, dış kapı zili çılgınca çalmaya başladı. Güneşli bir yaz günüydü; iki hizmetçi, kapının ödünündeki açık alanın görülebildiği mutfaktaydı. Herkes kapıda kimin olduğunu görmek için hemen dışarı baktı ama görünürde kimse yoktu. Kapı zilinin yanında oturuyordum ve sadece sesini duymakla kalmayıp zilin hareket ettiğini de görmüştüm. Hepimiz birbirimize baktık. İçeride heyecan dolu bir hava oluştu, inanın bana! Sonra bir şey olması gerektiğini anla-

dım. Bütün ev, sanki ruhlarla hıncahınç doluymuş gibi kalabalıktı. Kapının ağzına kadar doluşmuşlardı ve hava o kadar ağırdı ki, nefes almak zordu. Kendime gelince, şu soruyla irkildim: "Tanrı aşkına, bu da neyin nesi?" Sonra koro halinde bağırdılar: "Aradığımızı bulamadığımız Yeruşalim'den döndük." "Yedi Vaaz"ın başlangıcı işte buydu.

Sonra benden dışarı akmaya başladı ve üç akşam süren bir dönemde de bu şey yazıya döküldü. Kalemi elime alır almaz, tüm hayalet topluluğu buharlaştı... Musallat olmaları son buldu...

Ölülerle yaptığım bu konuşmalar dünyaya iletmek zorunda olduğum bilinçdışı ile ilgili şeye bir başlangıç oluşturdu: bir tür düzen şablonu ve bunun genel içeriğinin yorumu.[76]

Kitap, arkaik üslupta yazılmış bir tür şiirdir. "Ölülere Yedi Vaaz", orijinal olarak sınırlı sayıda anonim olarak yayımlandı ve *Jung Toplu Eserleri*'nin onaylı yirmi cildine kendi isteğiyle dahil edilmedi. Yine de, karşıtların çatışması ve bireyleşme kavramının da aralarında bulunduğu temel fikirlerinin çatısını ana hatlarıyla ortaya koyuyor.

İnsanlık onu unuttuğu için tanımadığınız bir Tanrı var. Onu Abraxas adıyla adlandırıyoruz. O, Tanrı ve şeytandan daha belirsizdir... Olanaksız olasılıktır, gerçek olmayan gerçekliktir. Pleroma bir varlık olsaydı, Abraxas onun tezahürü olurdu...

O, aynı zamanda varlıktır, çünkü Pleroma'dan farklıdır...

Abraxas'ın gücü iki yönlüdür; ama siz bunu görmüyorsunuz, çünkü bu gücün savaşan karşıtları gözleriniz için sönüktür.

Tanrı-güneşin söylediği şey hayattır.

Şeytanın söylediği şey ölümdür.

Ama Abraxas, aynı zamanda hem yaşam hem de ölüm olan bu kutsal ve lanetli sözü söyler.

Abraxas gerçeği ve yalanı, iyi ve kötüyü, aydınlık ve karanlığı aynı söz ve aynı eylemde başlatır. Bu yüzden Abraxas korkunçtur...

Boşluk ile birliği arayan bolluktur.

Kutsal bir başlangıçtır.

Aşk ve aşkın cinayeti.
Aziz ve azizin hainidir.
Günün en parlak ve en karanlık ışığıdır.
delilik gecesi...
O, en güçlü varlıktır ve içindeki yaratık kendisinden korkar.
Varlığın zıddının Pleroma ve onun hiçliğine olan açık karşıtlığıdır...
Varlığın hayatıdır.
Farklılığın işleyişidir.
İnsan sevgisidir...
İnsanın görünüşü ve gölgesidir.
Hayali bir gerçekliktir.[77]

Jung'un yalnızlık duygusu çocukluk rüyalarının deneyimiyle başladıysa, içsel imge yıllarında zirveye ulaşmıştır. Ne anlama geldiğini ya da nereye götürdüğünü bilmeden bilinçsiz bir süreçten geçmek zorunda kalmıştı. İç ve dış dünyalar arasındaki uçurum uzlaşmaz görünüyordu, etkileşimleri henüz görülmemişti.

Belli belirsiz anlayışı, savaşın son iki yılında, İsviçre'deki bir İngiliz toplama kampının Sıhhiye Birliği Doktoru ve Komutanı olarak görev yaptığı sırada başladı. Her sabah bir deftere o sıradaki iç durumuna uygun görünen dairesel bir çizim yaptı. Bunlara Sanskritçe'de çember anlamına gelen *mandala* adını verdi. Mandalalar, merkezi bir noktadan yayılan çeşitli desenlerden oluşur.

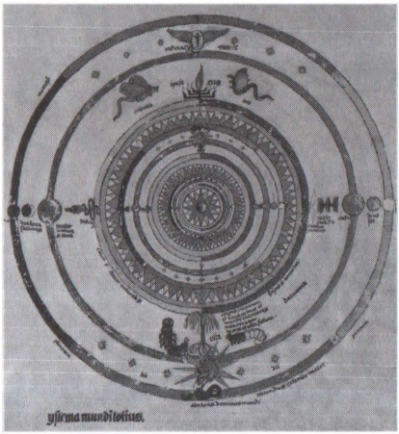
Abraxas; Gnostik bir mücevherden tasarım, ikinci yüzyıl.
Jung, Gnostik bir mühür yüzüğü takıyordu. Abraxas, Yunan Kabalası'nda adı 365'e –yani yıl içindeki günlerin sayısına– denk gelen Gnostik tanrıdır. Dolayısıyla, bir güneş tanrısıdır. Horoz kafası bu niteliği doğrular. Abraxas, iyiyi ve kötüyü birlik içinde bir araya getirir. Bacaklarını oluşturan yılanlar yaratıcı, cinsel bir yönü ifade eder.

Jung, bunların insan formunun enerjisinin evrensel sembolleri olduğunu keşfetti.

> Bu çizimler sayesinde bir günden diğerine psişik dönüşümlerimi gözlemleyebiliyordum... Mandalalarım benliğin durumuna ilişkin şifreli yazılardı... İçlerinde benliği –yani tüm varlığımı– aktif olarak çalışırken gördüm. Elbette, ilk başta onları az anlayabiliyordum, ama bana çok önemli göründüler ve onları değerli inciler gibi korudum. Onların merkezi bir şey olduklarını hissediyordum...
>
> Mandalanın gerçekte ne olduğunu yavaş yavaş keşfettim: "Oluşum, Dönüşüm, Sonsuz Zihnin sonsuz yeniden doğuşu" ve bu benliktir, kişiliğin bütünlüğüdür...
>
> Benliğin benim gibi ve benim dünyam olan bir monad olduğunu düşündüm. Mandala, bu monadı temsil eder ve ruhun mikrokozmik doğasına karşılık gelir.[78]

Jung'un bütün iç yolculuğu, kaligrafiyle yazılmıştır ve deneyimlerinin sayısız resmiyle betimlenmiş *Kırmızı Kitap*'a onun tarafından kaydedilmiştir. *Kırmızı Kitap*, "*Ölülere Yedi* Vaaz"ı da kapsayacak şekilde, 2009 yılında orijinalinin bir kopyası olarak yayımlandı.

> İç imgelerimin peşinden gittiğim yıllar hayatımdaki en önemli dönemdi -esas olan her şey onlarla belirlendi...
>
> O zaman sadece kendime ait olmayı bıraktım, bunu yapma hakkım da sona erdi. O andan itibaren hayatım genelliğe ait oldu. İlgilendiğim ya da aradığım bilgi o günlerin biliminde hâlâ bulunamıyordu. Ben de orijinal deneyimi yaşamak zorunda kaldım ve dahası, deneyimlerimin sonuçlarını gerçeklik temeline yerleştirmeye çalıştım... İşte o zaman kendimi ruhun hizmetine adadım. Onu seviyor ve ondan nefret ediyordum ama bu benim en büyük servetimdi. Kendimi ona teslim etmem... varoluşuma dayanabilmemin ve onu olabildiğince dolu dolu yaşayabilmemin tek yoluydu...

***Systema Munditotius*; tablo, C.G. Jung, 1916.**
Jung'un *Kırmızı Kitap*'taki ilk mandalası, benliğin bütünlüğünü ve evrenle ilişki içinde oluşunu betimler.

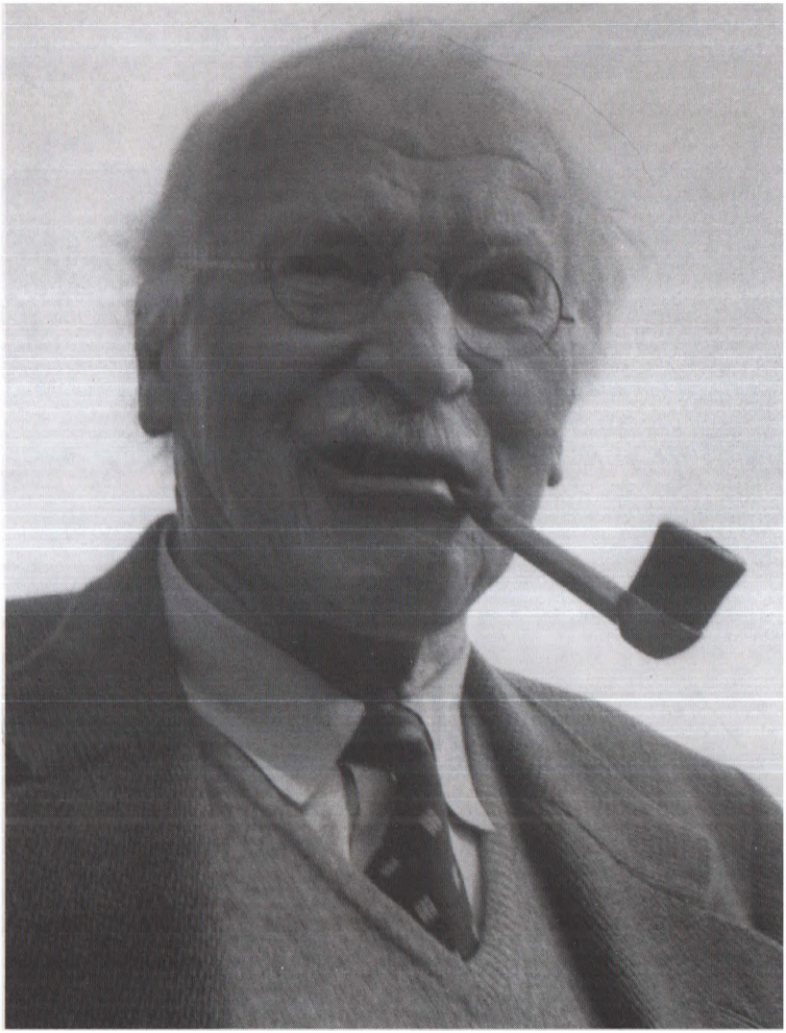
O zamanlar yaşadığım ve yazdığım şeyleri bilimsel çalışmamın kabında damıtmak neredeyse kırk beş yılımı aldı... Beni üzerinde çalışmaya zorlayan ilk şeydi... bir ömür boyu çalışılacak *prima materia*'ydı.[79]

Yaratıcılığa Boyun Eğ;
tablo, C.G. *Kırmızı Kitap*'tan alıntı.

2

ŞİFACI

Seksenlerindeki Jung.

İhtiyar bir ruhum var. Lisede, on beş yaşındayken, okul arkadaşlarım bana Patrik Abraham derlerdi. Bu çok önemli, ihtiyar bir ruh. Dünyevi olmayan bir varoluşun, her şeyi bildiğimiz bir bolluk halinin izlerini her zaman saklarız.[1]

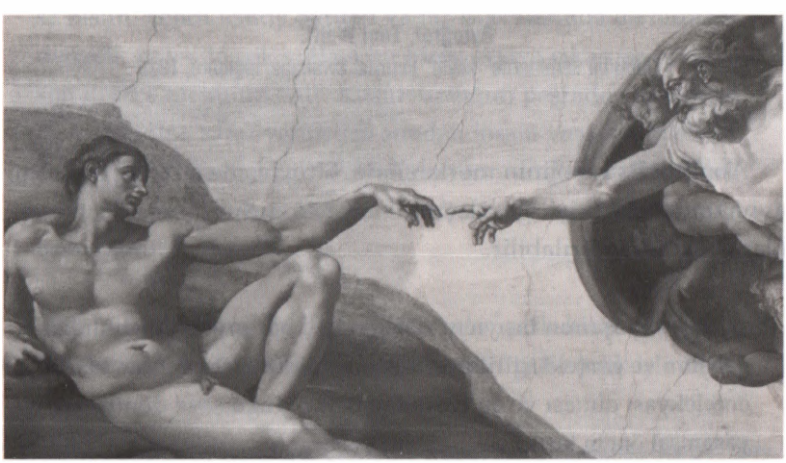
Başlangıç

Carl Jung, ilk *New Age* psikoloğu olarak bilinir. Tüm çalışmaları "bir psiko-dinsel ifade, insanın bilinçli veya bilinçsiz olarak doldurulduğu, kuşatıldığı ve yönlendirildiği, doğaüstünün ilerici bir yorumu" olarak tanımlanır.[2]

Jung, onu "mistik" olarak etiketlemeye yönelik tüm girişimlerle mücadele etmiştir. Kendini her zaman "doğal deneysel bilimin sınırları içinde hareket eden bir ampirist" olarak tamımlar.

***Âdem'in Yaratılışı*'ndan detay; Michelangelo Buonarroti freski, Sistine Şapeli, Vatikan, Roma, 1511-1512.**

Bireyleşme, bir insanın "yalnızca Tanrı'ya bağlı olduğunu değil, aynı zamanda Tanrı'nın da insana bağlı olduğunu" bilerek bir yetişkin olması anlamına gelir.

Fotoğraf, Toni Wolff.
Jung bir seminerde "köylü" kepiyle. Swanage, İngiltere, 1925

Analitik Psikolojinin merkezinde, bireyleşme süreci yatar. Bu, aynı zamanda "kişiliğe ulaşma" veya "kendini gerçekleştirme" olarak da adlandırılabilir.

> Birey, yaşamın taşıyıcısı olduğu için her şeyden önemlidir; gelişimi ve gerçekleştirilmesi çok önemlidir. Her canlının kendi entelekyası olması ve en başından beri olduğu şeye dönüşmesi yaşamsal önem taşır.[3]

Bireyleşme, doğal bir yasanın deneyimidir, insanın kendi menzilini kabul eden ve yaşayan bütün bir insan haline geldiği kendi kendini düzenleyen içsel bir süreçtir. Bu süreçte ego, nihayetinde kendisinden daha büyük bir şeyle, teslim olduğu ve hizmet ettiği bir güçle yüzleşir. Böylece insan kendisini hem maddi hem manevi hem de bilinçli ve bilinçsiz olarak tanır.

> Bireyleşme sadece insanın hayvandan farklı olarak gerçekten insan haline gelmesi demek değildir, aynı zamanda onun kısmen ilahi bir varlık olması anlamına da gelir. Bu, pratikte onun yalnızca Tanrı'ya değil, Tanrı'nın da insana bağlı olduğunu bilerek, varlığından sorumlu bir yetişkin olması anlamına gelir.[4]

Jung, bahsettiği bütünlüğün mükemmellik değil, tamamlanma anlamına geldiğini anlatmak için çok çaba sarf etti. Mükemmelliği erkeksi, tamamlanmayı ise kadınsı bir kavram olarak gördü.

> Bütünleşmek veya tamamlanmak o kadar zorlu bir görevdir ki, insanlara mükemmellik gibi başka hedefler koymaya cesaret edemezsiniz. Örneğin, sıradan doktor hastasını ideal bir sporcu yapmayı ne hayal eder ne de bunu yapmayı umar, aynı nedenden dolayı psikiyatristler de azizler yaratmayı hayal etmezler. Mükemmellik durumundan ne kadar uzak olursa olsun, kendi içinde olduğu kadar başkalarında da oldukça dengeli, az ya da çok sağlam bir birey ortaya çıkarırsa bundan son derece memnun olur. Kusursuzluğun peşinden gitmeden önce, kendine zarar vermeden sıradan insanı yaşayabilmeliyiz. İnsan, mütevazı tamamlanmasından sonra içinde hâlâ yeterli miktarda enerji kalmış olduğunu fark ederse, azizlik kariyerine başlayabilir.[5]

1921 yılında Jung'un *Psikolojide Tipler** adlı kitabı yayımlandı ve "içedönük" ve "dışadönük" terimi, dört psikolojik işlevliyle

* *Psikolojide Tipler*, Carl Gustav Jung, Çev. Nur Nirven, Pinhan Yayıncılık, İstanbul, 2019.

–düşünme, hissetme, duyumsama ve sezgi– birlikte temel tipoloji kategorileri olarak gündelik konuşmaya dahil oldu. Aynı zamanda, Almanya'da arkadaşı Kont Herman Keyserling tarafından verilen "Bilgelik Okulu" derslerinde de konuşmacı olarak yer aldı. Katılımcılar, psikiyatri, felsefe ve antropoloji gibi çeşitli alanlardaki temsilcilerin eklektik bir karışımıydı.

Sosyal hizmet uzmanı Olga Freun von König-Fachsenfeld bu katılımcılardan biriydi.

> Entelektüel açıdan neredeyse huysuz ve biraz da modaya uygun bir atmosferde geçen derslerin yeni önemli noktalara işaret etmeyi sürdürdüğünü söyleyebilirim. Fakat C.G. Jung'un anlattıkları o dönemde bilmediğim şeylerdi ve bu beni oldukça farklı bir yönden etkiledi. Geri kalanların rasyonel entelektüelliğiyle çok kapsamlı bir tezat oluşturuyorlardı, en azından benim izlenimim buydu. Ama hayranlık dolu beğenimle eşzamanlı olarak genç gerçeklik duygum alarma geçti. "Bu 'süper beyin' sağlıklı olabilir mi?"
>
> Seansın ilerleyen saatlerinde, güçlü bir köylüye benzeyen Jung'u gördüm, şapkasını ensesine kadar geriye yatırıp o keyifli [moda] ortamdan uzun adımlarla çıktığı sırada şunu anladım: "Eğer bu adam böyle şeyler söylüyorsa, o zaman her şey yolunda olmalı." Jung'da hissettiğim toprağa bağlılık benim açımdan psikolojisinin güvenilirliğinin garantisiydi.[6]

İlkel kültürler

Jung, hiçbir Avrupa lisanının konuşulmadığı, Hıristiyanlık kavramlarının hâkim olmadığı ve rasyonel zekânın yol gösterici bir ideal olmadığı bölgelere bir dizi keşif gezisi yaptı. Avrupa kültürüne dışarıdan bir gözle bakma ihtiyacı duyuyordu. Afrika'ya yaptığı birkaç ziyaretten, onlarca yıl boyunca yararlandığı canlandırıcı izlenimler elde etti.

Dr. Henry Fierz, İskenderiye'de Jung'la birlikte olan babasının anlattığı şu hikâyeyi anımsıyor:

> Tekneden ayrıldıklarında el falı bakan bir falcı yanlarına yaklaştı ve ellerini okumayı teklif etti... Jung'un elini okudu...
>
> "Ah, gördüğüm çok az büyük insandan birisiniz. Daha fazlasını söyleyemem" dedi. Sonra, "Büyük adamların ve arkadaşlarının para ödemesine gerek yok" diye ekledi ama elbette bir şey aldı.[7]

Jung'un el izi.
Bu baskı hem olağanüstü fiziksel gücü hem de yaratıcı düşüncenin derin kaynaklarını gösteriyor.

Jung, seyahatlerinin onun üzerindeki etkileriyle ilgili canlı hatıralar bıraktı.

Vollard'ın Portresi; Pablo Picasso tablosu, 1910.
Jung, seyahatlerinde karşılaştığı Afrikalıların ve Amerika Yerlilerinin canlılık ve kendine hâkim olma durumlarını, merkezleriyle teması olmayan parçalanmış Avrupalılarla mukayese etti.

Tezur'dan Nefta vahasına gittim... Bineklerimiz büyük, hızlı ayaklı katırlardı, onların üzerinde hızla ilerledik. Vahaya yaklaştığımızda, tamamen beyazlar içindeki bir binici bize doğru geldi. Bizi selamlamadan gururlu bir tavırla yanımızdan geçti, koşum takımları gümüşle süslenmiş siyah bir katıra biniyordu. Etkileyici, zarif bir yapısı vardı. Kol saati şöyle dursun, cep saati bile olmayan bir adamdı; çünkü açıkça ve bilinçsizce her zaman olduğu kişiydi. Avrupalıya yapışan o zayıf aptallık belirtisi onda yoktu. Avrupalı, kuşkusuz, artık çağlar öncesindeki kişi olmadığına ikna olmuş durumda; ama o zamandan beri ne hale geldiğinin farkında değil. Saati ona "ortaçağ" döneminden bu yana zamanın ve onun eşanlamlısının, yani ilerlemenin, sinsice onun sırtına çıktığını ve ondan bir şeyleri telafisi mümkün olmayacak şekilde aldığını söylüyor. Hafiflemiş bagajıyla, giderek artan bir hızla belirsiz hedeflere doğru yolculuğuna devam ediyor. Yerçekimi kaybını ve buna tekabül eden *sentiment d'incomplétude*[*] vapurlar, demiryolları, uçaklar ve roketler gibi zaferlerinin yanılsamasıyla telafi ediliyor, bu da onu zamandaki sürekliliğinden mahrum bırakıyor, onu başka bir hız ve patlayıcı ivme gerçekliğine taşıyor.

Sahra'nın derinliklerine indikçe, benim için zaman da o kadar yavaşladı; hatta geri gitme işaretleri gösterdi.[8]

Ochwiay Biano (Dağ Gölü), New Mexico.
Bir Pueblo Şefi, 1924'te Jung'la arkadaş oldu ve onun yürekten düşünme gerçeğini anlamasını sağladı.

* (Fr.) Eksiklik duygusu. (ç.n.)

Kartal Dansçı; Pablita Velarde tablosu, Santa Clara Pueblo, yirminci yüzyıl. Pueblo Kızılderilisi, kanatlı kardeşleriyle kurduğu bağ ve ona eşlik eden ritüel sayesinde dünyanın dengede durmasına yardımcı olur.

Bundan, Avrupalıların "yaşam yoğunluğu" pahasına "belli bir irade ve yönlendirilmiş niyet" kazandıklarını anladı. Rasyonalistler de "insani olanın ona yabancı olduğunu" gördüler. Sonuç, canlılık kaybı ve ruhun ilkel kısımlarının yeraltına inmeye zorlanmasıydı. Bu şekilde kesintiye uğramış Avrupalıyı, "teknolojik vahşi" ve "entelektüel barbar" olarak tanımlıyordu. Onun çevresinde, Kuzey Afrika'da insanlar "hayata çok daha yakın" yaşıyorlardı, hayatları ve duyguları dengeliydi.

Bir Pueblo Kızılderili Şefi olan Ochwiay Biano (Dağ Gölü) Jung'un Taos, New Mexico gezisi sırasında konuyu Jung'a ikna edici bir dille anlattı.

Ochwiay Biano, "Bak," dedi "beyazlar ne kadar da acımasız görünüyorlar. Dudakları ince, burunları keskin, yüzleri çatlamış ve kırışıklıklarla bozulmuş. Gözlerinde sert bakışlı bir ifade var; her zaman bir şeyler arıyorlar. Ne arıyorlar? Beyazlar her zaman bir şeyler ister; her zaman kaygılı ve huzursuzdurlar. Ne istediklerini bilmiyoruz. Onları anlamıyoruz. Deli olduklarını düşünüyoruz."

Beyazların neden deli olduğunu düşündüğünü sordum.

"Kafalarıyla düşündüklerini söylüyorlar" diye yanıtladı. "Elbette öyle olacak. Başka ne ile düşünürsün ki?" diye şaşkınlıkla sordum.

Kalbini göstererek, "Burayla düşünürüz" dedi.

Derin bir düşünceye daldım. Hayatımda ilk defa, belli ki, birisi bana gerçek beyaz adamın bir resmini çizmişti... Bu Kızılderili hassas noktamıza vurmuş, kör olduğumuz bir gerçeği ortaya çıkarmıştı...

Bizim bakış açımızla kolonizasyon, dinsizlere yönelik misyonerlik hizmetleri, uygarlığın yayılması, vb., dediğimiz şeyin başka bir yüzü –uzaklardaki avını acımasız bir niyetle arayan bir yırtıcı kuşun yüzü– korsanlara ve haydutlara yakışan bir yüzü vardır...

Uzun bir sessizliğin ardından konuşmasına devam etti. "Amerikalılar dinimizi ortadan kaldırmak istiyorlar. Neden bizi

yalnız bırakmıyorlar? Yaptığımız şeyi sadece kendimiz için değil Amerikalılar için de yapıyoruz. Evet, bunu tüm dünya için yapıyoruz. Herkes bundan faydalanır."

Yaşadığı heyecandan, dininin son derece önemli bazı unsurlarına atıfta bulunduğunu anladım. Bu nedenle ona, "O halde, dininizde yaptıklarınızın tüm dünyaya yararlı olduğunu mu düşünüyorsun?" diye sordum. Harika bir canlılıkla, "Elbette. Biz bunu yapmasaydık dünya ne halde olurdu?" dedi. Dikkat çekici bir jestle güneşi gösterdi...

"Sonuçta, biz dünyanın çatısında yaşayan bir halkız; Biz Güneş Baba'nın oğullarıyız ve dinimizle her gün babamızın gökyüzünü geçmesine yardım ediyoruz." ...

Bir Kızılderili'nin, "haysiyetinin" yani huzur dolu irade gücünün neye dayandığını o zaman anladım... Hayatı kozmolojik olarak anlamlıdır, çünkü babasına ve günlük hayatının yükselişinde ve inişinde hayatın koruyucusuna yardım eder... Katıksız kıskançlıkla Kızılderililerin saflığına gülerek bakmaya ve zekâmızla böbürlenmeye mecburuz; aksi takdirde ne kadar fakir olduğumuzu keşfederiz. Bilgi bizi zenginleştiriyor; doğuştan gelen bir hakla bir zamanlar evimiz olan efsanevi dünyadan bizi gitgide daha fazla uzaklaştırıyor.[9]

Ekvator Kuşağı Afrikası, Jung'u ömür boyu etkisi altına aldı. Hâlâ ilkel bir ülkenin "ilahi barış" adını verdiği şey, bu unsurları onun içinde harekete geçirdi, Nairobi yakınlarındaki bir hayvan koruma sahası olan Athi Ovası'nda, "hatırlanamayacak kadar eskiden beri bilinen" büyük bir farkındalığa odaklanmasını sağladı.

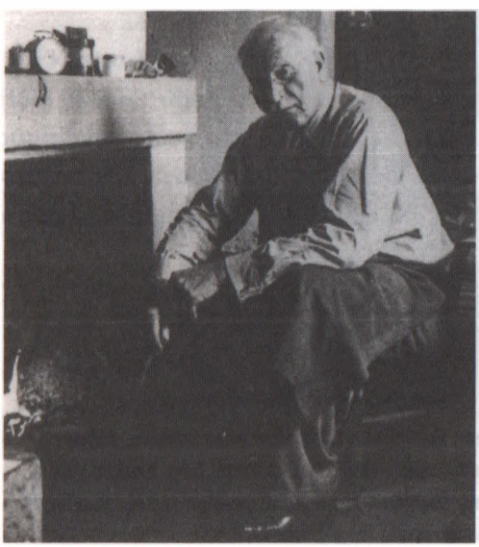
Ufkun çizgisine kadar uzanan, geniş sayılarda hayvan sürüleri gördük: ceylanlar, antiloplar, öküz başlı antiloplar, zebralar, yaban domuzları, vb. Otlayan, başlarını sallayan sürüler, yavaş akan nehirler gibi ilerliyordu. Yırtıcı bir kuşun melankolik çığlığı dışında neredeyse hiç ses yoktu. Bu, ebedi başlangıcın dinginliğiydi, dünya her zaman olduğu gibi hiçlik halindeydi; çünkü o zamana kadar buranın dünya olduğunu bilen hiç kimse yoktu...

Orada, bilincin kozmik anlamı benim için bunaltıcı bir açıklığa kavuştu... İnsan, yani ben, görünmez bir yaratma eyleminde dünyaya nesnel varoluş kazandırarak mükemmelliğin damgasını vurduk. Bu eylemi genellikle yalnızca Yaratıcı'ya atfederiz; bunu yaparken, hayatı, insan ruhuyla birlikte şuursuzca ilerleyen ve önceden belirlenmiş kurallara uyan, son ayrıntısına kadar hesaplanmış bir makine olarak gördüğümüzü düşünmeyiz. Böylesine neşesiz, kusursuz çalışan bir düşte insanın, dünyanın ve Tanrı'nın draması yoktur; "yeni kıyılara" götüren "yeni gün" yoktur, sadece hesaplanmış süreçlerin kasveti vardır. Pueblo Yerlisi eski dostum aklıma geldi. Halkının varlık sebebinin babalarına, yani güneşe her gün gökyüzünü geçmesinde yardım etmek olduğunu düşünüyordu. Bu inançtaki anlamın bütünlüğünden dolayı onu kıskanmıştım ve kendimize ait bir miti umutsuzca arıyordum. Artık bunun ne olduğunu anladım ve daha da fazlasını biliyordum, insan yaratılışın tamamlanmasında vazgeçilmezdir; aslında, kendisi dünyanın ikinci yaratıcısıdır...[10]

***Zahmetsiz Olanın Haritası*; Francesco Clemente guaj tablosu, 1978.**
Afrika'da harika bir hayvan koruma sahası olan Athi Ovası'nda Jung, modern insana yönelik kozmik bir anlam görmeye başladı: insan tanık ve katılımcı olarak "yaratılışın tamamlanmasında vazgeçilmezdir."

Üstte: **Jung'un inşaatın ikinci aşamasından sonra yapımına yardım ettiği Bollingen'deki kule.**
"Bollingen'de en içten haliyle kendim oluyorum" diyordu.

Solda: **Bollingen'deki Jung.** Fenerleri yakmak, su pompalamak, odun kesmek, ateş etmek ve yemek pişirmek... Jung, "Bu basit eylemler insanı sadeleştirir" diyordu.

Bollingen

İsviçre'ye döndüğünde, Jung kendisi için bir sığınak, iç doğasını somut bir şekilde ifade eden ikinci bir ev yaratmaya başladı. Küsnacht'taki aile evinden otuz kilometre ve fersah fersah uzakta, Zürih'te göl kenarında yer alan Bollingen, ihtiyaç duyduğu yalnızlığı çağıran kulelerin, taş evlerin ve sessizliğin hüküm sürdüğü bir ortaçağ anıtıydı. İlk kuleyi 1923'te annesinin ölümünden sonra inşa etti ve otuz iki yıllık bir süreçte yeni bölümler ekledi. Orijinal kapının üzerindeki taşa "Philemon'un Tapınağı, Faust'un tövbesi" yazısı işlenmişti.

> Bu kulede en başından itibaren yoğun bir huzur ve yenilenme duygusu hissettim. Benim için... olduğum kişi haline gelebildiğim, şimdiki halimi bulduğum ve gelecekteki halimi bulacağım anne ocağını temsil ediyordu... Bollingen'de gerçek hayatımın tam içindeyim, en derin şekilde kendimim. Sanki "annenin asırlık oğlu" gibiyim... zamanın dışında var olan... 2 numaralı kişiliğim...
>
> Elektrik olmadan da yapabiliyorum, şöminenin ve sobanın bakımını kendim yapıyorum. Akşamları eski lambaları yakıyorum. Akan su yok, suyu kuyudan pompayla çekiyorum. Odun kesiyor, yemek pişiriyorum. Bu basit eylemler insanı sadeleştirir; ama sadelik o kadar zor ki!
>
> Bollingen'de sessizlik neredeyse işitilebilir şekilde çevremi sarıyor ve "doğa ile mütevazı bir uyum içinde" yaşıyorum. Yüz-

yıllara uzanan düşünceler yüzeye çıkıyorlar ve dolayısıyla uzak bir geleceği bekliyorlar...

İşte ben... tamamını, sonsuza dek var olan ve süregiden bir şey olarak görüyorum.[11]

Metaforlar

Jung'un düşüncesi derinleşti. Mitoloji, arketipler ve kolektif bilinçdışı gibi kavramlar açıklık kazandı ve birbirleriyle irtibatlı hale geldiler. Mitler, "bizi varoluşumuzun içgüdüsel temellerine bağlayan" ve "psişik süreçlerin ve gelişimin tanımları" olan metaforlardır. Mitsel fikirler, dünyanın her yerinde mitolojide, masallarda ve "normal ve ruhsal hastalığı olan kişilerin rüyalarında, vizyonlarında ve fantezilerinde" gözlemlenebilirler. Mitolojik anlatımı akıl "boş spekülasyon" olarak görebilir ama duygular açısından "hayatı bilimden daha kesin bir şekilde ifade eden" ve onun insan yapımı etik kodlar yoluyla daha doğal bir şekilde yaşanmasına izin veren "iyileştirici ve geçerli bir faaliyettir."

> Herhangi bir arkaik-çocuksu itici güç tarafından aşılanmayan efsanevi hiçlik ile etik bir kardeşlik, saf bir boşluktur ve insanda göçmen kuşu denizden geçiren kadim hayvansal güce dair en ufak bir iz bile uyandıramaz...[12]

Dahası, mitsel yaşamın "sınırların ötesine geçmeyi" gerektirdiğini yazdı. Mitsel yaşamın sembolik dili, "hayal edilemeyecek" bir dinsel deneyim, "kendini ifade edecek bir görüntü, bir biçim" verir.

> Mit, insandaki ilahi bir yaşamın ortaya çıkışıdır. Miti icat eden biz değiliz, mit bizimle daha çok bir Tanrı Sözü olarak konuşur.[13]

Mitler, evrensel olarak ortaya çıkan arketiplerden, "insanlığın ilkel fikirlerinden", "temel içgüdü kalıplarından", "iz bırakana işaret eden bir izden" doğarlar.

> Arketipler... akıl yoluyla yaratılmamışlardır. Her zaman var olmuşlardır ve bilinçdışının mitlerle çok sık karıştırabildiği belirli süreçleri üretirler. Mitolojinin kökeni budur. Mitoloji, arketiplerin yaşamını formüle eden bir dizi görüntünün dramatize edilmesidir.[14]

Arketipik "model" bilinçdışı için biyolojik modelin vücuttaki karşılığıdır. Arketipler birlikte, kolektif bilinçdışının yapısını, yani ruhtaki kolektif bilinçli zihnin karşılığını oluşturur.

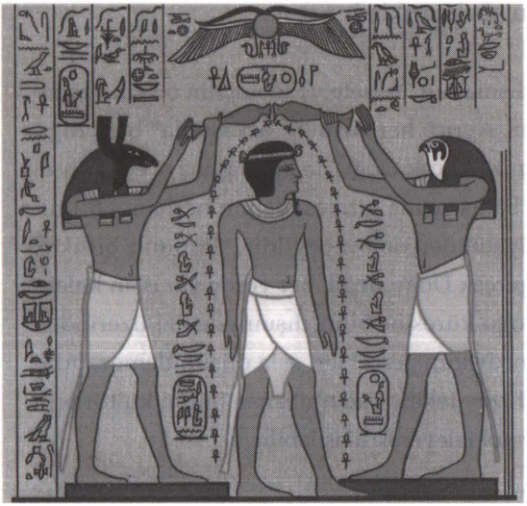
***Hayat İksirinin Hazırlanışı*, Simya laboratuvarı ahşap baskı, Strasbourg, 1528.**
Jung, yaşayan bilgiyi ortaya çıkarmak için karşıtları birleştiren bir Avrupalı dönüştürücü süreçler geleneği olan simyanın sembolik dilini inceledi.

Tarihsel karşılıklar

Jung, fikirlerini günün profesyonel ortamından izole bir şekilde geliştirdi. Yine de yavaş yavaş farklı yerlerde düşüncesine paralellikler bulmaya başladı. Erken Hıristiyanlık dönemlerinden kalma Gnostik metinler üzerinde sekiz yıl çalıştı. Gnostikler de "bilinçdışının ilkel dünyası ile karşı karşıya kalmış ve içeriğiyle ilgilenmişti." Ancak metinlerde büyük boşluklar vardı ve onların kaleme aldıklarıyla yirminci yüzyıl arasındaki yaklaşık 1800 yıllık zaman farkı aşılamayacak kadar büyüktü.

Daha sonra, 1928'de, oryantalist biliminsanı Richard Wilhelm, Jung'a Çin yoga ve simyasıyla ilgili bir ortaçağ elyazması olan *Altın Çiçeğin Sırrı*'nı gönderdi ve ondan psikolojik bir yorum yazmasını istedi. Bu da Jung'a kendi fikirlerinin "rüyasında görse inanamayacağı onayını" getirdi.

> Bilinçdışı psikolojimin tarihsel karşılığına rastlamıştım. Simya ile mukayese olasılığı ve Gnostisizm'e kadar uzanan kesintisiz entelektüel zincir, teorime bir temel sağladı. Bu eski metinleri incelediğimde her şey yerine oturdu: fantastik imgeler, mesleki çalışmalarımla topladığım deneysel malzemeler ve bunlardan çıkardığım sonuçlar... Mitleri araştırmamla başlamış olan tipik karaktere dair anlayışım derinleşti. İlkel imgeler ve arketipin doğası araştırmalarımda merkezi bir yer edindi.[15]

I. Seti'nin Horus ve Set tarafından kutsanması; papirüs, Teb, On Dokuzuncu Hanedan, MÖ 1250.
Tanrılar, ellerinde tuttukları vazolardan firavun 1. Seti'nin üzerine Ankh döküyorlar. Ankh yaşamın, doğurganlığın ve ölümsüzlüğün sembolüdür. Hayat suyu, onun yeni evrensel bilgiyle yeniden doğuşunu sembolize etmek için yeni üyenin üzerine dökülür.

Simya, Jung'a yıllar önce, o sırada anlamadığı bir rüyada kendisini zaten göstermişti. On altıncı ve on yedinci yüzyıl elyazmalarından simyanın sembolik dilini deşifre etmeyi öğrenmek, onu on yıldan fazla bir süre meşgul etti. Simyada madde sorunu, dişil ilke ve karşıtların birliği yani eril ve dişil, Tanrı ve insan sorunlarıyla karşı karşıyaydı.

> Ancak simyaya aşina olduktan sonra, bilinçdışının bir süreç olduğunu ve ruhun, egonun bilinçdışının içeriğiyle ilişkisi yoluyla dönüşüm geçirdiğini de fark ettim. Bireysel durumlarda bu dönüşüm rüyalardan ve fantezilerden okunabilir. Kolektif yaşamda, birikimini esas olarak çeşitli dinsel sistemlere ve bunların değişik sembollerine bırakmıştır. Bu kolektif dönüşüm süreçlerinin incelenmesi ve simya sembolizminin anlaşılması yoluyla, teorimin merkezi kavramına, yani bireyselleşme sürecine ulaştım.[16]

Jung için, "manevi Doğu"ya ulaşmak, Batı kültürünün bir ikamesi değil, hem onun hem de kendimizdeki boşlukların doldurulması, "içimizdeki bizle tuhaf unsurlarla bağlantıya girdiğimiz gerçeğinin sembolik bir ifadesiydi."

Bir mektupta bunu şöyle açıkladı:

Haklı olarak, çalışmamın "felsefe ve teolojinin ötesine geçtiğini" söylüyorsunuz. Ayrıca her ikisinin "arkasında" başladığını da söyleyebilirsiniz. Ancak Doğu ile ilgili manevi ve tarihsel analojinin olaylara bakış açıma girmesi benim herhangi bir niyetimden veya faaliyetimden dolayı değildir... Bununla birlikte, ilgilendiğimiz şey gerçek Doğu değil, her yerde var olan kolektif bilinçdışıdır... Doğu küresine bilinçdışının denizi üzerinden ulaştım, çünkü bilinçdışının gerçekleri asla düşünülemez, bunlara ancak en ilkel düzeydekine kadar uzanan bütün kültürlerin intisap dedikleri bir yol izleyerek ulaşılabilir.[17]

Hatıralar

Psikanalist ve yazar Jane Wheelwright, 1930'larda Jung'un hastasıydı.

Jung, büyük bir şahsiyetti, akla gelebilecek her tür insandan daha büyüktü. Onun aracılığıyla irili ufaklı her türden insan kendi benzersizliğini buldu. Karşılaştığı her insana dokundu. Bu bazen istemeyerek söylediği, çoğu zaman da hatırlamadığı bir şey aracılığıyla oluyordu. Kimi zaman da yaptığı şeyle oluyordu. Çoğunlukla da bu onun olduğu kişiyle ilgiliydi: kapsamlı, geniş, her şeyi kucaklayan, eksiksiz bir insan. Büyüklük ve güçten, tamamen insani başarısızlıklara kadar her şeyi kendi içine yaydı. Sinirli ve

Jung, Maine'deki Bailey adasında, 1936.
"Jung, büyük bir şahsiyetti, akla gelebilecek her tür insandan daha büyüktü."

bazen düpedüz ısrarcı olabiliyordu. Öfke patlamaları olağandışı değildi. Hatta zaman zaman vicdansız, hırslı insanlar tarafından da aldatılabiliyordu. Bazen insanın sıradanlığına mecbur kalıyor gibiydi. Diğer zamanlarda da sanki genişliyordu, kelimenin tam anlamıyla fiziksel olarak çok güçlü bir boyutta genişliyordu. Bir zamanlar onu böyle gördüğümü hatırlıyorum. Aniden, "Kafamda boynuz mu var?" diye sorduğu için onun ulaşılmaz biri olduğu hissime ihanet etmiş olmalıyım. Jung, çok sayıda ve türde insanın bilinçsizliğini bir araya getirmeyi başardı. Sahip olduğu şey olağanüstü bir yetenekti... Bir psikanalist olarak elinden gelenin en iyisini yaptığına inanıyorum.[18]

Barbara Hannah, Jung'la ilgili biyografik anılarında şöyle yazmıştı:

Jung'un en çarpıcı özelliklerinden biri, ilk önce kendisine sormadığı hiçbir şeyi insanlara sormamasıydı ve bana bir defasında, aşağı yukarı altmış yaşındayken, bütün hayatının kendi çocuksuluğunu ortadan kaldırmakla geçtiğini söylemişti. Son derece inandırıcı ve tavizsiz dürüstlükle, içinde hâlâ epeyce bir şey kalmış olmasından korktuğunu üzülerek eklemişti.[19]

Jung, çoğunluğu kadınlardan oluşan hastalarına olan borcunu kabul etti.

Jung, Bailey Adası'ndaki bir kütüphanenin verandasında, 1936. Bailey Adası, Jung'un bir yaz semineri düzenlediği bir sayfiye yeriydi. 1930'larda bir hastası, enerjisinin Teodore Roosevelt'e benzediğini ve görünüşünün "bir peygamberden çok bir borsacı gibi" olduğunu söylemişti.

***At Kisvesindeki Şeytan ile Savaşan Krishna, Keshi*; Pişmiş toprak, Hindistan, Beşinci yüzyıl.**

Tanrı ve hayvan benliklerinin savaşı. Jung, hâlâ tehditlerini sürdüren kendi "çocukluk" şeytanıyla ömür boyu sürecek bir savaşa girdiğini söylediğinde altmışlı yaşlarındaydı.

Hastalarla karşılaşmamdan ve önümde sonsuz bir görüntü akışı içinde yürüttükleri psişik fenomenlerden çok şey –sadece bilgi değil, her şeyden önce kendi doğamla ilgili içgörü –öğrendim. Hatalarımdan ve başarısızlıklarımdan öğrendiklerim de daha az önemli değildi. Çoğunlukla olağanüstü bir merhamet, anlayış ve zekâya sahip kadın hastalarım oldu. Onlar sayesinde terapide yeni yöntemler bulmayı başardım.[20]

Eski hastalarından Elizabeth Shepley Sergeant'ın muayene anısı şöyleydi:

Doktor Jung'un hastalarının martıların ve yaban ördeklerinin akınına uğramış bir iskeleden küçük bir buharlı gemiye binmeleri, sonra da duvarların ve bahçelerin çevrelediği sarı renkli bir kır evine kadar on dakika yürümeleri gerekiyordu... Pirinçten yapılmış parlak bir çanın ipini çekerek zili çalmak ve... birbirleriyle oynayıp boğuşan bir köpeğin bekçiliğiyle karşılaşmak zorundaydılar.

Doktor'un özel bir yakınlık duyduğu köpeği Yoggi, her zaman ziyaretçinin arkasından üst kattaki çalışma odasına girmeyi başarırdı... İlk görüşmemde Jung'un elinin –bir parmağında Gnostik bir yüzük olan, hassas, güçlü elinin– arada sırada pütürlü ensesine doğru kalkıp indiğini fark ettim. Aklıma bunun –içgüdüsel kıllı bir varlıkla temasın– bir şekilde psikoloğun esrarengiz sezgisine, meraklı zihnine, keskin farkındalığına, ziyaretçiye ve kendisine karşı bir güven teminatının zekice bir hamlesi olduğu geldi. Omuzlarını öne düşürüp gözucuyla bakan ve rahat bir dille –"Kabuğu olmayan bir yumurta gibisin"– diye espri yapan bir doktor karşısında insan ne düşünebilir?

Mahrem sorunları tartışırken de rahattı, yüz ifadesi ciddi ve dikkatliydi. Jung odada ağır adımlarla dolaştı, ateşi besledi, düşünceyi yoğunlaştıran bir pipo yaktı: Sıradan kil ve ruh bir hale geldiler.

Sandalyesinde dimdik oturup çayını yudumlarken aniden bir Alman profesörüne dönüştü. Fakat altın çerçeveli gözlük-

lerinin arkasındaki gözleri neşeyle parıldamaya başladığında, tekrar odanın içinde gezindiğinde yoğun enerjisi kontrolü elden bırakmadı, aklıma Theodore Roosevelt geldi. Freudyen şöhretin "mistik" tarafını bulmayı bekleyen ürkmüş bir Amerikalı, "Bir peygamberden çok bir borsacıya benziyorsun" diye haykırmıştı. Ellili yaşlarının ortasında, sağlam yapılı, canlı, esprili ve şüpheci, gerçek Jung, bir kaide üzerinde durmayı veya ak sakallı bir Eski Ahit kâhini havasına bürünmeyi reddediyordu. "Haklısınız. Bütün erkekler istisnasız yalancıdır. Onların şu sandalyeye oturup yalan söylemekten bıkıncaya kadar yalan söylemelerine izin veriyorum. Bir süre sonra gerçeği söylemeye başlıyorlar" diyerek genç kadına aynı fikirde olduğunu gösterdi. İnsan Jung'un varlığı karşısında, sanki ormandaki bir çam ağacına dokunmuş gibi olur ve yukarıdaki kadar yerin altında da zengin ve dingin bir yaşamın olduğunu hissederdi.[21]

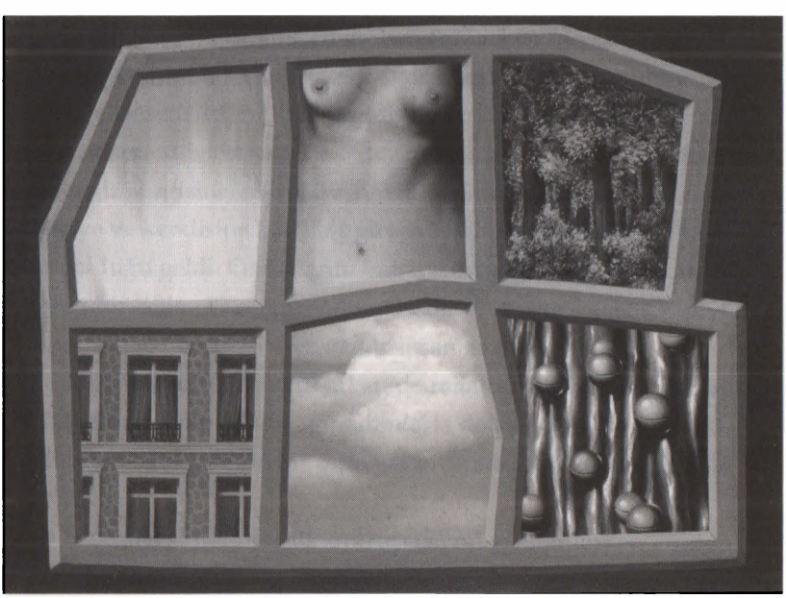
Yine Jane Wheelwright'tan:

Bir tür çağdaş umutsuzluk, yalnızlık ve kaçınılmaz görünen iki boyutlu bir sıradanlığın içine sıkışmış bir halde Zürih'e gelmiştim. Sonra her ne kadar tuhaf ve bazen de çok acayip şekillerde kendini gösterse de Zürih'te nihayet hayat buldum.[22]

Bireyleşme süreci

Jung, "İnsanlar büyük bir apartmana benzeyen zihnimizin sadece bir veya iki katında yaşıyor, gerisini unutuyorlar," gözleminde bulundu. Bireyleşme süreci bizi "geri kalanlar" ile temasa geçirir.

***Altı Unsur*, René Magritte tarafından yağlıboya, 1929.**
Jung, bilinçli benliğimizin yalnızca bir veya iki bölümünde yaşadığımızı ve içimizdeki diğer her şeyden koptuğumuzu söylemiştir. Bireyleşme süreci, esas itibarıyla rüyalarımızda gözlemlenen sembollerin diliyle bizimle konuşarak bilinçsiz doğamızın farkına varmamızı sağlar.

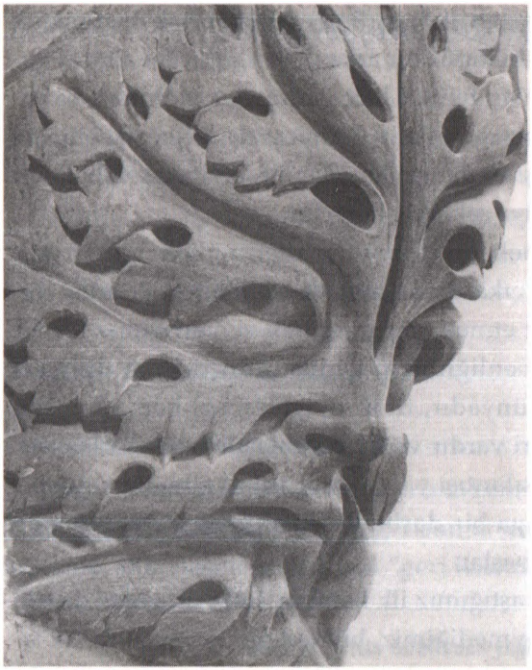
Bilinçli "ben" tam bir ruh hali değildir. Farkında olsak da olmasak da eşik altında işleyen bilinçsiz bir arka plan vardır. Bu alt duygulara bağlanmak ve bunları bilinçli hale getirmek kendimizle ve yaşamla ilgili deneyimimizi genişletip derinleştirir. Bilinçdışı bilincin yol göstericisi, arkadaşı ve danışmanı olabilir. Bizimle sembollerin diliyle, genellikle de rüya şeklinde konuşur.

İçeriye doğru gitmek, bilinçdışı hayallerin bizim için doğal, kendiliğinden ortaya çıkardığı işaret ve sembolleri aramak demektir. Bunları analiz etmek, yorumlamak ve varlığımız içinde sentezlemek bilinçli benliğimizin işidir. Bilinçdışının dünyası özünde ikircikli bir dünyadır, tüm seviyelerinde hem olumsuz hem de olumlu yönleri vardır ve bu da anlaşılmasını zorlaştırır. Sık sık hayattaki can sıkıntısı ya da durgunluk gibi olumsuz bir durumdan ya da egoya bir darbeyle, kişilikteki yaralanmayla kendini hissettirmeye başlar.

Bilinçdışında karşılaştığımız ilk katman, Jung'un gölge dediği şeydir ve genellikle sevmediğimiz, bilmediğimiz veya bilmek istemediğimiz kısımlarımızdan oluşur. Gölge içimizde kanser gibi baskılanabilir veya bir kişideki ya da gruptaki en hoşlanmadığımız nitelikler şeklinde dışarıya yansıtılabilir. Olumsuz gölge bize aşılması gereken bir eksiklik şeklinde görülebilir. Olumlu gölge, farkına varmamız ve yaşamamız gereken anlamlı bir parçamızı bize gösterebilir. Her iki durum da, Jung'un kendisinin de bildiği gibi, başa çıkılması zor unsurlardır.

***Bronz Heykel* (akuamanil), Hollanda, 1400.**
Erkek için, animasını kabul etmek, dış ve iç benlik arasında bir denge sağlarken, kadın için de tamamlayıcı animusu, yaşam için güçlü bir temel oluşturur.

Sütun Başlığı. Bamberg Katedrali, Bamberg, Almanya. Fotoğraf, Clive Hicks.
Yeşil Adam, Avrupalı bitki cini, güçlü ve üretken bir arketipik animus figürüdür. Hıristiyanlık öncesi döneme ait olmasına rağmen, Kilise'ye girmiş ve kutsal binaların gizli köşelerinde kendini göstermiştir.

Varlığı sadece diğer insanlarla değil, kendimle ilgili en büyük deneyimlerimden biri olmasaydı, gölge kavramını oluşturamayacağımı söylediğimde bana başınızı sallayarak ve şaşkınlıkla bakabilirsiniz...

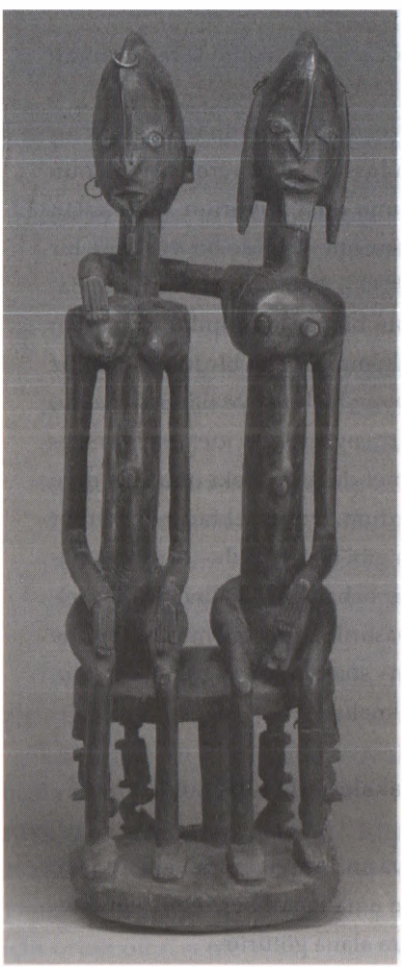
Gölgem aslında o kadar büyük ki, hayatımın planında onu görmezden gelmem mümkün değil; açıkçası bunu kişiliğimin önemli bir parçası olarak görmek, bu farkındalığın sonuçlarını kabul etmek ve bu sonuçların sorumluluğunu üzerime almak zorundaydım. Birçok acı durum beni, işlenen veya pişman olunan günahın yok sayılmadığını anlamaya zorladı. Sonunda vejetaryene dönüşen ve sadece elma yiyen bir kaplana inanmıyorum. Bedeninde bir diken taşıdığını itiraf etmeyi onurunun altında görmeyen Pavlus her zaman benim teselli kaynağım olmuştur.[23]

Psikoterapist Elizabeth Howes, Jung'la yaptığı görüşmelerde bu kişisel izlenimi korudu:

Bu adam aslında gölgeyi kabul etti ve... bu kabullenme problemler ve gerilimlerle birlikte canlılık, gerçeklik, bütünlük ve varoluş derinliğini de beraberinde getirdi.[24]

Ancak Jung bir mektubunda şöyle açıklıyordu:

Gölgeyi tanımak benim çıraklık dediğim şeydir. Fakat anima ile sevişmek, benim başyapıt dediğim şeydir ve pek çok kişide ortaya çıkmaz. [25]

Ruhun bu bir sonraki katmanına yani erkeğin içindeki kadın imgesi animaya veya kadının erkeksi tarafı olan animusa ancak gölgenin bilgisiyle ulaşırız.

Anima, bir erkeğin, rüyalarda veya fantezilerde kadınsı bir figür şeklinde ortaya çıkan ruh görüntüsüdür. İlişkinin işlevini sembolize eder. Animus, erkeksi bir figürle sembolize edilen kadındaki manevi güçlerin imgesidir. Bir erkek veya kadın bu içsel güçlerin bilincinde değilse, bunlar bir gösterimde belirirler.[26]

Çift; ahşap oyma, Dogon halkı, Mali. Birlikte büyümek ve ilişkide tamamlanmayı sağlamak için, hem erkek hem de kadın birbirlerinin armağanlarını geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Anima, annenin deneyiminden, animus da babanın deneyiminden olumsuz ya da olumlu şekilde etkilenir. Animanın imgeleri, ilkel kadından romantikleştirilmiş güzelliğe, tinselleştirilmiş Eros olan Meryem Ana'ya veya iç dünyayla arabulucu olan bilgelik tanrıçasına kadar değişiklik gösterebilir. Animus fiziksel Tarzan, romantik şair, eylem adamı, politik güç kahramanı veya manevi hakikatin ve anlamın bilge rehberi şeklinde kişileştirilebilir veya yansıtılabilir.

Yazar Margaret Flinters, o süreçte anima/animus terimlerini formüle eden Jung'la görüştü. Flinters, o zamanlar eşine, ailesine, işine ve dünyasına yabancılaşmış bir kadındı.

> Beni gerçeklerle yüzleştirmek... somut anlamıyla bir sorundu ve o kusursuz bir şekilde başardı. Bunu tam olarak nasıl yaptığını bilmiyorum. Her şeyden önce, hayatımda ilk kez gerçek bir erkekle temas halinde olduğum hissini bana veren şeyin onun köylülere özgü metaneti olduğunu düşünüyorum. Geri kalan herkes hayal gibiydi. İkincisi –sanırım– içimde bir yerlerde bir hayaletim olduğunu görmemi sağladı, beni yönlendirdi. Bu, daha sonra bütün tabiatın babasının bir tür arketipik figürü olan animus adını verdiği şeydi. Mükemmeliyetçi bir insan olan öz babam en iyi standartlara uymayan hiçbir şeye ilgi duymazdı. Bu da benim sorunumun bir parçasıydı. Eşim idealimi karşılamaktan uzaktı. Yazım mükemmel değildi. Zeki olmazsa diye çocuk sahibi olmaktan korkuyordum. Duygu aktarımını net bir şekilde bilmiyorum –ama bunun gibi bir şey oldu– Jung çok daha hoşgörülü, çok daha az titiz bir baba figürü haline geldi ve elbette babama karşı duyduğum bastırılmış sevgi onun her yerine yayıldı ve o da bunu –biliyorum– son derece uygunsuz buldu. Onun için korkunç bir deneme olmalıydı.[27]

"Civilization in Transition" makalesinde Jung şöyle yazdı:

> Bir insan ilişkisi, ruhun dünyasına, duyu ve ruh arasındaki, her ikisinden de bir şeyler içeren ama kendi benzersiz karakterinden hiçbir şey kaybetmeyen ara alana götürür.

***Anılar*; yağlıboya tablo, Tobi Zausner, 1981.**
Rüyalarımız bizi hem en derin kişisel gerçekliklerimize hem de bunların temelini oluşturan kolektif arketipik dünyaya hitap edebilen evrensel sembollerden oluşan bir manzaraya yönlendirir.

> Bir erkek, kadınla yarı yolda tanışmak istiyorsa, bu alanda girişimde bulunmalıdır. Koşullar kadının, erkeklerin dünyasında kaybolmuş ve tek başına kalmış, modası geçmiş ve tamamen içgüdüsel bir kadınlığa kısılıp kalmaması için onu bir dizi erkeksi özellik kazanmaya zorlamıştır. Dolayısıyla erkek de kadınsı yanını geliştirmeye, gözlerini ruha ve Eros'a açmaya zorlanacaktır. Bu, onun kaçamayacağı bi' görevdir...[28]

İçe giden yol büyük ölçüde, Jung'un "bilinçli düşüncelerimizin görünmez kökleri" olarak tanımladığı rüyalardan geçer.

Laurens van der Post'a, rüyalar hakkında teori oluşturmaya başlamadan önce dahi hastaları ve yardımcılarıyla birlikte 67 bin rüyayı incelediğini belirtip, "Rüyalar, gerçeklerdir, bilinçdışımızın bir şekilde anlam kazanan belirli ifadeleridir" açıklamasını yapar. Bilinçdışı bunlarla bilinç kazanmaya çalışır. Tüm insanlık için ortak olan sembolleri tamamen münferit bir şekilde kullanır.

***Denizin Emekçileri*; tablo, Albert SF. Ryder, 1915.**
Jung, insanda okyanusla bağlantılı tanımlanan bilinçdışının Doğa olduğunu söyler. Kendini arayan kişi, genellikle, aydınlık ve karanlık arasında bir rotada, başıboş sürüklendiğini ancak mutlaka içinin derinlerde görünmeyen akıntılarla ilerlediğini hisseder.

Düşçü, yorumun kişisel "anahtarına" sahiptir. Bilinçdışı ile iletişim kurma yeteneği bütün kişinin bir parçasıdır.

Rüyalar ruhumuzun birçok katmanını yansıtır. Yüzeyde, eşik altında emilen veya bilinçten bilinçdışının üst ucuna itilen kişisel içerikleri gösterebilirler. Bize kendimiz, diğer insanlar veya olaylarla ilgili daha fazla bilgi verebilirler. Süreç içinde hem ileriye hem de geriye doğru öngörüde bulunabilirler. Daha derinlerde, ruhumuzdaki gelecek duygusal koşulların yaratıcı fikirleri veya tohumlarını ortaya çıkaran yeni içerikler doğabilir.

Kolektif bilinçdışının "büyük" arketipik rüyaları vardır, bunlar genellikle dinsel veya mitolojik nitelikli semboller kullanırlar ve

doğaüstüyle renklenirler. Rüyaların uzun bir süre gözlemlenen dolambaçlı modeli, bireyleşme sürecini karakterize eden kademeli ruhsal gelişim derecelerini ortaya çıkarır. Bu içsel gelişim daha sonra bilinçli hayatta daha bütün ve daha olgun bir kişilik olarak yavaş yavaş ortaya çıkar.

Aktif hayal gücü, Jung'un rüya veya fantezi görüntülerini güçlendirmek ve etkinleştirmek için bulduğu bir yöntemdir. Bilinçdışı tarafından ortaya atılan nesnel ipuçları üzerine, bilinçli bir amaç veya program olmadan, hayal gücüyle meditasyon yapmanın bir yoludur.

Yöneltilecek ilk soru... şu olur: "Kim ya da ne canlandı?.. Ruhsal yaşamıma kim veya ne girdi, rahatsızlıklar yarattı ve

***Kralı Yiyen Kurt*; *Atalanta Fugiens*'ten bir simya gravürü, Michael Maier, Frankfurt, 1618.**

Yaşam süreci belki de yemek ve yenmektir -zaman içinde sürekli değişen ve sürekli ölen arasında var olanı bütünüyle deneyimlemektir. Özgürlük, sabit ikilemlerin ötesinde var olur.

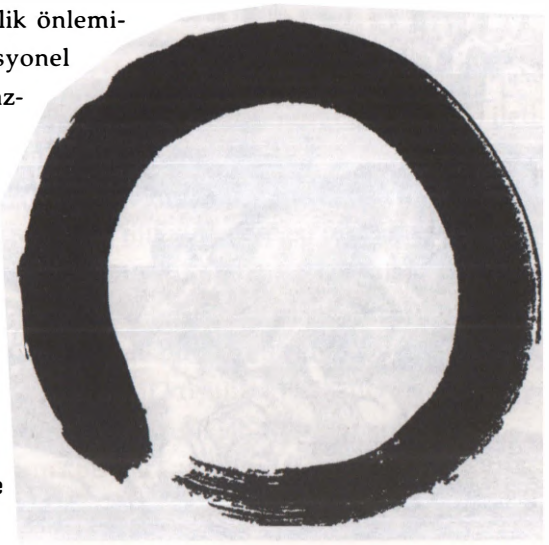
duyulmak istiyor?" Buna şunu da eklemelisiniz: "Bırak konuşsun!" Sonra, gürültülü bilincinizi kapatın ve sessizce ruhunuzu dinleyin, iç gözünüzün önünde beliren görüntülere bakın veya konuşma uzvunuzun kaslarının oluşturmaya çalıştığı sözcükleri dinleyin. Gelenleri eleştirmeden yazın. Yapabilseniz de yapamasanız da, resimler titizlikle çizilmeli veya boyanmalıdır.

Bu içeriklerin en azından bir parçasına sahip olduğunuzda, bunlar üzerinde yoğun bir şekilde düşünebilirsiniz. Hiçbir şeyi eleştirmeyin! Herhangi bir soru ortaya çıkarsa, ertesi gün tekrar bilinçdışına yerleştirin. Ne kadar zekice olurlarsa olsunlar, kendi açıklamalarınızdan memnun olmayın...

Herhangi bir çizime de aynı şekilde yaklaşın. Daha sonra bunlar üzerinde de yoğun bir düşünme seansı yapın ve her gün bunlarla ilgili tatmin edici olmayan tarafları geliştirmeye devam edin. Önemli olan bilinçdışının başı çekmesine izin vermektir.[29]

Ancak bilinçdışı, kontrolü tamamen ele almayabilir.

Her koşulda bilinçli ve rasyonel tarafta kalmak, yani o tarafı korumak en çok tavsiye edilen şeydir. Hiç kimse onu gözden kaçırmamalıdır. Bilinmeyen denizlerde kendinizi kaybetmeyeceğiniz bir güvenlik önlemidir. Bilinçli ve rasyonel yöneliminizden vazgeçerseniz, elbette hastalığı davet edersiniz. Öte yandan, haya-

Enso Çemberi. Zen *enso*, her şeyi ve hiçliği bünyesinde barındırır. Çevresindeki boşluk daire ile tanımlanır, ancak dairenin kendisi "daire olmayan" yegâne boşluktur.

***Nübyeli Adak Taşıyıcısı*; fildişi, Mezopotamya, MÖ sekizinci yüzyıl.**
Jung bize esas psişik sağlığın, yaşamın iç ve dış gerçeklikleriyle bağlantı kurma ve bunları dengeleme yeteneği olan gerçek insanlığı gerektirdiğini hatırlatıyor. Hem tanrıyı hem de hayvanı kabul etmeliyiz, hayatın birçok yönünü reddetmemeye, aksine bunları tam olarak kucaklamaya çalışmalıyız.

tın sadece rasyonel olmadığı da aynı derecede doğrudur. Bir dereceye kadar duyularınızı varoluşun mantık dışı yönlerine açık tutmalısınız...

Bilinçdışının kendisi ne aldatıcıdır ne de kötüdür –hem güzel hem de korkunç olan Doğanın kendisidir... Bilinçdışıyla baş etmenin en iyi yolu yaratıcı yoldur...[30]

Kendinizi son raddeye kadar teslim etmenin bir anlamı yok... Benim görüşüme göre, bilincimizin her zaman realitemize, Bura-

da ve Şimdi yaklaşımına yeterince dikkat etmemizi sağlayacak kadar kontrolümüzün altında olması kesinlikle gereklidir.[31]

Aktif hayal gücü, rüyalar, anima/animus, gölge –bunların hepsi kendimizi olduğumuz gibi kabul etmemize, yaşamın olduğu gibi gerçekleşmesine izin vermemize giden yoldaki duraklardır. Jung, eski bir hastasından aldığı aşağıdaki mektubu "bu basit ve uygun sözcükleri" özet olarak alıntılamıştır.

> Kötülükten bana çok iyilik geldi. Sessiz kalınca, hiçbir şeyi baskılamayınca, dikkatimi koruyunca ve gerçeği kabul edince –her şeyi olmasını istediğim gibi değil oldukları gibi kabul edince– alışılmadık bir bilgi ve aynı zamanda alışılmadık güçler bana geldi. Daha önce bunu asla hayal edemezdim. Her zaman, bir şeyleri kabul ettiğimizde bunların öyle ya da böyle bizi alt ettiklerini düşünürdüm. Bunun hiç de doğru olmadığı ortaya çıktı ve sadece bunları kabul ederek onlara karşı tavır alabiliriz. Artık hayat oyununu oynamaya niyetliyim, bana gelen her şeyi, iyiyi ya da kötüyü, sonsuza dek değişen güneşi ve gölgeyi ve bu şekilde kendi doğamı da olumsuz ve olumlu yanlarıyla kabule açığım. Bu sayede her şey benim için daha canlı hale geliyor. Ne kadar aptalmışım! Her şeyi, olması gerektiğini düşündüğüm gibi yapmaya zorlamışım.[32]

Jung, bu tutumu "en yüksek anlamda dinsel" olarak nitelendirdi ve "ancak bu tür bir tutum temelinde daha yüksek bir bilinç ve kültür seviyesi mümkün olabilir" dedi.[33]

> Karşıtları taşıyarak kendimizi insanlığımızdaki yaşama açabiliriz... Kötülüğün içimizde olduğunu anlamalıyız; hayata girmek için hayatı riske atmalıyız, sonrasında hayat renklenir, aksi olsaydı bir kitap da okuyabilirdik...[34]
>
> Çalışma üç bölümden oluşmaktadır; içgörü, dayanıklılık ve eylem... Dayanıklılık ve eylemi bu kadar zorlaştıran görev çatışmalarıdır. Biri var olmak zorundadır, diğeri de öyle. Kendi

doğanızdan kaynaklanan karşıtların sabırlı dayanıklılığı dışında çözüm olamaz. Siz, eril ya da dişi uyumsuz maddelerini kahır ateşinde eritmek ve böylece hayatın amacı olan sabit ve değiştirilemez formu yaratmak için kendi içinde ve kendine karşı bir çatışmasınız... Karşıtlar arasında çarmıha geriliriz ve uzlaştırıcı üçüncü nokta şekillenene kadar işkenceye teslim oluruz.[35]

Ortaya çıkan "uzlaştırıcı üçüncü", ruhun en içteki çekirdeğidir, egoyu içeren ancak onun tarafından tanımlanmayan düzenleyici merkez, Jung'un benlik adını verdiği kişi-ötesi, aşkın bir gerçekliktir. Benlik ile karşılaşma, bireyleşme sürecinin tamamlanmasını sağlayan bir dengelenmedir.

Bir kadının rüyalarında benlik bir rahibe, toprak ana veya aşk tanrıçası olarak kadın formunda kişileştirilebilir; erkekte, bir erkek guru, yaşlı bir bilge veya doğanın ruhu olarak görünür. Bilinç sınırını aşanın bu psişik görüntüsü aynı zamanda Kozmik Adam, ilahi çift veya kraliyet çifti, hem dişi hem erkek kişi, genç ve yaşlı veya bir hayvan, kristal, yuvarlak taş ya da mandala olabilir. Sembol ne olursa olsun, anlamı noksansızlıktır, bütünlüktür.

Jung, benlik kavramını St. Bonaventure'den yaptığı "merkezi her yerde bulunan ve çevresi hiçbir yerde olmayan bir daire" sözüyle tanımladı.

Papaz Walter Bernet'e yazdığı bir mektupta bu tanımı genişletti:

Amaç, bir merkezin tavafına benzer bir şeyi temsil eden arketipik sembollerle öngörülüyor olabilir. Merkeze yaklaşımla, arketip ile kesinlikle özdeş olmayan fakat arketipin işaret ettiği şey olan "boş" merkezin etkisi lehine karşılık gelen bir ego zayıflaması ortaya çıkıyor. Çinlilerin dediği gibi, arketip sadece Tao'nun adıdır, Tao'nun kendisi değildir. Tıpkı Cizvitlerin Tao'yu "Tanrı" olarak tercüme etmesi gibi, merkezin "boşluğunu" da "tanrı" olarak tanımlayabiliriz. Bu anlamda boşluk, "yokluk" veya "açıklık" anlamına gelmez ama çok yüksek yoğunlukla donatılmış bilinmeyen bir şeydir... Ben buna bilinemeyen benlik diyorum... Bireyleşmenin bütün süreci diyalektiktir,

bu yüzden "son" denilen şey, egonun merkezin "boşluğu" ile yüzleşmesidir.[36]

Jung, "Esas olan her şey benlikte gerçekleşir ve ego, bir alıcı, izleyici ve aktarıcı işlevi görür".[37] "Özgür irade, kişinin yapması gereken şeyi memnuniyetle ve özgürce yapmaktır"[38] dedi. Yaşamın yaratıcı yenilenmesi için egoya içsel gücü sağlayan benliktir.

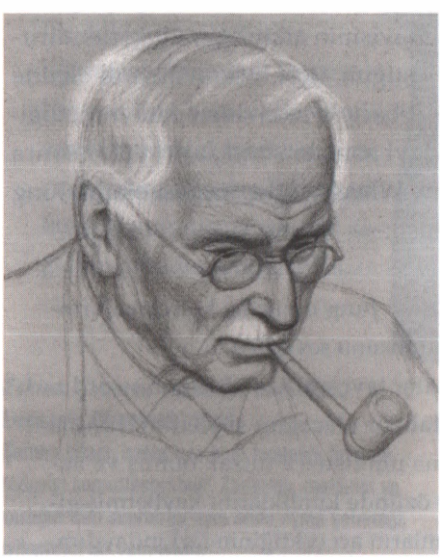
Yine de benliğin, yaşamın bütününde olduğu gibi, ikili yönleri vardır ve en kötüsü megalomani veya bir tür sahiplenmedir. Pozitif ve negatif müzakere edilmelidir. İki dünyada yaşamak gelişmiş insanın doğal haliyse, iç ve dış gerçeklik arasında bir denge sağlamak için sorumluluk yükler.

> Kişi ortada durabilirse, insan olduğunu bilir hem tanrıyla hem de tanrının hayvanıyla ilişki kurabilirse, insan mükemmel olur. Unutulmamalıdır ki, hayvan tanrıdır ve tanrının yanında da tanrının hayvanı vardır.[39]

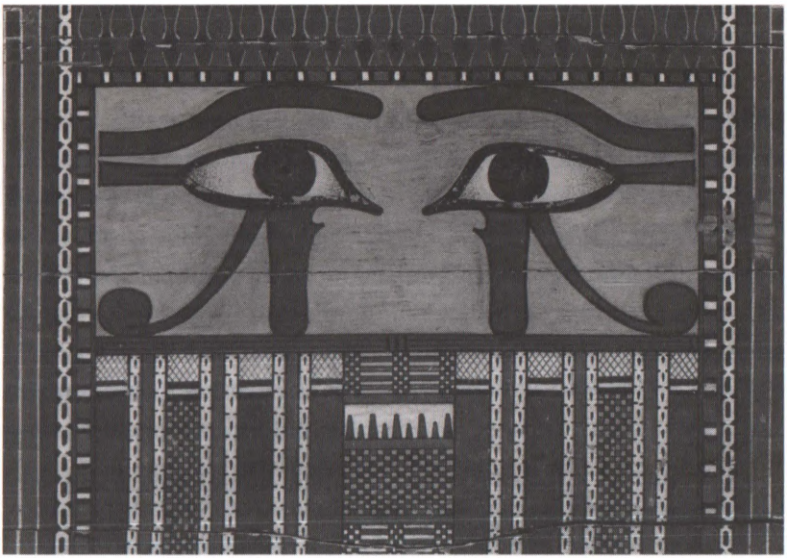
Şifacı işbaşında

Jung, 1930'lu yıllarda portresini yapan isimsiz bir kadına verdiği yanıtta şu tanımla yaklaşıyordu:

> Akılda bir benzerlik var ama bütünlük tatmin edici değil... Dış görünüşüm ruhumla garip bir tezat oluşturuyor. Öldüğümde kimse bunun ruhani özlemleri olan birinin cesedi olduğunu düşünmeyecek. Ben karşıtların çatışmasıyım. Bu kendimi düzeltmemi korkunç derecede zorlaştırıyor.[40]

***Jung'un Portresi*; çizim, Peter Birkhäusen, 1958.** Bu portrede, Jung'un sağlam bedensel kuvveti ve meraklı ruhu açıkça görülüyor. Kendisini "karşıtların çatışması" olarak ilan etmişti Jung.

***Khnumnakht'ın Tabutu;* boyalı ahşap, On ikinci Hanedan (MÖ yaklaşık 1991–1786), Mısır.**

Sağ gözü güneş, sol gözü ay olan Horus, delici görüşüyle dünyayı iyileştirir. Sevgi dolu bir tanrıça ve parçalanmış ve dirilmiş bir babadan doğmuş olup, insanlığa hizmet eden O'dur. Jung'a göre "sadece yaralı doktor şifa verebilir" ve bu da ancak kendini iyileştirdiği ölçüde olur.

Bu insan aralığı, Jung'un terapi çalışması da dâhil yaptığı her şeyde görülebilir. Hastalarla tedavisinin etkinliğini değerlendirirken, üçte birinin gerçekten iyileştiğini, üçte birinin önemli ölçüde iyileştiğini ve üçte birinin esas itibarıyla tedaviden etkilenmediğini, ancak o dönemde dahi, tedavi sonrası sonuçların yıllar sonra ortaya çıkabileceğini yazdı. Jane Wheelwright, hastası olarak Jung ile ilk tanışmasını şöyle anlatmıştı:

> "Demek sen de hapı yuttun" Jung'un açılış konuşmalarından biri olmuştu (Amerikan argosunu severdi)...
>
> İlk randevumda... ona karşı tavrımın ne olduğunu sordu. Onun benim için bir tür katalizör olacağını söyledim. Jung'u okumuştum ve onun aurasına umutsuzca tutsak olmuş ve aktarımın yapışkan, tutkalımsı özünde kimliklerini kaybetmiş gibi görünen çevresindeki insanların acı çektiğinin farkındaydım.

Bunlardan biri olmayacağım kesindi. Bunun onun rolü olacağı konusunda benimle hemfikirdi. Fakat kısa bir süre sonra, insanlığının derinliklerinden uysal bir dille yalvararak "Beni bir insan olarak görmüyor musun?" dediğini duydum. O zaman tarafsızlığım çöktü. Ne olursa olsun kendimi bıraktım ve aramızda bir alışveriş başladı. Elbette, uzun vadeli analiz bugüne kadar varlığımın özü olarak kalan bu yeni tutumu, yeni içgörüyü ve kendime dair yeni hissi ortaya çıkardı. Ayrıca analiz saatindeki gerçek ilişkinin önemi konusunda beni ikna etti. Jung, mesainin dışında resmi ve kibar biriydi.[41]

Dönemi için alışılmadık bir şekilde rolünü doktorluk olarak görüyordu.

Önemli konular söz konusu olduğunda, doktorun kendisini dramanın bir parçası olarak görmesi ya da otoritesine gizlemesi büyük bir fark yaratır.[42]

[Burghölzli'de] sadece hastalarının onu derinden etkilediğini hisseden bir doktorun şifa dağıtabileceğini öğrendim. Doktor, hasta ruhun karşısında ancak kendi ruhunun merkezi, yani geçici olarak "normal" diye adlandırılanın dışına çıkarak sağaltım umudunu taşıyabilir...

***Eskimo Şamanı;* oyma taş heykelcik, Lucassie Ohaytook, 1966.**
Şaman şifacı, hasta için hem hastalığı hem de tedaviyi somutlaştırabilir. Zamanın, mekânın ve varlığın tüm sınırlarını aynı anda aşma yeteneği, iyileştirici bir yetenektir.

Sonunda, sadece yaralı bir doktor şifa verebilir ve son tahlilde o bile kendini iyileştirme derecesinden daha fazla şifa veremez.[43]

Jung, bir insanın diğeriyle konuşması gibi doğrudan iletişim halinde olmak için hastalarının tam karşısına otururdu. Sözcükler –ve bunların arkasındaki anlamlar, beden dili ve rüyalar– kişisel hikâyenin yakalandığı balık ağlarıydı. Hava almak için bir kez yüzeye çıktıklarında, paylaşıldıklarında ve ele alındıklarında, ne kadar alışılmışın dışında olurlarsa olsunlar, içerikler kaçınılmaz olarak, kişisel olarak son derece iyi anlaşılan değerli bir tasarruf olarak bireye geri verilirlerdi.

İnsanın başına hiç anlaşılmamaktan daha kötü bir şey gelemezdi... Kişi, anlaşılmamışsa, kendi varoluş nedeninden mahrum kalıyordu. Ben benim başıma gelmesinden nefret ederdim...

Anlamak... bazen yaşamsal önem taşıyan farklılıkları ortadan kaldırdığında, gerçek anlamda bir ruh cinayeti olur. Bireyin özü, "kavrandığında" sönüp giden bir yaşam gizemidir.[44]

Jane Wheelwright'ın söylediği gibi Jung'un yöntemleri bazen şaman pratiklerini anımsatıyordu.

Jung'un ruhun gerçekliğini çok canlı bir şekilde vurgulayan somut yaklaşımı etkileyiciydi... Onun somut yaklaşımına dair deneyimim, kendisini hekim olarak değil bir birey olarak sunması haricinde, analizin başlarındaki bir olayla gerçekleşti. Jung'a delilikten korktuğumu itiraf etmiştim, bu insanların kolektife yakın olduklarında yaşadıkları ortak bir duygudur. Gizli bir korkuydu. Sanki bir futbol topunu yakalıyormuş gibi iki elini bana uzatıp boşluğu kavradı, sonra kendine sarıldı ve "Şimdi bu korku bende ve artık korkmayacaksın" dedi.

Hatırladığım kadarıyla korku o anda ortadan kayboldu.[45]

Aniela Jaffé bu sıra dışı doktor/hasta karşılaşmasına *From the Life and Work of C.G. Jung* kitabında şöyle yer vermiştir:

***Bahçedeki Genç Kadın* tablosundan detay; yağlıboya, Mary Cassatt, 1886 yılı.**
Jung'un sezgisi, onu bazen çok basit formlardaki alışılmadık şifa yöntemlerine yönlendirebiliyordu. Çocukken annesinin kız kardeşine söylediğini hatırladığı doğayla ilgili bir ninniyi muayene sırasında mırıldanarak genç bir köylü kızını uykusuzluktan kurtardı.

Muayene odasından içeri basit bir genç kız, bir köy öğretmeni girdi... Jung'un şahsen tanımadığı bir doktor genç kızı ona göndermişti. Neredeyse tamamen uykusuzluk çekiyordu ve hiçbir şeyi düzgün yapamadığı ve günlük yaşamın taleplerini tatmin edici bir şekilde yerine getiremediği için acı çeken insanlardan biriydi. Rahatlamaya ihtiyacı vardı. Jung bunu ona açıklamaya çalıştı ve ona gölde yelken açıp kendini rüzgâra bırakarak rahatladığını söyledi. Fakat genç kızın anlamadığını gözlerinden okuyabiliyordu. Bu onu üzdü, çünkü ona yardım etmek istemişti ve bunun yolu da buydu.

***Tıbbi Flora*; tablo, Paul Klee, 1924.**
Şifacının emrinde, otacının zanaatı ve kendi iç varoluş deposu da dahil olmak üzere doğal yöntemi vardır. Her biri güçlü birer ilaç olabilir. Hayal gücü, hafıza ve dünyanın güzelliği yaşamın nefesini uyandırabilir.

Jung, "Sonra" dedi, "yelkencilikten ve rüzgârdan söz ederken, annemin, ben sekiz veya dokuz yaşlarındayken küçük kız kardeşime yaptığı gibi ninni söylediğini duydum, bu ninni balıklarla dolu Ren Nehri'nde küçük bir teknedeki küçük bir kızın öyküsünü anlatıyordu. Ve neredeyse farkında olmadan ona rüzgâr, dalgalar, yelkenli ve rahatlama hakkında söylediklerimi küçük ninni ezgisiyle mırıldanmaya başladım. O hisleri mırıldandığımda onun adeta 'büyülenmiş' olduğunu görebiliyordum."

Görüşme sona erdi ve Jung kızı göndermek zorunda kaldı. İki yıl sonra, bir kongrede onu kendisine gönderen doktorla tanıştı. Doktor, Jung'a ne tür bir terapi kullandığını söylemesi için ısrar etti, çünkü kızın Küsnacht'ı ziyaretinden sonra uykusuzluğunun tamamen ortadan kalktığını ve bir daha asla geri gelmediğini söyledi... Doğal olarak Jung oldukça utanmıştı.

"Kendi içimdeki bir şeyi dinlediğimi ona nasıl açıklayacaktım? ... Ona annemin sesiyle ninni söylediğimi nasıl söyleyecektim? Böyle bir büyü, tıbbın en eski şeklidir."[46]

1930'larda, Jung'un "somut gerçekçiliği" ve toplantı üzerindeki "aynı zamanda biraz da Mephistopheles'i hatırlatan etkisinin" not edildiği bir Avrupa konferansında, "misyonu" ve müşterisinin "gerçekte kim olduğu" ile ilgili oldukça tutucu bazı sorulara belirgin biçimde profesyonel yanıtlar verdi.

Ben Herr Jung'um, başka hiç kimse değilim, yanımda falanca hanım da var. Böyle hastaları tedavi edemeseydim hiç hoş olmazdı. Ayrıca, iş konusunda de belli bir zevkim var. Ben girişimciyim; öncü bir ruhum var. Kapıma ne tür bir sapıklık gelirse gelsin, içimdeki kâşif, merakım, maceracı ruhum, sempatim uyanır. Çok yumuşak olan kalbime dokunur –benim cüssemdeki insanlarda genellikle böyle bir şey vardır; gizlemeye çalışırlar ama aptallar gibi bunu beceremezler– ve bu tür çılgın bir adamın neler yapabileceğini görmekten zevk alıyorum. Zor vakaları iyileştirmeyi bir oyun haline getirdim. Bu sadece bir tür merak ve macera duygusu...

Size şunu söyleyebilirim: Bir kişi için kendinizi aşırı derecede tüketmeniz gerektiğinde ve bunun karşılığında para alamadığınızda, zamanla aldığınız zevki kaybedersiniz. Bu yüzden hastayı, tüm artıları ve eksileriyle tamamen sıradan bir insan olarak görüyorum.[47]

Jung'un hastalarıyla etkileşiminin hikâyeleri insani meraktan "Defol, beni sıkıyorsun"a kadar uzanıyor. Jane Wheelwright, bu uçları, Jung işinin başındayken gözlemlemişti.

Kimi zamanlar, Jung'un bireye yönelik endişesi dokunaklıydı. Kişinin hangi renkte, sınıfta, koşulda olduğu, eğitiminin düzeyi önemli değildi. Kendine karşı dürüst ve kendi arayışında samimi olduğu sürece, nereli olduğu önemli değildi.

Güvercin Yumurtası Başı'nın Washington'a Gidiş ve Washington'dan Dönüşü: **yağlıboya tablo, George Catlin 1837–1839.**
Bazı sözde nevrotikler, derin bir duygusal sorun yüzünden değil, modern toplum bir düşünceye veya duyguya deli gömleği dayattığı ve normalde iki dünyada yaşayacak olanları tek bir boyutla sınırladığı için kendilerine karşı bölünmüş durumdalar. Gerek "istemli nevrotikleri" gerekse "ilkel ve modern bir bölünme" yaşayanları Jung daha derin ve daha otantik bir benlik duygusuna bağlamayı amaçladı.

Yeterince para biriktiren, isimsiz Midwest'imizden mütevazı bir ofisten bir memur, Jung'u görmek için Zürih'e geldiğinde Jung'un heyecanını hatırlıyorum. Jung'un yazıları hakkında soruları vardı ve daha fazlasını öğrenmek istiyordu. Jung, zaman yetersizliğinden insanları geri çevirdiği bir zamanda ona hemen bir randevu verdi. Belli ki, bu küçük adama hayran kalmıştı ve onu onurlandırmak istemişti. Belki de mütevazı düzeyde de olsa cesur, bağımsız ve kararlı başka bir yalnız adam bulmuştu. Bu büyük adamın, böyle sıradan bir adamın onu arayıp bulması karşısında bu kadar dokunaklı, gururlu ve mutlu olması görülmeye değerdi. Başka durumlarda Jung sert ve kalpsiz biri olabiliyordu. Belki meşru gerekçeleri vardı ama bunları bilmek zordu. Örneğin, onunla analize hazırlık için yıllardır analiz yapan bir kadın vardı. Onu işe alacağı gün geldi. Beklentinin ya da Jung'un varlığı onu mağlup etti.

Nedeni ne olursa olsun, kadın gözyaşlarına boğuldu. Bu, her randevuda oldukça uzun bir süre devam etti. Onun üzüntülü haline gazete okuyarak göğüs gerdi.

Yine, tanıdığım başka bir kadın, analizi için ev ödevi olarak muazzam bir çabayla bir oyun yazdığını söyledi. Sonunda gu-

rurla ödevini Jung'a sundu. Okumadan geri verdi. Kadının onu memnun etmek için kölece bir çabaya girişmesine isyan etmiş olmalı. Bildiğim kadarıyla kadın bir daha asla yazmadı.[48]

Jung bir hastanın rüyalarını anlamadıysa ya da Freud veya Adler yaklaşımının daha iyi olacağını düşündüyse, onları başka bir yere yönlendirirdi. Jane Wheelwright'ın eşi Joseph'e "bütün gerçeği" hiç kimsenin –Freud, Adler veya Jung– bilmediğini söylemişti: "Her birimizin kendi gerçeği var." Hem Freud'un zevk ilkesinin hem de Adler'in güç ilkesinin göreceli geçerliliğini kabul ederken, her ikisinin de psişik bütünlüğün tam ifadesini kapsamadığını kabul etti. Birçok "sözde nevrotik", yaşadıkları toplumun tek yanlılığı nedeniyle "kendilerine karşı bölünmüş" durumdaydılar ve onun "istemli nevrotikler" dediği şey haline gelmişlerdi.

***Dolaşık Buda*; fotoğraf, Linda Connor, Ayuthaya, Tayland, 1988.**
Buda'nın yüzü, görünür köklerle sıkı sıkıya sarmalanmış. Buda'nın aydınlanmaya Bodhi ağacının altında ulaştığı söylenir.

***On Altı Lohan*'dan detay; Wu Pin, Çin, Ming Hanedanı, 1583-1626.**
Kendine hâkim olan insan, Dharma yasasını dengeleyerek su üzerinde yürüyebilir –yani, bilinçdışının çalkantısını yukarıda görebilir. Gerçek anlamda birey olmak için, bize gerçek dersleri öğreteceğine güvenerek ve bundan emin olarak yaşamla tanışmaya hazırlanmalıyız. Büyümek uğraşıdır; kendimizle ilgili içimizden gelen ve zor kazanılan ağırbaşlılığa biçim veren gerçeği görmeye yönelik sarsılmaz yeteneğimizdir.

Eğer bu kişiler atalarının dünyasında, dolayısıyla gerçekten deneyimlenen ve sadece dışarıdan görülmekten ibaret olmayan, doğayla mitler üzerinden ilişki kurulan bir dönemde ve çevrede yaşamış olsalardı, kendi içlerindeki bu bölünmeden kurtulmuş olacaklardı. Efsanenin kaybına tahammül edemeyen, dış dünyaya bilimin gördüğü şekilde uzanan bir yol bulamayan ve bilgelikle hiçbir ilgisi olmayan kelimelerle yapılan entelektüel hokkabazlıktan tatmin olmayanlardan bahsediyorum... onların belirgin hastalık durumları ego ile bilinçdışı arasındaki mesafe kapandığı anda azalır.[49]

Jung'un 1935'te üzerinde çalıştığı ve kendisinin de içinde bulunduğu, hayatının ikinci yarısını yaşayan insanlarda özellikle ortaya çıkan "ilkel ve modern bölünmeyi" yaşadığı için Jane Wheelwright kendini "şanslı" addediyordu.

> Bir Yerli kültürünün dahi gücünü azaltmak için hayatta kalamadığı vahşi bir bölgede doğayla özdeşleşmekten kaynaklanıyordu... Bunun da ötesinde, uygarlık öğretisi almak için sofistike okullara ve kolejlere gönderildim. Bir şekilde Taş Devri kadınlarının toplumsal düzeyinden yirminci yüzyıla bir kuantum sıçraması yapmam gerektiğini ve Jung'un bana yardım edebileceğini düşündüm. Yaşamının o evresinde onun kapısının önüne gitmiş olmam büyük bir şanstı.
>
> Jung kesinlikle patriark ve ataerkildi. Cüssesi de böyle bir rolü güçlendiriyordu. Fakat animanın keşfinden, kadınlar arasındaki muazzam popülaritesinden ve özellikle de Amerikalı kadınlardan yeni radikal fikirlerine destek almasından dolayı, kadınların kendi alanlarını geliştirmelerini ve mesleklere giden meşru yolda ilerlemelerini, en azından teorik olarak istiyordu. Bununla birlikte, davranışı bütünüyle ikna edici değildi. Onunla ilk randevu için görüştüğümde, eşimle saati ve günü konuşacağını söyledi. Her zamanki Amerikalı öfkemle "Peki ya ben?" diye sordum. Oldukça beceriksiz bir ifadeyle, "Bu daha sonraki konu" dedi. Bu olayı sadece, bu doğal ifadesinin, aslında onun erkekleri kadınların kaderinin denetleyicisi olarak gördüğünü gösterdiği için anlatıyorum. Ancak onunla yaptığım çalışma ve bunun ortaya çıkardığı devinim nedeniyle, uzun vadede gerçek kadın bağımsızlığıma ulaştım. Ayrıca, nihayet, onun sayesinde, fikirlerine olan bağımlılığımdan kurtuldum ve kendi fikirlerimi geliştirmeyi başardım...
>
> Jung'un geniş vizyonu... özellikle benim için arkaik kadının toprağının derinliklerine ekilmiş özgür ve modern bir kadın olmak için mücadele etme ihtiyacını ortaya çıkardı.[50]

İnsanların onun otoritesinden bağımsız olarak kendi içlerindeki bağımsızlığa ulaşmalarına yardım etmek Jung'un çalışmasının esasını oluşturuyordu.

> Hastalarımı ve öğrencilerimi, kendilerine doğrudan yöneltilen bir talebi içlerinde kabul edebilecekleri noktaya kadar eğitmeyi görevim ve sorumluluğum olarak görüyorum...[51]
>
> Bir insana ne olduğunu gösterebileceğimize dair makul bir kesinlik vardır, ancak yapması gerekeni ona kendi elimizle veremeyiz...
>
> İnsan bir şeyin nasıl yapılacağını önceden bilseydi, hayatın hiçbir zorluğu olmazdı. Hayat bir sanattır ve her köşede olması gereken düz bir demir veya hazır bir ürün değildir...
>
> Hayatı hiç kimse sizin için veya sizin yerinize yaşayamaz. Hayatınız, yaşamaya çalıştığınız şeydir. Eğer size bir şey yaşatmaya çalışırsam, bu benim hayatım olur, sizin değil.[52]
>
> Bireysel yolunuzda ilerlemek isterseniz, bu yol, asla reçete edilmeyen, önceden bilmediğiniz ve bir ayağınızı diğerinin önüne koyduğunuzda kendiliğinden ortaya çıkan yoldur. Her zaman yapılması gereken bir sonraki şeyi yaparsanız, bilinçdışınızın işaret ettiği yolda en güvenli ve en emin adımlarla yürürsünüz.[53]

Jung sosyal aktivist Isabelle Hamilton Rey'e onunla yaptığı son seansta, "Evine git ve yaşamana bak" dedi. Eşine şöyle yazdı Hamilton Rey:

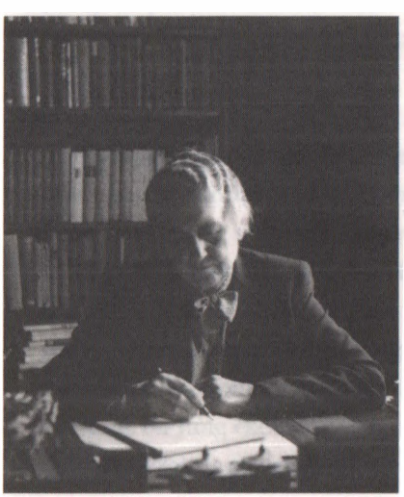
> Buraya yapmaya geldiğim şeyi yaptım –Dr. Jung'un psikolojisine ucundan kıyısından temas ettim– ama şimdi her şey çok farklı görünüyor; sanırım himayeyi ve mükemmel anlayışı garanti altına alacak bir tür manevi vaftiz arayışındayım; bunun yerine, bana öyle geliyor ki, çok zor bir şey olan bilinç standardını sürdürmenin muazzam sorumluluğunu üstlendim. Asla geri dönemem ama Tanrı biliyor ki, önümdeki olasılık da hiç kolay değil.[54]
>
> Jung, bir Jung ekolü taraftarı olmamaktan duyduğu memnuniyeti Alan Watts'a şöyle anlatmıştı: "Ben C.G. Jung'un kendisiyim."

Kimsenin Jung taraftarı olmasını istemiyorum... İnsanların her şeyden önce kendileri olmalarını istiyorum... Gün gelir de sadece başka bir "izm" yaratmış biri olarak anılırsam, bu benim yapmaya çalıştığım her şeyde başarısız olduğum anlamına gelir.[55]

Yardımcılar: Emma ve Toni

Jung'un bazı hastaları ömür boyu onun arkadaşı olarak kaldılar ve fikirlerini dünyaya tanıtmasına yardım ettiler. Bazıları da psikanalist oldu. Jung, Zürih'te, hastalara psikanalist olarak iki kişiyi tavsiye ediyordu: "Ya eşim ya da Bayan. T. Wolff."[56]

Emma bireyleşme sürecinin anima/animus yönünü geliştirmeye de yardımcı olmuştu. Jung, çalışmalarına yardımcı olması için kendisinin de rahatlıkla okuyabildiği Latinceyi ve Yunancayı öğrenmeye onu teşvik etti. Emma'nın Kutsal Kâse efsanesiyle ilgili araştırması, daha sonra bir defalığına onun hastası olan ve ileriki süreçte bir psikanalist ve Jungcu fikirler üzerine dünya çapında otorite haline gelen Marie-Louise von Franz tarafından tamamlanarak kitap haline getirildi.

Emma Jung, Küsnacht'taki evinin çalışma odasında.
Emma Jung, psikanalist olmanın yanı sıra, bireyleşme sürecinin anima/animus yönünü geliştirmeye yardımcı oldu ve daha sonra kitap haline getirilen Kutsal Kâse efsanesi üzerine kapsamlı bağımsız çalışmalar yaptı.

Emma, 1916'da bir konferans salonu ve kütüphane olmanın yanı sıra psikanalistler, hastalar ve öğrenciler için de bir buluşma yeri olarak kurulan Psikoloji Kulübü'nün ilk başkanıydı. Sonraları, C.G. Jung Enstitüsü açılınca orada öğretmenlik yaptı.

Yazar Sallie Nichols onun öğrencilerinden biriydi.

Emma Jung ile analitik bir çalışmam olmadı, onu şahsen tanımıyordum ama onun Kâse Efsanesi ile ilgili mükemmel dersine katıldım. Her ders kısa bir soru cevap oturumuyla sonlanırdı ve Emma Jung'un en bilimsel ve en zorlayıcı olanlardan daha ukala, hatta naif olanlara kadar tüm soruları basit ama bilgili bir ifadeyle yanıtlamasını her zaman gözlemleyip beğenmiştim.

Ancak bir gün çok sıra dışı bir şey oldu. Birisi, Jung'un her zamanki gibi kibar bir dille ama kısaca yanıtlayacağını düşündüğüm, çok basit bir gerçeğe işaret ediyormuş gibi görünen bir soru sordu. Ancak Emma Jung, bu olayda soruyu cevaplamadı! Bir sessizlik oldu. Sonra oldukça sade bir şekilde, "Bunun cevabını bilmiyorum. Bu soru üzerinde daha önce hiç düşünmemiştim!" dedi.

Tam anlamıyla şaşkına dönmüştüm! Karşımda, C.G. Jung'un eşi ve Kâse Efsanesi üzerine yaşayan en büyük otoritelerden biri vardı; Zürih'teki görkemli Jung Enstitüsü'nde ders veriyor, koltuğunda oturmaya ve görece basit bir sorunun cevabını bilmediğini, aynı zamanda sorunun kendisinin de hiç aklına gelmediğini kabul etmeye çok istekliydi!..

Emma Jung'un görünüşteki bu mahcubiyetinden duyduğum endişenin yanında, aslında bu "mahcubiyetin" tamamen bana ait olduğunu fark ettim! Kendisi, mahcubiyet, utanç, hüsran, suçluluk, cehalet ya da buna benzer herhangi bir şey hissetmek bir yana, durumdan fazlasıyla zevk alıyordu! Akla gelebilecek en doğal ve özgür şekilde gülüyordu...

O günkü seminer, hepimizin Emma Jung'un kahkahalarına katılmasıyla sona erdi.[57]

Toni Wolff ve Jung, Swansea, İngiltere, 1922.
Toni Wolff, psikanalist ve Jung'un asistanı oldu, kadın psikolojisinin analizine öncülük etti ve *Psikolojide Tipler* kitabına katkıda bulundu.

Jung başlangıçta Toni Wolff'u psikanalist olmaktan vazgeçirmeye çalıştı çünkü lirik şair olarak edebi yeteneklerinin gölgede kalacağını düşünüyordu. Görünüşe göre, gerçekten de bu yeteneğini tam olarak geliştirmemiş ve yazdıklarının yayımlanmasını istememişti. Kadın tipolojisi analizi ile kendi çabasıyla yeni psikolojik zemine öncülük ederek, Jung'un psikanalisti ve asistanı oldu. Psikoloji Kulübü'nün yirmi yıl boyunca başkanlığını yapan, dışarıdan sert görünen ama içten içe duyarlı bir kişi olan Toni, kulübün gelişim yıllarına yön verdi. Sallie Nichols da psikanaliz seanslarındaydı.

> Toni Wolff ile bir yıldan fazla çalıştım...
>
> Uzun boylu bir kadın olmamasına rağmen, bende öyle bir izlenim bırakmıştı, masasının hemen arkasında, oldukça yüksek arkalıklı olduğunu hatırladığım bir sandalyede dimdik oturuyordu...
>
> Ama aristokrat tavrına ve kusursuz dikilmiş kıyafetlerine rağmen, Wolff tanıdığım en gerçekçi ve en pratik insanlardan biriydi. En yaygın insani çelişkilere karşı sessiz empatisi ve somut tepkileri kesinlikle çağdaştı...
>
> Kendisini ender bir tutku, şefkat ve bilgelik sahibi bir kadın olarak tanıdım... Eşimin Avrupalı bir kadınla aşk yaşamaya başladığını öğrenmiştim... Benim ve üç "evladımın" sonsuza dek bir kenara atıldığımıza kalbimin derinliklerinde gerçekten

Üçüncü Uluslararası Psikanaliz Kongresi grup fotoğrafından detay, Weimar, Almanya, 1911.

Ön sıra, soldan ikinci, Emma Jung; en sağda, Toni Wolff, Zürih temsilcisi. İkinci sıra, en solda, Viyana temsilcisi Sigmund Freud; yanında sağda Küsnacht temsilcisi Carl Jung. Bu, Jung, Emma ve Toni'nin birlikte çekildiği az sayıdaki fotoğraftan biri.

inanmıyordum. Fakat yaralı eş rolü çok cezbediciydi... O yüzden, elbette, Wolff'a gidip dertlerimi ağlayarak anlattım. Bitmeyen söylevlerimi dikkatle ve sempatik bir şekilde dinledi ama sonunda nefes almak için ara verdiğimde beni hâlâ ürküten bir öneride bulundu.

"Neden diğer kadını yarın öğle yemeğine davet etmiyorsun?"

"Çayına bir damla arsenik mi ekleyeyim, diyorsun?" diye sordum. Kurtuluş umudu gözyaşlarımda parlıyordu.

Sert bir şekilde, "Asla" dedi, " Ama o zaman onu biraz tanırsın, belki ondan hoşlanabilirsin bile." Wolff kısa bir nefes alıp şöyle devam etti: "Biliyorsun, bazen bir erkeğin eşi kendine acıma engelini aşacak kadar büyükse, sözde rakibinin evliliğe

yardım ettiğini bile görebilir! Bu 'diğer kadın' bazen bir erkeğin, eşinin yerine getiremediği veya özellikle istemediği bazı yönlerini erkeğin yaşamasına yardımcı olabilir. Sonuç olarak, eşinin enerjisinin bir kısmı artık kendi yaratıcı çıkarları ve gelişimi için serbest kalır ve genellikle bunun sonucunda evlilik sadece ayakta kalmaz, aynı zamanda eskisinden daha güçlü bir şekilde ortaya çıkar!"

Fakat ben Bayan Wolff'un tavsiyesine uymadım... Rakibimi "kötü bir cadı" olarak gördüğüm teselli dolu fanteziyi onun insan gerçekliğiyle yüzleşmeye tercih ettim. O zamandan beri, sık sık onu... yemeğe davet edecek cesareti bulmuş olmayı diliyorum![58]

Emma ve Toni'nin kişisel durumlarının karmaşıklıklarını analiz etmek için Jung'un bir erkek meslektaşıyla bir süre birlikte çalıştıkları bilinse de, yazar Dr. Joseph Henderson'ın da belirttiği gibi üçlünün sosyal yaşamları hemen görülüyordu.

Sosyal ilişkileri... 1920'ler ve 30'larda onları tanıyan ve onların analiz çalışmalarında yer alan bizler tarafından görülebiliyordu...

New Yorklu sosyal açıdan önde gelen bir çift... Grand Hotel Dolder'daki maskeli bir Çin Balosundan önce C.G., Emma ve Toni için bir akşam yemeği daveti vermek istedi. Keyifli bir akşamdı... Çinli kıyafetleri giymiş ya da baloya hazırlık için oryantal bir göz makyajıyla hafifçe kılık değiştirmiş herkesin neşesi yerindeydi...

Kendi çevresinde alışkanlıklarına sadık olan Jung, partiyi eğlenceli hale getiren bir enerjiyle doluydu... Emma Jung ve Toni Wolff arasında hiçbir gerginlik ya da tartışma olduğunu hatırlamıyorum. Jung'un onların yanında rahat olduğu kadar, onlar da birbirleriyle çok rahat görünüyorlardı.

Daha sonraki yıllarda, Jung'un Emma ve Toni'ye sosyal yaşamındaki sevecen yerlerini vermeye özen gösterdiğini fark ettim. 1935'te Tavistock Dersleri'ni vermeye geldiğinde, arkadaşı

ve yardımcısı olarak yanında Toni Wolff'u getirdi. Her fırsatta farklı ve çarpıcı bir şapka giyen zarif İngiliz kadınlarının onunla tanıştıklarında yaşadıkları şaşkınlığı ve memnuniyeti hatırlıyorum. İki yıl sonra, 1937'de Jung, Amerika'ya yaptığı bir geziden sonra halka açık bir konferans vermek için tekrar Londra'ya geldi. Bu defa arkadaşı ve yardımcısı kendine özgü tarzı ve asaleti olan Emma Jung'du.

Şikago'lu işadamı ve hayırsever Fowler McCormick, Jung ailesinin yakın arkadaşlarındandı ve bana daha sonraki yıllarda Jung ile Toni'nin kişisel sorunlarını kendilerine sakladıkları için çevrelerinde ne kadar derin hürmet gördüklerini anlattı. Jung ailesinin çocukları dahi babalarının Toni ile yakın ilişkisini, onu sık sık evlerinde görmelerine rağmen, bu ilişki başladıktan çok sonra öğrendiler. Jung bu kadınlarda tek eşli toplumumuzun el verdiği ölçüde iki eş bulduğunu hissediyordu ve bu izlenimi ben de edinmiştim.[59]

***Borsadan Portreler*; pastel tablo, Edgar Degas, 1879.**
Gerek kendi dönemi, gerekse farklı bir dönem için çok sıra dışı olmasına rağmen, Jung'un hem Emma hem de Toni ile ilişkisi açıkça biliniyordu. Bu ilişkinin özel yönünün yanı sıra, sosyal buluşmalarda ve uluslararası konferanslarda görülen bir de kamusal bir yüzü vardı.

Aile hayatı

Jung'un beş çocuğu, babalarının onlara karşılaştırmalı dinleri öğrettiği ve okulları, kiliseye kabul ve meslek tercihlerinde serbest oldukları liberal bir çizgide yetiştirildiler. Çocuklarla oyun oynamak, tatillerin ve hafta sonlarının önemli bir parçasıydı. Bollingen'den önce, Zürih Gölü'nün yukarı ucunda doğal yaşamın moda olduğu bir tatil adası vardı. Çadırlarda kalırlardı; yakacak odun ormandan, su ise gölden gelirdi. Ahşap, kum ve taş

Jung'un ilk otomobili, 1928.

gibi doğal nesneler kullanılarak yaratıcı oyunlar icat edilirdi veya "Papa" Jung'un çocuk kayıkçılarının kaptanı olduğu teknelerde oynarlardı.

Jung, elleriyle çalışmayı –ahşabı oymayı, maket gemiler yapmayı, boyamayı– ve çoğu zaman çocukları da işe katmayı sever, onlara yaratıcılıklarını harekete geçirecek hikâyeler anlatırdı. Ormanda yürüyüşe çıkmak, yelken yapmak, bisiklete binmek veya bahçede çalışmak da ailesi ve birkaç yakın arkadaşıyla paylaştığı faaliyetlerdi.

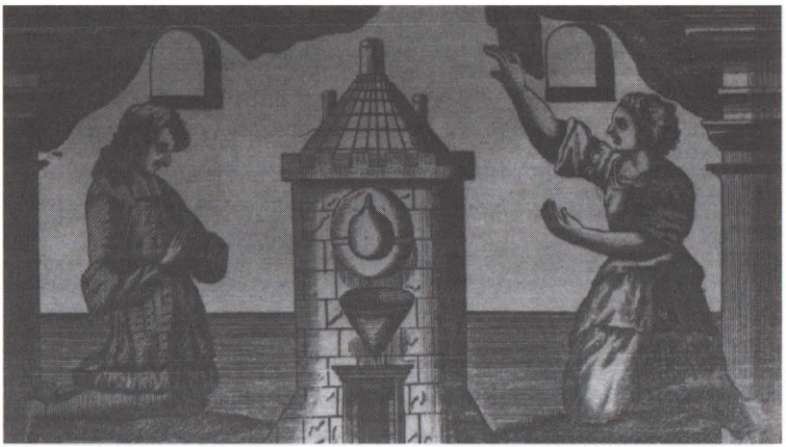
Bir zamanlar babasını "çıldırtıcı ve olağanüstü biri" olarak tanımlayan Franz Jung, Bollingen'deki sığınağını inşa etmesine yardım etti. 1928'de Junglar, "Lina" adını verdikleri aile arabaları olan ilk otomobillerini satın aldılar ve Jung daha sonra bunun yanına iki koltuklu kırmızı bir spor araba daha ekledi.

Hatıralar

ELIZABETH SHEPLEY SERGEANT: Onu oldukça medeni ve modernist bir insan olarak sık sık görmüştüm; Zürih'in virajlı sokaklarında kırmızı bir Chrysler sürer, oryantalist tablolar ve Hıristiyan vitraylarıyla süslü, kitaplarla dolu sade çalışma odasında ruhun sorunlarını düşünürdü... yağmurlu bir yaz günü primitif Jung'la karşılaşmamdan önce, onun en sevdiği evin [Bollingen] önünde –tek başına ve ayrı duran, tepeler ve suyla çevrili ortaçağdan kalma gri bir kalede– doktor olarak çalışmalarını tamamladığında, bir dönem boyunca deneyimi teoriye dönüştüren bağımsız bilim insanı ve yazar olmak için emekli olduğu yerden bahsetmek istiyorum. Kendi elleriyle inşa ettiği yuvarlak

Jung çalışma odasında, fotoğraf, Ottawalı Karsh.
Jung'un kitaplarla dolu çalışma odası, Hıristiyan vitray pencerelerle birlikte, Doğu ve Batı'nın farklı kültürlerinin dikkat çekici imgeleriyle doluydu. Burası onun çalışma alanıydı, Bollingen ise iç huzur için tercih ettiği bir yer olarak kaldı.

***Mutus Liber*'den (Sessiz Kitap) bir illüstrasyon, la Rochelle, Fransa, 1677.** Diz çöküp dua eden bir çift. Erkek, bir simyacıdır; kadın da *soror mystica* (gizemdeki kardeş). Jung, "eski bir simyacı" gibi Bollingen'deki mutfağında çeşitli malzemelerden özenle hazırlanmış yemekler pişirirdi. Konukları ziyaretlerinde sıklıkla sihirli bir dokunuş hissetmişti.

taş kuleli barınağına yerleşmiş, üzerine parlak mavi bir keten tulum giymiş, güçlü kollarını su dolu bir küvete daldırmış Dr. Jung'un ciddiyetle kot pantolonunu yıkamakla meşgul olduğunu gördüm.

Dr. Jung asla hiçbir işi yarım bırakmazdı. Psikoloji Kulübü'nün zemininde bir aşağı bir yukarı yürürken, ileri düzey öğrencilerine bir rüyayı anlatırken, fiziksel varlığının her hücresi ve dokusu, büyük öğreniminin her kaynağı ona katılırdı... ve doğal bilgeliği, eldeki soru üzerine tek bir canlı akışa dönüşürdü. Mavi kıyafetli, devasa cüsseli bu barışçıl adam, aynı zevki ve ilgiyi çamaşıra da verirdi. Konsültasyon sırasında Jung'un hiçbir parçası Küsnacht'ta kalmazdı.[60]

BARBARA HANNAH: Toni, Jung'dan beni Bollingen'e davet etmesini isteyerek misafirperverliğin karşılığını ödedi. Kule'ye ilk geldiğimde açıkçası çok korktum. Hava çok soğuktu ve Jung, üzerinde soğuk havada sık sık giydiği uzun bir Doğulu hırkasıyla, orijinal yuvarlak mutfağında yemek yapıyordu. Bir

zamanlar gördüğüm imbiklerinin arasında çalışan yaşlı bir simyacının tablosuna benziyordu. Her zamankinden daha bütün görünüyordu... Onunla birlikte kalan Toni bana biraz çay verdi ve ateşin yanında sandalyeye oturup Jung'un yemek pişirmesini izlememi söyledi, sonra onun istediği şeyleri getirmekle ve kendi işleriyle meşgul oldu. Jung tamamen yemek pişirmeye ve ateşi izlemeye dalmıştı (alışılmadık derecede iyi bir aşçıydı ve o günlerde en karmaşık yemekleri pişiriyordu. İçinde en az on altı malzeme bulunan bir sosu hatırlıyorum!). Henüz onu arkadaşça bir sessizlik hissedecek kadar iyi tanımıyordum (daha sonra her şeyden daha çok bundan keyif almayı öğrendim), bu yüzden iki veya üç saat sonra, o kadar meşgul görünmediğinde, fırsattan istifade mırıldandım: "Çok korkuyorum." Sadece hafif, neşeli bir gülümseme, sözlerimi duyduğunu göstermesine rağmen, hava yumuşadı ve kendimi daha rahat hissetmeye başladım. Bir süre sonra, bana bir aperatif verdi... Ardından, küçük bir işim bile oldu ve nihayet yuvarlak masaya oturmaya hazır hale geldik. Harikulade yiyecekler ve şarap, korkumu hızla ortadan kaldırdı, yine de yemek yerken birkaç minnettar mırıltı dışında hiçbir şey söylemeyecek kadar şanslıydım. Bu gerçekten şanstı çünkü daha sonra öğrendiğim gibi Jung gerçekten iyi bir yemek yerken konuşmaktan hiç hoşlanmazdı. (Gevezeliğin güzel yemeğe saygısızlık olduğunu söyleyen annesinden alıntı yapardı.) İlk yemekte söylediği tek söz şuydu: "Ah, peki, yemeğinizin tadını nasıl çıkaracağınızı zaten biliyorsunuz, bu da bir şeydir (vurgu bir kelimesindeydi!). Sana öğretmek zorunda kalmayacağım!"[61]

KOREOGRAF VE ŞAİR HELENA HENDERSON: Evin nemli, taşlı, ortaçağ görünümünü, kokusunu ve Dr. Jung'un başında kayak beresiyle şöminenin karşısında oturmuş, büyük bir demir tenceredeki güveci karıştırdığını hatırlıyorum. Güveci daha sonra taş zeminli başka bir odadaki uzun yemek masasında yedik. Dr. Jung bize bolca şarap verdi ve hoş bir şekilde hepimizi oldukça sarhoş etti. Hatırladığım tek şey, herkesin espri yaptığıydı ama ne söylediklerini hatırlamıyorum. İkinci tabak güvecimizi de bitirdikten sonra ve bir başkası için muhtemelen hazır

***Temel Taşı*, Ascona, İsviçre.**
Maggiore Gölü'ndeki Eranos Konferansları'nın kurucusu Olga Fröbe-Kapteyn, bu taşı merkezin Bilinmeyen Ruhu'na saygı amacıyla dikti. Konferanslar "ruhun sırrını saygıyla anmak için..." başlardı *(Jahre Eranos).*

olduğumuzda, içinde ne tür bir et olduğunu tahmin etmemizi istedi. Kalbi, ciğerleri ve her türlü olağandışı şeyi söyledik ve sonunda pes etmek zorunda kaldık. Bunun kurumuş inek memesi olduğunu söyledikten sonra kimse yemek istemediğini söyledi. Harika bir şakaydı! Geri kalanını masanın altındaki köpeklere verdi –başka bir ortaçağ jestiydi.

Şarabın ve eğlencenin pusu altında eve geri döndüğümü hatırlıyorum. Hatırlıyorum ama oranın masalsı niteliğini ve orada olan her şeyi anlatmakta zorlanıyorum. Her şeyden önce, her sö-

zü ve eylemiyle hayatın iyi bir şey –bence kâğıda döktüğü her şeyden daha değerli bir şey– olduğu hissini veren biri olduğunu hatırlıyorum.[62]

ANIELA JAFFÉ: Jung, arkadaşlarıyla olduğunda ve günlük yaşamında, hem olumlu hem de olumsuz duygularını özgür bırakırdı. Gençliğinde kahkahası tören borusu gibi çıkar ve çok uzaklarda bile çınlardı. Terasta... her yıl Eranos toplantılarının yapıldığı yerde... pek de genç görünmeyen, katılımcıların hiçbirinin tanımadığı sevimli bir yabancı yanına yaklaştı. İzinsiz girdiği için özür diledi ve geliş nedenini açıkladı: O kadar yürekten ve gürültülü kahkaha atan bu adamla o kadar çok tanışmak istemişti ki... Casa Eranos'un yukarısında, yolda tek başına yürürken buna karşı konulmaz bir biçimde kendini kaptırmıştı. Haliyle Jung çok etkilendi ve yabancıyla hemen sohbete daldı.[63]

Jung, yaklaşık yirmi yıldır yeni fikirlerini ortaya koyduğu uluslararası ve çok disiplinli Eranos Konferansları'nda 1933'teki başlangıçlarından itibaren öncü bir rol oynadı. Jung'un teorileri, birbirinden çok farklı disiplinlere –teoloji, siyaset bilimi, hukuk ve edebiyat– uygulanmaya başlıyordu. Hermann Hesse, Jung'un fikirlerini birkaç romanına adapte etti; aynı şeyi H.G. Wells de yaptı ve onun düşünce biçimini "Karanlığımda parlak bir ışık ve derin düşünce için bir altın madeni" olarak tanımladı. Jung, James Joyce ve Picasso'nun eserlerinin de aralarında bulunduğu şiir, edebiyat ve sanat eserleri üzerine denemeler yazdı. Kamusal yaşam ayrıca Avrupa, Amerika, İngiliz, Hint üniversitelerinde bir dizi konferans turu, Zürih kentinde edebiyat ödülü ve fahri doktorayı da beraberinde getirdi.

JANE WHEELWRIGHT: Zürih'te etrafı insanlarla çevrili olduğunu görüyordum ama yine de yalnız olduğu açıktı. Başkalarını kontrol altında tutuyordu ama onu kontrol altında tutan kimse yoktu.[64]

Fakat Jung, 1932'de bir mektupta şöyle itiraf ediyordu:

Korkunç derecede aşağılık duygusu hissettiğim nöbetler ge-

çiriyorum. Hatalar ve aptallıklarla dolu bir ömrü sindirmek zorundayım. Zaten aşağılık duygusu gücün karşılığıdır. Birinden daha iyi veya daha akıllı olmayı istemek de güç demektir. Birey olmak yeterince zordur, ancak yine de insan kendine tahammül etmeli ve bir kez olsun kendi günahlarını Hıristiyan hayırseverliğiyle bağışlamalıdır. Fakat bu çok zor.[65]

Çekişme

İkinci Dünya Savaşı'na uzanan gergin yıllar, Jung'un hayatını kesintiye uğratan toplumsal çelişkilerden birini körükledi. Günümüzde dahi zaman zaman yankılanan anti-Semitizm ve Nazi yanlısı eğilimlerle ilgili yinelenen suçlamaları içeren bir tartışmaydı.

1930'ların başlarında Jung, diğer pek çok isim gibi, Almanya'daki siyasi olayların sonucunun "belirsiz" olduğunu ve karışıklıktan olumlu bir sonuç alma ihtimali bulunduğunu düşünüyordu. Bu onun iki yıldır sahip olduğu bir görüştü. 1933'te, önde gelen üyelerinin acil talebi üzerine Başkan Yardımcısı Jung, her ikisi de Almanya merkezli Psikoterapi Genel Tıp Derneği'nin başkanlığını ve derneğin *Zentralblatt* adlı yayınının editörlüğünü kabul etti. Hitler'in iktidara

Jung, 1934'te Uluslararası Tıp Derneği'nin Alman bölümünün başkanı olan Mathias Heinrich Göering ile birlikte.
Jung, Başkan Yardımcılığı görevini ve daha sonra da Uluslararası Genel Tıp Topluluğu haline gelerek genişleyen Genel Tıp Derneği'nin başkanlığını kabul etti.

geldiği ve tüm Alman kurumlarının Nazi ideolojisine "uymaya" mecbur edilme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı bir dönemdi.

Dernek üyelik bakımından uluslararası nitelikte olmasına rağmen, Almanların hâkimiyetindeydi ve birçok Yahudi üyesi vardı. İsviçre vatandaşı olarak Jung, bağımsız hareket edebilirdi ve öyle de yaptı. Aylar içinde, örgütü, oylama hakkına sahip bir dizi ulusal grubu kapsayan Uluslararası Psikoterapi Genel Topluluğu haline getirmek için tüzüğü yeniden yazdı ve böylelikle herhangi bir bölümün kontrol sahibi olmasını engelledi. Ulusal bir gruba üye olmak istemeyen veya olamayan kişilerin bireysel üyeliğine de izin vererek Yahudileri korudu. Yazdığı mektuplar, daha sonra İsviçreliler, Danimarkalılar, İsveçliler ve Hollandalılardan yardım istediğini gösteriyor.

> Sevgili meslektaşım...
>
> Bu organizasyonla, sayısal olarak en güçlü konumda olan Alman grubundaki özel siyasi akımların derneğe bir bütün olarak yayılmasını önlemeye çalışıyorum. Pek çok yabancının özellikle de sayıca çok olduğunu bildiğiniz Yahudiler'in korktuğu şey bu. Tarafsız ülkelerde ulusal gruplar organize etmeyi başarırsak, bu bir karşı ağırlık görevi görecek ve aynı zamanda Almanlar'a şu anki manevi izolasyonlarında dış dünyayla bağlantı kurmaları için çok ihtiyaç duydukları fırsatı sağlayacaktır. Bu bağlantı Almanya'da psikoterapinin sürekli gelişimi için gereklidir...[66]

Farklı Alman grubu, başkan olarak Reichsmarschall'ın kuzeni Profesör Göering'le "uyumlu" hareket ediyordu. Ancak, tartışmayı esas ateşleyen şey, derneğin Jung'un editörlüğünü yaptığı süreli yayınının ilk sayısıydı. Jung, *Zentralblatt*'ın yalnızca Almanya'da dağıtılması önceden planlanan özel bir ekini çıkarmayı kabul etmişti. Göering tarafından imzalanan bu özel baskı, Alman dernek üyelerini Hitler'in politik ve ideolojik ilkelerini benimsemeye mecbur ediyordu. İhmal, hata veya tasarım nedeniyle, Göering Manifestosu Jung'un bilgisi olmadan ve yayının

Almanya'daki yönetici editörü Dr. Walter Cimbal'e verdiği talimata rağmen, uluslararası *Zentralblatt*'ta da yer aldı.

> Sevgili meslektaşım...
>
> Sadece özel Almanya nüshasında yer alması gereken Göering Manifestosu'nun *Zentralblatt*'ta çıkmış olmasının beni memnun etmediğini bu mektup vasıtasıyla size bildirmek istiyorum. Hatırlayacağınız üzere, Almanya nüshasının Prof. Göering tarafından imzalanması konusundaki açık görüşlerimi size söyledim. Bir yabancı olarak Alman iç politikasına uyumlu düşüncelerim yoktur. Ayrıca, yabancı abonelerle ilgili olarak, en fazla Almanya'nın zorunlulukları olarak kabul edilebilecek, tamamen iç politik manifestoların yeterince eleştirel olan yabancı okuyucuların üzerine zorla boca edilmesi de üzücü bir taktik hatadır... Sizden yurtdışı dolaşımı amaçlayan *Zentralblatt*'ı her açıdan politik olmayan hale getirmenizi ivedilikle rica ediyorum aksi takdirde yabancı abonelerin derneğe katılmaları imkânsız hale gelecektir...
>
> *Zentralblatt* hatası zaten Zürih'te bana karşı bir kampanya başlatılmasına neden oldu... Uluslararası Dernek Başkanı olarak, benim yönettiğim derginin tüm politikalardan uzak ve bilimsel bir yapıda olduğundan kesinlikle emin olmalıyım.[67]

Aynı baskıda, Jung tarafından Yahudi ve Alman psikolojisi arasındaki farklılıklar üzerine bir başyazı yayımlandı.

> Bunun Semitik psikolojiyi değersizleştirmeye çalışmak anlamına gelmediğini, böyle bir şeyin Uzak Doğu'nun karakteristik psikolojisinden bahsederken Çin'in değersizleştirilmeye çalışıldığını söylemekten farksız olduğunu açıkça belirtmek isterim.[68]

Dr. Bally'nin İsviçre'de başlattığı saldırılar, Jung'u anti-Semitizm ve Nazi sempatizanlığıyla suçluyordu. Jung görüşünü iki makaleyle ifade etti.

***The Jew*, etc .; yağ ve odunkömürü tablo (tamamlanmamış), R.B. Kitaj, 1976.**
"Tarafsız" bir İsviçreli olmasına rağmen Jung, Nazizmin yükselişiyle birlikte ahlaki bir ikilemle karşı karşıya kaldı: Güvenli bir mesafeye mi çekilmeliydi, yoksa uluslararası psikiyatri derneği ve üyeleri için Hitler Almanya'sına rağmen elinden geleni yapmalı mıydı?

Kendimi ahlaki bir çatışmayla karşı karşıya buldum... ihtiyatlı bir tarafsız olarak sınırın bu tarafına çekilip ellerimi yıkamalı ve masum bir şekilde yaşamalı mıyım, yoksa –çok iyi bildiğim gibi– kendimi saldırıya ve daha büyük bir zorunluluktan dolayı Almanya'daki siyasi güçlerle uzlaşmak zorunda olan hiç kimsenin kendisini uzak tutamadığı kaçınılmaz olana açık mı bırakmalıyım? Bilimin, meslektaşlarıma sadakatimin, beni birçok Alman hekime bağlayan dostluğun, Alman dili ve entelektüel kültürünün yaşayan topluluğunun çıkarlarını bencil rahatlığıma ve farklı siyasi bakış açıma feda mı etmeliyim?.. Yani arkadaşlarımın yararına ismimin ve bağımsız konumumun ağırlığını ödünç vermekten başka alternatifim yoktu...

Asıl mesele, genç ve güvensiz bir bilim dalını sarsıntılar sırasında güvenli bir konumda tutmaktır... Tıbbın siyasetle hiçbir ilgisi yoktur... bu nedenle, iktidarların elinde acı çeken bütün insanlara uygulanabilir ve uygulanmalıdır... Sonuçta insanın bir ruhu var ve insanlar sadece siyasi katliam için beslenen öküzler değiller. Ruh uğruna arenaya çağrılırsam, nerede olursa olsun çağrıyı takip ederim... Savaş zamanında karşı tarafın yaralılarına yardım eden doktorun vatana ihanet ettiği elbette söylenemez...

Kuşkusuz şu anda yanlış anlaşılmaya çok açık olan bir şeyi yapmakta ihtiyatsız davrandım: Yahudi sorununu masaya yatır-

dım... Yahudilik ve belli başlı Hıristiyan bakış açıları arasındaki tuhaf farklılıkların nerede yattığı sorulamaz mı? Dr. Bally'nin zannettiği gibi, iki psikoloji arasındaki tek bir farkı gösteremeyecek bir konumda olsaydım, bu benim İngilizlerin, Amerikalıların, Fransızların veya Almanların tuhaflıkları arasındaki farkı mantıklı hale getiremeyecek olmamla aynı anlama gelirdi... Elbette, insanlığın tüm dalları tek bir gövdede birleşirler ama ayrı dalları olmayan bir gövdenin ne anlamı olur?

Bilimsel programımın benim işbirliğim olmadan ve açık isteğime aykırı olarak siyasi bir manifestoda birleştirilmiş olmasının son derece talihsiz ve kafa karıştırıcı bir tesadüf olduğunu dile getirmekte tereddüt etmiyorum.[69]

Kaçınılmaz olarak, Freud ile aralarındaki eski kopuş yeniden canlandı ve ırkçı imalar üzerinden görüldü. Buna ek olarak, Jung'un Yahudi kültürü hakkındaki bazı ifadeleri hem Yahudi olmayanlar hem de birçok Yahudi tarafından bu konuyla ilgili o dönemin genel sınırlı bilgilerinin yankısı olarak görüldü. Örneğin Freud, bir zamanlar kendisinin herhangi bir Yahudi mistik geleneğinden habersiz olduğunu söylemişti. Jung'un mektupları zamanın ruhunu yansıtıyor:

13 Nisan 1934

Sayın Bayan von Speyer,

Çağdaş tarihle çatışmaya girdim... İnsanlar artık Alman doktorların psikoterapi cemiyetlerini güçlendirmelerine yardım ettiğim, Yahudi ve sözde Aryan psikolojileri arasında esas olarak Yahudilerin sözde Aryan ırkından 2 bin yıl daha eski bir kültürel geçmişe sahip olmasından kaynaklanan bazı farklılıklar olduğunu söylediğim için kana susamış bir Yahudi karşıtı olduğumu düşünüyorlar. Bu konu üzerinde müthiş bir karmaşa var. Tanınır olmanın hiçbir zevkli yanı yok. Dağın tepesindeki bir kent gibi oluyorsunuz ve saklanamıyorsunuz.[70]

Sevgili Dr. Cohen,

Anlayışınız ve *Israelitisches Wochenblatt*'taki saygın makaleniz için teşekkür ederim. Bu gibi zamanlarda, aptallığın gerçek seks âlemleri yaptığı bir dönemde, böyle bir olay nadirdir.

Yahudilikle ilgili konulardaki bilgisizliğime yönelik eleştirinizde oldukça haklısınız. İbranice bilmiyorum. Fakat bana gerçekte sahip olmadığım politik bir tavır yüklüyorsunuz. Freud'un muhalifi olmama rağmen, kesinlikle Yahudilere karşı değilim. Onu materyalist, entelektüel ve –son ama en önemlisi– dinsiz tutumu nedeniyle eleştiriyorum, Yahudi olduğu için değil...

Almanya ile ilişkim çok yeni ve aptalca bir özgecilikten kaynaklanıyor ve siyasi duyarlılıkla hiçbir ilgisi de yoktur.[71]

Sevgili Kirsch...

Antisemitizm gibi bireysel bir aptallığın bana isnat edilemeyeceğini anlayacak kadar beni tanıyor olman gerekir. Bir insanın kişiliğine ne kadar değer verdiğimi ve onu kolektif durumundan çıkarmak ve onu bir birey haline getirmek için sürekli çaba gösterdiğimi gayet iyi biliyorsunuz. Bu, bildiğiniz gibi ancak insan kaderin kendisine dayattığı tuhaflığı kabul ederse mümkün hale gelir. Yahudi olan hiç kimse, Yahudi olduğunu bilmeden insan olamaz, çünkü bu onun daha yüksek bir insanlığa ulaş-

***Cenaze*; Solomon Yudovin, gravür, 1926.** 1930'ların ve 40'ların kitlesel histerisi kısa süre içinde altı milyonu Yahudi, yirmi milyon insanı ölüme ve dünyayı da savaşa sürükleyecekti. Kolektif deliliği sona erdirmek için gölgenin yeni bir tezahürü olan bir atom patlaması gerekecekti.

masının temelidir. Bu, tüm uluslar ve ırklar için geçerlidir. Milliyetçilik –kabul edilemez bir şey de olsa– bu nedenle olmazsa olmazdır, ancak birey ona takılıp kalmamalıdır...[72]

Sevgili Murray...

Zulüm konusunda paranoyak hayallere kapıldığımı sanmıyorum. Bu sıkıntı son derece gerçektir. Neye dokunursam dokunayım ve nereye gidersem gideyim, Nazi olduğum ve Alman hükümeti ile yakın ilişkide olduğum önyargısıyla karşılaşıyorum. Bu yaz İngiltere'de bununla ve buna karşılık gelen zorluklarla ilgili çok gerçekçi kanıtlara şahit oldum. Hindistan'da bile, Viyana'dan sahte bir fotoğrafın benim adımla... bilimsel topluluklara gönderildiğini öğrendim. Sahip olduğum bu fotoğrafta, özellikle gaddar bir Yahudi olarak tasvir ediliyorum. Bu yaşadıklarım kesinlikle hezeyan değil.[73]

Önde gelen Yahudi destekçilerin mektupları, yayınları ve açıklamaları Jung'un 1930'larda ve 40'larda sayısız Yahudiye İngiltere'de ve Amerika'da güvenli bir yaşam için tavsiye ve yardım sağladığını gösteriyor. Jung, profesyonel olarak aktif destek sunmanın yanı sıra, kendi kitaplarından birinde bir Yahudi yazarın makalesine yer vermiş ve Yahudi öğrencisi Gerhard Adler'in bir kitabına da önsöz yazmıştı. Bununla birlikte, bir yanda ırkçı fanatizmin, diğer yanda aşırı duyarlılık ve hayati tehlikenin bulunduğu bir dönemde, Yahudi psikolojisi ve kültürü hakkındaki yorumlarının zamanlaması ve doğruluğuna yönelik eleştiriler de var.

Jung ayrıca, Alman baskısına karşı cemiyetin Yahudi üyelerinin söz haklarını kararlı bir şekilde destekledi ve sonunda 1939'da istifa etti çünkü cemiyetin Alman grubundan ve bu grubun yeni müttefiklerinden, örgütün "sözde Aryan" çizgisine ayrımcılık yapmadan çalışmalarına devam edeceğine dair bir garanti alamadı. Bunun öncesinde Jung, Goebbels'in ofisinde çağrılı olduğu bir toplantıyı terk etmiş ve sonrasında Nazi rejimi hakkında giderek daha da muhalif nitelik kazanan açıklamalar yapmıştı. Bir

mektupta, "Eleştirel sözlerimden dolayı Gestapo tarafından 'fişlendim', kitaplarım Almanya'da yasaklandı ve Fransa'da çoğu yakıldı" diye yazdı.[74] Bir noktada, adının o sırada Nazi kara listesinde yer aldığı keşfedildiğinde, üst düzey İsviçre Ordusu yetkililerinin tavsiyesi üzerine Zürih'teki evinden dağlardaki bir sığınağa alelacele gitmek zorunda kaldı.[75]

> 28 Eylül 1939
>
> Sevgili Dr. Harding...
>
> Doğal olarak savaşa dahil olmamayı umuyoruz, ancak İsviçre'de eğer savaşa gireceksek bunun müttefiklerin yanında olması gerektiğine dair tek bir kanaat hâkim. Hiç şüphe ve tereddüt yok; İsviçrelilerin oybirliğiyle aldığı karar, Almanya'nın ulusal onurunu tarif edilemez bir şekilde kaybettiğini gösteriyor ve tahminlerine göre Almanlar da bunun farkındalar.[76]

Bu mektuptan beş gün önce, Freud Londra'da sürgünde öldü. İki yıl önce, Nazi Viyana'sından İngiltere'ye sığınması üzerine Jung'dan aldığı bir tebrik telgrafı, iki adamın ayrılmalarından bu yana aralarındaki tek kişisel temastı. Hem Freud'un hem de Jung'un arkadaşları, bu dostluğun bitişinin yol açtığı yaralı duyguları iki adamın da hiçbir zaman tam olarak iyileştiremediğine tanıklık ettiler.

Hint yazı

Savaştan önce, Jung için kelimenin tam anlamıyla bir Hint yazı –1937'de İngiliz Hindistan Hükümeti'nin daveti üzerine yaptığı ve kültürel keşif gezilerinin sonuncusu olan seyahat– gerçekleşti. *Tibet Ölüler Kitabı* hakkında psikolojik bir yorum yayımlamış, Yale Üniversitesi'nde "Psikoloji ve Din" üzerine Terry Konferansları vermiş ve "Hint felsefesi ve din tarihi hakkında çok şey okumuştu", bu da onu "Doğu bilgeliğinin değerine derinden ikna etmişti."

> Hindistan'da esas olarak kötülüğün psikolojik doğası sorunuyla ilgilendim. Bu sorunun Hint ruhani yaşamına entegre ediliş şeklinden çok etkilenmiştim...
>
> Hint maneviyatının iyilik kadar kötülük de içerdiğini gördüm. Hıristiyanlar iyilik için çabalarlar ve kötülüğe yenik düşerler; Hintliler kendilerini iyi ve kötünün dışında hissederler ve bu durumu meditasyon veya yogayla gerçekleştirmeye çalışırlar. Benim itirazım, bu tür bir tutum göz önüne alındığında ne iyinin ne de kötünün gerçek bir taslağının olması ve bunun da belirli bir durağanlık yaratmasıdır. İnsan kötülüğe gerçekten inanmadığı gibi iyiye de gerçekten inanmaz...
>
> Hintli'nin amacı ahlaki mükemmellik değil, Nirvana [karşıtlardan ve on bin şeyden kurtuluş] durumudur. Kendini doğadan kurtarmak ister; bu amaca yönelik olarak, meditasyonda

***Kafatası kupadan içki içen Devi*, tablo, Pencap, Hindistan, 1660-1670.**
On yedinci yüzyıl adağı, tanrıçanın karşıt biçimlerini gösteriyor: kutsal ve korkunç Kali, kutsanmış Lakshmi'ye eşlik ediyor. Resmin arkasında Sanskritçe, "İnsan... lotus çiçeğinin ortasında oturan... hafız tanrıçası... Lakshmi'ye meditasyon yapmalı" yazılıdır. Hindular açısından tanrıçalar birbirlerine karşıt değillerdir çünkü ikisi de Tanrısallığın hizmetindedir.

imgesizlik ve boşluk durumunu arar. Öte yandan ben, doğanın ve psişik imgelerin canlı bir tefekküründe ısrarcıyım. Ne insandan ne kendimden ne de doğadan kurtulmak istiyorum; çünkü tüm bunların benim için en büyük mucizeler olduklarını düşünüyorum. Doğa, ruh ve yaşam bana tanrısallığın ortaya çıkışı gibi görünüyor –bundan daha başka ne isteyebilirim? Bana göre, Varlığın yüce anlamı, olmaması ya da artık olmaması değil, sadece olduğu gerçeğinden ibaret olabilir...

***Oyma taş friz*, Devi Jagadambú Tapınağı, Khajuraho, Hindistan, 1600.** Cinsel coşku, bize dharmayı (yasayı) hatırlatmak ve bizi aydınlanmaya ulaştırmak için Khajuraho'daki tapınağın "cennet bantları" oymalarına işlenmiştir.

Gerçek kurtuluş benim için ancak yapabileceğim her şeyi yaptığımda mümkün olur... Katılımdan çekilirsem, ruhumun buna karşılık gelen kısmını neredeyse kesmiş olurum...

Tutkularının cehenneminden geçmemiş bir adam onların üstesinden gelememiştir... Ne zaman vazgeçsek, geride bıraksak ve unutsak, ihmal ettiğimiz şeylerin daha da güçlenerek geri dönme tehlikesi her zaman vardır[77]

Jung, "Hindistan'ın düşsel dünyasında hayatın kafatasının içindekiyle sınırlı kalmadığını, yaşayan bütün bir beden olduğunu" gözlemledi. Konarak'taki Siyah Pagoda'yı ziyaretinde Hindistan'ın cinselliği inanç sistemine Batı'ya oldukça yabancı gelen bir şekilde dahil ettiğini gördü.

Pagoda, tepeden tırnağa zarif ve müstehcen heykellerle kaplı... [bir pandit] bunun tinselleşmenin bir yolu olduğunu söyledi. Anıtın önünde ağzı açık duran ve bu ihtişamlara hayran olan bir grup genç köylüye işaret ederek böyle genç adamların pek tinselleşmişe benzemediklerini, kafalarının cinsel fantezilerle dolu olma olasılığının çok daha yüksek olduğunu söyleyerek itiraz ettim. Bunun üzerine, "Ama asıl mesele tam da bu. İlk önce

karmalarını tamamlamazlarsa nasıl tinselleşebilirler? Müstehcen oldukları kuşkulu bu görüntüler, insanlara kendi *dharmalarını* [yasalarını] hatırlatmak için buradadır; aksi takdirde bu bilinçsiz insanlar bunu unutabilirler" dedi.[78]

Hindistan'ın size öğretebileceği en büyük dersi öğrenmek istiyorsanız, kendinizi ahlaki üstünlüğünüzün örtüsüne sarın, Konarak'ın Siyah Pagodası'na gidin, müstehcenliğin hâlâ son derece şaşırtıcı süslemeleriyle kaplı bu muazzam harabenin gölgesine oturun, bu esef verici müstehcenlik haliyle nasıl şoke olacağınızı size anlatan Murray'in kurnaz bir üslupla yazılmış *Handbook of India* kitabını okuyun... ve sonra bütün tepkilerinizi, duygularınızı ve düşüncelerinizi dikkatle ve son derece dürüst bir şekilde analiz edin. Epeyce bir zaman alacak ama sonunda... kendiniz ve genel olarak beyaz adam hakkında muhtemelen kimseden daha önce duymadığınız bir şeyler öğrenmiş olacaksınız... Hindistan'a bir gezi genel itibarıyla en eğitici ve psikolojik bir bakış açısıyla en çok tavsiye edilen şeydir ama büyük bir baş ağrısı yaşamanıza da sebep olabilir.[79]

Bu "tuhaf, son derece farklı kültürün" içindeyken Jung, kendisi için bir yön duygusu ortaya çıkaran karakteristik büyük rüyalarından birini gördü. Düşçü, kendini Zürihli birkaç arkadaşıyla Güney İngiltere kıyılarındaki bir adada buluyordu. Önlerinde, Kutsal Kâse'nin evi olduğunu fark ettiği, mumlarla loş bir şekilde aydınlatılmış bir kale vardı. Fakat Kâse henüz orada değildi. Jung, Kâse'yi saklı bulunduğu adadaki küçük, ıssız ve metruk evden kaleye getirmenin görevleri olduğunu anladı. Sonra kendini kimsenin olmadığı bir bölgenin sahilinde buldu. Görünürde ne bir köprü ne de tekne vardı, bu yüzden, Kâse'yi almak için tek başına yüzmesi gerekeceğini fark etti.

Kaçınılmaz bir şekilde bu rüya, Hindistan'ın tüm yoğun izlenimlerini sildi ve beni daha önce Kutsal Kâse arayışında olduğu kadar felsefe taşı arayışında da ifade edilmiş olan Batı'nın çok uzun süredir ihmal edilmiş endişelerine geri sürükledi. Hin-

distan dünyasından çıkarıldım ve Hindistan'ın benim görevim olmadığı, yolun sadece bir –ve kuşkusuz çok önemli– parçası olduğu, beni amacıma daha da yaklaştırması gerektiği bana hatırlatıldı. Sanki rüya bana, "Hindistan'da ne yapıyorsun? Bunun yerine, acilen ihtiyaç duyduğunuz şifa kabını, Salvator Mundi'yi kendiniz ve arkadaşlarınız için arayın. Durumunuz tehlikede; yüzyılların inşa ettiği her şeyi yok etme tehlikesiyle karşı karşıyasınız" diyordu.[80]

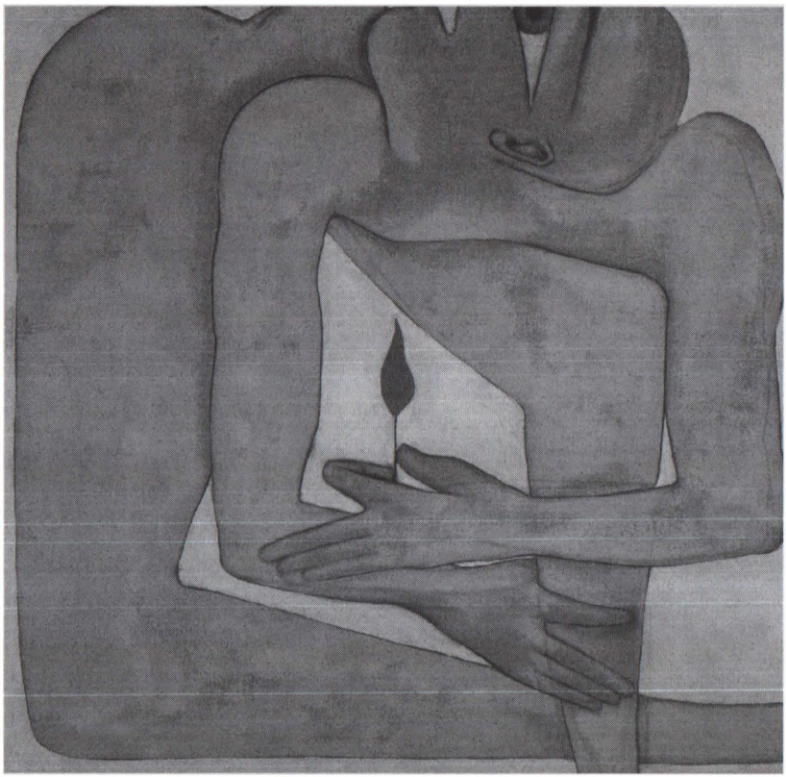
***Simyacı*, *Splendor Solis* elyazmaları sayfasının detayı, Salomon Trismosin, 1582.**
Filozof, dünyayı kurtaracak şifa kabını (Salvator Mundi) taşıyor.

Görüntü; Odilon Redon'un 1910 tarihli resminden bir detay

3

RUHA DAİR

***Tohum*; tablo, Francesco Clemente, 1990.**

Dünyaya yanlış taraftan bakmamız ve bakış açımızı değiştirip ona diğer taraftan yani dışarıdan değil içeriden bakarak doğru cevabı bulabilmemiz gayet muhtemeldir.[1]

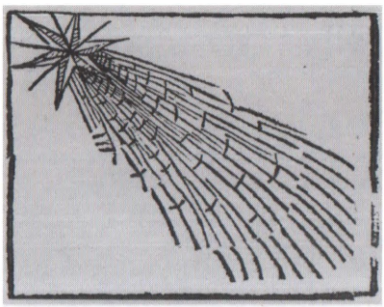
İmgeler

Jung, tarafsız İsviçre'de geçirdiği savaş yıllarında simya ve din çalışmalarını ilerletme fırsatı buldu. Uluslararası sahneden uzak kalmak, yiyecek ve benzinin karneye bağlanması dış dünyayla ilişkilerini kısıtladıysa da, içsel deneyimini derinleştirdi.

> Bir gece uyandığımda yatağımın ucundaki parlak ışıkla adeta yıkandım ve "Çarmıhtaki Mesih" figürünü gördüm. Gerçek boyutlarında değildi, son derece farklıydı ve vücudunun yeşile çalan altından yapıldığını gördüm. Olağanüstü güzellikte bir imgeydi ve beni derinden sarstı...
>
> Yeşil altın, simyacıların sadece insanda değil, inorganik doğada da gördükleri bir yaşam niteliğidir. Bir yaşam-ruhun ifadesidir... Bütün kozmosu canlandıran *Anthropos*... Bu ruh kendini her şeye, hatta inorganik maddeye bile dökmüştür; metalde ve taşta bulunur. Dolayısıyla benim düşüm, Mesih imgesinin maddedeki analogu olan *filius macrocosmi* ile birleşmesiydi.[2]

Jung, Barbara Hannah'ya başka bir rahatsız edici deneyimden söz etti.

> Almanya'nın Rusya ile kötülük dolu ittifakının haberi, dehşete düşmüş Avrupa'da duyulduğunda, Jung, Hitler'in "şeytanın Mesih'i", yani Deccal olduğunu... ancak yine de, Tanrı'nın

1299 yılında görülen kuyruklu yıldızın gravürü, *Liber Chronicarum Mundi*'den alıntı, Nürnberg, 1493.
Jung felaket rüyaları görüyordu. Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra, dünya Kova Burcu Çağı'na girerken 1940'ta patlayacak olan yaklaşan krizlere dair öngörülü imalarda bulundu.

bir aracı olduğunu anlatan kabullenmesi çok zor olan bir rüyadan daha da rahatsız oldu. Bu fikri kabul edebilmesinin uzun zaman ve çok çaba gerektirdiğini söyledi.[3]

Bu, Birinci Dünya Savaşı'nın barış ilanını takiben 1918'den beri peşini bırakmayan "öngörülü bir rüyaya" eklendi.

> Almanya'daki bir geziden İsviçre'ye dönüyordum. Gökten yağmur gibi yağan ve Almanya'nın şehirlerini yerle bir eden ateş yüzünden vücudum yanıklarla kaplı ve giysilerim yanık lekeleriyle doluydu. 1940'ın çok önemli bir yıl olacağına dair bir öngörü edinmiştim.[4]

Jung, İngiltere'deki yakın arkadaşı Peter Bayne'ye 1940'ta şöyle yazmıştı:

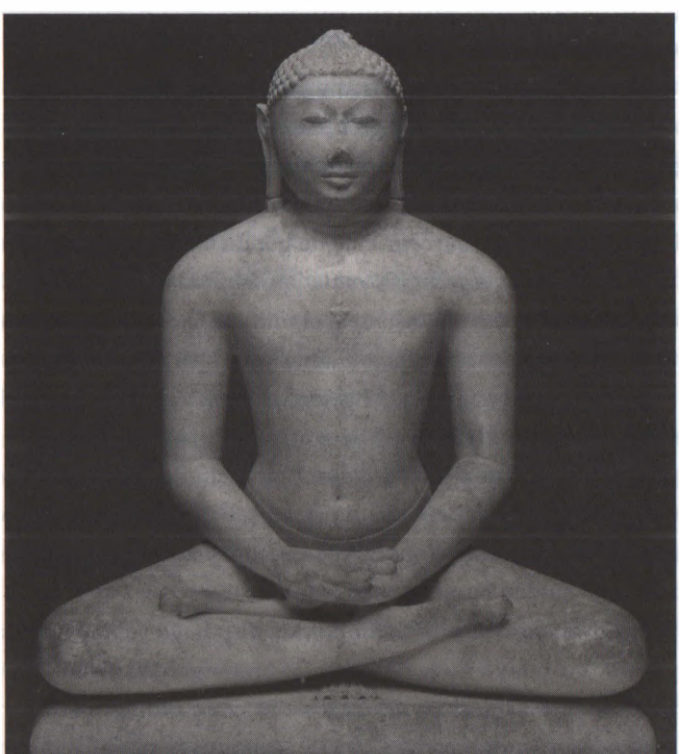
> Sevgili Peter,
>
> Bu yirmi beş yıldan fazla bir zamandan beri beklediğim kader yılı. Böyle bir felaket olduğunu bilmiyordum. Kuzey Doğu'dan başlayarak korkunç bir yangının Avrupa'ya yayılacağını 1918'den beri bilmeme rağmen, Avrupa'nın 1940'tan sonraki kaderine dair bir öngörüm yok. Bu yıl bana MÖ 26'da büyük Karnak Tapınağı'nı sarsan muazzam depremi hatırlatıyor. Söz konusu sarsıntı tapınakların yıkılmasının başlangıcıydı, çünkü yeni bir çağ başlamıştı. 1940, Kova Burcu'ndaki ilk yıldızın meridyenine yaklaştığımız yıldır. Yeni Çağ'ın habercisi olan deprem budur...

Bugünlerde ihtiyar olmak zor. İnsan çaresiz kalıyor. Öte yandan, kişi bu dünyaya mutlu bir şekilde yabancılaştığını da hissediyor. Doğayı seviyorum ama insan dünyasını ya da dünyanın kendisini değil...

Sonbaharda, ortaçağdaki bireyleşme süreciyle ilgili derslerime devam edeceğim!.. Benim için güncel denilebilecek tek şey bu. Yeni tarzdan, yeni sanattan, yeni müzikten, edebiyattan, politikadan ve her şeyden önce yeni İnsan'dan nefret ediyorum. O, mağara adamından beri değişmeyen yaşlı canavar.

Sevgili Peter, senin ve eski İngiltere'nin yanındayım![5]

Oturan Jain: **mermer, Tirhankara, Hindistan.** Altmış dokuz yaşında şiddetli bir kalp krizinin ardından, Jung'un iç hayatı daha da canlı hale geldi. Bir dizi imgeden birinde, meditasyon sırasında oturmuş halde ve kendini tanımaya giden yolu gösteren bir yogi ile karşılaştı.

1944'te altmış dokuz yaşındaki Jung, kalp krizi geçirdi ve bu rahatsızlık onu birkaç hafta ölümün eşiğinde tutarken, iç yaşamı çeşitli imgeler üretti.

Uzaya yükseldiğimi hissettim. Çok aşağıda, muhteşem, mavi bir ışıkla yıkanmış dünya küresini gördüm. Derin mavi denizi ve kıtaları gördüm...

Dünyanın bu yükseklikten görüntüsü, şimdiye kadar gördüğüm en görkemli şeydi.

Bir süre düşündükten sonra arkamı döndüm... Biraz ileride, uzayda, göktaşına benzeyen muazzam karanlık bir taş blok gördüm. Evimin büyüklüğündeydi, hatta daha da büyüktü. Uzay boşluğunda yüzüyordu, ben de uzay boşluğunda yüzüyordum...

Bir giriş kapısı vardı, küçük bir ön odaya açılıyordu. Girişin sağında, siyah tenli bir Hindu taş bir sıranın üzerinde lotus çiçeği pozisyonunda sessizce oturuyordu. Beyaz bir elbise giymişti, beni beklediğini anladım...

Kayanın girişine giden merdivenlere yaklaştığımda tuhaf bir şey oldu: Her şeyin sarsıldığını hissettim; hedeflediğim, dilediğim ya da düşündüğüm her şey, dünyevi varoluşun tüm fantazmagorisi dağıldı ya da bundan yoksun bırakıldım ve bu son derece acı verici bir süreçti. Yine de geride bir şey kalmıştı. Sanki şimdiye kadar yaşadığım ya da yaptığım her şeyi, etrafımda olup bitenleri yanımda taşıyor gibiydim. Ayrıca şunu da söyleyebilirim: o şey benimleydi ve o bendim ...

Bu deneyim bana aşırı bir yetersizlik ama aynı zamanda da büyük bir bütünlük duygusu verdi. Artık istediğim veya arzuladığım hiçbir şey yoktu. Nesnel bir biçimde var olmuştum; ben yaşadığım ve yaşamakta olduğum şeydim. İlk başlarda yok oluş, yoksun bırakılma ya da talan edilmiş olma duygusu baskındı ama aniden bunun önemi kalmadı...

Başka bir şey daha dikkatimi çekti: Tapınağa yaklaştığımda, aydınlık bir odaya gireceğimden ve orada gerçek bir aidiyetimin olduğu insanlarla tanışacağımdan emin oldum. Benim ya da hayatımın hangi tarihsel bağa uyduğunu orada nihayet an-

***Zanlı*; Odilon Redon tarafından kâğıt üzerine odunkömürüyle çizim, 1886.** Jung, 1944'te ölümle boğuştuktan sonra iyileşmesi yavaş sürdü. "Yemek yiyemedim... Hayat ve dünya benim için bir zindan haline geldi."

layacaktım ve bu da bir kesinlikti. Benden önce neyin var olduğunu, benim neden vücut bulduğumu ve hayatımın hangi yöne aktığını anlayacaktım. Yaşadığım haliyle hayatım bana çoğu zaman başlangıcı ve sonu olmayan bir hikâye gibi görünmüştü... birçok soru cevapsız kalmıştı. Hayatım neden bu yönde ilerlemişti? Neden bu belirli varsayımları yanımda getirmiştim? Onlardan ne üretmiştim? Budan sonra ne gelecekti? Kayadan yapılmış tapınağa girer girmez tüm bu sorulara cevap alacağımı anladım...

Bu konuları düşündüğüm sırada... Avrupa yönünden, bir görüntü yükseldi. Altın bir zincir ya da altın bir defne çelengiyle çerçevelenmiş doktorum Dr. H., daha doğrusu onun benzeriydi. Hemen anladım... "o ilk haliyle geliyordu."

Karşımda durduğunda aramızda sessiz bir düşünce alışverişi oldu. Dr. H., bana bir mesaj iletmesi, benim gidişime karşı bir itiraz olduğunu söylemesi için dünya tarafından elçi tayin edilmişti. Dünyayı terk etme hakkım yoktu, oraya geri dönmeliydim. Bunu duyduğum an düş sona erdi.

Derin bir hayal kırıklığına uğradım, bir an için bana her şey boşunaymış gibi geldi...

Gerçekte, yeniden yaşamaya tam anlamıyla karar verebilmem için üç hafta geçmesi gerekti. Yemek yiyemedim çünkü

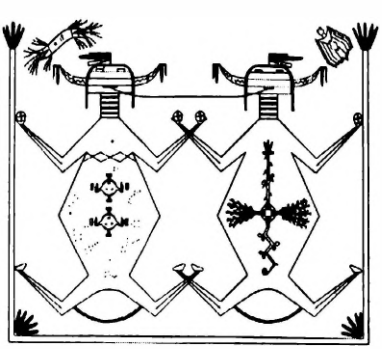
bütün yiyecekler bana iğrenç geliyordu... Hayat ve dünya benim için bir zindan haline geldi...

O haftaları garip bir ritimle geçirdim. Gündüzleri genellikle depresyondaydım... Kasvetli bir şekilde, "Şu kasvetli dünyaya geri dönmek zorundayım" diye düşünüyordum. Akşama doğru uyuyakalıyordum ve uykum gece yarısına kadar sürüyordu. Sonra uyanıyor, bir saat kadar yatakta uzanıyor, tamamen dönüşüme uğramış bir durumda oluyordum. Sanki bir esriklik içindeydim. Adeta boşlukta yüzüyordum, boşluktan ibaret olan ama mümkün olan en yüksek mutluluk duygusuyla dolu evrenin rahminde güvende olduğumu hissediyordum. "İşte ebedi mutluluk. Bunu anlatmak imkânsız, anlatılamayacak kadar harika!" diye düşünüyordum.

Etrafımdaki her şey efsunlanmış gibiydi... Görünüşe göre ben de... nar bahçesindeydim ve Tiferet'in Malkuth ile düğünü yapılıyordu. Ya da öbür dünyadaki düğünü kutlanan Haham Şimon Bar Yohay'dım. Kabalistik gelenekte görüldüğü haliyle bir mistik evlilikti... Sonuçta ben kendimdim: Ben evliliktim...

Nar bahçesi yavaş yavaş soldu ve değişti. Bunu Yeruşalim'de bayramlara yaraşır şekilde süslenmiş Kuzunun Evliliği izledi... Tarif edilemez bir sevinç içindeydiler. Melekler oradaydı ve ışık. Ben bizzat "Kuzunun Evliliği" oldum.

Bu görüntü de kayboldu ve yeni ve son bir görüntü belirdi. Geniş bir vadinin sonuna kadar yürüdüm... yemyeşil manzaranın içinde göz alıcı, klasik bir amfitiyatro vardı. Tiyatroda bir

***Navaho Av Şarkısı*'nda kullanılan Navaho kozmik çiftinin kum boyama deseninin ana hatları.**
Mistik düğün *Hierosgamos*'un Navaho Kızılderilileri'ndeki uyarlaması. Burada gökyüzü dünya ile birleşerek dünyayı dengede tutmaya yardımcı olur. Navaho kum boyamaları şamanlar tarafından geleneksel ilahilerde hem bedenleri hem de ruhları iyileştirmek amacıyla kullanılmıştır.

***Wandjina.* Avustralya Aborijinleri kaya deseni.**
Bu, insanoğlunun bildiği en eski ikonik görüntülerden biridir. Dünya çapında yerli kültürlerin şamanları, zorlu bir parçalanma ve kendini yenileme yolculuğuyla, içsel psişik güçleri tecrübe ederler ve başkalarını iyileştirmek için onlarla birlikte çalışırlar.

*hierosgamos** kutlanıyordu. Erkek ve kadın dansçılar sahneye çıktılar ve çiçekli bir kanepenin üzerinde Herkesin Babası Zeus ve eşi Hera, *İlyada*'da anlatıldığı gibi mistik evliliği tamamladılar.

Bu deneyimlerin hepsi muazzamdı... o kadar olağanüstü ve güzeldiler ki, bunlarla kıyaslandığında dünya düpedüz gülünç görünüyordu. Yeniden hayata yaklaştıkça, solgunlaştılar ve ilk gördüğüm düşten hemen hemen üç hafta sonra tamamen sona erdiler...

"Ebedi" kelimesinden imtina ederiz, ancak deneyimi yalnızca şimdiki zamanın, geçmişin ve geleceğin bir olduğu geçici olmayan bir durumun coşkusu olarak tanımlayabilirim. Zaman içinde meydana gelen her şey, somut bir bütün halinde bir araya getirilmişti. Hiçbir şey zaman üzerinden dağıtılmadı, hiçbir şey zamansal kavramlarla ölçülmedi. Bu deneyim en iyi tabirle bir duygu durumu olarak tanımlanabilir ama bu, hayal gücüyle üretilemeyen bir deneyimdir... Kişi tarif edilemez bir bütün halinde iç içe geçmiştir ve buna rağmen onu tam bir nesnellikle gözlemler.[6]

* Kutsal evlilik anlamına gelen bir pagan geleneğidir. İnsanlar tanrı ve tanrıça kılığına girerek kutsal varlıkların sembolik evliliğini sergilerler. (ç.n.)

Zamana bağlı formumuzun sonsuzlukta çözülmesi hiçbir anlam kaybına yol açmaz. Aksine, serçe parmak kendisinin elin bir üyesi olduğunu öğrenir.[7]

Barbara Hannah şöyle anımsıyor:

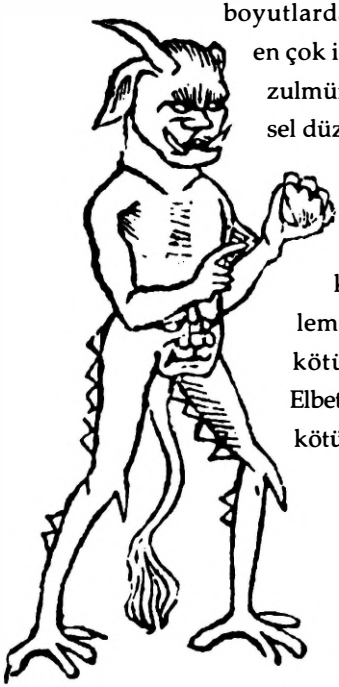
Erken iyileşme döneminde onu hastanede ziyaret ettiğimde. Emma Jung'a ve bana çok canlı bir şekilde anlattığı, –Rüyalar'da bahsi geçmeyen– bir düş ya da deneyim daha vardı... bize yaşadığı hastalıkların en kötüsünde iyileşmekte olduğunu, vücudunun parçalandığını ve küçük parçalara bölündüğünü hissettiğini söyledi. Sonra, oldukça uzun bir süre boyunca, yavaşça toparlandı ve büyük bir özenle bir araya getirildi. Bu, şamanlar veya doktorlar tarafından deneyimlenen yaygın ilkel ritüellerle çok ilginç bir paralellik gösterdi. Mircea Eliade'nin şamanizmle ilgili kitabında anlattığı gibi... dünyanın her yerinde buna benzer sayısız örnek vardır. Örneğin hem Sibirya'da hem de Avustralya'da şaman adayı "yarı tanrısal varlıklar veya atalar tarafından vücudunun parçalandığı, iç organlarının ve kemiklerinin yenilendiği bir operasyona tabi tutulur... Yenilenen bedenin içine çoğu zaman kristaller veya diğer sembolik taşlar sokulur. Jung'un o gün yeniden bir araya getirme işlemenin çoğunu veya tamamını kendi başına yapmak zorunda kaldığını söylediğini hatırlıyorum, bu yüzden Eliade'nin şunları yazmış olması da ilginçtir: "İlkel sihirbaz, tıp adamı veya şaman sadece hasta bir adam değil, her şeyden önce iyileşmiş, kendini iyileştirmeyi başarmış bir hasta adamdır."[8]

Savaş sonrası dönemin hatıraları

D-Günü –yani İkinci Dünya Savaşı'nın sonunun başlangıcı– Jung hâlâ kalp krizi nedeniyle hastanede olduğu sırada gerçekleşti.

Sözde barışımız sorunlu bir mesele ve Avrupa'nın büyük bir kısmı hâlâ histeri krizinde. Hiç şaşırtıcı değil! Zihinsel, ahlaki, sosyal ve mali felaket devasa boyutlarda. Zihinsel ve ahlaki yıkım, benim en çok ilgilendiğim şey, çünkü bugün savaş zulmünün gerçekleriyle daha ciddi ve kişisel düzeyde karşı karşıya kalıyoruz...

Hitler döneminden önce Almanların olağanüstü çabalarıyla kökten yok edildiğini düşündüğüm birtakım yanılsamalarım olduğunu söylemeliyim. İnsanın gerçekten bu kadar kötü olabileceğini hiç düşünmemiştim. Elbette kötü olabileceğini düşündüm ama kötülüğün en azından belirli bir karakte-

Ağaçtan bir iblisin gravürü, ortaçağ. Savaş sona erdiğinde Jung, Hitler'in Avrupa'da neden olduğu yıkıcı kötülüğün daha fazla farkına vardı. Uygar bir dünyada yaşama yanılsamalarının, insanın aşikâr ve dipsiz bir gaddar olduğu gerçeği karşısında tamamen yok olduğunu hissetti.

ri vardır, oysa Almanya'daki kötülük tam anlamıyla çürümüşlüktü. Şeytanın bile aklına gelmeyecek bir kötülük leşiydi. Almanya ayda olmadığı için, insanlığın geri kalanıyla ilgili olarak da kendi sonuçlarıma ulaştım.[9]

1946'da Jung, Zürih Üniversitesi tarafından Winston Churchill onuruna verilen bir akşam yemeğine davet edildi.

22 Eylül 1946

Winston Churchill'in resepsiyonuna davetiniz için size ve özellikle de ünlü konuğumuzun yanına oturma şerefini bana bahşettiğiniz için üniversiteye bir kez daha teşekkür ederim. Bununla birlikte, onunla sohbet etmek insanda nezaket ve maharet baskısı yaratmadığı için bu çok yorgun adama ne kadar soru sorabileceğime ve cevap bekleyebileceğime dair sürekli şüphe duyuyordum. Yine de hayatımın en ilginç deneyimlerinden biri için size teşekkür ederim.[10]

Sevgili Dr. Jacobi...

Churchill'in masamızda sıkılmadığını haber vermeniz içimi çok rahatlattı. Cevaplarını çoğunlukla Avam Kamarası'na yönlendirdiği için onunla konuşmak hiç de kolay olmadı...

Not: Daha önce de Churchill'in yanında üstelik bir üniversite yemeğinde oturduğumu keşfettiğimde şaşkınlıktan neredeyse bayılacaktım! "İşaretler ve mucizeler olacak."[11]

Winston Churchill'in kızı Mary ile Jung, Berlin yakınlarındaki Allmendingen Kalesi'nde, 1946. Mary Churchill'in Jung'un çalışmalarına olan ilgisi, Jung'un savaştan sonra onun babasıyla bir araya gelmesini sağladı.

Her iki etkinlikte de iki adam bir araya geldiklerinde, Churchill'in ricasıyla, büyük ölçüde kızı Mary'nin Jung'un işine olan ilgisinden dolayı yan yana oturtulmuşlardı.

Bayan A.I. Allenby savaş sonrası yıllarda din psikolojisi üzerine bir tez hazırlarken Jung'a ilk olarak şunları yazdı:

> Beni hiç tanımadığı halde Jung, Teslis konusundaki bir makalesinin yayımlanmamış bir nüshasını bana gönderme zahmetine girdi. Onu ilk ziyaretim sırasında... çok endişeliydim ama huzuruna girer girmez bütünüyle rahatladım. Onunla tanışmamdan itibaren tanıdığım herkes bana aynı hikâyeyi anlattı. Farklı zamanlarda parapsikoloji, eşzamanlılık okült konularından konuşurduk. Akşamları evine gittiğimde onu otururken görürdüm, –sandalye, ayakları, kıyafetleri, elleri– bunun bir hafıza imgesi değil, gerçeklikle kurulan bir iletişim olduğunu bilirdim... Dışarı çıkmayı reddeden içimdeki kişiyle iletişim kurmak gibi tuhaf bir yeteneği vardı.[12]

Jung'un mektuplarda ve konuşmalarında işaret ettiği gibi, çalışmalarının özü iç benliğin ruhsal gelişimiydi.

> Çok haklısınız, çalışmamın asıl ilgi alanı nevroz tedavisi değil, daha çok doğa üstüne yaklaşımdır. Fakat, doğa üstüne yaklaşımın gerçek bir terapi olduğu, bu doğaüstü deneyimlere ulaştıkça, patolojinin lanetinden de kurtulmuş olacağınız bir gerçektir. Hastalığın kendisi bile anlamlı bir karaktere bürünür.[13]
>
> Orta yaşı, yani otuz beş yaşını geçmiş hastalarım arasında, nihai sorunu dinsel tutumundan kaynaklanmayan yoktur. Sonuçta herkes, her çağda yaşayan dinin inananlarına vermiş olduğu şeyi kaybetmiş olmaktan acı çekmiştir ve doğal olarak inançlarla veya bir kiliseye aidiyetle hiçbir ilgisi kalmamış, kendi dinsel tutumunu geri kazanamamış hiçbiri gerçekten iyileşmemiştir.[14]

Savaşın sonu, "bir mektup selini," çok sayıda ziyaretçiyi, Yahudi karşıtlığı suçlamalarının yeniden canlanmasını ve Zürih'teki

C.G Jung Enstitüsü'nün kuruluşunu beraberinde getirdi. Jung'un din psikolojisinden büyük ölçüde etkilenen teolojik çalışmalar, onun Katolik ve Protestan ilahiyatçıların yanı sıra, Yahudi ve Doğu din filozoflarıyla kapsamlı yazışmalar yürüttüğü bir dönemde yayımlandı.

Yazar Robert Johnson o dönemde analizin ilk aşamalarında olan yirmi yedi yaşında bir Enstitü öğrencisiydi.

Bir gün... hayatımı düzenli bir şekilde aksatan en önemli arketipik rüyalardan birini anlattım... Enstitüde ders veren ve nazik, içedönük, onurlu biri olduğu izlenimini edindiğim Emma Jung'dan bana bir saatini ayırmasını istedim...

Belli ki, Bayan Jung, Dr. Jung'a o akşam rüyamdan bahsetmişti çünkü ertesi gün okulu aradı ve bana "Lütfen buraya gelin, sizinle konuşmak istiyorum" dedi...

Dr. Jung beni bahçeye götürdü ve hayallerimin anlamı, kolektif bilinçdışının derin alanlarıyla bu şekilde iletişim kurmanın benim için anlamı, nasıl yaşamam gerektiği, hayatımdan ne bekleyebileceğim, denememem gereken şeyler, nelere güvenebileceğim ve hayatta bana ait olmayan şeylere ilişkin uzun bir ders verdi. Görüşmemiz yaklaşık üç saat sürdü ve dinleyip araya girmemem gerektiği açıktı. Gerçekten de yönlendirici olmayan bir danışmanlıktı! Dr. Jung bana zamanımın çoğunu yalnız geçirmemi, evde içsel çalışma-

Robert Johnson, 1955.
Terapist ve yazar Robert Johnson, Jung'un öğretilerini ve yöntemlerini Amerika'ya taşımasına yardım etti.

Robert Johnson tarafından yapılan Mandala.
Johnson, bu mandalayı, Amerika'ya taşınması Jung tarafından sezgisel olarak bildirilen akademisyen meslektaşı ve partneri Helen M. Luke için yaratmıştır. Jung ona hayallerini onurlandırması, içsel çalışma için alan yaratması ve bilinçdışının koruyucu gücüne inanması tavsiyesinde bulunmuştu.

lardan başka hiçbir şey için kullanmayacağım bir odanın bulunmasını, hiçbir yapıya veya bütünlüğe katılmamamı tavsiye etti. Genç bir adam olduğum doğru olsa da, hayalimin ömrümün ikinci yarısıyla ilgili olduğunu ve kaç yaşında olursam olayım yaşanacağını belirtti. Bu tür bir rüya, zamanın veya koşulların uygun olup olmadığına bakılmaksızın onurlandırılmalıydı. Dr. Jung bana bilinçdışının beni koruyacağını, hayatım için ihtiyacım olan her şeyi vereceğini ve tek görevimin içsel işimi yapmak olduğunu söyledi. Diğer her şey buradan kaynaklanacaktı.[15]

Dr. George Hogle, savaş sonrası Almanya'da bir süre yaşadıktan sonra, Zürih'te tatil yaparken hayata dair cevaplar bulmaya çalışıyordu. İçgüdüsel olarak Bollingen'de randevu almak için Jung'un ofisine başvurdu.

Göl kenarında, masallardaki kalelere benzeyen ormanda yürüdükten sonra karşımıza çıkan ve benim çaldığım büyük ahşap kapıyı, elinde baltası, ağzında piposuyla iriyarı bir ihtiyar adam açtı. Aksak Almancamla Herr Doktor'u görmek istediğimi söyledim. Deyimlerle dolu bir İngilizce'yle kendini tanıttı. Karşılaşmayı umduğum saygın profesör değildi. Güzel göl kıyısında durduğumuzda, inzivaya çekildiği evinden bahsedip beni biraz rahatlattı. Uluslararası durum hakkında son derece hararetli bir

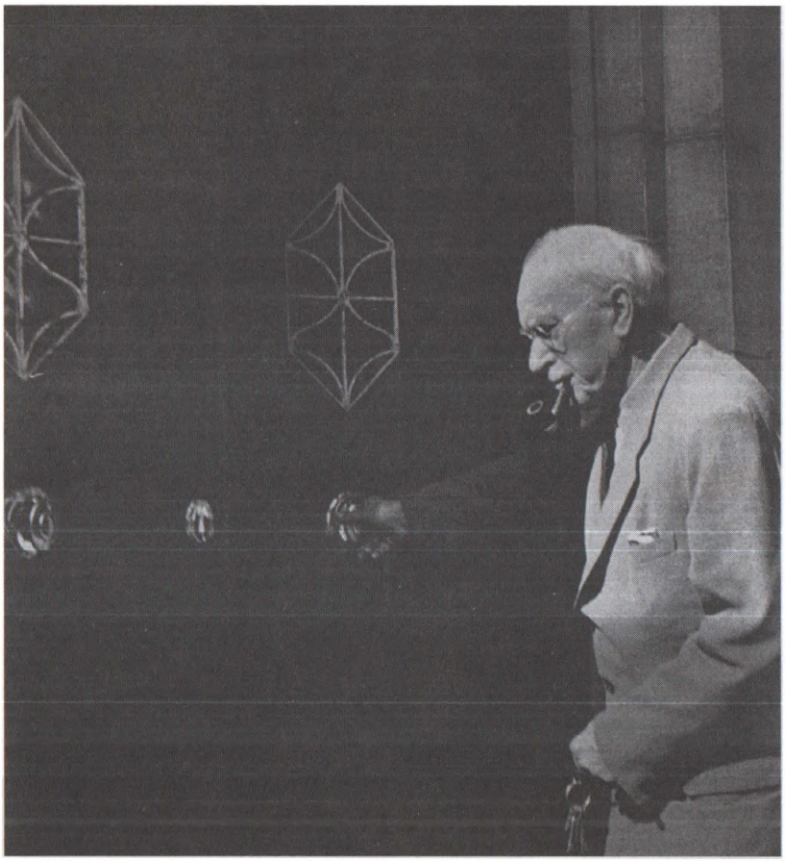
tartışmaya girdiğimizde, tereddütlerimin ve çekingenliğimin yerini kısa süre sonra onun çok sık hataya düşebilen, katı bir ihtiyar olduğu inancı aldı.

Oldukça insani olduğunu ve biraz duygu göstermenin bir sakıncası olmayacağını anlamama yardımcı olduktan sonra, Emma Jung ile paylaştığımız zarif bir İsviçre çayında bana eşlik etti. Almanya'daki durumu uzun uzadıya sordular, kuşkusuz son zamanlarda o ülkeyi Alman olmayan birinin görmek istemesinin nedenini anlamak istiyordu. Almanlara karşı şüpheli sempatisine ilişkin tartışmalar hakkında hiçbir şey bilmiyordum ama o zamanlar Nazizm'e karşı herhangi bir şekilde sıcak davrandığına dair hiçbir izlenimim olmadı, sadece daha derin bir düzeyde ne anlama geldiğini anlamaya çalışıyordu.

Nihayetinde, yaklaşık bir saat yalnız kaldık ve bu süre zarfında hayatımda ne yapmam gerektiğine dair çetin sorularımı nezaketle ve yardımsever bir şekilde cevapladı. Benim hakkımda hiçbir şey bilmiyordu ve yine de sadece gözlemleyerek çok şey öğrendiğinden şüphem yok. Sorularıma cevap vermek yerine, bana sonraki aylarda kendime sormam için daha farklı, daha iyi sorular verdi. En önemlisi, bu sıra dışı adamla sohbet etme deneyimini daha sonraları düşündüğümde, onun çalışmalarıyla ilişkili büyük bir değerin ve derinliğin bulunması gerektiğini hissettim. On bir yıl sonra... analitik eğitimimi Londra'da tamamladım.[16]

Yetmişli yaşlarındaki Jung, yılların geçip gidişini pek çok düzeyde hissetmeye başlamıştı.

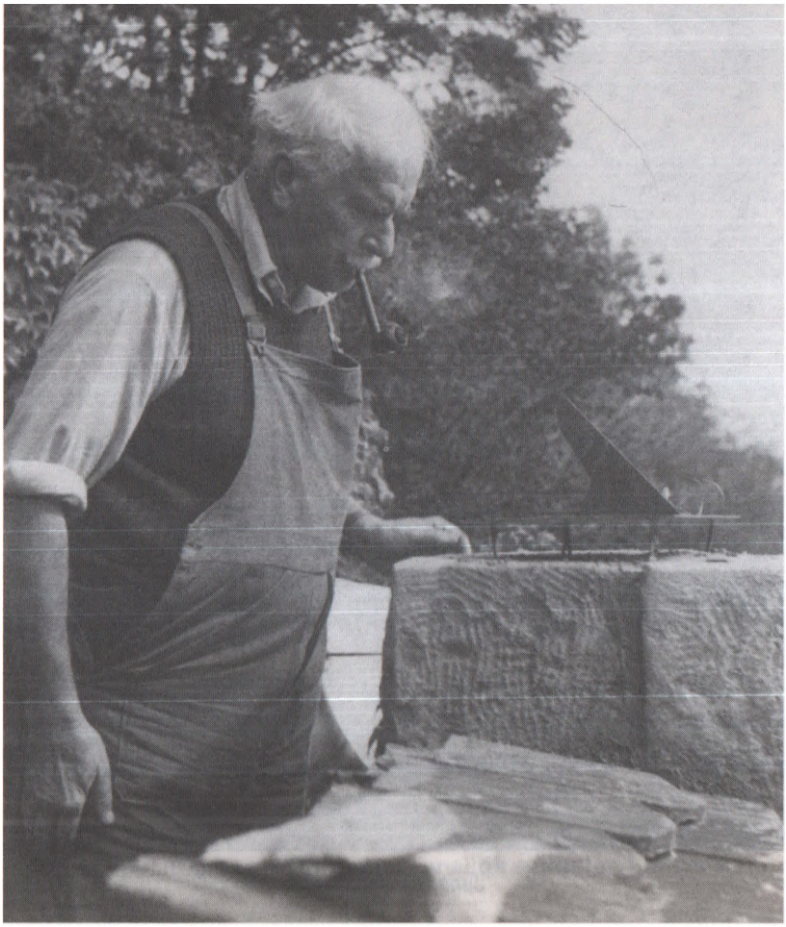
Ben... yakında yetmiş dört yaşıma basacağım... Kendime günde iki kez şunu söylemek zorundayım: çok fazla değil! Salyangoz temposunda ağır aksak yaşıyor, arada dinleniyor ve salyangoz atlarımı değiştiriyorum. 250 bin km yol yapmış, yirmi beygir gücünde olduğu günlerin hatırasını hâlâ aklından atamamış eski bir araba gibiyim. Yine de kendimi yalnızca bir aptalın bilgelik bekleyeceği düşüncesiyle avutuyorum.[17]

Jung, Küsnacht'ta.

Sevgili Dr. Oeri ...

Albert'ın ölümünün senin için ne anlama geldiğini biliyorum, çünkü onunla birlikte yaşayan benim de hayattaki son arkadaşım göçüp gitti. Biz, her geçen yıl daha da fazla geçmişin kalıntıları haline geliyoruz. Biz değil ama gözlerimiz çocuklarımızın yaşayacağı insan dünyasının geleceğinden uzaklaşıyor. Eşiği aşanların çoğu imrenilecek kişiler ancak dünyanın karanlığında dar bir ufuk ve cehaletin körlüğüyle kuşatılmış olanlara, sadece bir zamanlar güç ve canlılıkla dolup taşan, parça parça ufalanan ve uçuruma savrulan bütün varoluşlarını görmek için

Jung Bollingen'de taş kesiyor, 1950 yılı.
Jung, taşla çalışmanın kendisini atalarına bağladığını hissederdi.

günlerinin nehrini takip ederek hayat görevini yerine getirmek zorunda kalanlara şefkat duyuyorum. Ruhumuzun ne zamanın değişimiyle ne de yer sınırlamasıyla esir tutulduğu bir bölgeye ulaştığını öğrenmemiş olsaydık, bu ihtiyarlık gösterisi tahammül edilemez olurdu. Bu varoluş biçiminde bizim doğumumuz bir ölüm, ölümümüz de bir doğumdur. Bütünün ölçekleri bu tür bir dengededir. En içten sevgilerimle,

C.G. Jung[18]

Yazar ve ressam Maud Oakes'in Bollingen'i ziyareti şöyle bir portrenin oluşumunu sağladı:

> Jung uzun boylu, sağlam yapılı bir adamdı, yaşından dolayı sırtı hafifçe eğilmişti. Gözleri keskin ve derinliklerindeki parıltı deliciydi. Ağzı hassas, esprili ve inatçıydı, bütün varlığı bir sadelik, bilgelik ve anlayış duygusu yayıyordu. Jung, harika bir öykü anlatıcısı ve bir o kadar da iyi bir dinleyiciydi. Benim için o biliminsanı, sanatçı, ormancı ve şamanın birleşimi bir insandı.[19]

Yetmiş beşinci doğum gününü anmak için Jung, "şükran hediyesi olarak" üzerinde üç simya yazıtı bulunan yirmi inçlik kare bir taş işleme hazırladı. Taş, Bollingen'deki kulenin dışında duruyor ve "bunun bir açıklaması gibiydi."

Çirkin, şekilsiz bir taş dikilir burada
Ama ağırdır pahada
Aptallar tarafından çok küçümsenir,
bilge kişi tarafından ise bir o kadar sevilir.[20]

Jung'un yaptığı taş oyma, Bollingen, 1950.
Yetmiş beşinci doğum gününde Jung, "teşekkür hediyesi" olarak bir simya yazıtını taşa işledi.

Taş tabletler üzerinde çalışırken, atalarımla aramdaki kader bağlarının farkına vardım... Her zaman, kaderin atalarıma yönelttiği ve cevapsız kalmış soruları yanıtlamak zorunda kalıyordum ya da geçmiş çağların yarım bıraktı-

ğı şeyleri tamamlamam veya belki de devam ettirmem gerekiyormuş gibi hissediyordum.[21]

Çok sayıda değil, az sayıda kişi olduğu için, birisine ileriye bakma ve olması gerekenlerden bahsetme görevi emanet edilir. Bu kısmen benim işim ama olan şeyleri yok etmemeye de özen göstermeliyim. Kimse evinin üst katını yaparken temellerini yıkacak kadar aptal olmamalıdır, ayrıca temeller henüz düzgün bir şekilde atılmadıysa insan evini nasıl inşa edebilir?[22]

Hastalıktan sonra verimli bir çalışma dönemine başladım. Başlıca çalışmalarımın büyük bölümü o dönemde yazıldı. Sahip olduğum içgörü ya da her şeyin sonu imgesi bana yeni yorumlar yapma cesaretini verdi. Bundan sonra, fikirlerimi kabul ettirmeye çalışmak yerine kendimi düşüncelerimin akışına bıraktım. Böylece birbiri ardına sorunlar bana kendilerini gösterdiler ve şekillendiler.[23]

Answer to Job (Eyüp'e Cevap)

Kötülük sorunu, Jung'u çocukluğundan beri meşgul etmiş; birlikte yaşadığımız Tanrı'nın fikirleriyle ilgili imgeler, kavramlar, metaforlar ve bunların insan varoluşunun anlamı ve davranışları üzerindeki etkileri hakkındaki temel soruları, her zaman olduğu gibi, ortaya çıkarmıştı. Hastalar ve halk bu soruları yıllardan beri ona soruyorlardı. *Aion*'da "Tanrı'nın karanlık yüzü" konusunu ele almaya başladı ama daha doğrudan bir odaklanmaya ihtiyacı olduğunu gördü.

Kaçınılmaz *Answer to Job* çalışmasının habercisi düşçünün altta yatan tutumlarını gösteren bir sahnede sona eren uzun bir rüyaydı:

***Veba Şeytanı*; *Feldbuch der Wundarzney*, Strasbourg, 1540.**
Tanrı'nın yönettiği bir evrende kötülük sorunu, binlerce yıldır insan idrakini meşgul etmektedir. Hak edilmemiş ıstırap sorunu, Tanrı'nın kayırdığı Eyüp'ün İncil'deki öyküsünde ele alınmıştır.

***Anthony: "Bütün bunların sebebi nedir?"/Şeytan: "Sebebi yok.";* levha XVIII, *Tentation de Saint Antoine*'den, üçüncü seri, 1896. Taşbaskı, Odilon Redon.** Tanrı aynı zamanda bir melek olan Şeytan'ı, Eyüp'ü test etmek için kullandı.

Duvar boyunca uzanan bir galerisi bulunan, yüksek, daire şeklinde bir odaydı, buradan da dört köprü geniş bir kâse şeklindeki bir merkeze açılıyordu. Bu geniş kâse kocaman bir sütunun üzerinde duruyor ve sultanın yuvarlak tahtını oluşturuyordu... Hepsi devasa bir mandalaydı...

Birden merkezden dik bir merdivenin çıktığını, duvarın yukarısındaki bir noktaya yükseldiğini gördüm... Merdivenin en üst kısmında küçük bir kapı vardı ve babam, "Şimdi seni en yüce varlığa götüreceğim" dedi. Sonra diz çöktü ve alnını yere dokundurdu. Onu aynı şekilde diz çökerek ve büyük bir coşkuyla taklit ettim. Bazı nedenlerden dolayı alnımı yere kadar indiremedim, sanırım sadece birkaç milimetre mesafe kalmıştı.

Ben... teslimiyetimi tamamlamak için alnımı bütünüyle yere değdirmeliydim. Fakat bir şey beni bunu yapmaktan alıkoydu ve alnımı yerden birkaç milimetre uzakta tuttu. İçimden bir ses, "Her şey çok iyi ama tam anlamıyla değil" diyordu. İçimdeki bu şey cüretkârdı ve aptal bir koyun olmamaya kararlıydı: Özgür insanlarda buna benzer bir nitelik olmasaydı, Mesih'in doğumundan asırlar önce hiçbir "Eyüp Meseli" yazılmazdı. İlahi hükümler karşısında bile insanın her zaman bazı zihinsel çekinceleri olmuştur. Aksi takdirde özgürlüğü ne işe yarardı? Onu teh-

dit edeni tehdit edemeyecek olsaydı, bu özgürlüğün ne faydası olurdu?[24]

Eyüp'e uygun bir yaklaşım! Fakat "en büyük iç direnişlerin üstesinden gelmek" ve kendisine karşı fırtınalar koparacağını bildiği bir kitap yazma cesaretini bulması için daha güçlü bir içsel dürtüye ihtiyacı vardı.

> Ruhun insanın ensesinden yakalaması diye bir şey varsa eğer, işte bu kitap öyle ortaya çıkmıştır...
>
> Ateşli bir hastalık sırasında apansızın üzerime geldi...
>
> Sanki Bach ya da Handel'in harika müziği buna eşlik ediyordu... Hiçbir şey duymuyordum. Sadece harika bir besteyi dinlediğim hissine kapıldım... İçeriğinin beğendiğim ya da katılmadığım ilahi bilincin bir açılımı olduğunu hissettim. Bu gelişmenin farkına varmam bilinçlendirmesi iç dengem için rahatlatıcı oldu.[25]

MÖ 600-300 tarihli *Eski Ahit*'teki Eyüp'ün öyküsü bizi kararsız, çelişkili bir Tanrı imgesiyle karşı karşıya getirir. Yasaya ve dinine göre masum bir hayat süren ve dürüst bir adam olan Eyüp, Tanrı ile Şeytan arasındaki iddianın kurbanı olur. Eyüp, sahip olduğu her şeyi, çocuklarını, sürülerini, sağlığını, eşinin ve arkadaşlarının saygısını kaybetse, adil bir yargıç tarafından adil bir şekilde yargılanmasa ve hayatı kapısını çalan ölümle sonuçlansa, yine de Tanrı'ya sadık kalır mıydı?

***Mesih ve Şeytan*; gravür, Johann Sadler, Paris, 1582.**
Jung'un *Answer to Job* çalışmasının, "ilahi karanlığı" yani, hem iyi hem de kötünün paradoksal varlığının Tanrı'nın Tekliği içinde var olduğunu öne sürmesi birçok kişiyi rahatsız etti. Jung, Tanrı'nın sağ elinde Mesih ve sol elinde İblis ile hüküm sürdüğünü anlatan Romalı Clement'ten alıntılar yaptı.

Tanrı'nın izniyle Şeytan'ın kader yumruklarıyla sarsılan Eyüp, davasını Tanrı'nın önüne öfkeyle getirir: "Neden ben?" diye sorar. Tanrı'ya karşı Tanrı'dan yardım ister ve böylece Tanrı'nın hem "Kurtarıcı" hem de "Korkunç" olan bölünmüş doğasını kabul etmiş olur. Tanrı öfkeyle gürler. Eyüp, hem ölüme hem de Yaradan'ın her şeye kadir oluşuna biat etmiş bir varlık olarak adalet istemekten vazgeçer, "Kurtarıcımın yaşadığını biliyorum" diyerek teslim olur ve tüm çilelerinden sağ salim kurtulur.

Jung'un *Answer to Job*'u, mevcut Hıristiyan düşüncesi *"privatio boni"* ile doğrudan buluşuyor. Hıristiyanlık kötülüğü; iyiliğin yokluğu, Tanrı'nın dışında kalan ve bütünüyle insanın sorumlu olduğu bir şey olarak görür. Jung, "Eyüp Meseli"nde ortaya çıkan "ilahi karanlığı" tanır ve iyiyle kötünün paradoksal bir bütünün yarısı olduklarını, her ikisi de Doğu dinlerinde uzun süredir hâkim bir fikir olan Tanrı kavramı içinde yer aldığını savunur.

> Psikolojik deneyim, "iyi" dediğimiz şeyin, eşit derecede önemli "kötü" veya "kötülük" ile dengelendiğini göstermektedir. "Kötülük" yoksa, var olan şey her ne ise "iyi" olmak zorundadır. Dogmatik açıdan, "Kötü Varlık" İnsandan önce "Tanrı'nın Oğulları"ndan biri olarak var olduğu için, ne "iyi" ne de "kötü" İnsan'dan türetilemez. *Privatio boni* fikri, ancak Mani'den sonra Kilise'de yer almaya başlamıştır.
>
> Bu sapkınlıktan önce Romalı Clement, Tanrı'nın sağ ve sol elini kullanarak hükmettiğini, sağ elin Mesih, sol elin Şeytan olduğunu öğretti. Clement'in görüşü, karşıtları tek bir Tanrı'da birleştirdiği için açıkça tek tanrılıdır.
>
> Ancak Hıristiyanlık, karşıtların bir yarısını diğerinden ayırdığı ve Şeytan'da kişileştirdiği için düalisttir, ayrıca şeytan ebediyen lanetlenmiştir. Hıristiyanlık tektanrıcılık olduğunu iddia ederse, karşıtların Tanrı'nın içinde olduğunu varsaymak kaçınılmaz hale gelir.[26]

Mesih'in Kırbaçlanması;
suluboya tablo, Spinello Aretino, Floransa, 1400.
Jung, Tanrı'nın doğasına "gizemlerin gizemi" adını vermişti. Tanrı'nın hem iyiyi hem de kötüyü kapsayan ikili yönü, buna uygun olarak insanda yansıtılır: "yukarıdaki gibi, aşağıda da."

Pek çok ilahiyatçı şoke oldu. Çalışmanın Almanca baskısı üç dinin temsilcilerini öfkelendirdi. Çoğu eleştirmen hasmane bir tutum takındı. Jung, bundan "önyargı, yanlış anlama ve korkunç bir aptallık çığı" diye bahsetmişti. Amerikalı yayıncılar bir süreliğine bunu basmaktan korktular ancak çalışma yayımlandığında beklenmedik bir şekilde çok satar hale geldi. İncil'i yalnızca kulaktan dolma bilgilerle bilen insanların İncil'e merakla yaklaşmaları için ilham verdi. En iyi tepkiler gençlerden geldi; en coşkulu mektuplar sıradan insanlarca gönderildi.

Jung bunu, "İncil bilgini olarak değil" ama birçok kişinin adına konuşan "ruhban sınıfı dışından biri olarak" yazdığını söyledi. "Ebedi bir gerçeği açıklamak gibi bir niyeti olmamasına" rağmen, "kamuoyundaki derin düşünce ile bir şekilde buluşmayı" umuyordu. Derin duygu, kitapta ve ürettiği yoğun yazışmalarda onun üslubunu sıklıkla renklendiriyordu.

Rahip Erastus Evans'a şunları yazdı:

Muhafızların tiksindirici uyuşukluklarını rahatsız etmeye yönelik hoyrat teşebbüslerime yönelik son derece dikkat çekici ve objektif incelemenizden dolayı size gerçekten müteşekkir olduğumu söylememe izin verin. Nefret edilen bu küçük kitabın benim gözümdeki durumu bu...

Mümkün olduğunca uzun süre ahlaki bir korkak olarak kaldığıma sizi temin edebilirim. İyi bir küçük burjuva vatandaş olarak, dikkat çekmeden yaşıyorum ve başımı olabildiğinde eğiyorum; yaptığım düşüncesizliğin büyüklüğü karşısında hâlâ şok içerisindeyim ve bundan daha fazlasının olmayacağına yemin ediyorum çünkü barış, dostane bir komşuluk ve vicdanı rahat olanlar gibi huzurlu bir uyku istiyorum. Kaynayan kazanın içine atlayan tarifi imkânsız aptal neden ben olayım?

Ben melodramatik bir görüntü çizmek istemiyorum. Bunu sadece şahsi bilgi olarak anlatıyorum. Söylediğimiz gibi, "tekmelenecek bir köpek gibi" ona ulaştığımdan beri hiçbir erdemim ve uygun bir cürümüm yok. Ben, küçük ahlaki korkak, ağlamaya devam ediyorum: Neden bütün tekmelere ben maruz kalıyorum?

Bana karşı nazik, adil ve hoşgörülü davrandığınızdan bunları size anlatıyorum. "Kabalık" denen şey, Tanrı kalçanızı çıkarmanıza sebep olduğunda veya ilk doğanı öldürdüğünde hissettiklerinize kıyasla hafif kalır...

"Tanrı" denen şeyle ilgili deneyimlerimin bir yanı budur. "Kabalık" sözcüğü bunu tarif etmekte çok yetersiz kalır. "Kaba", "şiddetli", "zalim", "kanlı", "dehşetli", "şeytani" sözcüklerinden biri daha iyi olurdu. Düpedüz küfre düşmemiş olmamı uysallığıma ve kibar korkaklığıma borçluyum. Ve her adımda, hakkında hiçbir şey söylememem gereken güzel bir hayalin beni engellediğini hissettim.[27]

Yıllarca, yetmişin üzerinde Katolik ve Protestan ilahiyatçıyla ciddi tartışmalar yaptı ve "tüm gizemlerin gizemi" düşüncenin ötesindeki "Varlık" Tanrı'nın doğasından değil, her zaman "insa-

nın Tanrı'ya kendisinden bir anlam yarattığı fikri veya görüşünden", "Tanrı imgesinden" bahsettiğini, her zaman Tanrı ile insan, insan ile Tanrı arasındaki evrimsel ilişkiyi tartıştığını savundu.

RAHİP VICTOR WHITE'A ...

Görünüşe göre, meselenin can alıcı noktası, iki uyumsuz İyi ve Varlık kavramlarının kirletilmesinde yatıyor. Eğer benim yaptığım gibi, İyi'nin ahlaki bir yargı olduğunu ve kendi başına önemli olmadığını varsayarsanız, o zaman Kötülük onun karşıtı haline gelir ve birincisi kadar önemsiz hale gelir. Bununla birlikte, İyi'nin Varlık olduğunu varsayarsanız, o zaman Kötülük, Yokluk'tan başka bir şey olamaz ...

İyi ve Kötü'nün sadece yargı olduğunu, kıyaslanması imkânsız Varlık kavramıyla hiçbir ilgisi olmadığını kabul edebilirseniz, işler oldukça kolaylaşır...

Bir ilahiyatçının, İyi'nin ve Kötü'nün ahlaki yargılar olduğunu ve bir gözlemciye göre değişiklik gösterebildiği aşikâr gerçeğini kabul etmesi imkânsız mıdır? İyilik ve Varlığın kimliğine dair en ufak bir kanıt yoktur. Tanrı kesinlikle Varlığın kendisidir ve siz O'na *Summum Bonum** diyorsunuz.[28]

SAYGIDEĞER MORTON T. KELSEY ...

Summum Bonum'un çok iyi, çok yüce, çok mükemmel, ama idrakimizden de bir o kadar uzakta olduğunu varsaymak anlayışla karşılanabilir. Fakat nihai gerçekliğin, yaradılışının tüm niteliklerini, erdemini, aklını, zekâsını, iyiliğini, bilincini ve karşıtlarını temsil eden bir varlık ve aklımız için tam bir paradoks olduğunu varsaymak da aynı şekilde anlayışla karşılanabilir. İkinci bakış açısı, insan varoluşunun gerçekleriyle uyumlu, oysa birincisi kötülüğün ve ıstırabın açık varlığını izah edemiyor. Kötülük neden var? Bu kadim soru, ama bilinçsizde var olan yüce bir varlığın bulunduğunu varsaymadığınız sürece cevaplanamaz. Böyle bir model, Tanrı'nın neden bilinçli bir insan yarattığını ve neden ama-

* (Lat.) En Yüce İyilik (ç.n.)

cını onda aradığını açıklar. *Eski Ahit, Yeni Ahit* ve Budizm bunda hemfikirdir. Meister Eckhart şöyle söylüyor: "Tanrı, [yalnızca] Tanrı Katı'nda kutsanmamıştır. Ebediyen insanda doğmalıdır." Eyüp'ün yaşadıkları budur: Yaratıcı kendini insan bilincinin gözünden görür ve Tanrı'nın insan haline gelmesi gerektiğinin ve insanın ilahi "aklın" tehlikeli ayrıcalığıyla aşamalı olarak donatılmasının sebebi de budur. Mesih'in "Siz tanrılarsınız" sözünde de bunu görüyoruz ve insan kendini henüz tanımaya bile başlamadı.[29]

Answer to Job'ta Jung, Tanrı imgesinin ikiliğinin insanlığa da yansıdığını görür: "Paradoksal bir Tanrı imgesi, insanı kendi paradoksallığıyla hesaplaşmaya zorlar." Akut formdaki birbirine eş bu karşıtlar çatışması, insana katlanması halinde aşabileceği çok fazla ıstırap ve tecrübe verir.

Hıristiyanlar, ilahi kurtuluşa sadece en aşırı ve en tehditkâr çatışmalar yoluyla ve bunlar karşısında yılmamaları ama Tanrı tarafından damgalanmayı da kabul etmeleri koşuluyla ulaşabilirler... Bu sayede *imago Dei* kendini onda kavrayabilir ve Tanrı insan olabilir...[30]

***Dikenlerle Taçlandırılan Mesih*; tablo, Antonella da Messina (1430–1479).** Meister Eckhart ile aynı fikirde olan Jung, Tanrı'nın "ebediyen insanda doğması gerektiğini... Yaratıcının kendini insan bilincinin gözünden gördüğünü" söylemiştir.

Hıristiyan Kilisesi şimdiye kadar... Mesih'i tek ve tek Tanrı-insan olarak [kabul etmiştir]. Fakat üçüncü İlahi Varlık olan Kutsal Ruh'un insanda bulunması, birçok kişinin vaftiz edilmesinin sebebidir ve buradan da onların Tanrı-insan olup olmadıkları sorusu ortaya çıkar... Bu noktada Aziz Paul'u ve bölünmüş bilincini hatırlamamızda fayda var: Bir yandan kendisinin doğrudan Tanrı tarafından seslenilen ve aydınlatılan bir havari olduğunu, diğer yandan da "bedenindeki dikeni" çıkaramayan ve kendisini zehirleyen Şeytani meleğinden kurtulamayan bir günahkâr olduğunu hissediyordu. Yani, aydınlanmış kişi bile olduğu gibi kalır ve içinde yaşayan, şeklinin bilinen bir sınırı olmayan, onu her yönden kuşatan, yeryüzünün uçurumları kadar derin ve gökyüzü kadar engin yegâne varlık kişi karşısında hiçbir zaman kendi sınırlı egosundan daha fazlası değildir.[31]

***Mesih ve Buda*; tablo, Paul Ranson 1890–92.**
Jung, bütün dinlerin Tanrı'yı açığa çıkardığını kabul etmiştir:
"Hiçbirini diğerine tercih edemezdim."

Jung ve Hıristiyanlık

Çoğu zaman Jung yakın arkadaşlarına "ortaçağda olsaydık beni kâfir diye yakarlardı" derdi. Hıristiyanlıkla ilişkisi, evrensel bir bakış açısına sahipti ve eleştirel bir içeriden / dışarıdan biriydi.

> Hakikatin tek ve en yüksek tezahürünün Hıristiyanlık olduğuna kesinlikle inanmıyorum. Budizm'de ve diğer dinlerde de en az onun kadar gerçeklik vardır.[32]
>
> İsa, Mani, Buda, Lao-tzu bana göre ruhun tapınağının sütunlarıdır. Hiçbirini diğerine yeğleyemem.[33]
>
> Keşke Tanrı'nın kendini nasıl açıkladığını daha da net bir şekilde ilan etmeleri için teologlar Kabala'yı, Hindistan'ı ve Çin'i kabul etselerdi. Süreç içinde Hıristiyanlık bir noktaya kadar göreceli hale getirilirse, bu ad *majorem Dei gloriam* [Tanrı'nın büyük ihtişamı] yararına olur ve Hıristiyan doktrinine zarar vermez.[34]

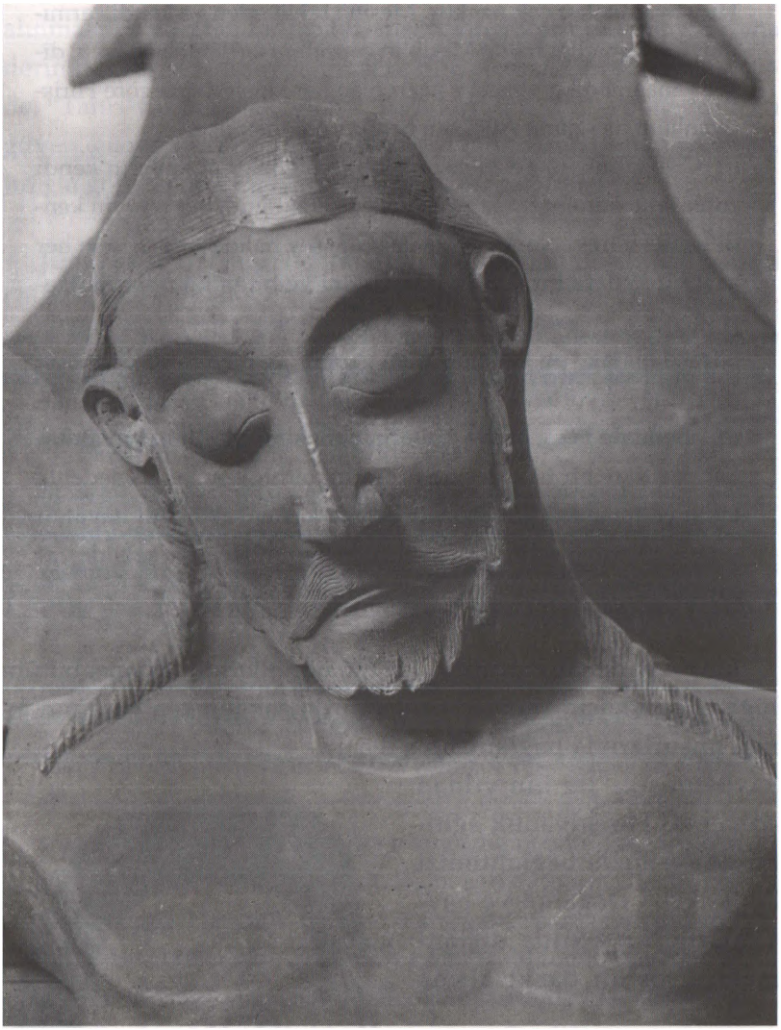
Jung açısından Hıristiyanlık, iki bin yıl önce bütünlüklü bir şekilde kurulmuş statik bir din değildi: "Hıristiyanlık sembolü, kendi içinde daha fazla gelişim tohumları taşıyan bir canlıdır. Temelleri ebediyen aynı kalsa da Hıristiyanlık her çağda yeniden yorumlanmalıdır" aksi durumda "geleneksellikte boğulur."

> Ruhun bizi götürdüğü hedefi dört gözle beklemek yerine, pentekostal [Tanrı'yla kişisel deneyim yaşama] hadiselere hâlâ

şaşkınlıkla bakıyoruz. Bu nedenle insanlık, gelecekteki durumlara karşı son derece hazırlıksızdır. İnsan, artan bilinç ve kavrayışa gitmeye, dini geçmişinden gitgide daha da uzaklaşmaya ilahi güçler tarafından zorlanır çünkü artık onu anlamamaktadır. Dini liderleri ve öğretmenleri, içinde bulundukları çağın bilinç düzeyinin başlangıcıyla hâlâ hipnotize edilmiş halde oldukları için bunları ve sonuçlarını anlayamazlar. Bir zamanlar "Kutsal Ruh" olarak adlandırılan şey, daha geniş bir bilinç ve sorumluluk yaratan, dolayısıyla bilişi zenginleştiren itici bir güçtür. Dünyanın gerçek tarihi, tanrının ilerici enkarnasyonu gibi görünüyor.[35]

"İlerici enkarnasyon", Hıristiyanlığın kurucusunun körü körüne taklidinde bulunmaz. Jung bir teoloğa, "Dinleyicilerinize Mesih'in ölümü ve dirilişinin onların ölümü ve dirilişi olduğunu nasıl açıklarsınız?" diye sordu Metaforik bir ölümü ve yeniden doğuşu, kendi karşıtlarımızın çarmıhını kurarak ve İsa'nın yaptığı gibi tam ve bireysel olarak yaşayarak bulabiliriz.

Mesih... kendine örnek bir ciddiyetle yaklaştı ve hayatının sonuna kadar, insan geleneğinden bağımsız ve kendi yasal geleneğine aykırı olarak, Yahudilerin gözünde en kötü sapkın ve ailesinin gözünde bir deli olarak yaşadı... Peki, ya biz? Mesih'i taklit ediyoruz ve onun bizi kendi kaderimizden kurtaracağını umuyoruz. Haliyle, küçük kuzular gibi çobanı bereketli otlaklara kadar takip ediyoruz. Yukarımızı ve Aşağımızı birleştirmekten hiç söz etmiyoruz! Tam tersine, Mesih ve çarmıhı bizi, kendi başımıza kaldığımız çatışmamızdan kurtarır... Kendimize, yani kendi çarmıhımıza ve kendimize dayanmak yerine, çözülmemiş çatışmalarımızı Mesih'e yüklüyoruz. Ne yazık ki kendimizi kendi çarmıhımızın değil "onun çarmıhının altına yerleştiriyoruz." O çarmıh Mesih'indi ve onu kendisi taşıdı. Kendini daha önce başkasının taşıdığı bir çarmıhın altına koymak, dünyanın hakaretleri ve alayı altında kendi çarmıhını taşımaktan kesinlikle daha kolaydır. Bu şekilde geleneğe sıkıca bağlı kalırsınız ve dindarlığınızdan dolayı övgü alırsınız. Bu iyi organize edilmiş bir Ferisilik'tir ve

***Çarmıhtaki Mesih*'ten detay; bronz, Alman, 1000 yılı.**
Jung, Mesih'in ölümünün ve dirilişinin kendi ölümümüzün ve yeniden doğuşumuzun metaforu olduğunu savundu. İsa'nın yaptığı gibi kendi karşıtlıklarımızın çarmıhını taşımanın gerçek şifaya giden yol olduğunu ileri sürdü.

Hıristiyanlık'tan çok uzaktır. Mesih'i taklit eden ve kendi çarmıhını taşıyamadığı halde Mesih'in çarmıhını sırtlamak isteyen, diğer yanağını da çevirmeye hazır olan her kimse, bana göre Hıristiyanlığın mesajının ABC'sini henüz öğrenmemiştir.

Cemaatinizin, geleneksel öğretilere gözlerini kapatıp kendi ruhlarının karanlığından geçmeleri gerektiğini, her bireyin kendi kişisel görevi olarak içinde taşıdığı şey haline gelmek için her şeyi bir kenara bırakması gerektiğini ve bu yükü onların üzerinden hiç kimsenin alamayacağını idrak etmelerini sağlayın. Sürekli olarak "bu kadeh bizden geçsin" ve bize zarar vermesin diye dua ediyoruz. Mesih bile böyle yaptı ama başarılı olamadı... Belki de biz... başka şeylerin yanı sıra, Mesih'in hayatının her özellikte bir bireyleşme prototipi olduğunu ve bu nedenle taklit edilemeyeceğini keşfedebiliriz: kişi ancak kendi hayatını ortaya çıkardığı sonuçlarıyla birlikte bütünüyle aynı şekilde yaşayabilir.[36]

Jung'a göre, Hıristiyanlık, İsa'nın öğretilerinin aksine, bütünlüğe ulaşmak için yeniden canlandırılması gereken yaşamın temel unsurlarıyla bağlantısını kaybetmişti: "İki bin yıldan daha eski Hıristiyanlık eğitimi dünyamızla bağlantımızı kopardı."[37] Doğanın ve hayvanların bu şekilde dışlanması, Eros'un baskı altına

Ouroboros.
Kendi kendini yiyen ve yeniden yaratan yılan, yani Ouroboros, Gnostiklerin kozmosu karakterize etmek için kullandıkları, ebedi varoluşun kadim bir sembolüdür. Jung, dördüncü yüzyıl Gnostik metinlerinde (1945'te keşfedilmişlerdir) kendi fikirlerinin çoğunun doğrulandığını gördü.

alınması ve yaratıcı fanteziler, insanı dürtülerinin yanında daha derinlikli kişisel olmayan güçlere de yabancılaştırdı. Aynı şekilde, "Tanrı-yasalara sıkı sıkıya bağlı korkunç din" ve inanca aşırı güven, *gnosis* veya doğrudan Tanrı'yı tanımanın önüne geçmişti. Jung'a göre, "Din dini deneyime karşı bir savunmadır."

Jung, 1945'te Nag Hammadi'de keşfedilen dördüncü yüzyıl Gnostik metinlerinin birinci cildini armağan olarak aldığında, burada "Jung Kodeksinde" bireyleşme süreci ve *gnosis* olarak din de dahil olmak üzere kendi fikirlerinin çoğunun birer teyidini buldu.

> Örneğin Aziz Paul, entelektüel veya felsefi çaba ya da inançla değil, onun doğrudan deneyiminin gücüyle Hıristiyanlığı benimsemişti. Onun inancının dayanağı buydu ama modern teolojimiz bunu tersine çeviriyor ve önce inanmamız gerektiğini, daha sonra içsel bir deneyime kavuşacağımızı savunuyor fakat bu tersine çevirme insanları yanlış bir rasyonalizme zorluyor ve hatta dini bir deneyim olasılığını bile dışlıyor.[38]
>
> İnsanlar bilgiyi kaybettiklerinde inançtan söz ederler. Tanrı'ya olan inanç ve inançsızlık yalnızca vekil ifadelerdir. İçsel deneyim haklı olarak onun için dışsal deneyim kadar anlamlı olduğu için bilgisiz ilkel Tanrı'ya inanmadığını bilir. Hâlâ teolojisi yoktur ve tuzak kavramların kafasını karıştırmasına henüz izin vermemiştir. Hayatını –zorunlu olarak– dış ve iç gerçeklere göre ayarlar ve bizim gibi, süreksiz bir niteliği olduğunu hissetmez. O bir dünyada yaşarken, biz sadece bir yarısında yaşıyor, sadece diğerine inanıyor ya da hiç inanmıyoruz. Bu diğer yarıyı sözde "ruhsal gelişim" ile tamamen ortadan kaldırdık, daha da komiği güneşe inanın ya da inanmayın bu durum kendiliğinden ortaya çıkan elektrik ışığıyla yaşadığımız anlamına gelir.[39]

Jung Hıristiyanlık'ta birbirleriyle çatışan karşıtları sık sık tartardı. Protestanlığın bireysel vicdanını Katolik mezhebinin otoriter kolektivizmi karşısında sonuna kadar desteklemiş olsa da, birincisinin ritüel ve sembolizm yoksunluğundan, rasyonalist olu-

Güney Amerika sahilinde okyanus tabanına yerleştirilmiş Meryem Ana Heykeli, 1978. Fotoğraf, Rosalie Winard.

Ataerkil dinlerde dişinin su altında kalışını kınayan Jung, Meryem'in Katolik mezhebi tarafından arabulucu ve Cennetin Kraliçesi olarak tanınmasıyla bu durumun kısmen telafi edildiğini hissediyordu.

ğundan, "İncil'e bağlı", "Hıristiyanlık merkezli", "tanrının üçte biri" Hıristiyanlığını eleştirdi. En azından Katoliklik "sürekli vahyi" ve Meryem'deki dişil ilkeyi arabulucu ve cennetin kraliçesi olarak kabul ediyordu.

Jung, "Hıristiyan olarak Katolikliği ve Protestanlığı kendi içimde birleştirme mücadelem, karakter eksikliğinin bariz bir kanıtı olarak tam anlamıyla Ferisileri hatırlatan bir tutumla bana karşı kullanılıyor"[40] eleştirisini yaptı. Fakat "arabulucu bir pozisyon bulmanın" daha da ileri bir gelişime işaret ettiğini söyledi.

> Bu dünya yegâne dünya olduğu için şu soruyla karşı karşıya kalıyoruz: Bununla nasıl başa çıkacağız? Kendimizi sadece dünya görüşümüzle sınırlayamayız, Hıristiyanların ve Budistlerin, vb.'nin biraz ötesine geçen bir görüşün mümkün olduğu bir bakış açısı bulmaya çalışmalıyız... Kişi sadece Protestan veya Katolik olamaz. Bu çok yüzeysel olur, çünkü neticede biri diğerinin kardeşidir ve sadece birinin geçersiz olduğunu ilan ederek bundan kurtulamayız.[41]

Jung'un mücadele ettiği din adamlarından biri olan Papaz Walter Bernet, karşılıklı yazışmalarını aşağıdaki özeti içeren bir makaleyle birlikte yayımladı:

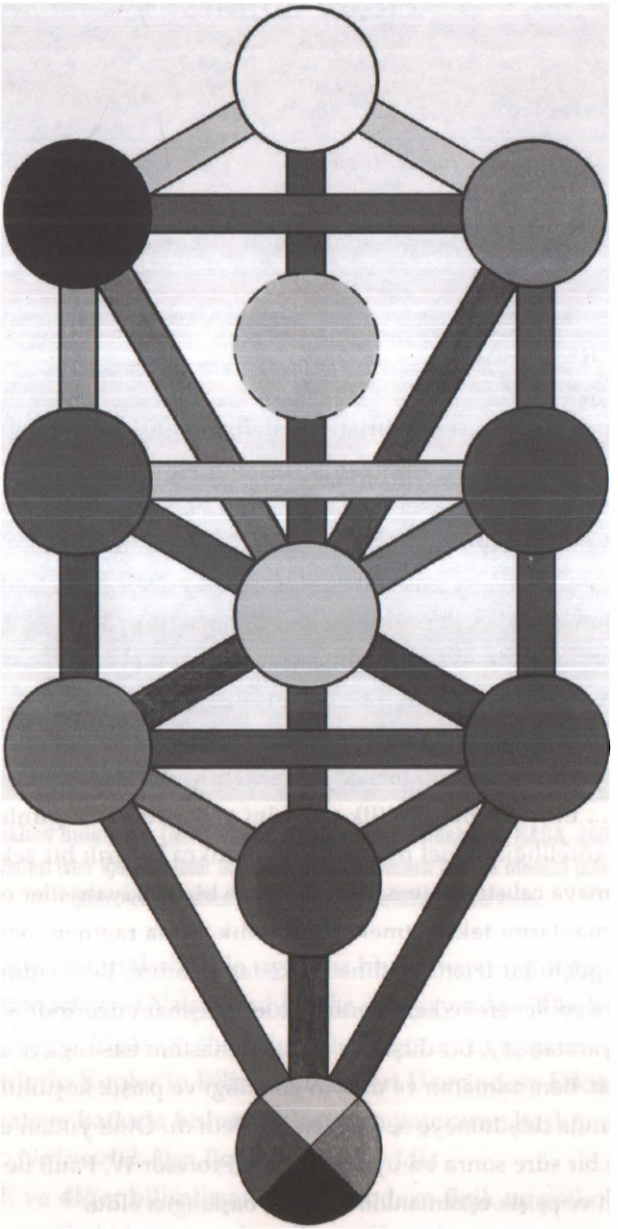
***Aziz Mikail ve Ejderha*; Fransız gravürü, 1644.**
Jung, gerçek bir Hıristiyan'ın barış için değil, Aziz Mikail ve ejderha gravüründe sembolize edildiği gibi bir savaş içinde var olduğunu yazdı. Bilinçli bir insan, içinde savaşan karşıt güçleri bünyesine katarak, "Tanrı'nın bir aracı" haline gelir.

İlahiyat biliminin bu yabancısı, insan deneyimini talep ettiği amansız bir kararlılıkla, kiliseyle ilişkili Tanrı konusundaki rahatsız edici eleştirisiyle, özellikle Protestan Kilisesi ile ilgili cesur görüşleriyle, çağdaş teolojik düşünceye yine teolojinin menfaati için kesinlikle gerekli olan ve sertlikleriyle yol gösteren sorular yöneltmektedir.[42]

Arkadaşı Peder Victor White'a Jung şunları yazdı:

Hiçbir Hıristiyan'ın güvenli bir kilise sırasında uyuması istenmez... Kişisel hayatımda, gerçek bir Hıristiyan'ın gül bahçesinde yaşamadığını, onun barış ve huzur için değil, savaş için var olduğunu keşfettim. Üstelik, herkesin doğasının benimki kadar kavgacı olmadığını ciddi biçimde gördüm, ancak içimde belli bir huzur haline –*Deo concedente*– erişmiş olsam da, bunun bedelini oldukça rahatsız edici bir çatışma haliyle ödedim. Fakat barışçıl bir doğa belli bir yüksek bilinç düzeyine ulaşmış olsa bile, Tanrı kendi karşıtlarını insanda birleştirmek istediği için insan, ruhundaki karşıtların şiddetli çatışmasından kaçamaz. Kolektifin ötesinde daha dürüst ve eksiksiz bir bilinç kurulur kurulmaz, insan artık kendi içinde bir amaç değil, Tanrı'nın bir aracı haline gelir ve bu çok gerçektir, bunun hafife alınacak bir yanı yoktur.[43]

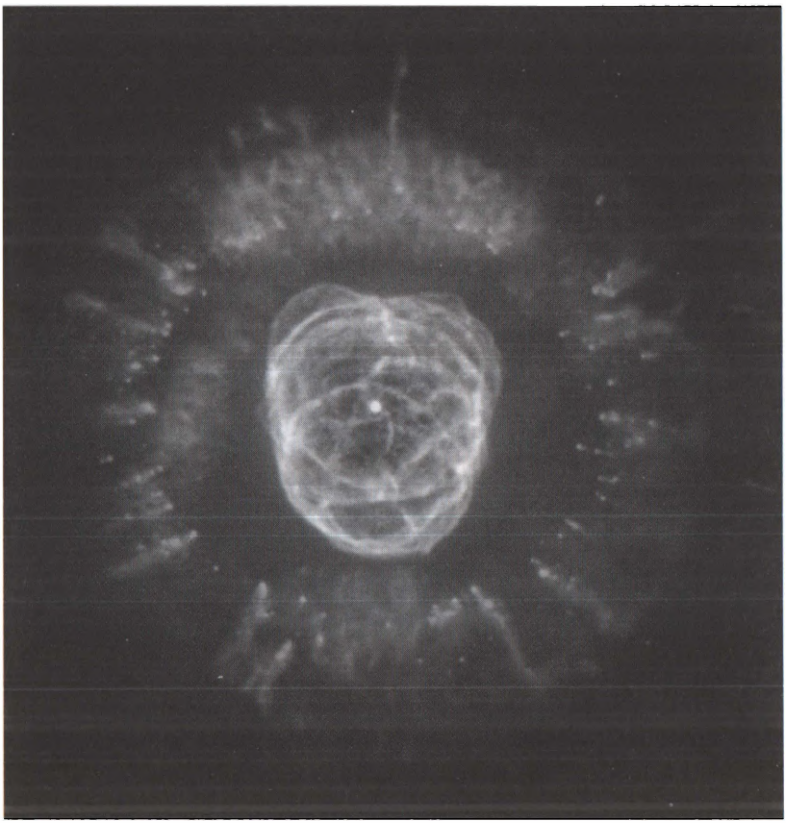
***Kabalistik Hayat Ağacı*; tablo, James ve Nancy Wasserman 1992.**
"Yeni fizik", Kabala gibi ezoterik geleneklerde görülen bağlantılara işaret etmektedir. Jung, fikirlerinin yüksek matematik ve bilimdeki yeni keşiflerle doğrulanacağını görmüştü.

Eşzamanlılık

Jung, Eyüp, Tanrı ve Hıristiyan ilahiyatçılarla ilgilenmeye başlar başlamaz, buna bilim insanlarını da ekledi. Psişik eşzamanlılıkla ilgili tezi, geleneksel zaman, mekân ve nedensellik fikirlerine meydan okumasıyla bilimsel çevrelerde heyecan yarattı. Psikolojisinin, meslektaşları psikiyatrlar tarafından değil, yeni fizik bilimi tarafından kabul edileceğini ve kanıtlanacağını sık sık söylemişti. Aklını başlangıçta eşzamanlılığa yönelten, temel çalışmasında bir rüyadan esinlenen seçkin bir biliminsanıydı.

> Profesör Einstein, birkaç kez akşam yemeğinde konuğum oldu... Einstein'ın görelilik teorisini geliştirdiği ilk günlerdi. Bize göreliliğin temel prensiplerini oldukça başarılı bir şekilde aşılamaya çalıştı. Matematikçi olmayan biz psikiyatristler onun argümanlarını takip etmekte zorlandık. Buna rağmen, onunla ilgili güçlü bir izlenim edinecek kadar anladım. Beni ciddi anlamda etkileyen ve kendi entelektüel çalışmam üzerinde kalıcı etki yaratan şey, bir düşünür olarak dehasının basitliği ve açıklığıydı. Beni zamanın ve uzayın göreliliği ve psişik koşulluluğu hakkında düşünmeye sevk eden Einstein'dı. Otuz yıldan daha uzun bir süre sonra bu uyaran, fizikçi Profesör W. Pauli ile ilişkimin ve psişik eşzamanlılık tezimin başlangıcı oldu.[44]

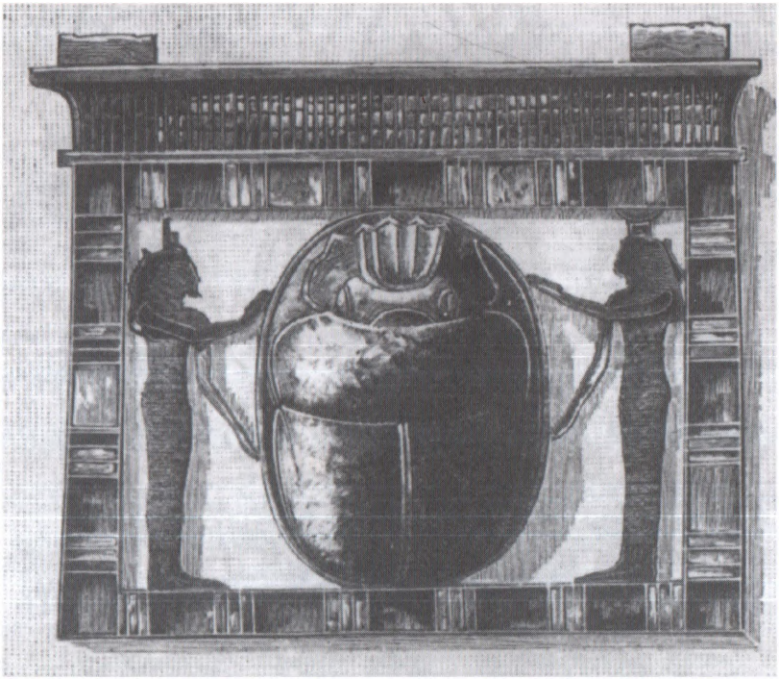
Jung, materyalini yayımlamadan önce yirmi yıllık ihtiyatlı bir bekleyişe geçti. Çalışması, Nobel ödüllü fizikçi ve arkadaşı Wolf-

Eskimo bulutsusu (NGC-2392); Hubble Uzay Teleskobu, NASA, 2000.
Dünyamızı ister içeriden ister dışarıdan görsün, modern fizik ve modern psikoloji, gözlemcinin gözlemlenen üzerindeki etkisini kabul eder.

gang Pauli'nin makalesiyle uyumlu bir konuyu işliyordu. Pauli, *The Interpretation of Nature and Psyche* adlı yayında, "The Influence of Archetypal Ideas on the Scientific Theories of Kepler" (Arketipik Fikirlerin Kepler'in Bilimsel Teorileri Üzerindeki Etkisi) isimli bir makaleye katkıda bulundu. Jung'un yayınının başlığı da *Eşzamanlılık: Nedensellik Dışı Bağlayıcı Bir İlke* idi.

Pauli ve diğer biliminsanlarıyla modern fizik ve psikoloji arasında artan ilişki konusunda yıllarca fikir alışverişinde bulundu. Her iki disiplin "bilinmeyen bir alanı –biri dışarıdan, diğeri içeriden– görür. Psikoloji ile yüksek matematik arasındaki müzake-

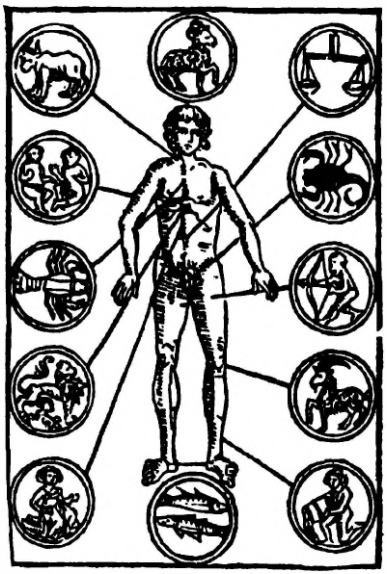

***Bokböceğinin İbadeti*; Mısır resminde bir gravür.**
Eşzamanlılık, tıpkı bir hastanın yenilenmenin sembolü olan altın bir bokböceği rüyasını anlatması gibi, Jung'un pencerede bir böceği gözlemlediği zamandaki "anlamlı bir tesadüf" ile işler.

relerin nedeni de budur. Modern fizik, dünyanın birkaç boyuta sahip olma olasılığını artık reddetmiyor" dedi.[45]

Sevgili Profesör Pauli,

Bana Jordan'ın makalesini gönderdiğiniz için çok teşekkür ederim. Fizikçinin gözlem tarzının psikolojik alanı fiilen değiştirmesiyle ilgili olduğu için bu makalenin basılması gerektiğini düşünüyorum. Bu makale kaçınılmazdı. Gözlemlenenin de gözlenen tarafından yaratılan bir kargaşa olduğu sonucuna varmasıyla, atomun bilinmeyen iç kısmının tutarlı araştırmacısı, gözlemin yol açtığı kargaşada gözlem sürecinin doğasının algılanabilir hale geldiğini görmekten kendini alıkoyamaz. Daha basit bir ifadeyle, bir kara deliğe yeterince uzun süre bakarsanız, içeriye

***Astrolojik Karşılıklar*; ağaç baskı, 1630.**
Karşılıklar astroloji sözlüğünde görülebilir. Sembolik olarak zodyak "işaretleri" şeklinde düzenlenen algılama biçimleri, insan vücudunun alanlarını etkiler ve evreni insanla birleştirir.

bakanı algılarsınız. Bu aynı zamanda yogada tüm bilişi bilincin mutlak boşluğundan türeten biliş prensibidir.[46]

PROFESÖR WOLFGANG PAULI'DEN

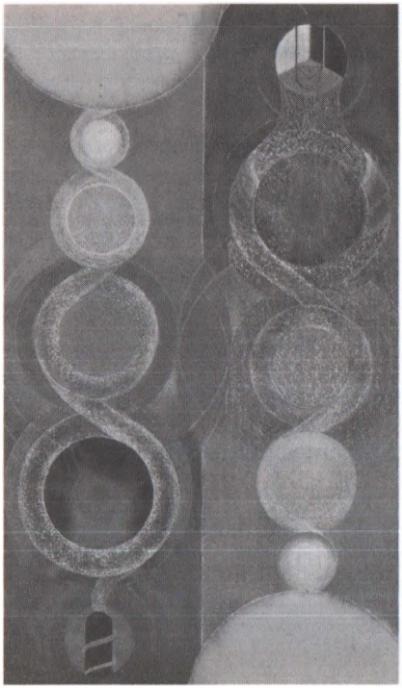
Sevgili Profesör Jung,

"Bilinçli" ve "bilinçsiz" kavramlarına ilişkin epistemolojik durum, fizikteki "tamamlayıcılık" durumuna oldukça yakın bir benzetme sunuyor gibi görünüyor. Her "bilinçdışının gözlem," yani bilinçli olmayan içeriklerin her bilinçli gerçekleşmesi, aynı içerikler üzerinde kontrol edilemeyen reaktif bir etkiye yol açar... "Mikrofiziğin" gelişiminin, doğanın bu bilimde tarif edilen yönteminin yeni psikolojidekine çok yakın olduğu yadsınamaz.[47]

JUNG'DAN PROFESÖR NELSON'A:

Modern psikolojinin modern fizikle karşılaştırılması boş bir konuşma değildir. Her iki disiplinin de, taban tabana zıtlıklarına rağmen, en önemli ortak noktalarından biri, her ikisinin de, yalnızca benzer düşünce dünyasına, Görünmez ve Somut Olmayan'ın "aşkın" bölgesine yaklaşmaları gerçeğidir.[48]

Eşzamanlılık, Jung'un "zaman içinde bir yaratma" dediği şeyde görünmez dünyayı eylem halinde gösterir.

***Solak Tantra Yantra* # 3; tablo, Morris Graves, 1982.**
"Yeni fizik" bize her şeyin enerji şeklinde fiziksel gerçek ve psişik anlamda bağlantılı olduğunu hatırlatır.

Eşzamanlılık, belirli bir psişik olayın bazı harici psişik olmayan olaylarla paralel olduğunu ve aralarında nedensel bir bağlantı olmadığını belirtir. Yani bir anlam paralelliğidir.[49]

Jung, süreç içindeki bu anlamlı tesadüfün bir örneği olarak, tıpkı bir hastanın altın bir bokböceği hayalini anlatmasında olduğu gibi, Mısır'da yeniden doğuşun sembolü olan bokböceğine benzeyen bir böceğin fiziksel dünyasında aniden ortaya çıkışından bahseder. Daha sonra meydana gelecek bir ölüm veya felaketi önceden haber veren bir rüya, diğer bir örnek olabilir. Ölüm anında duran bir saat ya da camın kırılması eşzamanlılıktır.

Bu tür olayların mantıksal bir açıklaması veya fiziksel bir sebebi yoktur. Zaman ve uzay göreceli hale gelir. Neden ve sonuç olarak değil, ama "zamanda bir araya gelme – yani eşzamanlılık" halinde ruh ve madde birleşmiş, iç ve dış yaşam çakışmıştır.

Senkronize bir olayın amacı, deneyimleyen için anlamlıdır, bu da arka planda işleyen yaşamın daha büyük güçlerine, fenomenin "düzenleyicisine", aşkın nedene işaret eder. Ortaçağda bu, "karşılık" terimi altında belirtilmiştir. *I Ching*'in "okunabilir arketipleri" de dahil olmak üzere Çin bilimi, aynı ilkeye dayanmaktadır.

Jung, Batı düşüncesinin bilimsel zaman, mekân ve nedensellik kipleriyle çelişmeyen bir ilke ve daha ziyade ona tamamlayıcı bir

***Dört Beyin*; tablo, Rachel Napaljarri Jurra, Waadpiri halkı, Orta Avustralya, 1992.**
Aborijin felsefesi, insan deneyiminde dört beyin, dünyamızla ilişkimizi tanımlayan dört düzey olduğunu varsayar: hikâye beyni (Tjukurrpa), mitler/düşünceler; aile beyni (Walytju), ilişkiler/duygular; toprak beyni (Ngurra), coğrafya/çevre; vücut beyni (Kurunpa), fiziksel/moleküler.

***Kibar Âşıklar*; Reza Abbasi'nin elyazması resmi, İran, Safevi Hanedanlığı, 1630.** Âşıklar tarih boyunca ve edebiyatta, hep "tek vücut, tek yürek" olacak ve birbirlerinin düşüncelerini düşünebilecekleri kadar birbirilerine bağlanmışlardır.

eklenti olan eşzamanlılığı "nedensel olmayan düzen" olarak adlandırdı. Bilimsel deneysel araştırmanın istatistiklerle tekrarlanabilen ve ölçülebilen düzenli olaylara dayandığı durumlarda, eşzamanlılık öznel olarak anlamlı olsa da, nesnel olarak doğrulanması zor olan istisnaya işaret eder. Yine de "istisnalar gerçeklerdir ve yokmuş gibi ele alınamazlar." Bunlar "özel bir doğa olayları sınıfıdır."

> Bilimin istatistiksel yöntemi, eşzamanlılıkla tamamlayıcılık ilişkisi içindedir. Bu, istatistiksel olarak gözlemlediğimizde, eşzamanlılık fenomenini ortadan kaldıracağımız ve... eşzamanlılığı kurduğumuzda istatistiksel yöntemi terk etmemiz gerektiği anlamına gelir.[50]
>
> Bilimsel dünya tasvirimizin temelinde yer alan nedensellik, her şeyi diğer paralel süreçlerden titizlikle izole etmeye çalıştığı münferit süreçlere ayırır. Dünya hakkında güvenilir bir bilgi elde etmek istiyorsak bu yöntem kesinlikle gereklidir, ancak felsefi açıdan olayların evrensel ilişkisini bozma veya belirsizleştirme dezavantajı vardır ve haliyle bu da örneğin dünyanın birliği gibi daha büyük bir ilişkiyi kavramayı zorlaştırır... Bununla birlikte, meydana gelen her şey aynı "tek dünyada" gerçekleşir ve bu dünyanın bir parçasıdır. Bu nedenle, olaylar birliğin öncül yönüne sahip olmalıdır.[51]

Modern fizik zaten bu yöne dikkat çekmektedir. Nedensellikle desteklenen geleneksel bilimsel doğa yasaları kavramına, özellikle dört boyutlu düşüncenin kabul edildiği kozmik arenada (çok büyük nesneler) ve atom altı alanda (çok küçük nesneler), içsel olarak itiraz edilmektedir.

> Modern fizik, doğa yasalarının mutlak geçerliliğini paramparça etti ve göreceli hale getirdi ... Ancak, neden ve sonucun yalnızca istatistiksel olarak geçerli ve görece doğru olduğu ortaya çıkarsa, doğal süreçleri açıklarken başka izah faktörleri aramak zorunda kalacağız.[52]

"Eşzamanlılığın belirli bir fenomeni, arketiplerle bağlantılı görünüyor." Eşzamanlı olaylar neredeyse her zaman duygu artışı sırasında veya bu nedenle ortaya çıkar. Sanki bilinç eşiği düşürülmüş gibi olur ve bu da bilinçdışının, içeriğinin bilinçli yaşamda kendini göstermesine imkân tanır.

Bu yüksek duygu alanları, doğuştan gelen "karakterde evrensel olan ve herkeste aynı duyguları uyandıran davranış kalıpları" gösteren ölüm, ölümcül tehlike, felaketler, zihinsel ya da fiziksel hastalıklar veya ilişki krizleri gibi arketipik durumlarda ortaya çıkar. Benzer şekilde, anne ile çocuk veya âşıklar arasındaki gibi yakın arketipik ilişkiler genellikle eşzamanlı telepatik iletişim üretirler.

Jung için arketipler "bir damgalayıcıyı önceden varsayan bir izdir" ve "arketip sadece Tao'nun adıdır, Tao'nun kendisinin değildir." Ve "tıpkı fizikçinin atomu bir model olarak görmesi gibi, arketipik fikirleri bilinmeyen arka planı görselleştirmeyi sağlayan eskizler olarak görüyorum" der.

Biz... ruhta zaman ve mekân kanunlarına tâbi olmayan bir faktör beklemek zorundayız çünkü tam tersine bu onları bir dereceye kadar bastırabilir. Başka bir deyişle, bu faktörün zamanın ve mesafesizliğin niteliklerini, yani "sonsuzluk" ve "her yerde bulunma" gibi nitelikleri taşıması beklenir. Psikolojik deneyim böyle bir faktörü bilir; elbette bu, göreceli ifadeyle, zaman ve uzayda her yerde var olan arketip dediğim şeydir. Her zaman ve her yerde bulduğumuz ruhun yapısal bir unsurudur ve bütün bireysel ruhların birbiriyle özdeş olduğu ve kadim çağlardaki insanların *anima mundi* veya *psyche tou kosmou* [kozmik ruh] olarak adlandırılan bölünmemiş Ruh gibi işlev gördükleri yerdir. Bu, metafizik bir spekülasyon değil, gözlemlenebilir bir gerçektir ve bu nedenle sayısız mitolojinin, yani bilinçdışı fantezinin tezahürünün anahtarıdır... Psikolojik açıdan bakıldığında, özünde bir birlik değil, salt bir benzerlik olabilir... ama burada parapsikoloji, örneğin öngörü eylemi ve önceden bilinen nesnel gerçek gibi iki ayrı olayın temel bir kimliğini açıkça gösteren psi-fenomeni ile devreye girer. Bu deneyimler, söz konusu faktörün ruhun içinde ve dışında bir ve aynı olduk-

larını göstermektedir... Sıradan zihinlerimizde, zaman ve mekân dünyalarında, bireysel ruhun içindeyiz. Arketip durumunda ise kolektif ruh halindeyiz, uzay-zaman kategorilerinin görece ya da mutlak olarak ortadan kaldırıldığı bir dünya sistemi içinde oluruz.

Bu, güvenli bir şekilde nereye kadar gidebileceğimizle ilgilidir. Dört boyutlu bir sistemde istediğimiz gibi hareket edemediğimiz için bunun ötesinde bir yol görmüyorum; bu sadece bizim başımıza gelebilir. Entelektüel imkânlarımız yalnızca arketipik deneyimlere ulaşabilir ama bu alanda öncü güç biz değiliz, sadece hareket eden nesneleriz. Dolayısıyla bilinen anlamıyla deney imkânsız hale gelir... Arketip ile eşzamanlı olay arasında bir düzenlilik yoktur...

Pratikte görece nadir bir fenomen olmasına rağmen, eşzamanlılığın, sözde madde ile sözde ruh arasında bir karşılaştırılamazlığın bulunmadığı evrende yani *Unus Mundus*'ta her şeyi kuşatan bir ilke faktörü olduğunu varsaymakta bence haklısınız. Bu noktada insan için derin sulara giriyoruz ve en azından kendi açımdan, bu dipsiz derinliklere ses olmaktan çok uzakta olduğumu itiraf etmeliyim.

Bu bağlamda, her zaman doğal sayının muammasıyla karşılaşıyorum. Bulunduğu kadar da keşfedilmiş olduğu için Sayı'nın gizemin anahtarı olduğuna dair içimde belirgin bir his var. Sayı hem anlam hem de niceliktir. İkincisi için benliğin temel arketipinin aritmetik niteliklerine ve...bunun Dört'ün tarihsel ve ampirik olarak iyi belgelenmiş varyantlarına başvuruyorum...

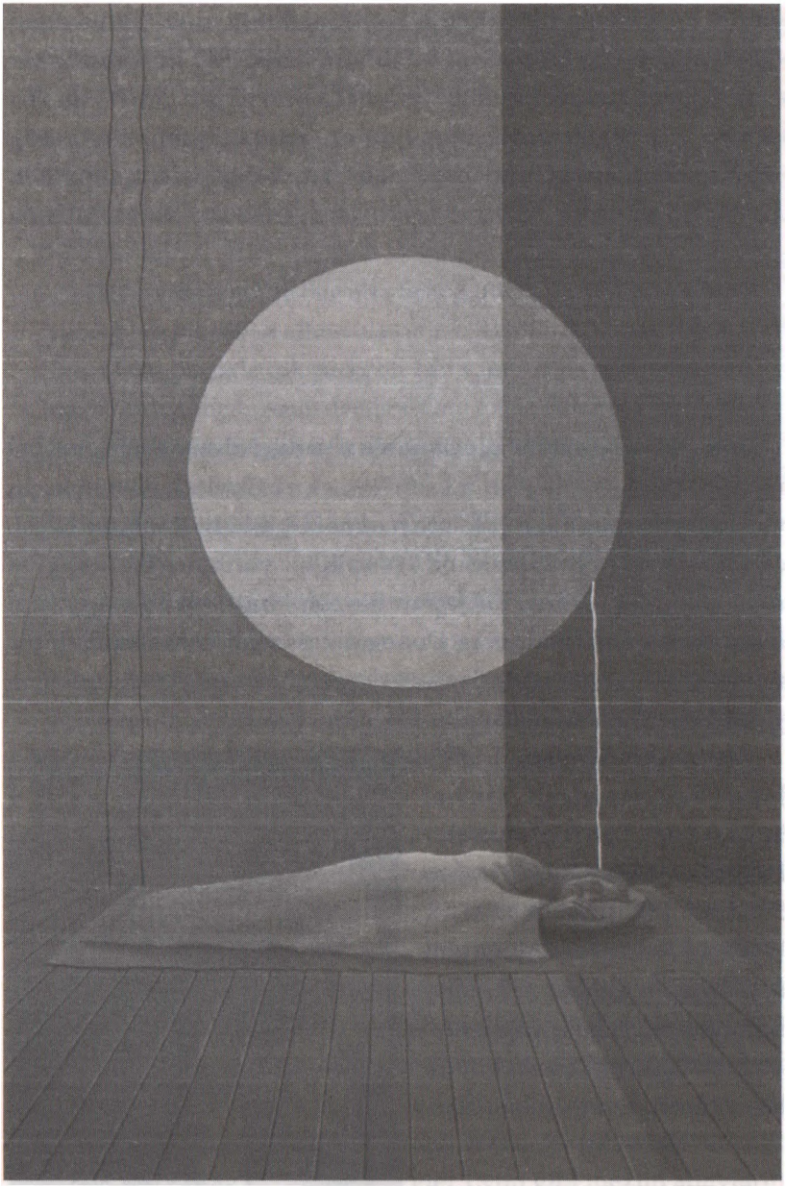
Görünüşe göre, bu tür bilmeceleri çözemeyecek kadar yaşlıyım ama umarım genç bir zihin bu zorluğu üstlenir. Buna değer.[53]

Analist William Alex, Jung'a veda etmek için elinde mezuniyet diplomasıyla onun Zürih'teki evine gitmişti.

Caddenin aşağısında park etmiş arabama kadar bana eşlik etmesine şaşırdım. Jung sessizce yanımda yürüyordu, ağzında

piposu vardı, belli ki düşüncelere dalmıştı, ben de hiçbir şey söylemedim. Birden bana döndü ve "Beni neden anlamıyorlar?" diye sordu. Sesinde daha önce duymadığım hem kederli ve sorgulayıcı hem de incinmiş bir tonlama vardı. Tepkisel olarak "onlar" derken neyi kastettiğini bildiğimi hissettim. "Onlar" dışarıdaki dünyaydı, içsel dünya yani insan ruhuyla ilgili keşiflerini, içgörülerini yanlış anlamakta ve yanlış aktarmakta ısrar eden bilim, akademik psikoloji ve psikiyatrinin kurumsallaşmış dinler dünyasıydı. Onun sorusunda, kabul edilen ve bilinenin ötesine bakmaya cesaret eden ve bundan farklı bir şey yapamayan kâşifin, araştırmacının yalnızlığını hissettim.

"Dr. Jung, sizi neden anlamadıklarını yaşayan herkes kadar iyi biliyorsunuz. Muhtemelen zamanınızın elli ya da yüz yıl ilerisinde olduğunuz için değil mi?" dedim. Kısa bir süre bana baktı, sessizce başını salladı, sonra elini uzatıp benimle tokalaştı.[54]

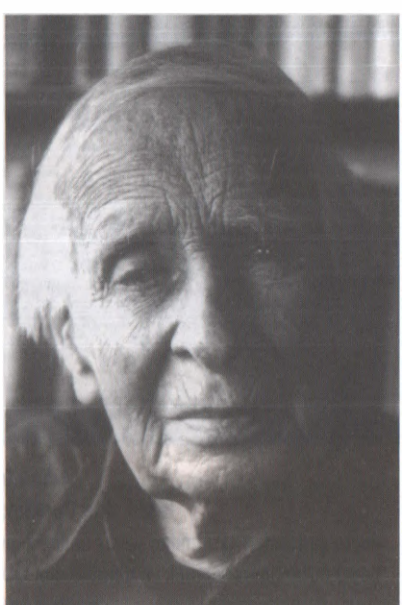
***Adlandırma*;**
tablo, Joe Geshick, Ojibway, 1993.
Jung, çağdaşları tarafından yanlış anlaşıldığını hissediyordu; onun yalnızlığı, tek başına hayal kuran, geri dönmek ve gördüklerini anlatmak için keşfedilmemiş bölgelere giden öncünün yalnızlığıydı.

Mektuplar

Jung, bir dizi seçkin uluslararası ziyaretçi akınına uğramasına rağmen, dünyayla iletişimini sürdürmek ve fikirlerini iletmek için mektup yazmayı daha çok tercih etmeye başladı. Bunların hepsi, çalışmasının yorumlanmasında önemli bir yardımcıdır. Jung, Parapsikolog J.B. Rhine, bir Japon filozof, Hintli bir biyolog, tüm inançlardan teologlar, ücra Donegal kasabasındaki İrlandalı bir rahip ve bir Batı Avustralyalı öğretmen/yazar ile mektuplaşma yoluyla tartışmalar yaptı.

Hermann Hesse, James Joyce, Eric Neumann, Miguel Serrano, Sir Laurens van der Post, Sir Herbert Read, Upton Sinclair, J.B. Priestley, H.G. Wells ve Kont Keyserling gibi uluslararası alanda tanınmış isimlerle yazışmalar yaptı.

Mektuplaşmalarının büyük bir bölümü, kendisinin şahsen

Sir Laurens van der Post, yazar, kâşif ve akademisyen (1906–1996).
Yıllarca Jung'un öğrenciliğini ve fikirlerinin savunuculuğunu yapan van der Post, onun yaşamı üzerindeki etkisini kaleme almıştır.

tanımadığı, onun reenkarnasyon hakkındaki görüşlerini öğrenmek, kendisini "elli sekiz yaşında ve bir paketçi olarak çalışan küçük bir adam" olarak tarif eden Amerikalı vb. insanlarlaydı. Jung'a göre, "psikoterapi kullanımı tıp uzmanlarına özgüydü" ama bu mektuplaşmalar "açıklama" olarak adlandırılabilecek şeyin, "düşündüğümden çok daha fazla insana ulaştığı" anlamına geliyordu.

> Hayatında bir defa bile olsa beni görmek isteyen bir kadının yazdığı ve bir sabah elime ulaşan mektubu her zaman hatırlarım. Mektup bende çok güçlü bir etki yarattı ama bunun nedeninin ne olduğundan emin değilim. Onu davet ettim ve o da geldi. Entelektüel düzeyi çok yetersizdi. İlkokulu bitirdiğini bile sanmıyorum. Kardeşi için ev tuttu; küçük bir gazete bayisi açtılar. Okuduğunu söylediği kitaplarımı gerçekten anlayıp anlamadığını nazikçe sordum. Olağanüstü bir cevap verdi "Kitaplarınız kitap değil, Sayın Profesör, onlar ekmek."
>
> Caddede beni durduran ve kocaman gözleriyle bana bakan küçük tezgâhında kadın eşyaları satan seyyar satıcı, "Gerçekten bu kitapları yazan kişi misiniz? Kimsenin bilmediği bu şeyleri yazan gerçekten siz misiniz?" dedi.[55]

Bazen Jung'a gelen mektuplar adeta bir "çığ" oluşturuyor ve onu yorduğu için homurdanmasına, şikâyet etmesine neden oluyordu. Ara sıra mektuplardan bir demet yapıp iple bağlıyor, sanki hiç eline geçmemişler gibi davranarak onlardan kaçmaya çalışıyordu. Fakat onlara ihtiyacı vardı. Bu mektuplar, içedönük bir yaşamın denge unsuru ve bilimsel çalışma yapma enerjisi azalırken yaratıcı düşüncelerini yaymasının bir yoluydu. Jung yetmişli yaşlarının sonundaydı ve artık C.G. Jung Enstitüsü'nde öğretmenlik yapmıyordu ama Emma orada çalışmaya devam ediyordu. Ancak Jung yılda iki kez Peter Lynn gibi mezun adaylarını "ocak başı sohbetleri" için Küsnacht'taki evine davet ediyordu.

> Ağzında piposuyla şöminenin yanında durur, her konuda sorular sorar, bizi sohbete katılmaya teşvik ederdi. Bu olağanüs-

***Evrenin Merkezindeki İnsan*; Elyazması Bingenli Hildegarde'nin elyazması kitap boyaması, *Codex Latinum*'dan, tahminen 1200 yılı.** Jung açısından her insan için en yakıcı soru "Sonsuz bir şeyle ilişkili miyim, değil miyim?" sorusudur. Ebedilik hissi, hayatımızı temel değerlere dayandırmaya yardımcı olur.

tü akşamlara dair en canlı hatıram, Jung'un başı bulutlara değen ve ayakları dünyanın tam ortasına kök salmış bir dev olduğu deneyimidir. Aynı cümle içinde, her ikisi de tartışılan soruyla doğrudan ilgili olan, dünyevi, köylülere özgü fıkrayı ve belirsiz bir Hıristiyanlık öncesi miti (kahkahalar atarak) birbiriyle ilişkilendirirdi. Nihai meseleleri tamamen insani bir bağlamda gördüğüm bu toplantılardan büyük bir saygıyla karışık aşkınlık duygusuyla ayrılırdım.[56]

James Aylward, Jung'la onun bahçesinde tanıştığı sırada Katolik bir rahip ve Enstitü öğrencisiydi.

> Jung, Tanrı'yı iki insan arasındaki en uygun sohbet konusu olarak ele alırdı. Çoğu insanın Tanrı'yı bir salona girmeye layık görmediğini söylerdi. İnsanlar, hatta teologlar bile Tanrı'dan bahsetmekten utanıyorlardı... Seksten bahsetmek daha kibar görünüyordu.[57]

Jung daha sonra şunları yazacaktı:

> İnsan için belirleyici soru şudur: Sonsuz bir şeyle ilişkili miyim, değil miyim? Hayatının en önemli sorusu budur. Fakat

gerçekten önemli olan şeyin sonsuz olduğunu bilirsek, ilgimizi yararsız işlere ve gerçek önemi olmayan hedeflere yöneltmekten uzak durabiliriz... Eğer bu hayatta sonsuzla bir bağlantımızın zaten var olduğunu anlarsak ve hissedersek, arzularımız ve tutumlarımız değişir. Son tahlilde, sadece somutlaştırdığımız temelden dolayı bir şeyi dikkate alırız ve bunu somutlaştırmazsak hayatımız boşa gider. Başkalarıyla ilişkilerimizde de can alıcı soru, ilişkide bir sınırsızlık unsurunun olup olmadığıdır.

Bununla birlikte, sonsuzluk duygusu, ancak en üst seviyedekine bağlanırsak elde edilebilir... Sadece benlikteki dar sınırlarımızın bilincine varmak, bilinçdışının sınırsızlığıyla bağı oluşturur. Böyle bir farkındalık içinde kendimizi eşzamanlı olarak hem biri hem de diğeri olarak sınırlı ve ebedi olarak deneyimleriz.[58]

Toni

Mart 1953'te, Jung hâlâ son büyük bilimsel çalışmasını yazmayı sürdürürken Toni Wolff uykusunda hayatını kaybetti. Toni, altmış beş yaşındaydı.

Öldüğü gün, haberi bile almadan önce rahatsızlandım ve kötü bir taşikardi atağı geçirdim. Bu rahatsızlığım şimdilerde azaldı fakat fiziksel hareketlerimi büyük ölçüde engelleyen bir

***İlahi Topraklar*; guaş tablo, Cecil Collins, 1979.**
Jung, "ruhun mistik çiçeği" diyerek üstü kapalı biçimde Toni Wolff'a atıfta bulunduğu büyülü bir ada sakini arkadaşıyla konuştu.

aritmi bıraktı... Toni Wolff'un ölümü o kadar ani oldu ki, öldüğünün farkına varan olmadı. Onu sadece iki gün önce görmüştüm. İkimiz de her şeyden habersizdik.[59]

Jung ve Toni, son yıllarında birbirlerini her zamanki kadar sık görmemişlerdi. Psikoloji Kulübü başkanı olarak geçirdiği yirmi seçkin yılın ardından 1948'de emekli olması onu ilgi odağı olmaktan çıkarırken, yaşadığı şiddetli arter hastalığı Bollingen'deki inziva evinin onun sağlığını geri getirmeye yetersiz olduğunu da ortaya çıkardı ama yine de analitik çalışmalarına sonuna kadar devam etti. Dış koşullardan bağımsız olarak, Jung'un ona olan ilgisi azalmış olabilirdi.

Toni Wolff'un "Jung'un yakınları arasında en çok acı çeken kişi" olduğu söylenir. Toni bir defasında, arkadaşı ve meslektaşı Barbara Hannah'ya, asla Jung'dan uzun yaşamak istemediğini söylemişti. Jung ise kendisinden on üç yaş küçük olan Toni için, "Onun benden önce ölebileceği hiç aklıma gelmezdi" dedi. Emma anma törenine katılmasına rağmen sağlığı nedeniyle cenazeye gidemedi.

Bir arkadaşına yazdığı mektupta, Jung şöyle diyordu:

> Fräulein Wolff'un kaybı beni gerçekten çok etkiledi. Yeri asla doldurulamayacak bir boşluk bıraktı.[60]

Barbara Hannah, Jung'un tepkisini şöyle anlatıyor:

> Dışarıdan son derece sakin görünüyordu, bu nedenle hem eşi hem de sekreteri bana birkaç gün sonra şokun üstesinden geldiğini düşündüklerini söylediler; fakat Nisan 1953'teki notlarımda, nabzının hâlâ seksen ile 120 arasında olduğunu söylediğini gördüm. Üstelik bu sıkıntısı bir süre daha devam etti. Paskalya Arifesi'nde... Toni'yi rüyasında görmesi ona yardım etmişti, öldüğünde olduğundan çok daha uzun, daha genç ve fazlasıyla güzel görünüyormuş. Cennet kuşunun tüm renkleri-

Toni Wolff, Bollingen'deki bahçede.
Jung, Toni Wolff'un 1953'teki ölümünden sonra bilimsel çalışmasının yayımlanmasına çalıştı.

ni taşıyan bir elbise giymiş ve yalıçapkınının harika mavisi göze çarpıyormuş. Jung onun sadece görüntüsünü görmüş, rüyada hiçbir eylem yokmuş ve özellikle diriliş gecesi, rüyasını gördüğü için bundan etkilenmişti.[61]

1958'de Jung, Toni Wolff'un yazılarının yayımlanması için çalışma başlattı.

Sevgili Dr. Brody...

Toni Wolff'un toplu makalelerini dikkatinize sunma ihtiyacı hissediyorum... Bunlar sadece entelektüel içerikleriyle değil, 1912 yılından itibaren yazarın analitik psikolojinin gelişimini kişisel olarak deneyimlediği ve böylece tepkilerini, sempatik ilgisini birinci elden kaydedebilecek bir konumda son derece önemli notlarla da dikkat çekiyorlar. Makalelerinin ayrıca belgesel değeri de var. Yazarı şahsen tanımayanlar bile bu makaleler sayesinde onun ruhani kişiliğinin çok yönlülüğü ve derinliği hakkında izlenim edineceklerdir.[62]

Toni'nin *Studies in Jungian Psychology* (Jung Psikolojisi Çalışmaları) yayımlandığında, Jung giriş bölümüne, "pratik analiz yöntemleri ve teorik formülasyon göreviyle birlikte, Zürih Psikoloji Kulübü'nün temelini oluşturan grup psikolojisi sessiz deneyi de dahil olmak üzere analitik psikolojinin gelişiminin tüm aşamalarında aktif rol alan kırk yıllık arkadaşım ve iş ortağıma teşekkür borcumu ödüyorum" diye yazdı. "Onun yüksek doğal zekâsına ve son derece ayrıcalıklı psikolojik içgörüsüne" işaret ederek "bu makalelerin alışılmadık şekilde öğretici ve teşvik edici" olduklarını söyledi.

Toni'nin ona ve kendisinin de Toni'ye yazdığı mektupları yok ederek aralarındaki kişisel ilişkinin mahremiyetini korudu. Altı yıl sonra, "Saba Melikesi" hikâyesini güncenin yazarı Miguel Serrano ile tartışırken Jung, "evlilik bağının olmadığı sihirli bir aşktan" ve "gerçekte karşılıklı bir bireyleşme süreci" olan mistik düğünlerden bahsetti.

***I. Anastasis*; tablo, Alex Rapoport, 1996.**
Jung, "bilinçli acı çekme" ihtiyacını yazdı. Ancak yaşamdaki yükümüzü taşımaya istekli olduğumuzda daha dolu bir varoluşa "uyanabiliriz."

Jung kendi kendine konuşmaya devam etti: "Bir yerde bir Çiçek, bir Taş, bir Kristal, bir Kraliçe, bir Kral, bir Saray, bir Âşık ve Sevgilisi vardı, üstelik bu uzun zaman evvel, beş bin yıl önce okyanustaki bir adada oldu... Böylece Aşk, Ruhun Mistik Çiçeği oldu. Bu Merkezdir, Benliktir..."

Jung sanki trans halindeymiş gibi konuşuyordu.

"Kimse ne demek istediğimi anlamıyor" dedi, "ancak bir şair anlamaya başlayabilir."

"Siz de bir şairsiniz" dedim duyduklarımdan etkilenmiştim ve, "o kadın hâlâ yaşıyor mu?" diye sordum.

"Sekiz yıl önce öldü... Ben çok yaşlıyım."[63]

Jung, seksen yaşındayken, 1955.
Yaşlılığında dahi, kendisine danışanların hissettikleri bir otorite ve güç yayıyordu.

Kırk yıl

Yetmiş dokuz yaşına yaklaşan yorgun Jung, tüm deneyimi ve bilgisiyle, yinelenen eski depresyon kalıplarıyla ve hâlâ kendisiyle ilgili şüpheler taşımasını "yaptığım şeyin yetersizliğinden dehşete düştüm" diyerek tarif ediyordu. Varlık aralığının bir polaritesiydi, ancak artık kişisel olan, yaşamın kaçınılmaz akışının, gölgeli karanlık ve ışığın anlaşılmasına doğru genişletilebilirdi.

> Bollingen'in sessizliğinde, seksen yıla yaklaşan deneyimimle kendimi gözlemliyorum ve kendime verebileceğim açık bir cevap bulamadığımı itiraf etmeliyim. Kendimden her zaman olduğu kadar şüphe duyuyorum ve kendimden ne kadar şüphe duyarsam o kadar kesin bir şey söylemeye çalışıyorum. Kişi, kendine aşina oldukça sanki daha da yabancılaşıyor![64]

Dostu Peder Victor White'a yazdığı bir mektupta, bilinçli acı çekmenin gerekliliğinden bahsetti.

> Bilincin peşinde koşanların mutlak güvenlik bulabilecekleri bir yer yok. Şüphe ve güvensizlik, eksiksiz bir yaşamın vazgeçilmez bileşenleridir. Sadece bu hayatı kaybedebilenler gerçekten kazanabilir. "Tam" bir yaşam, teorik bir bütünlükten ibaret değildir, kişinin içine gömülü bulduğu ölümcül dokuyu hiçbir tereddüt duymadan kabul etmesi, onu anlamaya veya kişinin

doğduğu kaotik karmaşadan bir kozmos yaratmaya çalışması gerçeğidir... Kişi düzgün ve eksiksiz yaşarsa, defalarca "Bu kadarı da fazla. Artık dayanamıyorum" diyeceği bir durumla karşı karşıya kalır. Bunun karşısında cevaplanması gereken soru şu olmalıdır: "Bu gerçekten dayanılmaz mı?"[65]

İnsan, acı çekme sorunuyla baş etmek zorundadır. Doğulu insan, ıstıraptan kurtulmak ister. Batılı insan, acıyı ilaçlarla bastırmaya çalışır. Ancak acıların üstesinden gelinmesi gerekir ve bunu yapmanın tek yolu, ona katlanmaktır.[66]

Aniela Jaffé, seksen yaşındaki Jung'u şöyle tarif etmişti:

1955'te uzun boyu hafifçe bükülmüştü ve hatta kırılganlık izlenimi veriyordu. Yine de çoğu insan bunu görmezden gelirdi, çünkü ondan yayılan muazzam gücün yanında bu görünüşü soluk kalıyordu. Onunla tanışan hiç kimse onun aurasından kaçamazdı. Bu otoriter birinin gücü değildi; Jung bunu yapmayacak kadar iyi huylu ve nazikti, yaşlılığında dahi çok dışadönük biriydi ve mizahı çok bulaşıcıydı. İnsanın bilgelikle ya da son derece farklılaştırılmış ve zengin bir zekâ ile ilişkilendirdiği güç de söz konusu değildi... Onu bu kadar etkileyici yapan şey, yaratıcı şeytanla ölüm kalım mücadelesine girmiş ve onu mağlup etmiş ama mücadelenin izlerini üzerinde taşıyan bir adamın üstünlüğünden kaynaklanıyordu. Bu tür bir güç son derece insanidir, korku uyandırmaz, ezici değildir, utandırmaz ya da kendinizi küçük hissetmenize neden olmaz, aksine, sizi değiştirir; saygı ve hürmet ister.[67]

Jung için önemli bir yıldı. İsviçre Teknoloji Enstitüsü'nden fahri doktora aldı ve Marie-Louise von Franz ile birlikte derledikleri *Mysterium Coniunctionis* kitabının ilk cildi ve *The Tibetan Book of the Great Libetation'ın* (Tibet Büyük Kurtuluş Kitabı) psikolojik yorumu bu yılda basıldı. Eski Yahudi karşıtı suçlamalar yeniden su yüzüne çıktı; bu defa bir grup Yahudi takipçisi tarafından kamuoyunda güçlü bir itiraz yapıldı.

Tibet iblis bağlama muskası ve *om-mani-padme-hum*, deyişinin yazılı olduğu gravür, Nepal.

1955'te Jung, farklı bilinç durumlarında ilerlemeyle ilgili Doğu rehber kitabı okumasına dayanarak *The Tibetan Book of the Great Liberation* (Tibet Büyük Kurtuluş Kitabı) üzerine bir yorum yayımladı.

Carl ve Emma Jung bahçelerinde çay içerlerken, Küsnacht, 1955.

Sekseninci yaş gününü evinde kutladı, ardından Zürih, Londra, New York, San Francisco ve Kalküta'daki Jung savunucusu platformlarda birkaç halka açık resepsiyon düzenlendi. En çok gayriresmi Enstitü partilerinden hoşlandı, çünkü kalabalık misafirlerinin çoğu onun için yeniydi.

> Onlar benim psikoloji yaklaşımımı sürdürecek insanlar –kitaplarımı okuyan ve hayatlarını değiştirmeme sessizce izin veren insanlar. Bu çoğunlukla Jungcu psikolojiden vazgeçip bunun yerine prestij psikolojisine geçtikleri için tepedeki insanlar tarafından yapılmayacaktır.[68]

Jung, "Bern ayıları gibi" bir turistik cazibe merkezi haline gelmiş olmasından, evinin önünden geçen teknelerin onun el sallamasına bazen kornalar ve çanlar çalarak cevap vermesinden hoşlanıyordu.

Aralarında Mircea Eliade, Stephen Black, John Freeman, BBC'den, Alberto Moravia ve Charles Baudouin'in de bulunduğu yazarlar ve gazeteciler, *Time* da dahil olmak üzere Fransız, İngiliz,

İsviçre ve Amerikan basınından farklı isimler yazılı basın, radyo ve televizyon için röportaj istiyorlardı.

Jung, bir röportajında Goethe, Faust, defalarca karşılaştığı William James ve on sekizinci yüzyılda yaşamış olan Hasidik Haham Ber arasındaki entelektüel akrabalığa değindi. Bir diğerinde Stephen Black, Jung'u tipik bir İsviçreli köylüsüne benzetmesi üzerine o da gülümseyerek "Bunu bana çok sık söylerler" dedi.

Jung, Amerika'daki Mary Bancroft'a yazdığı gibiydi:

> Benim için iyiyse, dünyada göründüm. Adım benden neredeyse bağımsız bir varoluşa sahip. Gerçek benliğim aslında Bollingen'de odun kesiyor, yemekleri pişiriyor ve sekseninci doğum gününü unutmaya çalışıyor.[69]

Şair, yazar ve psikoterapist Sheila Moon'un hatırladığı gibi, bu onu Zürih'teki derin sohbetlere katılmaktan alıkoymuyordu.

> Dr. Jung'la geçirdiğim her saate onun insanın dini görevi hakkındaki telaş duygusunu ve eğer biz ve dünya yok olmayacaksa her birimizin sadece içsel olarak değil, dünyevi anlamda da kendimizle ve Tanrı'yla ilişkili olmamız gerektiğine dair yoğun endişesini hissederdim. "Yılanımızdan korkuyoruz, *numinosum**dan da korktuğumuz için ondan kaçarız... Dünyaya ve Tanrı'ya vermemiz gereken, olduğumuz halimizle kendimizdir. Ancak bu, tüm görevlerin en zorlusudur. Çoğumuz başkalarının bunu bizim için yapmasını, bizi yanımızda taşımasını istiyoruz" derdi. "Eğer yaptıklarımızı yaşamazsak işe yaramayız" inancını tekrar tekrar vurgulardı.
>
> Onu son görüşüm 1955'te Ascona'da oldu. Göl kenarındaki otellerinin dışında, sıcak güneş ışığında bir masada Bayan Jung'la birlikte oturdukları sırada fotoğraflarını çektim. Tam bir İsviçreli gibi, çok sağlam, çok samimi, çok sıcak, yan yana oturuyorlardı, arabamızla uzaklaştığımız sırada bize gülümsediler.[70]

* (Lat.) Ruhsal veya dini duygu uyandıran; gizemli veya huşu uyandıran. (e.n.)

Emma

1955 yılında Elizabeth Howes, birkaç ay boyunca Emma Jung ile analitik olarak çalıştı.

Bayan Jung'un Zürih'in en bütün kişisi olduğunu düşündüm...

Sayısız kolektif baskının ortasında açıkça kendisini ve kendi özgünlüğünü bulan bir kadın tarafından derinden etkilendiğimi gördüm. O, Carl Jung'un eşiydi ve bu kesinlikle kolay bir iş değildi. Ondan ayrı bir bireysellik sürdürmüştü, daha doğrusu bunu başarmıştı. Daha sonraki yıllarda akademisyen oldu ve mükemmel kitabı *The Legend of the Holy Grail* (Kutsal Kâse Efsanesi) ile zirveye ulaştı. Ayrıca, neye bakılması gerektiğini basitçe ve doğrudan işaret eden bilge ve duyarlı bir analist oldu. Birlikte çalışmak bir zevkti...

Bayan Jung'un sessiz, insanın içine işleyen, aktif ve katılımcı tutumu, bilinçdışının egodan daha büyük güçleri –en ufak bir şekilde bile– açığa çıkardığı dini bir süreçte insanın çalıştığını anlamamıza her zaman yardımcı oldu. Fakat bilincin gelişiminde egonun rolünü nasıl vurguladığını hep hatırlıyorum. Bayan Jung, "Egolar, egolar ve egolar vardır. Sorun doğru olanı bulmakta" derdi. Bana göre, onu gördüğüm haliyle, kendisininkini bulmuş ve bunu bütünlüğü oluşturan daha derin arketipik güçlerle ilişkilendirmişti.[71]

6 Mayıs'ta Jung, Victor White'a şunları yazdı:

Sevgili Victor,

Eşimin ciddi rahatsızlığı tüm boş zamanlarımı tüketti. Şimdiye kadar başarılı bir ameliyat geçirdi, ancak bu ameliyat onu önümüzdeki birkaç hafta boyunca dikkatli bir bakıma ihtiyaç duyan zayıf bir duruma soktu.[72]

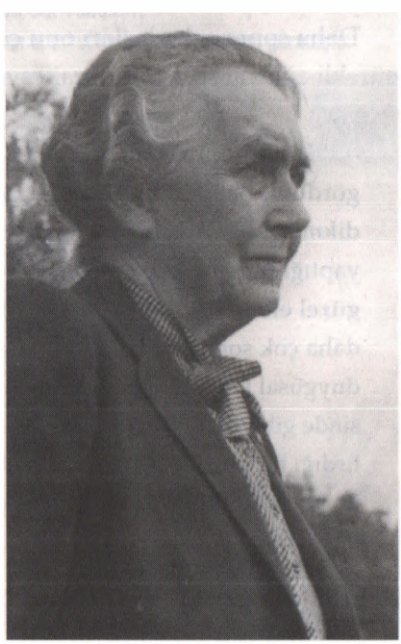
Kasım ayında Avustralyalı yazar ve öğretmen Rix Weaver, Jung'la onun Küsnacht'taki çalışma ofisinde bir görüşme yaptı.

Jung'a bir çağrı geldi... bir süre bekledim. Döndüğünde bir değişiklik oldu. Bana doktorun aradığını ve sevgili eşinin iyileşemeyeceğini söyledi. İsterse gidebileceğimi söyledim ama kalmamı istedi. Daha sonra konuşmak için biraz daha oturdu. Bu kez, hayatın dolu dolu yaşanması gerektiğini söyledi. Kişi olduğu gibi yaşamalı, potansiyelini kullanmalı, dedi. Eşinin hayatından ve bütünlüğünden söz etti ve "Ölüm bir son değil, iki dünyanın bir araya gelmesidir. Köprü biziz" diye ekledi.[73]

Beş gün sonra 27 Kasım 1955'te Emma Jung hayatını kaybetti.

Sevgili Neumann,

İçten mektupların için en derin şükranlarımı iletiyorum... Bu kuru kelimeleri sadece bir kenara bırakabil-

Emma Jung, 1955.
Eş, öğretmen, analist, yazar, beş çocuk annesi, büyükanne Emma'nın asaleti ve sakinliği, öldüğü yıla ait bu portrede olabildiğince belirgin.

diğim için üzgünüm ama yaşadığım şok o kadar büyük ki, ne dikkatimi toplayabiliyor ne de konuşma gücümü geri kazanabiliyorum. Eşimin içinde cisimleşen ve benim hayatımda da çok derin bir etki yaratan, asırlık bir sırra ışık tutan, tıpkı bir şimşek parlamasına benzeyen ve insanın sadece büyük bir aydınlanma diyebileceği bir şeyi, onun ölümünden sadece iki gün önce yaşadığını aramızdaki dostluğa dayanarak sana açıklama cesaretini kendimde buluyorum. Bu aydınlanmanın o zamanlar çoğunlukla komada olan eşimden geldiğini, içgörünün muazzam ışığının, salınışının onun üzerinde geriye dönük bir etkisi olduğunu, onun bu kadar acısız ve asil bir şekilde ölmesinin bir nedeni olduğunu sadece varsayabilirim.

Bu hızlı ve acısız son –kesin teşhis ile ölümü arasında sadece beş gün vardı– ve bu deneyim benim için büyük bir teselli oldu. Fakat etrafımdaki dinginliğe, duyulabilir sessizliğe, boş havaya ve sonsuz mesafeye dayanmak zor.[74]

Jung, Küsnacht'ta kalabalık bir kilisede düzenlenen cenaze töreninde beş çocuklu ve on dokuz torunlu ailesinin başındaydı.

Daha sonra arkadaşları onu çalışma odasında yalnız buldular, sürekli ağlayarak, "O bir kraliçeydi. O bir kraliçeydi" diyordu.[75]

Eşimin ölümünden sonra... Onu imge benzeri bir rüyada gördüm. Benden biraz uzakta durmuştu, bakışlarını üzerime dikmişti. Sanırım otuz yaşlarındaydı ve kuzenimin yıllar önce yaptığı bir elbiseyi giyiyordu. Belki de o güne kadar giydiği en güzel elbiseydi. Yüzündeki ifade ne neşeli ne de hüzünlüydü, daha çok somut bir bilgelik ve anlayış bakışı vardı, en ufak bir duygusal tepki bile göstermiyordu, sanki duygu bulutunun ötesinde gibiydi. Bunun o olmadığını benim için yaptığı ya da yaptırdığı bir portre olduğunu anladım. İlişkimizin başlangıcını, elli üç yıllık evliliğimizi ve hayatının sonunu içeriyordu. Böyle bir bütünlükle yüzleşen insan suskun kalır, çünkü bu kolay anlaşılabilir bir şey değildir.[76]

Kızı Marianne'i ziyaret ettikten sonra Jung şunları yazdı:

Sevgili Marianne,

Büyük bir keyif veren güzel mektubun için çok teşekkür ederim. Benden sıkılmadığına sevindim. Seninle birlikte olmak büyük bir zevkti...

Annenin ölümü bende doldurulamayacak bir boşluk bıraktı. Bu yüzden, gerçekleştirmek istediğin bir şey varsa ve boşluk etrafına çok tehditkâr bir şekilde yayıldığında dönebilmek iyidir. Üzerinde çalıştığım taş, sertliği ve kalıcılığıyla bana içsel bir istikrar kazandırıyor ve anlamı düşüncelerime hükmediyor.[77]

Laurens van der Post, Jung ile son dönemde yaptığı geç sohbeti kaydetmişti:

Bana hayatının sonuna doğru ... [kendisinin] taş işlediğini söyledi... Emma Jung ve Toni Wolff'un hayatına kattıklarının

Jung, Bollingen'de, 1950'ler.
Jung, stresli zamanlarında, taşa işlemenin ona "iç istikrar" sağladığını görmüştü.

I Ching diyagramı.
Jung, R. Wilheim'ın *I Ching* tercümesi için hazırladığı önsözde, Çin sembollerinin "okunabilir" arketipler olduklarını yazdı.

bir anıtıydı. Eşi için taşın üzerine "Evimin temeliydi" anlamına gelen Çince semboller işliyordu. Toni Wolff'un taşının üzerine, evin kokusu olduğunu anlatan başka bir Çince karakter işlemek istiyordu.[78]

Jung'un en derin kitabı *Mysterium Coniunctionis*'in yayımlanması "en azından şimdilik... taş gibi bir anlayışsızlıkla" karşılandı. "Kendimi ölümden sonraki halime teslim ettim" yazmasına rağmen, "bazen kendimi bir tarih yanılgısı gibi hissediyorum" itirafında bulundu.[79]

***Kral Kraliçeyi Selamlıyor*; Salomon Trismosin'den, *Splendor Solis*, 1582.**
Mistik evlilik, yani *coniunctio* veya "yakınlık" yoluyla kimyasal bileşim kaynağımızla ruhsal birliği simgeleyen mistik bir cinsellik biçimidir.

***İncilerle Süslenmiş Lingam ve Yoni*; ahşap üzerine resim, bir Saiva elyazmasının arka kapağı, Nepal, 1450 yılı.**
Hint sembolizmi, kozmik birleşme ve dönüşümü Lingam ve Yoni kombinasyonuyla ilişkilendirir. Birlik, yeni hayatın içinden aktığı yaratıcılığın kaynağıdır.

> Yalnızlık, insanın etrafında hiç kimsenin olmamasından değil, kendisi için önemli olan şeyleri anlatamamaktan veya başkalarının kabul edilemez bulduğu belirli görüşlere sahip olmaktan kaynaklanır.[80]

Tüm geç dönem çalışmaları gibi, *Mysterium Coniunctionis* de onlarca yıldan beri kuluçkada yatıyordu. *The Psychology of the Transference* (Aktarım Psikolojisi) ve *Psychology and Alchemy* (Psikoloji ve Simya) kitaplarıyla başlayan sarmalın daha derin bir dönüşünü temsil ediyordu. Doğuşunun kaynağı Jung'un kendi hayatıydı –cinselliğin mistik yönünü ilk kavrayışında, anlatılanlara göre, Toni Wolff ile deneyimlenen rehberlik ruhu veya *soror mystica* rolünde[81] ve bir kez de ölüme çok yaklaştığı deneyimi sırasında karşılaşmıştı ve bunların her ikisi de ortaçağ simyası çalışmasında sembolize edilmişti.

> Mistik evlilik fikrinin simyada böylesine önemli bir rol oynadığı gerçeği şaşırtıcı değildir zira, bunun yerine kullanılan *coniunctio* ifadesi de esasen bugün kimyasal bileşik denilen şeylere işaret etmektedir; elementleri birleştiren şey de bugün "yakınlık" olarak bilinir fakat daha önce, hepsi de insanı ifade eden ve *nuptiae*

(düğün), *matrimonium* ve *coniugium* (evlilik), *amicitia* (arkadaşlık), *attractio* (cezbetme) ve *adulatio* (flört) gibi bilhassa erotik ilişkileri ifade eden çeşitli isimlendirmeler kullanılıyordu.[82]

Mysterium Coniunctionis'te Jung, simyanın, Gnostisizm, Hıristiyan mitolojisi ve Hint Tantrizmi'nin ortak yönlerini hierosgamos veya mistik düğün sembolü aracılığıyla sentezler. Karşıtları önce ayırıp sonra birleştirmenin on altıncı yüzyıldaki simya aşamalarının bireyleşme süreciyle paralel olduğunu da görmüştür. Ortaya çıkan semboller, çağdaş rüyalarda veya meditasyonda üretilenlerle hemen hemen aynıdır.

Benzer şekilde, bireyi daha yüksek bir bilinç seviyesine yükselten şey, ilk başta ayrılanın birleştirilmesidir. Dışa doğru birleştirme süreci, ister cinsiyet veya kimya, isterse dinsel eylem olsun, içedönük bir birleşme ve dönüşüm durumunun simgesidir. Nihayetinde, bütün insan, evrensel mistik deneyimi yansıtan Bütün Varlığın Temeli ile birleşir.

Simyacılar için birinci ve ikinci aşamalar, zihin ve ruhun bedenle birleşmesiyle sonuçlanır.

> Üçüncü ve en yüksek kavuşma derecesi, bütün insanın *unus mundus* ile birleşmesiydi... Yaradılışın ilk gününün potansiyel dünyası, henüz hiçbir şeyin "in actu" olmadığı, mesela ikiye ve daha fazlasına bölünmüş halde olduğu ama yine de bir olduğu... her ampirik varlığın ebedi Zemini'ydi...

***Chakrasamvara ve Vajravarahi Beraberler*; pamuk üzerine boyama, Nepal, 1450.** Tantrik tanrıların birliği, *unio mystica*'yı karşıtların sentezi seviyelerinde somutlaştırabilir: bilinçli ve bilinçsiz, kişisel ve kişilik üstü.

Birleşimin üçüncü derecesi evrenseldir: kişisel olanın kişiler üstü *atman*la ve bireysel Tao'nun evrensel Tao ile ilişkisi ya da özdeşliğidir...

[Simyacı Dorn] bireyin çevresiyle kaynaşmasını, hatta ona uyumunu değil, potansiyel dünyayla bir *unio mystica*'yı açıkça işaret etmiştir... Hiç şüphesiz, *unus mundus* fikri şu varsayım

üzerine kurulmuştur: ampirik dünyanın çokluğu, temelde yatan bir birliğe dayanır... farklı ve bölünmüş her şey tek ve aynı dünyaya aittir...

Tüm bunlar bilgimiz tarafından kapsanmadığı için bunun toplam doğasıyla ilgili herhangi bir açıklama yapacak durumda değiliz... Fakat deneysel gerçekliğin aşkın bir geçmişi olduğunu hiç şüphesiz biliyoruz... Mikrofizik ve derinlik psikolojisinin arka planı psişik olduğu kadar da fizikseldir ve bu nedenle her ikisi de değil, daha ziyade üçüncü bir şey, özünde aşkın olduğu için en fazla ipuçlarıyla kavranabilen nötr bir doğadır... Aşkın psiko-fiziksel arka planlı bir potansiyel dünya.

Üçüncü ve en yüksek bağlantı... psikolojik olarak, bilinç ile bilinçdışının senteziyle oluşur. Bu birleşim veya denklemin sonucu teorik olarak düşünülemez niteliktedir çünkü bilinen bir miktar bilinmeyen bir miktarla birleşmektedir; ama pratikte, atom fiziğinin klasik fizikte ürettiği kadar çok geniş kapsamlı bilinç değişikliği de buradan kaynaklanır...

Bu türden bir psişik deneyimin –varlığı apaçık ortadadır– nasıl rasyonel bir kavram olarak formüle edilebileceğini bilemeyişimiz olağandışı bir durum değildir. Bu, hiç kuşkusuz mükemmelliğin ve evrenselliğin özü anlamına geliyordu ve bu nedenle benzer oranlarda bir deneyimi karakterize etmişti. Bunu ancak *unio mystica* veya Tao'nun anlatılamaz gizemi ya da *samadhi*nin içeriği veya Zen'deki *satori* deneyimi ile karşılaştırabiliriz; bu bizi bütün sebep kriterlerinin geçersiz olduğu, tanımlanması imkânsız ve aşırı öznel dünyaya taşır. Hem Doğu'da ve Batı'da anlatılan, hem de bugüne ve uzak geçmişe ait anonim tanıklıklarla, aşılmaz öznel önemi doğrulanan bu deneyim son derece ampirik bir tecrübedir... Bu her zaman bir psişik deneyim dünyası olarak kalır ve sadece ilahi bir olay olarak anlaşılabilir.[83]

***Dinlenen Aslan*; elyazması resmi, Hindistan, Babür dönemi, 1585.**
Dinlenirken bile saltanatın gücünün ve astrolojik güneş enerjisinin ana sembolü olan aslanın yatışında dahi bir teyakkuz hali vardır. Jung, Aslan burcunda doğmuştur.

Son dönemdeki dostluk

Dul Jung'un onun yanında sırayla kalacak kızları ve gelini olmasına rağmen, günlük bakımını iki kadın üstlenmişti. Eski bir aile dostu olan Ruth Bailey, refakatçi olarak ve ev işlerini yapmak üzere Jung'un ifadesiyle "gelip beni görmeye" davet edildi. Jung, kendisiyle çelişiyor gibi göründüğünde Jung'a "Sen yaşlı bir sahtekârsın" derdi ve o da kükreyerek kahkaha atar ve "Çok haklısın" diye cevap verirdi.[84]

Jung Enstitüsü'nün eski hastası, arkadaş ve idari sekreter Aniela Jaffé özel sekreter olarak çağrıldı. Jung her iki kadına da aynı uyarıyı yaptı:

> Jung, benden hiçbir koşulda öfkesine, ara sıra "homurdanmasına", kükremesine ve küfretmesine izin vermememem gerektiğini söyledi!..
>
> Sekreterliğimin ilk günlerinde, Jung imza için önüne koyduğum mektupları okurken neredeyse hep gergin oluyordum. Her yazım hatasını kınıyor, bolca yorum yapıyordu ama büyük bir hevesle giriştiği bu işte kendi hatasını fark ettiği zamanlar da çok büyük bir mükafattı! Çok geçmeden durumu tersine çevirmeyi ve asla başarısız olmayan bir yöntemi kullanmayı öğrendim: Onu güldürdüm ya da en azından bunu denedim. Bununla birlikte, gerçek bir öfke fırtınası koptuğunda, bu yöntem işe yaramıyordu ve o zaman, insanın kendi kendine bu öfke

Attika Dönemi vazo detayı, MÖ 490. Kurnaz ve becerikli Bilmececi Hermes, kurşunu altına dönüştürme arayışına giren sonraki çağların simyacılarına zekâsını veren Roma Tanrısı Merkür haline gelmiştir.

fırtınasını nasıl hızlandırdığını ciddiyetle sormaktan ve ona karşı direnmekten başka çaresi kalmıyordu. İlk uyarısına rağmen, öfkesini aklımdan atmak hiç de kolay olmuyordu. Ancak, ertesi gün sarsılmadan ve incinmeden işe gelmeyi başarırsam, kimse ondan daha minnettar olmazdı. Çoğu zaman bu öfke patlamasının uyarısı olmazdı ama arada sırada... ağzından teşekkürünü ifade eden bir kelime çıkar ya da beklenmedik bir şey yapardı. Bu tepkilerin değeri, geçmişte olup bitenlerin önemini sıfıra indirirdi. Nadiren "fırtına on kuvvet hıza" ulaştığında, Jung samimiyetle özür dilerdi.

Sabırsızlığı sadece mizacından değil –Aslan burcuydu– aynı zamanda hayatını hem zenginleştiren hem de hayatına yük bindiren aşırı duyarlılığından kaynaklanıyordu. Bu bir zenginlikti çünkü... ona olağanüstü bir farkındalık veriyordu...

...kişisel alana tecavüz etmesi ve bunu duyarlılık olarak gösterdiği bir yüktü. Jung dokunaklıydı, duyguları kolayca inciniyordu ve kendilerini göstermek için korunmaya ihtiyaçları vardı...

Bana gençliğinden beri kendisine işkence eden duyarlılığından, kişisel ilişkilerinde bunun onu nasıl zor durumda bıraktığından, kendisinden şüpheye düşmesine neden olduğundan, onu utandırdığından ama aynı kolay etkilenebilirliğinden dolayı güzellikleri algıladığını ve diğer insanların hayal edemeyeceği şeyleri deneyimlediğini anlattı.[85]

Jaffé, "yaşlı büyücünün sabah 10'daki gelişinin heyecanını asla kaybetmediğini" itiraf etti. Onun için her zaman zahmetli olan "muazzam" bir mektuplaşma, yazım ve ziyaretçi kabulü süreçleriyle çalışma gününü tamamlardı. Jung, rahatlamak için akşamları iskambil falı açar, ara sıra "kartları değiştirerek kadere biraz yardımcı olmak" amacıyla "küstah hileye" başvururdu. Polisiye öyküler, özellikle Simenon ve İngiliz gerilim filmleri "her yerdeydi", dedektifi "simyacı Mercurius'un çağdaş hali, tüm bilmeceleri çözen kişi" olarak görürdü. Bilimkurgu da popülerlik açısından bu kitaplarla aynı düzeydeydi.

Piyanist Margaret Tilly'ye söylediği gibi, müziği tutumlu bir şekilde dinlerdi çünkü "müzik çok derin arketipik malzemelerle uğraşır ve müzisyenler bunun farkında değildir. Yine de, bu seviyede terapi amaçlı olarak kullanılan müzik her analizin önemli bir parçası olmalıdır".[86] Müzik, "görsel imgelerde düşlerin ve rüyaların ifade ettiklerini seslerle ifade eder... müzik kolektif bilinçdışı motiflerin hareketinin, gelişiminin ve dönüşümünün temsilidir."[87]

***Ses, Nokta*; tablo, Francesco Clemente, 1990.**
İlerleyen yıllarda Jung, müziğin aktif terapinin önemli bir parçası olması gerektiğine inandı ve bunun kolektif bilinçdışında sesle ifade edildiğini söyledi.

Jaffé, erken dönem müziğiyle birlikte Bach, Handel, Mozart gibi bestecilerin "Siyahiler için bir tutku" olduğunu söylediğini belirtti. Bir Schubert yaylı çalgılar dörtlüsünün sesinin kapatılması gerektiğini çünkü onun "bundan çok fazla etkilediğini" söylediğini anlattı. Beethoven'in son dörtlüleri ise "onu neredeyse dayanıklılığın ötesine taşıyordu." Bir dostuna, "Bach, Tanrı ile konuşuyor. Bach beni çok etkiliyor. Ama alelade bir ortamda Bach çalan bir adamı öldürebilirim"[88] demişti.

Bollingen, onun bir soruna takılıp kaldığında serbest bıraktığı çocuksu oyunlarını geleneksel olarak oynadığı yenilenme mekânı olmaya devam etti.

Komşusu Henry K. Fierz'in gözlemi şöyleydi:

> Jung'u sık sık, kulesinin önünde oturmuş, ne olduğunu bilmediğim konulara kafa yorarken ve bir süpürge sopasının ucuna tutturulmuş küçük bir bahçe küreğiyle küçük bir derede oyalanırken görürdüm. Ayrıca kuleyle ilgilenen, yaşı son derece ileri Bay Kuhn... bir defasında bana şöyle demişti: "Profesörü böyle oturup oynarken gören biri, onun dünyaca ünlü bir bilimadamı değil, tuhaf davranışlar sergileyen, çok tuhaf bir adam olduğu düşünür."[89]

Jung, Bollingen'de bir duvarda 1955. Jung seksenli yaşlarında bir "şifa kaynağı" olarak yalnızlığa ve konuşma "eziyetini" yenmek için sessizliğe ihtiyaç duyuyordu.

Bollingen ancak şimdi –maddi ve sembolik– tamamlanmaya ulaşmıştı.

Eşimin ölümünden sonra ... kendim olmak için içsel bir

***Sessizlik*; tablo, Odilon Redon, 1911.** Sessizlik Tanrısı Harpokrates, iç sesimizi duymak için enerjimizi tutmamız gerektiğini gösteren bir jest yapıyor.

zorunluluk hissettim. Bollingen evinin diliyle ifade etmek gerekirse, çok alçak, gayet iyi gizlenmiş küçük orta bölümün kendim olduğunu birden fark ettim! Artık kendimi "annelik" ve "spiritüel" kulelerin arkasına saklayamazdım. Böylece aynı yıl bu bölüme kendimi ya da ego-kişiliğimi temsil eden bir üst hikâye ekledim. Daha önce bunu yapamaz, küstah bir öz-vurgu olarak kabul ederdim. İhtiyarlıkta ulaşılan bir bilinç genişlemesi anlamına geliyordu. Bununla bina tamamlandı.[90]

Sevgili Aniela ...

Bollingen'de tavanı boyamayı bitirdim ve yazıtım üzerinde daha fazla çalışma yaptım fakat en önemlisi sızıntıyı önlemek

için dereciklerin bentlerini yeniden yükselttim, güzel yemekler pişirdim, mükemmel bir şarap bulup satın aldım. Bütün bunlar beni dinlendirdi, sıkıntılarımın bazılarından uzaklaştırdı. Ancak bu mektubumda bundan bahsetmeyeceğim. Tanrı'ya şükür, yazışmalarımdaki düzensizliğin veya düzenin ne kadar büyük olduğu hakkında hiçbir fikrim yok. Hafızamda çok şaşırtıcı boşluklar var, bu yüzden sık sık kendimi yaptığım değil, özellikle yapmadığım şeyleri unuturken yakalıyorum.[91]

Seksen iki yaşındaki Jung için sessizlik ve yalnızlık temel ihtiyaçlardı. Gürültüden "mümkün olduğunca ve her yerde" uzak duruyordu çünkü bu sadece işi için gereken konsantrasyonu bozmakla kalmıyordu, aynı zamanda "o gürültüyü ortadan kaldırmak için ek psişik çaba göstermek zorunda kalmasına" neden oluyordu. "Teknolojik aletler", gramofon, radyo ve "şimdi de televizyon felaketi" gibi modern gürültüleri, "ağırlıklı olarak dışadönük ve tüm içedönüklükten tiksinen" bir şey olarak tanımladı. Bunun, "derin kökleri olan bir kötülük" olduğunu, çünkü "içgüdüsel uyarıyı boğduğunu ve zamanımızın ruhsal yönelim bozukluğuyla birlikte hareket ettiğini" söyledi.[92]

Yalnızlık benim için hayatımı yaşamaya değer kılan bir şifa kaynağıdır. Konuşmak çoğu zaman bir eziyet haline geliyor ve kelimelerin beyhudeliğinden kurtulmak için günler süren sessizliğe ihtiyaç duyuyorum. Sadece, tam teçhizat hazırlanıp da yapacak başka bir şey kalmadığında geriye bakıyorum. Bu yolculuk başlı başına büyük bir macera ama üzerinde uzun uzadıya konuşulacak bir yolculuk değil. Birkaç günlük ruhsal paylaşım olduğunu düşündüğünüz şey, benim için en yakın arkadaşlarımla bile dayanılmaz bir şey oluyor. Gerisi sessizlik! İletişim ihtiyacı azaldıkça bu farkındalık her geçen gün daha belirgin hale geliyor.[93]

Anılar, Düşler, Düşünceler

Jung'un halkla ilişkisi hâlâ devam ediyordu. İsteksiz yazdığı "otobiyografisi" sona geldi; bunun için 1948'de "yazmayacağım tek şey" demişti. Aslında bu bir otobiyografi değildi. Çocukluk, seyahat ve kapanış bölümlerinde yaptığı katkılarla bundan hep bir "Aniela Jaffé projesi" olarak bahsetmişti. *Anılar, Düşler, Düşünceler* başlığı bunu çok açık bir şekilde anlatmaktadır. Dış yaşamın olayları az, iç yaşamın olayları çoktur. Jaffé'nin "Jung'un dini vasiyeti" dediği şeyi içinde barındırır.

> Jung'dan sık sık dışarıda olup bitenler hakkında spesifik veriler istiyordum ama sorularım boşunaydı. Hafızasında sadece yaşam deneyiminin ruhsal özü kalmıştı ve ona göre bu bile anlatılmaya değer bir şeydi.[94]

Çalışmaya yönelik olası tepkiye olan duyarlılığını şöyle açıklıyordu:

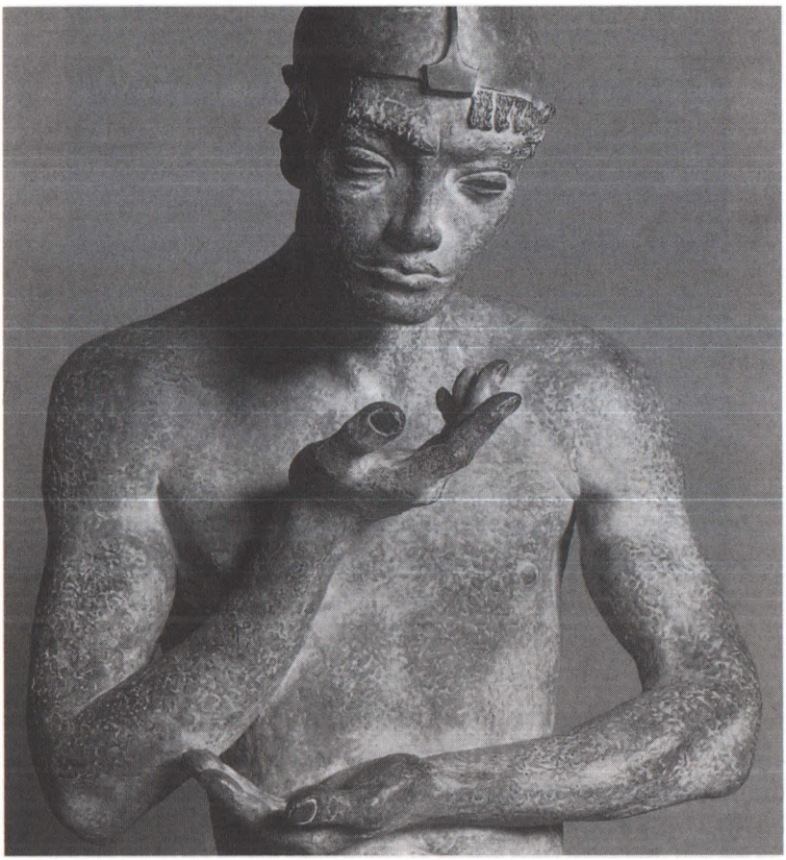
> Bu malzemeyi hayatım boyunca korudum ve dünyaya açık olmasını hiçbir zaman istemedim; çünkü saldırıya uğrarsa, bundan diğer kitaplarımda olduğundan daha fazla etkilenirim... İnsanın başkalarının anlamadığı şeyler söylediğinde içine düştüğü yalnızlıktan ve karşılaştığı anlayışsızlıktan yeterince acı çektim... bilimsel çabalarımdan edindiğim bilgiler ışığında bakıldığında

bu "otobiyografi" hayatımdır... Hayatım bir anlamda yazdıklarımın özü oldu, tam tersi değil. Varoluş şeklim ve yazım üslubum bir bütündür. Tüm fikirlerim ve tüm çabalarım kendimdir. Dolayısıyla "otobiyografi" yalnızca i harfinin üzerindeki noktadan ibarettir.[95]

Sanatçı Mary Crile o dönemde Jung'u ziyaret etmişti:

Jung'u en son yüz yüze gördüğümde... Onun çok yaşlandığını fark ettim ama o delici bakışlarının ardında hâlâ aynı nazik parıltı vardı. "Sandalyeni yakınıma getir, çünkü sağır, yaşlı ve aptal bir adam haline geliyorum" dediğinde, gülümsemekten kendimi alamadım ve ona sadece on bir yıl önce bana tam olarak aynı sözleri söylediğini hatırlattım. Gülerek "Evet, ama durumum iyiye gidiyor gibi de görünmüyor" dedi.

Ona ne yazdığını sorduğumda, "Biyografim... Araf'a benziyor. Bayan Jaffé yazıyor ama hepsini kontrol etmeliyim çünkü kimse başkasının hayatını bilemez. İlk yirmi yılı tamamladım çünkü o döneme daha tarafsız bir gözle bakabiliyorum" dedi. Biraz bekledikten sonra düşünceli bir ifadeyle, "Hayatın anlamını bilmiyorum" diye ekledi. Bunu söylerken, hayata günümüzde herkesten çok daha istikrarlı bir gözle ve bir bütün olarak bakan Jung için bile çözülmemiş bir gizemin bulunduğunu hissettim.[96]

***Oedipus Bilmeceyi Düşünüyor;* bronz heykelden detay, Glyn Warren Philpot, 1930.**
Jung yaşlandıkça, hayatın anlamı bilmecesi bir muamma, sonsuza dek üzerinde düşünülmesi gereken açık bir gizem olarak kaldı.

İnsan

Yazar Erich Neumann, bir insan olarak Jung'a saygısını şu sözlerle aktarmıştır:

> C.G. Jung, hayatımda tanıştığım gerçekten harika tek insandır ve otuz yılı aşkın süre boyunca, bir öğretmen ve arkadaş olarak bana, doğanın ötesine geçen insanlığın kararsız niteliğiyle birlikte, aşka ve öfkeye dair her zaman yeni hayati materyaller sağladı. Bir insanla, kök saldığı ortamda ve ondan daha yüce olan bütün zayıflıklarıyla, büyüklükleriyle beraber temas etmek benim için belirleyici ve yönlendirici bir deneyim olmuştur.[97]

Hayatının son yıllarında, Sovyetler'in Macaristan'ı baskı altına alması, Süveyş Krizi ve Çin'in Tibet'i işgali gibi olayların günlük dramlar olarak görüldüğü bir dönemde Jung'un mektupları, yeryüzüne, dünyanın geleceğine ve bireyin rolüne dair tekrarlanan endişelerini göstermektedir.

> Bugün dünya ve insan ruhu... bıçak sırtında duruyor ve asıl korkmamız gereken şey hidrojen bombasının gerçekliği değil, insanın onunla ne yapacağıdır.[98]
>
> Bireyin tutumundaki bir değişiklik, ulusların ruhunda bir yenilenme yaratabilir.[99]
>
> Bütün dünya tarihi ve bütün gelecek nihayetinde bireylerde-

Dağdaki Odasında Dua Eden Tibetli Keşiş; **fotoğraf Ernst Haas.**
Jung, modern yaşamın ironilerinin gayet farkındaydı. Burada Tibetli bir keşiş, insanlığın yararına dua etmek için gönüllü olarak kendini bir dağdaki odaya kapatmıştır. 1959'dan beri Çinliler bu uygulamayı hapis cezası tehdidi ile yasaklamaktadır.

ki bu gizli kaynakların devasa bir özeti olarak ortaya çıkıyor. En özel ve öznel yaşamlarımızda bizler, çağımızın sadece pasif tanıkları ve mağdurları değil, aynı zamanda yaratıcılarıyız. Kendi çağımızı yaratıyoruz.[100]

Yunanların, "tanrıların başkalaşımı" dediği temel ilke ve sembollerin doğru anında yaşıyoruz. Kesinlikle bilinçli tercihimiz

***1914 imgelemi*; C.G. Jung'un *Kırmızı Kitap*'ta yer alan tablosu, 1920.**
Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'ndan önce yıkım imgeleri gören Jung, insanoğlunun "kendi gezegenini yok etme" gücüne defalarca dikkat çekmiştir. Bunu telafi etmek için Tanrı ile daha sorumlu bir ilişki kurulmasını savunmuştur.

olmayan zamanımızın bu tuhaflığı, değişim yaşayan bilinçsiz adamın ifadesidir...

Hıristiyanlık döneminin başlangıcında olduğu gibi, bugün de bilimsel, teknik ve sosyal ilerleyişimize ayak uyduramayan genel bir ahlaki geri kalmışlık sorunuyla karşı karşıyayız...

Mutluluk ve memnuniyet, aklın eşitliği ve hayatın anlamı –bunlar bir yanda bağımsız bireyler tarafından kabul edilen bir sözleşmeden başka bir şey olmayan ama diğer yanda sürekli olarak bireyi felç etmekle ve baskı altına almakla tehdit eden devlet tarafından değil yalnızca birey tarafından deneyimlenebilir... Dönemin sosyal ve politik koşulları elbette büyük önem taşıyor, ancak bunların bireyin gönenci veya üzüntüsü içindeki önemi, yegâne belirleyici unsurlar olarak görülüp değerinden fazla kıymetlendirilmektedir. Bu bakımdan, bütün toplumsal hedeflerimiz, niyetlendikleri kişinin psikolojisini göz ardı etme ve çoğu zaman da sadece onun illüzyonlarını destekleme hatasını işliyor.[101]

Artık her şey insana bağlı; insanın eline muazzam bir yıkım gücü verildi ve sorun, onun bunu kullanma arzusuna direnip direnemeyeceğidir. İradesini sevgi ve bilgelik ruhuyla yumuşatabilecek mi? Bunu kendi imkânlarıyla yapması pek mümkün görünmüyor. Göklerdeki bir "savunucunun" yardımına ihtiyacı var.[102]

Sosyal bir varlık olan insan, toplumla bağ kurmadan uzun süre var olamayacağı için kişi de kendi varlığının manevi ve ahlaki özerkliğinin esas gerekçesini, dış faktörlerin baskın nüfuzunu göreceleştirme yeteneğine sahip manevi bir ilke haricinde hiçbir yerde bulamayacaktır. Tanrı'ya bağlı olmayan birey, dünyanın fiziksel ve ahlaki sakatlıklarına kendi kaynaklarıyla direnemez. Bu nedenle, onu kitlenin içinde kaçınılmaz şekilde boğulmaktan tek başına kurtarabilecek aşkın bir tecrübeyle, içsel, aşkın deneyimle ilgili kanıta ihtiyaç duyar.[103]

Bizler, ilahi yaşamın katılımcıları haline geldik, bundan dolayı yeni bir sorumluluk üstlenmeliyiz... İnsanın Tanrı ile ilişkisinin önemli bir değişim geçirmesi muhtemelen şarttır: Ne ya-

pacağı bilinemeyen bir kralı sakinleştiren övgüler dillendirmek ya da çocuğun sevgi dolu bir babaya dua etmesi yerine, içimizdeki ilahi sevgiyi sorumlu bir şekilde yaşamak ve yerine getirmek, Tanrı'ya tapınma ve onunla ilişki kurma şeklimiz olacaktır. Onun iyiliği, lütuf ve ışıktır; karanlık tarafı, gücün korkunç cazibesidir. İnsan, kendi gezegenini yok edebilecek kadar çok bilgi sahibi oldu. Tanrı'nın iyi ruhunun ona kararlarında rehberlik etmesini umalım, çünkü Tanrı'nın yaratmaya devam edip etmeyeceği insanın kararına bağlı olacaktır. İlahi gücün insanın elinin altında oluşunu hiçbir şey bu olasılıktan daha kuvvetli bir şekilde gösteremez.[104]

Jung ve Tanrı

John Freeman, 1959'da yapılan bir BBC röportajında Jung'a Tanrı'ya inanıp inanmadığını sorduğunda, "İnanmama gerek yok... Biliyorum" diye cevapladı ve kendini bir kez daha tartışmanın içine attı. Kendisine mektup yazan muhataplarına şöyle cevap verdi:

> Bay Freeman, karakteristik tavrıyla, bana bahsettiğiniz soruyu biraz şaşırtıcı bir şekilde yöneltince kafam karıştı ve aklıma gelen bir sonraki şeyi söylemek zorunda kaldım. Cevap "dudaklarımın ucundan" çıktığı andan itibaren tartışmaya açık, şaşırtıcı ve hatta belirsiz bir şey söylediğimi anladım. Bu nedenle, sizinki gibi mektupları bekliyordum.[105]
>
> "Bildiğim" için Tanrı'ya inanmama gerek olmadığını söylediğimde, genel ve özel olarak Tanrı imgelerinin varlığını bildiğimi kastediyorum. Bunun evrensel bir deneyim meselesi olduğunun farkındayım ve istisna olmadığım sürece, Tanrı dediğim deneyime sahip olduğumu da biliyorum. Bu, irademin çoğu zaman daha kuvvetli bir başka irade karşısındaki deneyimidir, sık sık korkunç görünen sonuçlarla yolumu keser, kafama garip fikirler sokar ve kaderimi bazen en istenmeyen yerlere yönlendirir veya kaderimde bilgim ve niyetim dışında beklenmedik olumlu değişikliklere sebep olur. Bilinçli eğilimlerimin karşısında veya yanında duran bu tuhaf gücü iyi tanıyorum. Bu yüzden

Manjusri, Aşkın Bilgeliğin Bodhisattva'sı;
Thanka ipek üzerine boyanmış, Tibet, on yedinci yüzyıl.
Manjusri, Yasa'yı korkusuzca ilan etmeye adanmıştır. Jung, kendini tanımanın dini yönlerinden de bahsetmesi gerektiğini kuvvetle hissediyordu.

"Onu tanıyorum" diyorum. Ama "neden buna 'Tanrı' demeliyiz?" diye sorarsanız, "Neden olmasın? O, her zaman Tanrı diye adlandırılmıştı" diye yanıtlarım.[106]

Jung, bilimsel yazınında "Tanrı-imgesi" konusuna değinirken her zaman evrensel tezahürlerine işaret etmişti. Yazışmalarda ve sohbetlerinde ise daha doğrudan ve kişisel açıklamalar yapardı.

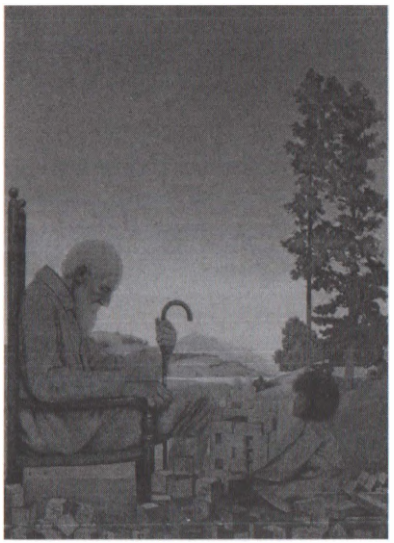
Bütün düşüncelerimin güneşin etrafında dolanan gezegenler gibi Tanrı'nın etrafında döndüğünü ve karşı konulmaz bir şekilde onun cazibesine kapıldığını görüyorum. Bu güce karşı herhangi bir direniş gösterirsem, bunun en büyük günah olacağını hissediyorum.[107]

İlahi Varlık her şeyden daha fazlasıdır. İçimizdeki *genus divinumu* yeniden keşfetmenin birden fazla yolu var. En önemli şey budur. Yaşayan bir Ruhun kanıtını bulmak istedim ve buldum. Bana ne pahasına olduğunu sormayın... Başkalarına yol göstermek istemiyorum, çünkü yolumun ulaşabileceğimden çok daha yüce bir el tarafından bana gösterildiğini biliyorum. Harika bir ifade gibi göründüğünü biliyorum. Bunun için özür dilerim ama bunu kastetmiyorum. Bu gerçekten yüce bir şey, ben sadece düzgün bir araç olmaya çalışıyorum ve kendimi hiç de harika hissetmiyorum.[108]

Elizabeth Howes şöyle yazmıştı:

Onunla tanıştığım ilk andan... onu son gördüğüm ana kadar, –"İşimin dini yönlerinden bahsetmeye devam et. Bunlar en önemli kısımlar" dediğinde– onunla birlikte tüm dini bireyselleşme sürecini araştırmaya dahil oldum...

Yazısında bilimsel tutumunu korumak için ne yapmaya çalıştığı bir yana, benimle yüz yüze konuşurken Tanrı'dan bahsettiğinde aslında Tanrı arketipinden bahsettiğine dair aklımda hiçbir şüphe bırakmazdı. Duanın kullanımı ve dua ihtiyacı hakkında son derece dokunaklı konuştuktan sonra yaptığı açıklamada bu vurgu gayet açık bir şekilde görülüyordu: "Neden

***Shuffle-shoon ve Amberlocks*; tablo, Maxfield Parrish, 1920.**
Jung, hayatı boyunca kendi içindeki çocuğa danıştığı zaman doğal bilgelik ve yaratıcı cevaplar buldu.

Tanrı'dan bahsetmek zorundayım? Çünkü O her yerdedir! Ben sadece onun mutfağındaki kaşığım."[109]

Laurens van der Post'a yazdığı bir mektupta, Jung şöyle diyordu:

> Sizin için Tanrı'nın ne olduğunu ben tanımlayamam. Sadece çalışmamın Tanrı modelinin her insanda var olduğunu, bu modelin doğal varlığının dönüşümü ve başkalaşımına yönelik tüm enerjilerinin en büyüğü olduğunu ampirik olarak kanıtladığını söyleyebilirim. Sadece insanın hayatının anlamı değil, onun yenilenmesi ve yeterliliği, onun kolektif bilinçdışının bu örüntüsü ile bilinçli ilişkisine bağlıdır.[110]

Fakat Tanrı ile kaynaşma var mıydı? "Potansiyel dünya ile *unio mystica*" simyacıların yazdığı ancak deneyimlemediği üçüncü kavuşum aşaması mıydı? "Bilinç ve bilinçdışının bir sentezi" miydi? Karşıtlardan kurtuluş muydu?

Son yıllarında Jung'un alnını yerden hâlâ bir milimetre kadar geride tuttuğuna dair ipuçları mektuplarında görülüyor.

> Doğu felsefesi içimizdeki psişik boşluğu doldurur, ancak Hıristiyanlığın ortaya koyduğu soruna cevap veremez. Ne Hintli ne de Çinli olduğum için, muhtemelen Avrupa varsayımlarımla yetinmem gerekecek, aksi takdirde ikinci kez köklerimi kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalırım. Bunu riske atmamayı

tercih ediyorum çünkü kaybedilen bir sürekliliği yeniden sağlamak için ödenmesi gereken bedelin ne olduğunu biliyorum.[111]

İfadelerinize katılamıyorum... Fakat sizi Yoga idealine tehlikeli bir şekilde yaklaştırıyor: Nirvana [karşıtlardan kurtuluş]. Bu kurtuluş anlarının süreçte aniden ortaya çıktığını biliyorum ama bu anlardan uzak duruyorum çünkü öyle bir anda insan olmanın yükünü bir kenara attığımı ve bu yükün iki kat ağırlıkla sırtıma geri döneceğini her zaman hissediyorum.[112]

Ulaşabileceğim en iyi gerçeği, en net ışığı bulmaya çalıştım ve en yüksek noktama ulaştığım için artık aşamayacağım. Işığımı ve hazinemi koruyorum, kimsenin kazanmayacağına ve eğer onu kaybedersem kendim kötü bir şekilde, umutsuzca yaralanacağıma inanıyorum. Bu sadece benim için değil ama her şeyden evvel yaradılışını aydınlatmak için insana ihtiyaç duyan yaratıcının karanlığı için çok değerlidir.[113]

Jung ile geç dönemde yakın bir ilişki kuran Şilili diplomat ve yazar Miguel Serrano şunları gözlemlemişti:

Son ana kadar Jung hâlâ arayışta gibiydi. Belki de onun yolu, Aziz'in aksine, kaynaşmayı ya da Tanrı'nın barışını özlemeyen ancak tüm mutsuzluğuyla ebedi yolu tercih eden Sihirbaz'ın yoluydu. Ama bundan emin değilim.[114]

Her şeye rağmen, hayatının son kalıplarını yaşayan Jung,

***Yoldaki Hacı*, gravür, 1530.**
Jung'un son dönem mektupları ve açıklamaları, onun Doğu ile Batı arasındaki yola bir hacı olarak devam ettiği rolüne tanıklık ediyor.

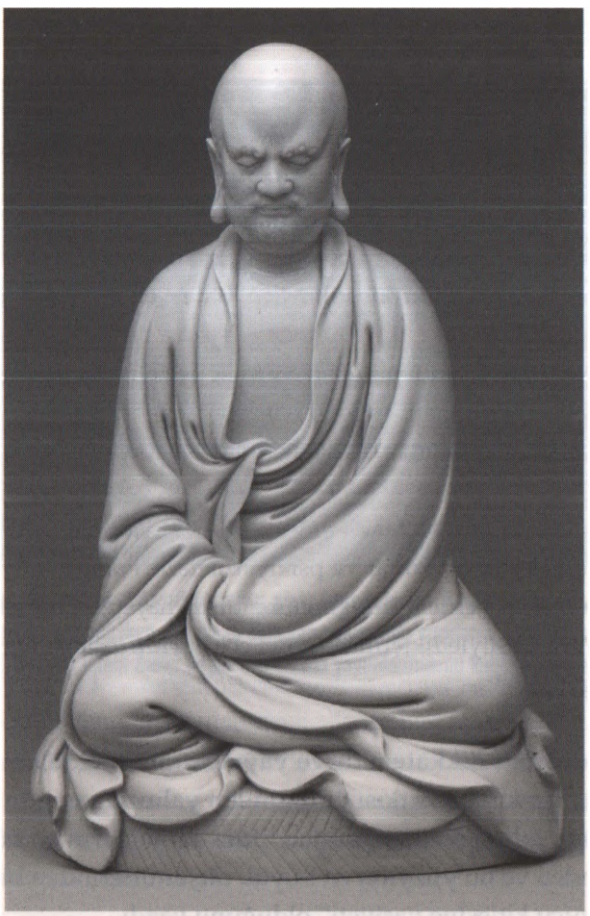
bir taşın üzerinde oturan ve, "Taşın üzerinde oturan ben miyim, yoksa ben oturduğum taş mıyım?" diye merak eden içindeki küçük çocuğa kozmik cevaplar vermeye devam etti.

Ekim 1958'de gördüğüm bir rüyada, dar bir yay çizip evimin üzerinden geçerek göle inen, metalik parıltılı mercek şeklinde iki diskten oluşan bir görüntü yakaladım. Bunlar UFO'ydu. Sonra başka bir cisim uçarak bana doğru geldi. Tıpkı bir teleskopun objektifi gibi daire şeklinde kusursuz bir mercekti. Dört ya da beş yüz metre uzaklıkta bir an için kıpırdamadan durdu ve sonra uçup gitti. Hemen ardından, havada hızla hareket eden bir başkası geldi: Bir kutuya uzanan metalik kollu bir mercek, sihirli bir fenerdi. Havada, altmış ya da yetmiş metre ileride durdu ve doğruca bana yöneldi. Şaşkınlık duygusuyla uyandım. Zihnimin bir yarısı hâlâ rüyadaydı, kafamdan şöyle bir düşünce geçti: "UFO'ların hep bizim yansımamız olduğunu düşünüyoruz. Şimdi aslında bizim onların yansıması olduğumuz ortaya çıktı. Sihirli fener tarafından beni C.G. Jung şeklinde gösteriyor. Peki, bu aparatı kontrol eden kim?"

Daha önce, benlik ve ego sorunuyla ilgili bir rüya görmüştüm. O rüyamda kır yürüyüşüne çıkmıştım. Engebeli bir arazideki küçük bir patikada yürüyordum; güneş parlıyordu ve etrafımda geniş bir manzara vardı. Sonra yol kenarındaki küçük bir şapele geldim. Kapı aralıktı, içeri girdim. Şaşırtıcı bir şekilde, sunakta Bakire Meryem resmi ve haç yoktu, bunların yerinde harika bir çiçek aranjmanı duruyordu. Ayrıca, yerde, sunağın önünde yüzü bana dönük bir halde bir yoginin lotus duruşunda, derin meditasyon halinde oturduğunu gördüm. Ona daha yakından baktığımda yüzünün benimle aynı olduğunu fark ettim. Derin bir korkuya kapıldım ve şu düşünceyle uyandım: "Demek ki, meditasyonunda beni düşünen kişi o. Onun bir hayali var ve ben o hayalim." O uyandığında artık var olmayacağımı anladım...

Her iki rüyanın da amacı, ego bilinci ile bilinçdışı arasındaki ilişkiyi tersine çevirmek ve bilinçdışını deneysel kişiliğin üre-

ticisi şeklinde yansıtmaktır. Bu tersine dönüş, "diğer tarafın" görüşüne göre, bilinçsiz varoluşumuzun gerçek ve bilinçli dünyamızın bir tür yanılsama olduğunu, içinde olduğumuz sürece bir gerçeklik gibi görünen bir rüya gibi, belirli bir amaç için inşa edilmiş görünüşte bir gerçeklik olduğunu öne sürer. Bu durum, Doğu'nun Maya kavramına çok benzemektedir.[115]

***Oturan Bodhidharma Figürü*; Çin porseleni Ming Hanedanlığı, on yedinci yüzyıl.** Bodhidharma, Çin'i, Budizm'le tanıştıran Hintli bir bilgeydi. Bu heykelcik meditatif bir yardımcıdır. Kişi aynı pozisyonda oturarak ve Bodhidharma figürüne bakarak kendi içsel durumunu görebilir.

Son çalışma

Jung'un son eseri *İnsan ve Sembolleri* tipik bir doğum süreciyle ortaya çıktı. Oldukça başarılı geçen Freeman röportajı, bir yayıncının Jung'un "daha önemli ve temel fikirler" içeren kitabını bu kez "pazardaki insanlar için" talep etmesine neden oldu. Seksen üç yaşındaki Jung, hayır, diye cevap verdi. İşini asla popülerleştirmeye çalışmamıştı; üstelik o "ihtiyar ve çok yorgun" bir adamdı.

Sonra John Freeman'a anlattığı bir rüya gördü.

> Jung, çalışma odasında oturup onu dünyanın her yerinden çağıran büyük doktorlar ve psikiyatristlerle konuşmak yerine, halka açık bir yerde durduğunu, kendisini heyecanlı bir dikkatle dinleyen ve söylediklerini anlayan çok sayıda insana hitap ettiğini gördü.[116]

İçgüdüsünü dikkate aldı ve yayıncının ikinci talebini kabul etti. Jung'un kitaba katkısı ölümünden yalnızca on gün önce tamamlandı; John Freeman, bunun "tüm zamanların en büyük hekimlerinden ve bu yüzyılın en büyük düşünürlerinden birinin geniş okuyucu kitlesine vasiyeti" olduğunu yazdı.

***Mesih ve Bilge Bakireler*; giriş kapısı heykeli, Almanya.**
Jung, seksen üç yaşındayken, kendisini dinleyen çok sayıda sıradan insana hitap ettiği bir rüya gördü. Bu, son kitabı *İnsan ve Sembolleri*'nin yayımlanmasını kabul etmesini sağladı.

Küçük bir teselli

Jung'un sesinin çok az duyulduğunu ve yaşadığı dönemde daha az anlaşıldığını hissettiği, son birkaç yılın mektuplarından ve kendisine yardım eden birkaç kişiden anlaşılmaktadır. İsviçreli politik ekonomist Profesör Eugen Bohler birçok yayında Jung'un fikirlerini daha kapsamlı bir ekonomi bilimine uygulamaya çalıştı ve daha sonra Jung'un yazılarının antolojisine bir giriş yazdı.

Jung ona selamlarını gönderdi.

> Sevgili dostum... belirsiz kaderimizin siyah-beyaz kartlarında bizi bekleyen 1960-70 arası dönemin şafağındayız. Geçtiğimiz on yıl bana, dostlarımın ölümü ve daha da acı verici olan eşimin vefatı, bilimsel faaliyetlerimin sonu ve ihtiyarlığın yükleriyle ağır darbeler vurdu ama aynı zamanda her türlü onuru ve her şeyden önce senin dostluğunu getirdi ve ben buna daha çok değer veriyorum çünkü görünen o ki, insanlar bana uzun süre tahammül edemiyorlar. Kendimi diğer insanları olduklarından farklı şekilde yaratan Yüce Tanrı olarak görmediğim için, bunu tamamen kendi hesabıma bırakmalı ve buna göre gölgemi uzatmalıyım. Anlayışın ve ilgin, zorlu çağdaşlarımla sürekli mücadelem nedeniyle ciddi şekilde sarsılan özgüvenimi geri kazanmama çok yardımcı oldu. Mutlu addedilmek gerçekten de önemsiz bir şey değildir. Birinin bir şekilde "mümkün" olduğu ve benden başka birinin de görebildiği anlamına gelen bir şey

başardığın için mutlu addedilmek hiç de önemsiz bir şey değildir. Tanınır olmanın "ünlü" demek olmadığı, adımı söyleyenlerin temelde neyle ilgili olduğu hakkında hiçbir fikrinin olmadığını fark ettiğimde çok az şey ifade ediyor. Kişinin esasen ölümünden sonra var olduğunu bilmenin hazzı kısa ömürlüdür.[117]

Derin tefekkürü esas alan bir tarikattan bir Katolik Baş Rahibe, Jung'a makalelerinin kendisi ve topluluğu üzerindeki büyük etkisini yazdı. O sıralarda Jung, dinden çok sık bahsetmesinden, "Dönüşümlü olarak agnostik, ateist, materyalist ve mistik olmakla suçlanıyorum" diye şikâyet ediyordu.

Muhterem Baş Rahibe,

Bana verdiğiniz manevi yardıma minnettarım. Benimle ilgili büyük yanlış anlama nedeniyle buna ihtiyacım var. Sahip olduğum tüm zenginlikler aynı zamanda benim yoksulluğum, dünyadaki yalnızlığımdır. Karanlık kapıya yaklaşmaya hazır olduğumda, sahip olduğum kadar çok şey kaybedeceğim. Hayatımı başarısızlıkları ve başarılarıyla aramadım. Bana ait olmayan bir güçle geldi. Elde ettiğim her şey tahmin etmediğim bir amaca hizmet ediyor. Her şeyin değişmesi gerekiyordu ve hiçbir şey bana ait olarak kalmıyor. Size katılıyorum: En yüksek yoksulluğa ve sadeliğe ulaşmak kolay değildir. Fakat bu varoluşun sonuna ulaştığınızda karşınıza davetsiz bir şekilde çıkıyor.[118]

Jung kendisini "eskiden yetenekli bir adamın seksen beş yıllık harabesi" olarak tanımlıyordu. Sanat tarihçisi ve yazar Sir Herbert, son doğum günü şerefine Jung'un sanat hakkındaki fikirleriyle ilgili bir eleştiri yayımladı. Jung ona teşekkür olarak şunları yazdı:

Sevgili Sir Herbert...

Kutsal sözleriniz, içine gömüldüğünü hissettiğim durgun bataklığın üzerine yansıyan yeni bir güneşin ışıklarıdır. Altı yüz yıldır türbesinde gömülü Meister Eckhart'ı sık sık düşündüm ve kendime günümüzde en azından neyle mücadele ettiğimi anla-

yabilen hiçbir adamın olmayışının sebebini sordum. Bunun benim açımdan sadece bir kibir ve takdir arzusu olmadığını, çağdaşlarım için gerçek bir endişe olduğunu düşünüyorum. Muhtemelen tıp adamının kabilesiyle olan eski işlevsel ilişkisi, mistik katılım ve hekimin ahlakının özüdür. İnsanlığın acısının bireyin içinde bulunduğu çıkmazda olduğunu ve bunun tam tersinin de geçerli olduğunu görüyorum.[119]

Ocak 1961'de Jung, Adsız Alkolikler derneğinin kurucu ortağı "Bill W" adıyla bilinen William Wilson'dan gecikmiş bir teşekkür mektubu ile birlikte, beklenmedik bir kesimin onayını aldı. Bill W bu mektupta, Jung'un 1931'de kronik alkolizm rahatsızlığı olan Rowland H.'ye "manevi veya dini bir deneyimin, kısacası gerçek bir dönüşümün öznesi haline gelmedikçe durumunun umutsuz olduğunu" söylemesinin ne kadar etkili olduğunu kabul ettiğini

***Mezarlığın Merhamet Meleği*; mermer heykel, Vieques, Porto Riko, yirminci yüzyılın başları. Fotoğraf, M. Klaus.**

Jung, hayatının son on yılında kendisinden uzaklaşan bir arkadaşının ölümü üzerine şunları yazdı: "Hayatın gizemi her zaman İki'nin arasında gizlidir ve o, sözlerle ihanet edilemeyen yada tartışmalarla tüketilemeyen gerçek gizemdir."[120]

yazıyordu. Bill W'nin kendi dönüşümü ve tedavisi, 1934'te Adsız Alkolikler derneğinin kurulmasına yol açtı.

Uzun mektup şu sözlerle sona eriyordu:

Şimdi açıkça göreceğiniz gibi, bu şaşırtıcı olaylar zinciri aslında uzun zaman önce muayene odanızda başladı, doğrudan sizin alçakgönüllülüğünüz ve derin algılama yeteneğiniz üzerine kuruldu.

Çok sayıda düşünceli A.A. sizin yazılarınızın öğrencisidir. İnsanın akıl, duygu ve iki dolarlık kimyasaldan daha fazlası olduğuna olan inancınız nedeniyle, kendinizi bize özellikle sevdirdiniz.[121]

Jung'un tepkisi aydınlatıcıydı.

Sevgili Bay W. ...

O günlerde sözlerime son derece dikkat etmek zorundaydım. Mümkün olan her şekilde yanlış anlaşıldığımı öğrenmiştim. Bu yüzden Rowland H. ile konuşurken çok dikkatliydim. Fakat gerçekten düşündüğüm şey, kendi türünden erkeklerle ilgili çok sayıda deneyimin sonucuydu.

Onun alkole olan özlemi, varlığımızın bütünlüğe olan ruhsal susuzluğunun düşük düzeyde eşdeğeriydi ve ortaçağ dilinde şöyle ifade ediliyordu: Tanrı ile birlik.

Böyle bir kavrayış günümüzde yanlış anlaşılmayacak bir dille formüle edilebilir?

Böyle bir deneyimin tek doğru ve meşru yolu, gerçekte sizin başınıza gelmesidir ve yalnızca sizi daha yüksek anlayışa götüren bir yolda yürüdüğünüzde gerçekleşebilir...

Bu dünyada hüküm süren kötülük ilkesinin, gerçek dini anlayışla ya da insan topluluğunun koruyucu duvarıyla engellenmediği takdirde, fark edilmeyen ruhsal ihtiyacı yok etmeye yol açtığına kuvvetle inanıyorum. Yukarıdan gelen bir eylemle korunmayan ve toplumda izole halde olan sıradan insan, hayatının pek çok yerinde İblis denilen kötülüğün gücüne karşı koyamaz.

Ancak bu tür kelimelerin kullanılması o kadar çok hataya yol açabilir ki, onlardan sadece mümkün olduğunca uzak durabilir...

Bunu sizinle riske atıyorum çünkü çok nezih ve dürüst mektubunuzdan, alkolizmle ilgili yanıltıcı basmakalıp sözlerin üzerinde bir bakış açısı edindiğiniz sonucuna vardım.

Bildiğiniz gibi, Latince'de *spiritus* kelimesi "alkol" anlamına gelir ve aynı kelimeyi hem en yüce dini deneyim hem de en ahlaksız zehir için de kullanıyoruz. Bu nedenle yararlı formül şudur: *spiritus contra spiritum.**

Nazik mektubunuz için tekrar teşekkür ederim,

Saygılarımla,

C.G. Jung[122]

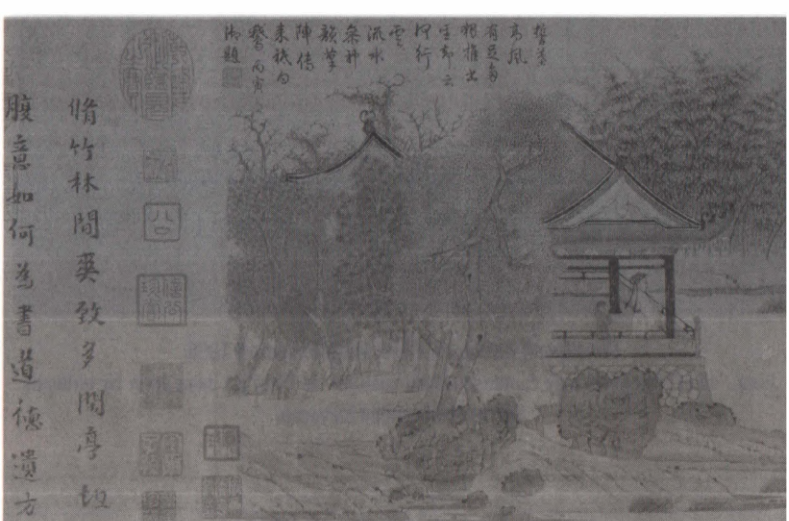
* (Lat.) Ruha karşı ruh. (ç.n.)

***Cin Şişesi*; Fotoğraf, Peter Angelo Simon 1995.**
Jung, "alkol" özleminin aynı zamanda ruhsal susuzluk ve Tanrı'yla daha derin bir birleşme arzusu olabileceğini biliyordu.

Özdeğerlendirme

"Yetilerimin arasında yalnız başımayım" diyen yaşlı adamın, beşeri bilimler, doğa bilimleri, dinler, sanat ve günlük insan davranışlarında insanların zihnindeki kalıpları ne kadar değiştirdiğini görecek vakti olmadı. Human Potential Movement (İnsan Potansiyeli) ve Transpersonal Psychology (Kişilik Ötesi Psikoloji) hareketi veya onun "dini afyon değil dinamit olarak" kabul ettiğini söyleyen mitoloji uzmanı Joseph Campbell ya da Franz Alt gibi kabul eden evrenselciler üzerindeki etkisini de tahmin edemezdi.

Fakat Jung her zaman, eğer anlaşılırsa, hayatının bir yol gösterici olduğunu da tüm kalbiyle biliyordu.

Hayatımın değerinin ne olduğunu soracak olursam, kendimi ancak yüzyıllara göre ölçebilirim ve sonra şunu söylemem gerekir: Evet, bir anlamı var. Bugünün fikirleriyle ölçüldüğünde, hiçbir şey ifade etmiyor.[123]

Çoğu insanla benim aramdaki fark, benim "oda duvarlarımın" şeffaf olmasıdır. Bu benim tuhaf bir özelliğim. Diğerlerinde bu duvarlar o kadar mat renklidir ki, arkalarındaki hiçbir şeyi görmezler ve bu nedenle orada hiçbir şey olmadığını düşünürler. Ben arka planda devam eden süreçleri bir dereceye kadar algılayabiliyorum ve bu bana içsel bir kesinlik kazandırıyor. Hiçbir şey görmeyen insanların kesinlikleri yoktur ve hiçbir sonuca varamazlar ya da görseler bile onlara güvenmezler.[124]

Her çağda, insanın gerçek görevinin nelerden oluştuğunu anlayan ve bu görev geleneğini gelecek nesiller ve içgörünün

Wang Hsi-chih Kazları İzliyor;
Ch'ien hsuan tarafından hazırlanmış el rulosu, on üçüncü yüzyıl, Çin.

daha derin ve daha genel bir düzeye ulaştığı bir zaman için koruyan en az birkaç kişi vardır. Birincisi, birkaç neslin yolu değişecek ve birkaç kuşakta daha fazlası olacaktır... Bu tür bir kavrayışa sahip olan kişi, ne kadar izole edilmiş olursa olsun, eşzamanlılık yasasının farkında olmalıdır. Antik dönemdeki Çinlilerin söylediği gibi: "Evinde oturan ve doğru düşünceyi düşünen doğru adam yüz kilometre öteden duyulur."[125]

Kaynağa dönüş

6 Mayıs 1961'de günlük yürüyüşlerini yapamayacak kadar güçsüz olan Jung, köy yollarında yaptığı bir araba gezisiyle çok sevdiği kırlara veda etti. Üç ayrı düğün alayı, arabanın ilerlemesini durdurdu. Jung bu eşzamanlılığın yaklaşmakta olan ölümle evliliğinin ilanı olduğunu düşündü. Dört gün sonra, Miguel Serrano onun son ziyaretçilerinden biri oldu. Jung onu çalışma odasında üzerinde bir "Japon tören elbisesi, sol elinde Gnostik yüzüğü, yanında Teilhard de Chardin'in *The Phenomenon of Man* (*İnsan Fenomeni*) adlı muhteşem kitabıyla" karşıladı.

Serrano, bu ziyaretindeki sohbette "Jung'un aklının muhteşem keskinliğinden bir kez daha etkilendiğini" söyledi.

> Bugün hiç kimse, kelimelerin arkasında yatan temel fikirlere dikkat etmiyor... Buna rağmen fikir, gerçekten var olan tek şeydir. İşimde yaptığım şey, aslında bu fikirlere, o gerçeklere yeni isimler vermektir. Örneğin "Bilinçsiz" kelimesini düşünün. Çinli bir Zen Budisti'nin kitabını okumayı yeni bitirdim. Bana aynı şey hakkında konuşuyormuşuz gibi geldi ve aramızdaki tek fark, aynı gerçeğe farklı sözcükler vermiş olmamızdı. Bu nedenle, Bilinçsiz kelimesinin kullanılması önemli değildir; önemli olan kelimenin arkasında yatan fikirdir.[126]

İki hafif felç, onu bir hafta yatağa mahkûm etti. Marie-Louise von Franz o günlerde onu ziyarete gitti.

***Yüzü Duvara Dönük Halde Meditasyon Yapan Daruma*; mürekkep fırçayla yapılmış tablo, Nobutada (1565–1614), Japonya.**
Kaligrafide "Sessizlik ve boşluk yeter/hayatı hatasız geçirmek için" yazmaktadır. Jung, diğer kültürel sistemlerin bildiği gerçeklere yeni isimler verdiğini fark etti. Çin'in Zen Budizmi, bilinçdışı bilgisine Jung'un yapılarına benzer terimlerle gönderme yapar. "Önemli olan, kelimenin arkasında yatan fikirdir."

Onu en son gördüğümde bir rüyasından bahsetti. "Dünyanın büyük bölümünün, çok geniş alanlarının yerle bir olduğunu görüyorum. Ama şükürler olsun ki, tüm gezegen değil."[127]

Jung ölmeden üç gün önce oğlu Franz'a, "Bu gece çok güzel bir şarap içelim" diyerek onu mahzene gönderdi. Ruth Bailey daha sonra Miguel Serrano'ya şunları yazdı:

Ölmeden iki gün önce uzak bir yerdeydi, çok güzel şeyler gördüğüne eminim. Sık sık gülümsüyordu ve mutluydu... Gördüğü harika rüyayı bana anlattı ve şöyle dedi: "Artık gerçeği biliyorum ama tamamlanmamış küçük bir parça daha var ve onu da öldüğümde anlayacağım." Ayrıca bundan başka, bana o gece anlattığı harika bir rüya görmüştü. Yüksek bir platoda duran kocaman yuvarlak bir taş blok varmış ve taşın altında şu sözler yazılıymış: "Ve bu size Bütünlük ve Birliğin bir işareti olacak."[128]

6 Haziran 1961'de öğleden sonra saat 4'te Jung, ailesinin yanında huzur içinde öldü. Eşzamanlılığın ölümüne eşlik etmesi hiç de şaşırtıcı olmadı. Afrika'dan Avrupa'ya uzanan bir yolculukta olan Laurens van der Post, Jung'un ölürken veda ettiği bir rüya gördüğünü söyledi. Barbara Hannah, ölümünden birkaç dakika önce arabasındaki görece yeni akünün tamamen bittiğini fark ettiğini anlattı. Doğa, birkaç saat sonra, Küsnacht'ta Jung'un bahçede, altında oturduğu ağacı bir yıldırımla yaraladığı fırtınayla buna katıldı.

Jung analisti June Singer o sıralarda Enstitü'de okuyordu.

> Hayatı boyunca onu hiç görmedim... Ölümünün ertesi günü üzüntüyle Küsnacht'a giden birkaç stajyerden biriydim...
>
> Ön kapı açıktı. İçeri girdim ve artık sessizliğe gömülmüş o efsanevi kütüphanede beklemeye başladım. Tanımadığım bir kadın bana merdivenleri işaret etti, tek başıma çıkmam gerektiğini anladım. Üst kattaki koridorda yarı açık bir kapı vardı. Yatağın her iki yanında uzun şamdanların içinde yanıp sönen iki mumun aydınlattığı karanlık odaya girdim. Yatakta, eski moda beyaz geceliğiyle huzur içinde, çok küçük, neredeyse şeffaf, bir o kadar ince, çok kırılgan, çok narin, balmumuyla kaplanmış bir adam yatıyordu. Güçlü varlığı odanın her yanına sirayet etmişti. Orada uzun bir süre durdum, serin ve parlak sessizliğin varlığıma nüfuz etmesine izin verdim. Sonra arkamı döndüm ve yavaşça merdivenlere doğru yürüdüm.[129]

Carl Gustav Jung, Küsnacht mezarlığına defnedildi. Kendisinin tasarladığı aile mezar taşı, üst ve alt kısımlarında şöyle yazıyordu:

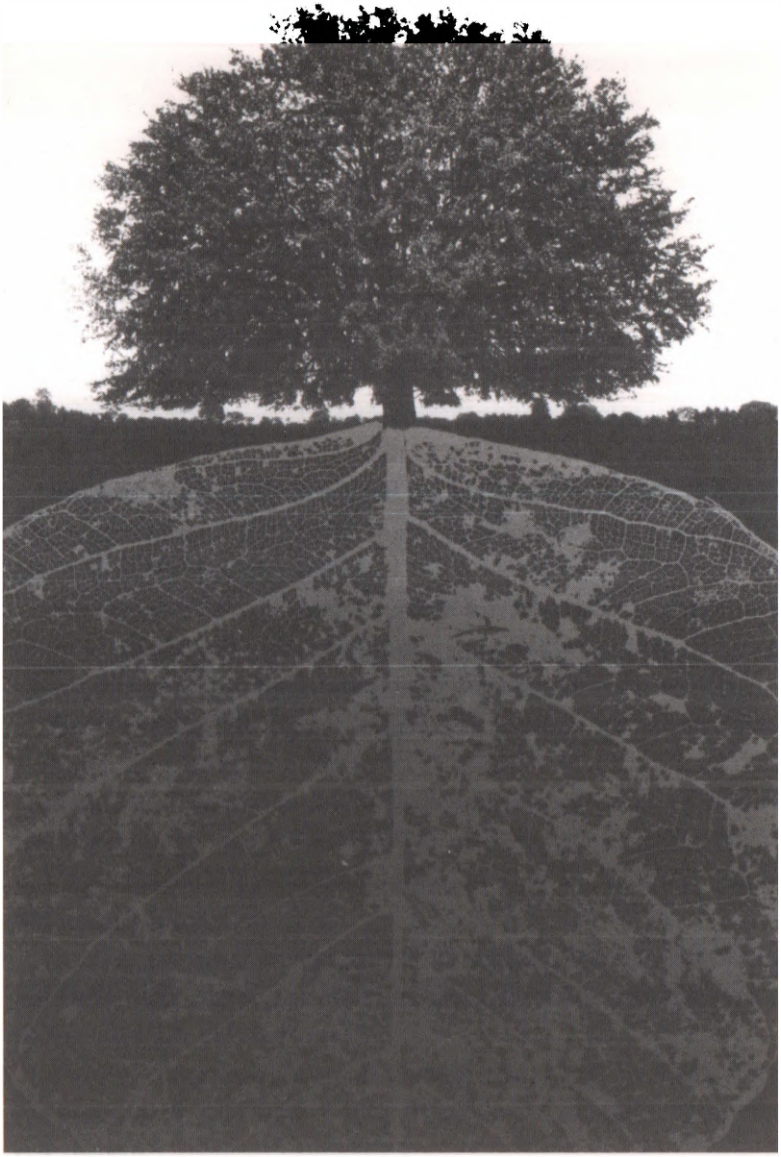
Vocatus atque non vocatus deus aderit
(Çağırılsa da çağırılmasa da, Tanrı orada olacaktır)

Taşın sağ ve sol taraflarında, "Korintliler'e Birinci Mektup"tan şu sözler yazılıydı:

Primus homo de terra terrenus
Secundus homo de caelo caelestis
(İlk insan yeryüzündendir yani topraktandır,
İkinci insan ise göktendir ve cennettendir.)

Jung'un "otobiyografisinin" önsözü onun hikâyesini özetliyor:

Hayat bana her zaman köksapı üzerinde yaşayan bir bitki gibi görünmüştür. Gerçek hayatı görünmezdir, köksapında gizlidir. Yerin üstünde görünen kısım sadece bir yaz yaşar. Sonra solup gider, geçici bir görüntüdür. Yaşamın ve uygarlıkların durmak bilmez ilerleyişini ve çöküşünü düşündüğümüzde, mutlak bir hiçlik izleniminden kaçamayız. Buna rağmen, ebedi değişimle yaşayan ve devam eden bir şeyin var olduğu hissini asla kaybetmedim. Gördüğümüz şey, geçip giden çiçektir. Kalıcı olan ise köksaptır.[130]

İsimsiz; Fotoğraf, Jerry Uelsmann'ın, 1964.

Yazarın teşekkürü

Yayıncı ve sadık bir dost olan Joseph Kulin'e, kitabın taslağına olan ısrarlı inancı ve yayımlanması için adeta kumar oynadığı için özel bir minnet borçluyum

Parabola'nın bu çalışmayı resimli bir kitap olarak sunma fikri, bu kitaba hayal edebileceğimden daha fazlasını ekledi. Ayrıca bana çalışmanın her aşamasına dahil olma fırsatını da verdiler.

İmge seçiminde ruh empatisi açıkça görülen sanat araştırmacısı Miriam Faugno'ya şükranlarımı sunmak isterim; tasarımcı Jim Wasserman'ın hevesle yarattığı şık ve geniş sunum; Natalie Baan ve Shanti Fader'ın titiz çalışmasıyla desteklenen David Appelbaum'un prodüksiyondaki ayırt edicilik için de şükran borcumu sunuyorum.

Ayrıca, bu tuhaf seyyahın bir aile ortamı duygusu bulmasına yardımcı olan küçük kişisel jestleri için Parabola çalışanlarının her birine teşekkür etmek istiyorum.

Pauline Thompson'ın mali desteği olmasaydı bu kitap üretime geçemezdi. Misafirperverliği, hayat katan dostluğu benim için çok değerli.

Van Waveren Vakfı'nı yöneten değerli yazar ve öğretim görevlisi Olivier Bernier, taslağı bir yayın geliştirme bursu ile ilk kabul eden kişi oldu. Tanıtım konuşma turuna desteği kitabın normalde mümkün olandan daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağladı.

İlham veren öğretme yeteneği ve sıcak kişiliğine her zaman hayran olduğum Jean Houston, metne erken ve aktif destek verdi ve kısıtlı zamanının ortasında bir giriş yazmayı cömertçe kabul etti.

Projenin ilk aşamalarında, ruh arkadaşım Dr. Fred Kyneur bana Jung kitaplarından oluşan kütüphanesini iki yıllığına ödünç verdi ve biliminsanı Kenji Tanaka, benim bilgisayar teknolojisi labirentinde kararlı adımlarla ilerlememi sağladı.

Bu el emeği desenin tamamına profesyonel ve kişisel parçalar ekleyen herkesin ve adlarını sayamadığım pek çok kişinin katkısını derinden hissediyor ve teşekkür ediyorum

Son olarak, bu kitabın esas amacı olan siz okurların yaşam yolculuğuna bu kitabı neşeyle bırakıyorum.

Notlar

Alıntı yapılan çalışmaların kısaltmaları:

CW: *The Collected Works of C.G. Jung* (London: Routledge and Kegan Paul, 1964).

F/J: *The Freud/Jung Letters*, edited by William McGuire (London: Hogarth Press and Routledge and Kegan Paul, 1974).

JET: *C.G. Jung, Emma Jung and Toni Wolff*, edited by Ferne Jensen with assistance from Sidney Mullen (San Francisco: The Analytic Psychology Club of San Francisco, Inc., 1982).

L1: *C.G. Jung Letters, Volume I*, selected and edited by Gerhard Adler in collaboration with Aniela Jaffé (London: Routledge and Kegan Paul, 1972).

L2: *C.G. Jung Letters, Volume II*, selected and edited by Gerhard Adler in collaboration with Aniela Jaffé (Bollingen Series; Princeton: Princeton University Press, 1953)

MDR: *Memories, Dreams, Reflections* by C.G. Jung, recorded and edited by Aniela Jaffé (New York: Vintage Books, 1989).

1. Bölüm: Yaralı

1. JET, s. 51–52.
2. L1, s. 377, mektup, SF.W. Martin.
3. L1, s. 19, dipnot.
4. L2, s. 408, alıcısı belirtilmemiş mektup.
5. MDR, s. 8.
6. MDR, s. 17–18.
7. Wehr, Gerhard, *Jung: A Biography* (Boston: Shambhala, 1987), s. 29–30.
8. MDR, s. 9–10.
9. MDR, s. 11–12.

10. MDR, s. 13–15 ve 23.
11. MDR, s. 15.
12. MDR, s. 19.
13. MDR, s. 21–22.
14. MDR, s. 36–42.
15. MDR, s. 52, 50.
16. MDR, s. 42–43.
17. *Wehr, Jung, osf. cit.*, s. 58–59.
18. MDR s. 99.
19. Wehr osf. cit., s. 74.
20. Jaffé, Aniela, *From the Life and Work of C.G. Jung* (Einsiedeln: Daimon, 1989), s. 2.
21. MDR, s. 72–73.
22. MDR, s. 108–109.
23. MDR, s. 114.
24. MDR, s. 127.
25. MDR, s. 131.
26. MDR, s. 117.
27. Wehr, *Jung, osf. cit.*, s. 91.
28. MDR, s. 370, Appendix 2.
29. MDR, s. 367.
30. F/J, s. 4–5.
31. F/J, s. 5.
32. MDR, s. 149–150.
33. Jacobi, Jolande, Oral History Project, cited in *Uncovering Lives: The Uneasy Alliance of Biography and Psychology* by Alan C. Elins (New York: Oxford University Press, 1994), s. 68–69.
34. F/J, s. 94–95.
35. F/J, s. 96–97.
36. F/J, s. 325.
37. F/J, s. 181, 183.
38. F/J, s. 184.
39. F/J, s. 199–200.
40. F/J, s. 200.
41. F/J, s. 208.
42. F/J, s. 212.
43. F/J, s. 207.
44. F/J, s. 228.
45. F/J, s. 230–231.
46. F/J, s. 236.
47. MDR, s. 155–156.
48. F/J, s. 218–220.
49. MDR, s. 150–151.

50. MDR, s. 158.
51. F/J, s. 452.
52. F/J, s. 456–457.
53. F/J, s. 467.
54. F/J, s. 509.
55. F/J, s. 510.
56. F/J, s. 516.
57. F/J, s. 524.
58. F/J, s. 525–526.
59. F/J, s. 534.
60. F/J, s. 534–535.
61. F/J, s. 538–539.
62. MDR, s. 167–168.
63. MDR, s. 170, 173–175.
64. MDR, s. 175–176.
65. MDR, s. 176–179.
66. MDR, s. 179–182.
67. MDR, s. 189.
68. F/J, s.440.
69. Hannah, Barbara, *Jung: His Life and Work* (Boston: Shambhala, 1991), s. 120. 70. van der Post, Laurens, *Jung and the Story of Our Time* (New York: Random House, 1975), s. 177.
70. van der Post, Laurens, Jung and the Story of Our Time (New York: Random House, 1975), s. 177.
71. *Hannah, Jung, os. cit.*, s. 119.
72. MDR, s. 182–183.
73. MDR, s. 183–184.
74. MDR, s. 184–185.
75. MDR, s. 188.
76. MDR, s. 190–192.
77. Serrano, Miguel, *C.G. Jung and Herman Hesse: A Record of Two Friendships* (London: Routledge and Kegan Paul, 1966), s. 94–95.
78. MDR, s. 195–196.
79. MDR, s. 192, 199.

2. Bölüm: Şifacı

1. JET, s. 67.
2. Jaffé, *From the Life and Work, osf. cit.*, s. 167.
3. L2, s. 323, mektup, Henry A. Murray.
4. L2, s. 316, mektup, Elined Kotschnig.
5. L2, s. 474, mektup, A. Tjoa and R.H.C. Janssen.

6. JET, s. 39.
7. JET, s. 17.
8. MDR, s. 240.
9. MDR, s. 247–248, 251–252.
10. MDR, s. 255–256.
11. MDR, s. 224–226, 237.
12. F/J, s. 294.
13. MDR, s. 340.
14. McGuire, William and Hull, R.F.C., editors, *C.G. Jung Speaking* (London and New York: Thames and Hudson, 1978), s. 348.
15. MDR, s. 205.
16. MDR, s. 209.
17. L1, s. 87, mektup, A. Vetter.
18. JET, s. 97.
19. *Hannah, Jung, osf. cit.*, s.74.
20. MDR, s. 145.
21. JET, s. 51–52.
22. JET, s. 98.
23. L2, s. 276–277, mektup, Theodor Bovet.
24. JET, s. 120.
25. L2, s. 481, mektup, Traugott Egloff.
26. L2, s. 402, alıcısı belirtilmemiş mektup.
27. Brome Vincent, *Jung: Man and Myth* (London: HarperCollins, 2001), s. 212–213.
28. CW 10, "Civilization in Transition," s. 125.
29. L1, s. 82–83, mektup, Count Hermann Keyserling.
30. L1, s. 108–109, alıcısı belirtilmemiş mektup.
31. L1, s. 239, alıcısı belirtilmemiş mektup.
32. Wilhelm, Richard, translator, *The Secret of the Golden Flower* (London: Routledge and Kegan Paul, 1974), s.126.
33. Wilhelm, *The Secret, osf. cit.*, s. 126.
34. JET, s. 111–112.
35. L1, s. 375, mektup, Olga Frobe-Kapteyn.
36. L2, s. 258–259, mektup, Pastor Walter Bernet.
37. L1, s. 236, mektup, Aniela Jaffé.
38. JET, s. 119.
39. JET, s. 112.
40. L1, s. 59, alıcısı belirtilmemiş mektup.
41. JET, s. 103.
42. MDR, s. 133.
43. van der Post, *Jung, osf. cit.*, s. 128.
44. van der Post, *Jung, osf. cit.*, s. 121–122.
45. JET, s. 103–104.

46. *Jaffé, From the Life and Work, os. cit.*, s. 106–107.
47. Wehr, *Jung, osf. cit.*, s. 329.
48. JET, s. 99–100.
49. MDR, s. 144.
50. JET, s. 104–105.
51. L1, s. 41, mektup, Oscar A.H. Schmitz.
52. L1, s. 422, mektup, J. Allen Gilbert.
53. L1, s. 133, mektup, Frau V.
54. JET, s. 75.
55. van der Post, *Jung, osf. cit.*, s. 4.
56. L1, s. 561, mektup, Sibylle Birkhauser-Oeri.
57. JET, s. 50–51.
58. JET, s. 47–48.
59. JET, s. 32–33.
60. McGuire and Hull, *C.G. Jung Speaking, osf. cit.*, s. 50–51.
61. *Hannah, Jung, osf. cit.*, s. 199.
62. JET, s. 116–117.
63. Jaffé, *From the Life and Work, osf. cit.*, s. 113.
64. JET, s. 98.
65. L1, s. 86, alıcısı belirtilmemiş mektup.
66. L1, s. 135, mektup, Poul Bjerre.
67. L1, s. 145–146, mektup, Walter Cimbal.
68. CW 10, s. 534.
69. CW 10, s. 538–541.
70. L1, s. 157, mektup, E. Beit von Speyer.
71. L1, s. 154–155, mektup, Or. B. Cohen.
72. L1, s. 162, mektup, James Kirsch.
73. L2, s. xxxiv, mektup, Henry A. Murray.
74. L1, s. 404, mektup, J.H. van der Hoop, January 14, 1946.
75. Hannah, *Jung, osf. cit.*, s. 269.
76. L1, s. 276, mektup, Esther Harding.
77. MDR, s. 275–277.
78. MDR, s. 277.
79. CW 10, "What India Can Teach Us," par. 1013.
80. MDR, s. 282–283.

3. Bölüm: Ruha Dair

1. L2, s. 580, mektup, Earl of Sandwich.
2. MDR, s. 210–211.
3. Hannah, *osf. cit., Jung*, s. 264–265.
4. L1, s. 285, notlar.

5. L1, s. 285–286, mektup, H.G. Baynes.
6. MDR, s. 289–296.
7. L1, s. 343, alıcısı belirtilmemiş mektup.
8. Hannah, *Jung, osf. cit.*, s. 283.
9. L1, s. 424–425, mektup, Eugene H. Henley.
10. L1, s. 442, mektup, Ernst Anderes.
11. L1, s. 443, mektup, Jolande Jacobi.
12. Brome, *Jung, osf. cit.*, s. 213.
13. L1, s. 377, mektup, SF.W. Martin.
14. Wehr, *Jung, osf. cit.*, s. 292.
15. JET, s. 37–38.
16. JET, s. 118.
17. L1, s. 516, mektup, Alwine von Keller.
18. L1, s. 568, mektup, Hanna Oeri.
19. JET, s. 124.
20. Wehr, *Jung, osf. cit.*, s. 377.
21. MDR, s. 233.
22. L2, s. 137, mektup, Fr. Victor White.
23. MDR, s. 297.
24. MDR, s. 218–220.
25. L2, s. 20, 112, 115, mektup Aniela Jaffé, Jacob Amstutz, Henry Corbin.
26. CW 11, *Eyüp'e Cevap*, s. 357.
27. L2, s. 155–156, mektup, Rev. Erastus Evans.
28. L2, s. 72–73, mektup, Fr. Victor White.
29. L2, s. 435–436, mektup, Rev. Morton T. Kelsey.
30. CW 11, *Eyüp'e Cevap*, s. 417.
31. CW 11, *Eyüp'e Cevap*, s. 470.
32. L1, s. 127, mektup, Paul Maag.
33. L1, s. 66, mektup, Walter Robert Corti.
34. L1, s. 392, mektup, Pastor H. Wagmann.
35. L2, s. 436, mektup, Rev. Morton Kelsey.
36. L2, s. 76–77, mektup, Dorothee Hoch.
37. L1, s. 96, alıcısı belirtilmemiş mektup.
38. L2, s. 183, alıcısı belirtilmemiş mektup.
39. L2, s. 4, mektup, Heinrich Boltze.
40. L2, s. 77, mektup, Dorothee Hoch.
41. L1, s. 520, mektup, Jurg Fierz.
42. Essay by Pastor Bernet, 1966.
43. L2, s. 242, mektup, Fr. Victor White.
44. L2, s. 108–109, mektup, Carl Seelig.
45. McGuire and Hull, *C.G. Jung Speaking, osf. cit.*, s. 325, 378.
46. L1, s. 174–175, mektup, Wolfgang Pauli.

47. Jaffé, *From the Life and Work, osf. cit.*, s. 166.
48. L2, s. 308, mektup, Professor Nelson.
49. McGuire and Hull, *C. G .Jung Speaking, osf. cit.*, s. 387.
50. L1, s. 548, mektup, Edward Whitmont.
51. CW 14, *Mysterium Coniunctionis*, par. 662.
52. Jung, C.G. and Pauli, W., *The Interpretation of Nature and the Psyche* (London: Routledge and Kegan Paul, 1955), s. 7.
53. L2, s. 398–400, mektup, Stephen Abrams.
54. JET, s. 3.
55. McGuire and Hull, *C.G. Jung Speaking, osf. cit.*, s. 402.
56. JET, s. 41.
57. JET, s. 7.
58. MDR, s. 225.
59. L2, s. 117, mektup, James Kirsch.
60. L2, s. 121, mektup, Countess Elizabeth Klinckowstroem.
61. *Hannah, Jung, osf. cit.*, sf. 313.
62. L2, s. 424–425, mektup, Dr. Daniel Brody.
63. Serrano, Miguel, *C.G. Jung and Herman Hesse, osf. cit.*, s. 60–61.
64. Jaffé, Aniela, editor, with Adler, Gerhard, *C.G. Jung Briefe* (Walther Verlag AG Ohten, 1972–73), s. 386.
65. L2, s. 171, mektup, Fr. Victor White.
66. Uhsadel, Walther, *Evangelische Seelsorge* (Heidelberg: Quelle and Meyer, 1966), s. 121.
67. Jaffé, *From the Life and Work, osf. cit.*, s. 100.
68. Hannah, *Jung, osf. cit.*, s. 323.
69. L2, s. 270, mektup, Mary Bancroft.
70. JET, s. 120.
71. JET, s. 34.
72. L2, s. 251, mektup, Fr. Victor White.
73. JET, s. 95.
74. L2, s. 284, mektup, Erich Neumann.
75. Brome, *Jung, osf. cit.*, s. 260.
76. MDR, s. 296.
77. L2, s. 316, mektup, Marianne Niehus-Jung.
78. van der Post, *Jung, osf. cit.*, s. 177.
79. L2, s. 299, mektup, Eugen Bohler; s. 233, mektup, Manfred Bleuler.
80. MDR, s. 356.
81. *A Matter of Heart* film transcript, James Kirsch.
82. *Die Gesammelten Werke von C.G. Jung*, "The Psychology of the Transference," (Zürich: Rascher, 1958–1970), s. 178–179.
83. CW 14, *Mysterium Coniunctionis*, Vol. 2, pars. 760, 762, 767–771.
84. Brome, *Jung, osf. cit.*, s. 257.

85. Jaffé, *From the Life and Work, osf. cit.*, s. 101, 114–115.
86. JET, s. 126.
87. L1, s. 542, mektup, Serge Moreux.
88. McGuire and Hull, *C.G. Jung Speaking, osf. cit.*, s. 249.
89. JET, s. 16.
90. MDR, s. 225.
91. L2, s. 351, mektup, Aniela Jaffé.
92. L2, s. 88, mektup, Karl Oftinger.
93. L2, s. 363, mektup, Gustav Schmaltz.
94. MDR, s. vii–viii.
95. MDR, s. xii.
96. JET, s. 114–116.
97. Wehr, Gerhard, *An Illustrated Biography of C.G. Jung* (Boston: Shambhala, 1989) , s. 143.
98. Interview with Richard Evans, 1957.
99. Jung, C.G., "Essay on Contemporary Events."
100. CW 10, *The Meaning of Psychology for Modern Man*, s. 149.
101. CW 10, *The Undiscovered Self*, s. 304–305.
102. CW 11, Eyüp'e Cevap, s. 459.
103. CW 10, *The Undiscovered Self*, s. 258.
104. L2, s. 316, mektup, Elined Kotschnig.
105. L2, s. 525, mektup, M. Leonard.
106. L2, s. 522, mektup, Valentine Brooke.
107. L2, s. 236, mektup, Pater Lucas Menz.
108. L1, s. 491–492, mektup, Fr. Victor White.
109. JET, s. 120.
110. van der Post, *Jung, osf. cit.*, s. 216.
111. L2, s. 121, mektup, Countess Elizabeth Klinckowstroem.
112. L2, s. 238, mektup, Pater Lucas Menz.
113. L2, s. 597, mektup, Miguel Serrano.
114. *C.G. Jung and Herman Hesse*, Serrano, *osf. cit.*, s. 112.
115. MDR, s. 323–324.
116. Jung, C.G., editor, *Man and His Symbols*, introduction (London: Aldus Books, 1964), s. 10.
117. L2, s. 529–530, mektup, Eugen Bo; s. 566, mektup, Rev. Kenneth Gordon Lafleur.
118. L2, s. 516, mektup, Mother Prioress of a contemplative order.
119. L2, s. 586–589, mektup, Sir Herbert Read.
120. L2, s. 581, mektup, Mother Prioress.
121. "The Bill W./Carl Jung Letters," A.A.'s *Grapevine*, 1963, 1968, 1974.
122. *Ibid.*
123. MDR, s. xii.
124. MDR, s. 355–356.

125. L2, s. 595, mektup, Miguel Serrano.
126. Serrano, *C.G. Jung and Herman Hesse, osf. cit.*, s. 100.
127. von Franz, Marie-Louise, *C.G. Jung: His Myth in Our Time* (New York: C.G. Jung Foundation Publications, 1975)
128. Serrano, *C.G. Jung and Herman Hesse, osf. cit.*, s. 104
129. JET, s. 83.
130. MDR, s. 4.

Kaynaklar

Adler, Gerhard ve Aniela Jaffé, derleyenler, *C.G. Jung Letters, Volume I.* Copyright © 1972 Princeton University Press ve Taylor & Francis Books UK, öncesinde International Thompson/ Routledge. Princeton University Press'in izniyle yeniden basılmıştır. Taylor & Francis Books UK.'in izniyle çoğaltılmıştır.

Adler, Gerhard, ve Aniela Jaffé, derleyenler, C.G. *Jung Letters, Volume II.* Copyright © 1953 Princeton University Press ve Taylor & Francis Books UK, öncesinde International Thompson/ Routledge. Princeton University Press'in izniyle yeniden basılmıştır. Taylor & Francis Books UK.'in izniyle çoğaltılmıştır.

Brome, Vincent, *Jung: Man and Myth.* Copyright © 2001 House of Stratus, Looe.

Hannah, Barbara, *Jung: His Life and Work.* Copyright © 1991 Shambhala Publications, Boston. Mrs. Marie-Louise von Franz ve Dr. Emmanuel Kennedy'in izinleriyle basılmıştır.

Jaffé, Aniela, *From the Life and Work of C. G. Jung.* Copyright © 1989 Daimon, Einsiedeln. Daimon Verlag'ın izniyle basılmıştır.

Jensen, Ferne, derleyen, Sidney Mullen'ın destekleriyle, *C. G. Jung, Emma Jung and Toni Wolff.* Copyright © 1982. Analytic Psychology Club of San Francisco'nun izniyle ve onlar tarafından yayımlanmıştır.

Jung, C. G., *The Collected Works of C. G. Jung.* CW 10, 11, 14, 16 copyright © 1977 Princeton University Press ve Taylor &

Francis Books UK, öncesinde International Thompson/Routledge. Princeton University Press'in izniyle yeniden basılmıştır. Taylor & Francis Books UK.'in izniyle çoğaltılmıştır.

Jung, C. G., editor, *Man and His Symbols*. Copyright © 1964 Aldus Books Limited, London.

Jung, C. G., *Memories, Dreams, Reflections*, çeviren Richard ve Clara Winston, derleyen Aniela Jaffe, çeviri copyright © 1961, 1962, 1963 ve 1989, 1990, 1991 by Random House LLC. Pantheon Books'un (Knopf Doubleday Publishing Group'un markası, Penguin Random House LLC.'nin bölümü) izniyle kullanılmıştır. Tüm hakları saklıdır.

Jung, C. G., *The Red Book*. Çeviren Mark Kyburz, John Peck ve Sonu Shamdasani. Giriş ve notlar, Sonu Shamdasani. Copyright © 2009 the Foundation of the Works of C.G. Jung. W.W. Norton tarafından yayımlanmıştır.

Jung, C. G., *Seven Sermons to the Dead*. Çeviren H. C. Baynes Copyright © 1961, 1962, 1963 Random House, Inc. Copyright © 1967 Vincent Stuart and John Watkins Ltd.

McGuire, William, derleyen, *The Freud/Jung Letters*. Copyright © 1974 Hogarth Press. The Random House Group Ltd.'in izniyle yayımlanmıştır. Copyright © 1974 Princeton University Press ve Taylor & Francis Books UK, öncesinde International Thompson/Routledge. Princeton University Press'in izniyle yeniden basılmıştır. Taylor & Francis Books UK.'in izniyle çoğaltılmıştır.

McGuire, William ve R. F. C. Hull, derleyenler, *C. G. Jung Speaking*. Copyright © 1977 Princeton University Press, copyright © 1978 Thames & Hudson International Ltd., London and New York.

Serrano, Miguel, *C. G. Jung and Herman Hesse: A Record of Two Friendships*. Copyright © 1997 Daimon, Einsiedeln. Daimon Verlag'ın izniyle yayımlanmıştır.

Van der Post, Laurens, *Jung and the Story of Our Time*. Copyright © 1975 Random House, Inc.

"*The Bill W./C.G. Jung Letters*," A.A. *Grapevine*, 1963, 1968, 1974 içinde yayımlanmıştır.

Wehr, Gerhard, *Jung: A Biography*. Copyright © 1985, 1987 Shambhala Publications, Inc., Boston. Çeviri copyright © 1989 Shambhala Publications, Inc. and René Cockelbergs Verlag AG, Lucerne, Switzerland. Shambhala Publications, Inc. ve Gerhard Wehr'in izinleriyle yayımlanmıştır.

Wilhelm, Richard, çeviren, *The Secret of the Golden Flower*, commentary by C. G. Jung. Yeni baskı copyright © 2010 Book Tree, San Diego, CA.

Wolff, Toni, *Essays on Analytical Psychology*. Copyright © 2013 Daimon, Einsiedeln.

Fotoğraf bilgileri

Yayıncı, materyallerinin çoğaltılmasına izin verdikleri için aşağıdaki kişilere, müzelere ve fotoğraf kütüphanelerine teşekkür eder. Telif hakkı sahiplerinin izini sürmek için her türlü özen gösterilmiştir. Ancak, herhangi birini atladıysak özür dileriz ve eğer bilgilendirilirsek gelecekteki baskılarda düzeltmeler yaparız.

1 Harley Ms. 3469. Copyright © British Library, London
26 Private Collection, Basel. Courtesy of Gallerie Bruno Bischofberger, Zürich
28 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
30(a) Copyright © 2007 Foundation of the Works of C.G. Jung, Zürich
30(b) Copyright © 2007 Foundation of the Works of C.G. Jung, Zürich
33 Vatican Museums/Scala/Art Resource, NY/ © ADAGP, Paris and DACS, London 2011
34 Herscovici/Art Resource, NY/ © ADAGP, Paris and DACS, London 2011
35 Copyright © Landesmuseum, Stuttgart, Germany
36 Copyright © 2007 Foundation of the Works of C.G. Jung, Zürich
37 Courtesy of the artist, Morris Graves. Photo by Paul McCapia
38 Copyright © Brooklyn Museum, NY, gift of Mr. and Mrs. M. Lowenthal through the Roebling Society (68.160)
40 Copyright © 2007 Foundation of the Works of C.G. Jung, Zürich
42 Courtesy of the artist, Robert Taylor
45 Copyright © 2007 Foundation of the Works of C.G. Jung, Zürich
46 Musée d'Drsay, Paris/ Réunion des Musées Nationaux/Art Resource, NY
48 Private Collection/Scala/Art Resource, NY
49 Photo courtesy of Stefanie Preiswerk
51 Private Collection/Art Resource, NY/ © ADAGP, Paris and DACS, London 2011
52 Copyright © 2007 Foundation of the Works of C.G. Jung, Zürich
54 Copyright © 2007 Foundation of the Works of C.G. Jung, Zürich
56 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
57 Clark University, Worcester, MA
59 Ms. Rhenaugiensis 172, fol.10v, Zentralbibliothek, Zürich. Courtesy of the library

61 Photo courtesy of K. Mann Library, NY

63 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY

66 Photo courtesy of The Freud Museum, London

69 Photo courtesy of K. Mann Library, NY

74 Copyright © 1994, 1998 James Wasserman, from *The Egyptian Book of the Dead* (San Francisco: Chronicle Books). Courtesy of James Wasserman

78 Photo copyright © 1995 Peter Angelo Simon, NY, www.PeterAngeloSimon. com

80 Copyright © 2009 Foundation of the Works of C.G. Jung, Zürich. First published by W.W. Norton & Company

84 Photo courtesy of K. Mann Library, NY

88 From E.A.W. Budge, *Book of the Dead* (London: Keegan, Paul, 1899)

91 From C.W. King, *The Gnostics and their Remains,* 1887, in J. Wasserman, *Art & Symbols of the Occult* (Rochester, VT: Destiny Books, 1993)

93 Copyright © 2007 Foundation of the Works of C.G. Jung, Zürich, Copyright © Robert Hinshaw

94 Copyright © 2009 Foundation of the Works of C.G. Jung, Zürich. First published by W.W. Norton & Company

96 Photo courtesy of K. Mann Library, NY

97 Sistine Chapel, Vatican Palace/Scala/Art Resource, NY

98 Photo courtesy of K. Mann Library, NY

101 Courtesy of Dr. Debrunner

102 Pushkin Museum of Fine Arts, Moscow/Scala/Art Resource, NY/ © Succession Picasso/DACS, London 2011

103 Photo courtesy of Field Museum of Natural History, Chicago

104 Courtesy of School of American Research, Santa Fe, NM

107 Courtesy of the artist, Francesco Clemente and Anthony d'Offay Gallery, London

108(a) Photo copyright © Erbengemeinschaft C.G. Jung

108(b) Photo copyright © Erbengemeinschaft C.G. Jung

113 From Ernst & Johanna Lehner, *Devils, Demons & Witchcraft* (New York: Dover, 1971)

115 From E.A.W. Budge, *Gods of the Egyptians* (New York: Dover, 1904)

117 Photo courtesy of K. Mann Library, NY

118 Photo courtesy of K. Mann Library, NY

119 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY

122 The Philadelphia Museum of Art/Art Resource, NY/ © ADAGP, Paris and DACS, London 2011

123 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY

124 Photo copyright © Clive Hicks

125 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY

127 Copyright © 1981, courtesy of the artist, Tobi Zausner

128 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY

129 Bibliothèque d'Arsenal, Paris/Snark/Art Resource, NY

130 Enzo by William Segal

131 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY
135 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
136 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY
137 Minister of Cultural Affairs, Quebec
139 Musée d'Orsay, Paris/Erich Lessing/Art Resource, NY
140 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY
142 Smithsonian American Art Museum, Washington DC/Art Resource, NY
143 Photo copyright © 1988 courtesy of Linda Connor
144 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY
148 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
150 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
151 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
153 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY
154 Courtesy of Walther Niehus
156 Private Collection/photograph by Yousuf Karsh, Camera Press London
157 Private Collection, NY
159 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
162 Photo courtesy of Prof. Dr. C.A. Meier, Zürich
165 Estate of R.B. Kitaj. Tate Gallery, London (MU 1943)/Art Resource, NY
167 Copyright © Israel Museum, Jerusalem
171 Copyright © Brooklyn Museum, NY, gift of Mr and Mrs R.L. Poster in honor of Dr. B.H. Schaffner (84.142)
172 Ajit Mookerjee Collection, India
174 Harley Ms. 3469. Copyright © British Library, London
176 Art Museum of Princeton University, Princeton. Copyright © Trustees of Princeton University
178 Courtesy of the artist, Francesco Clemente
180 Private Collection/Image Select/Art Resource, NY
181 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY
183 Digital Image © The Museum of Modern Art/Scala/Art Resource, NY
184 From Franc Newcomb, *Shooting Chant* (New York: Dover, 1975)
185 From D. Mowaljarlai and J. Malnic, *Yorro Yorro* (Rochester, VT: Inner Traditions, 1993) . Courtesy of the publisher
187 From Ernst & Johanna Lehner, *Devils, Demons & Witchcraft* (New York: Dover, 1971)
188 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
190 Photo courtesy of Robert Johnson
191 Photo courtesy of Robert Johnson
193 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
194 Photo copyright © Erbengemeinschaft C.G. Jung
195 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
197 From Ernst & Johanna Lehner, *Devils, Demons & Witchcraft* (New York: Dover, 1971)
198 Copyright © Art Institute of Chicago, Illinois

199 From Ernst & Johanna Lehner, Devils, Demons & Witchcraft (New York: Dover, 1971)
201 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY
204 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY
206 Collection of Mr. & Mrs. Arthur G. Altshul. Photo by Christine Guest.
209 Private Collection/Foto Marburg/Art Resource, NY
212 Photo copyright © 1989 of Rosalie Winard
213 Private Collection, NY
215 Painting copyright © 1992, 1995 James and Nancy Wasserman
217 Photo courtesy of NASA
218 From E.A.W. Budge, *Life in Ancient Egypt* (New York: Dover, 1950)
220 Courtesy of the artist, Morris Graves, and Schmidt Bingham Gallery, NY
221 Copyright © 1995. Courtesy of Craig San Roche
222 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY
227 Copyright © Joe Geshick
228 Photo courtesy of Mickey Lemle, Lemle Pictures
230 Biblioteca Statale, Lucca/Scala/Art Resource, NY
232 © Tate, London 2011/Art Resource, NY
234 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
236 Private Collection, CA. Courtesy of Mrs. Alek Rapoport/The Bridgeman Art Library, London
238 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
241 From Nik Douglas, *Tibetan Charms* (New York: Dover, 1978)
242 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
245 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
247 Photo copyright © Erbengemeinschaft C.G. Jung
249 Harley Ms. 3469. Copyright © British Library, London
250-1 Los Angeles County Museum of Art/Art Resource, NY
252 Los Angeles County Museum of Art/Art Resource, NY
254 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY
256 Vatican Museums/Alinari/Art Resource, NY
257 Courtesy of the artist, Francesco Clemente
258 Photo courtesy of K. Mann Library, NY
259 Digital Image © The Museum of Modern Art/Scala/Art Resource, NY
263 Private Collection/Art Resource, NY
265 Copyright ©Alex Haas Studio, NY
266 Copyright © 2009 Foundation of the Works of C.G. Jung, Zürich. First published by W.W. Norton & Company
270 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY
272 From Eugene Field, *Poems of Childhood* (New York: Scribners, 1932)/ © Maxfield Parrish/Licensed by ASaP and DACS, London/VAGA, New York 2011
275 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY
277 Private Collection/Art Resource, NY

280 Photo copyright © 1990 M. Klaus
283 Photo copyright © 1995 Peter Angelo Simon, NY, www.PeterAngeloSimon. com
284-5 Image copyright © The Metropolitan Museum of Art/Image Source/Art Resource, NY
288 From Stephen Addis, *The Art of Zen* (New York: Abrams, 1989)
291 Photo copyright © Jerry Uelsmann

Editörler, Alison Jasonides, Art Resource, NY; Annmari Ronnberg, ARAS, The Jung Center of NY; ve Michelle McKee, Khristine Mann Library, The Jung Center of NY'a teşekkürlerini sunarlar.

Dizin

A

Abraxas (Gnostik tanrı) 16, 17, 90, 91
Aborijin felsefesi 221
Adler, Alfred 73, 75, 143, 168, 295, 301, 305
Adler, Gerhard 73, 75, 143, 168, 295, 301, 305
Adsız Alkolikler 280, 281
Afrika 18, 38, 39, 101, 105, 107, 289
aktarım 65
Alex, William 225, 236, 312
Alman psikolojisi 164
Alt, Franz 284
Altın Çiçeğin Sırrı 17, 114
Amerika 7, 18, 23, 52, 57, 69, 102, 153, 160, 168, 190, 191, 212, 243
Anılar, Düşler, Düşünceler 6, 18, 31, 33, 85, 127, 261
anima 14, 82, 125, 126, 132, 148, 224
animus 124, 126, 132, 148
Answer to Job (Eyüp'e Cevap) 6, 18, 197, 199, 200, 204
arketipler 24, 111, 224, 248
Aylward, James 230

B

Bailey, Ruth 117, 118, 255, 288
Bamberg Katedrali 124
Bancroft, Mary 243, 301
Bayne, Peter 180
benlik 13, 18, 24, 82, 123, 133, 142, 274
Ber, Hasidi Haham 243
Bernet, Pastor Walter 133, 213, 298, 300
bilgelik 126, 150, 192, 195, 246, 267, 272
Bilgelik okulu 100
bilinçdışı 90, 111, 112, 123, 130, 144, 224, 257, 274, 288
bireyleşme 6, 97, 99, 122
Birinci Dünya Savaşı 13, 15, 180
Birkhäusen, Peter 135
Black Books 12, 13
Black, Stephen 242, 243
Bohler, Professor Eugen 278, 301
Bonaventure, St 133

C

Campbell, Joseph 284
Churchill, Mary 188, 189
Churchill, Winston 188, 189
Civilization in Transition 126, 298

D

Dönüşümün Sembolleri 70, 71, 72

E

Ebbing, Kraft 50
ensest 72, 73, 74
Eranos Konferansları 159, 160
eşzamanlılık 18, 187, 189, 218
Eşzamanlılık: Nedensellik Dışı Bağlayıcı Bir İlke 217

F

Fierz, Henry K. 101, 258, 300
fizik 215, 216, 217, 218, 220, 223
Flinters, Margaret 126
Franz, Marie-Louise von 62, 148, 155, 240, 284, 287, 288, 303, 305
Freud, Sigmund 5, 8, 12, 18, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 85, 143, 151, 166, 167, 169, 295, 306, 310

G

Gnostisizm 114, 251
Goebbels, Joseph 168
gölge 15, 16, 17, 123, 124, 132

H

Henderson, Dr Joseph 152
Henderson, Helena 158
Hesse, Hermann 160, 228, 297, 301, 302, 303, 306
Hıristiyanlık 6, 101, 114, 124, 200, 207, 210, 211, 212, 230, 267
Hıristiyan Gnostikler 70
Hindistan 18, 119, 168, 170, 171, 172, 173, 174, 181, 207, 254
histeri 58, 187
Hitler, Adolf 162, 163, 165, 179, 187
Hogle, Dr George 191
Homeros 79

İ

İkinci Dünya Savaşı 18, 162, 187, 266
ilkel kültürler 70
İnsan ve Sembolleri 18, 276, 277

J

Jaffé, Aniela 16, 138, 240, 255, 257, 258, 261, 262, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 305
Joyce, James 160, 228
Jung, Agathli (Jung'un kızı) 62, 63, 64
Jung, Carl Gustav -çocukluğu ve gençliği- öğrenciliği- 11, 18, 28, 29, 70, 99, 289
Jung Enstitüsü 149, 190, 229, 255
Jung, Franz (Jung'un oğlu) 62, 148, 155, 240, 284, 287, 288, 303, 305
Jung, Johann Paul Achilles (Jung'un babası) 30

K

karşıtların birliği 115
Keyserling, Kont Herman 100, 228, 298

Kırmızı Kitap 7, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 80, 92, 93, 94, 266
kolektif bilinçdışı 111, 257
Kutsal Gizemli 23
Kutsal Kâse Efsanesi 244

L

libido 72, 74
Lynn, Peter 229

M

Mesih'in ölümü ve dirilişi 208
Mısır 37, 74, 88, 136, 218, 220
müzik 24, 56, 257
Mysterium Coniunctionis 6, 18, 240, 249, 250, 251, 301

N

Nazi 162, 163, 164, 168, 169
Nazizm 192
Neumann, Erich 228, 245, 264, 301
nevrotikler 142, 143
Nichols, Sallie 149, 150

O

Oakes, Maud 195
Odysseia 79
On the Psychology and Pathology of So Called Occult Phenomena (Sözde Okült Olguların Psikolojisi ve Patolojisi Üzerine) 50
Ölülere Yedi Vaaz 15, 16, 89, 90, 92

P

Pauli, Wolfgang 216, 217, 218, 300, 301
Philemon 14, 15, 16, 17, 87, 88, 89, 109
Preiswerk, Hélène 30, 45, 49, 309
Psikolojide Tipler 99, 150
Psikoloji Kulübü 149, 150, 157, 233, 235

R

Rahip Erastus 202
ruhani 22, 29, 71, 135, 170, 235
rüyalar 49, 69, 81, 127, 132, 138

S

Serrano, Miguel 228, 235, 273, 287, 288, 297, 301, 302, 303, 306
Sinclair, Upton 228
Systema Munditotius 17, 93
şaman 138, 186
şamanik 21, 79
Şeytan 16, 119, 198, 199, 200
şizofreni 52, 58

T

Tanrı 6, 13, 14, 15, 16, 29, 41, 42, 43, 44, 47, 55, 56, 90, 97, 99, 107, 111, 115, 119, 133, 146, 179, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 211, 213, 214, 216, 230, 243, 258, 260, 266, 267, 268, 269, 271, 272, 273, 278, 281, 283, 289
Teilhard de Chardin 287

Tibet Ölüler Kitabı 170
Toni Wolff 84, 85,98, 150, 152,153, 232, 233,234, 235,247, 248, 250, 295, 305

U

Uluslararası Psikanaliz Derneği 70
Uluslararası Psikoterapi Genel Topluluğu 163
Unus Mundus 225

V

van der Post, Sir Laurens 127, 228, 247, 272, 289, 297, 298, 299, 301, 302

W

Watts, Alan 146
Wells, H.G. 160, 228
Wheelwright, Jane 117, 121, 136, 138, 141, 143, 145
White, Victor 214, 239, 245, 300, 301, 302

Y

Yahudi/Yahudilik 163, 164, 165, 166, 167, 168, 189, 190, 240

Z

Zürih 52, 87, 109, 121, 142, 148, 149, 154, 156, 160, 164, 169, 173, 188, 189, 191, 225, 235, 242-244

Ruhun Yaralı Şifacısı, psikoloji tarihine damga vuran, psikolojiyi şekillendirerek doğu ile batıyı birleştiren, mitleri deşifre eden, tüm zamanların en büyük ruhsal devrimcisi Carl Gustav Jung'un ruhsal yolculuğunun hikâyesi.

"Sadece yaralı olan hekim iyileştirebilir" diyerek şifa kavramına noktayı koyan ve kendisine sormadığı hiçbir soruyu başkasına sormayan olağanüstü bir kişilik. Analitik psikolojinin kurucusu, gölge, kompleks, bilinçdışı, arketip kolektif bilinçdışı, anima animus kavramlarını dünya psikolojik mirasına kazandıran, insan ruhunu anlamaya niyet etmiş bir hekim ve şifacı.

Claire Dunne'ın kaleme aldığı bu eşsiz biyografide *Kırmızı Kitap*'tan parçaları, Freud'la dostluklarını, baba oğul ilişkilerini ve kopuşlarını, çocukluğunu, evliliğini, aşkını, eşzamanlılık kavramını ve kolektif bilinçdışını keşfini, İkinci Dünya Savaşı başlamadan gördüğü rüyaları, doğuya yaptığı yolculuklarda edindiği kadim bilgileri batıdaki bilimle birleştirmesini okuyacaksınız. Jung'un biyografisi tıp, psikoloji, sanat, edebiyat, din, bilime meraklı, insan ruhunun DNA'sına erişmek isteyen herkes için bir başucu kitabı.

Claire Dunne, dünyanın çeşitli yerlerinde Carl Jung ve başka konularda konferanslar veren bir yazar ve televizyon ile radyo programı yapımcısıdır. İrlanda'da doğmuş, uzun yıllar boyunca Avustralya'da yaşamıştır. Avustralya'da çokkültürlü iki radyo kanalı kurmuş ve çokkültürlülüğe, Kelt kültürüne ve etnik yayınlara katkılarından dolayı Avustralya Şövalye Nişanı'na layık görülmüştür. Bu onun üçüncü kitabıdır.

Çev Karlıdağ

Sertifika no: 44919
ISBN 978-625-8344-35-6
9 786258 344356
Doğan novus